

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 90 · 7. juni
Sesjonen 2017–2018

Møte torsdag den 7. juni 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 90):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) (Innst. 369 L (2017–2018), jf. Prop. 46 L (2017–2018))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i inndelingslova (nye fylkesnavn) (Innst. 328 L (2017–2018), jf. Prop. 65 L (2017–2018))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i introduksjonsloven (barnefamilier og enslige mindreårige med begrenset oppholdstiltalelse) (Innst. 333 L (2017–2018), jf. Prop. 89 L (2017–2018))
4. Redegjørelse av næringsministeren om situasjonen for Norsk Hydro i Brasil
5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ivar Odnes, Siv Mossleth og Marit Knutsdatter Strand om behovsvurdering og utføring av helseattest for bilførarar over 75 år (Innst. 346 S (2017–2018), jf. Dokument 8:177 S (2017–2018))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentanten Bjørnar Moxnes om å annullere anbud med selskapet Babcock før luftambulansetjenesten bryter sammen, forlenge avtalen med Lufttransport og forberede offentlig drift av tjenesten på sikt, og Redegjørelse nr. 12 (2017–2018) Redegjørelse av helseministeren om ambulansesfly i nord (Innst. 362 S (2017–2018), jf. Dokument 8:224 S (2017–2018))
7. Referat

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Eirik Sivertsen i dagene 11. og 12. juni for, som leder i Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid, å delta i seminar i Washington
- fra representanten Nils Kristen Sandtrøen om studiepermisjon i tiden fra og med 11. juni til og med 15. juni

Disse søknadene foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Nordland fylke, Kjellidar Juvik, befinner seg for tiden utenlands og er av den

grunn forhindret fra å møte i Stortinget under representanten Eirik Sivertsens permisjon.

Følgende vararepresentanter foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden:

For Hedmark fylke: Per Gunnar Sveen

For Nordland fylke: Rita Lekang

– Det anses vedtatt.

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16, til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sak nr. 1 [10:01:07]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) (Innst. 369 L (2017–2018), jf. Prop. 46 L (2017–2018))**Presidenten:** Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ove Trellevik (H) [10:01:54] (ordfører for saka): Eg tenkjer det er på sin plass å takka komiteen for godt samarbeid i denne saka. Trass i at me har hatt stor arbeidsmengd og det har vore svært travelt no i innspurten på vårsesjonen, har me klart å få ferdig denne saka, eigentleg på rekordtid. Eg vil òg nytta anledninga til å takka komitésekretær Marianne Brænden for solid innsats i komiteen.

Denne saka er stor og omfattande, men heldigvis har det ikkje vore så mykje politisk usemje. Komiteen har lagt stor vekt på å få på plass eit godt verktøy for kommunane og fylkeskommunane.

Kommunelovutvalet starta arbeidet med ny kommunelov allereie i 2013. Interesse har vore stor, og det var heile 320 høyringssvar til departementet. I tillegg hadde me høyring i komiteen. Så det me vedtek i dag, har teke omsyn til svært mange interessantar. Det er viktig, for ny kommunelov er viktig for svært mange.

Loven i seg sjølv er eit viktig verktøy for kommunane og fylkeskommunane når ein skal drifta og utvikla samfunn, lokalt og regionalt. Med den loven som me vedtek i dag, får me ein framtidretta og moderne lov som er

oppdatert til dagens forventningar til demokrati, prosessar, openheit og medverknad:

- Me lovfestar det lokale sjølvstyret – i formålsparagrafen.
- Me stadfestar eit viktig prinsipp om at offentlege oppgåver bør leggjast til forvaltningsnivå nærmast mogleg innbyggjarane.
- Og ikkje minst: Innanfor rammene av nasjonal økonomisk politikk bør kommunane ha frie inntekter, som gjev handlingsrom for lokal prioritering ut frå lokale behov.

I den nye kommuneloven vert moglegheita kommunane har til sjølve å bestemma eiga organisering, vidareført. Me tydeleggjer i loven kva myndigheit og oppgåver dei folkevalde og administrasjonen skal ha. Og me samlar dei aller fleste reglane om eigenkontroll i ei internkontrollføresegn, med unntak av helse- og omsorgstenestene. Årsaka til det er at me har både ei primærhelsesteneste og ei spesialisthelseteneste i kommunane. Det tilseier eigne internkontrollføresegner for helse- og omsorgstenestene.

Så vert reglane om folkevalde organ forenkla og tydeleggjorde. Me slår fast at saksbehandlingsreglane skal gjelda for alle folkevalde organ. Det vert ingen unntak, slik det er i dagens lov.

Den nye loven legg såleis opp til meir openheit enn det me har i dagens lov.

Så får me to nye samarbeidsformer for kommunalt samarbeid. Det er kommunalt oppgåvefelleskap og interkommunalt politisk råd. Desse nye samarbeidsformene er betre tilpassa det kommunane samarbeider om i dag.

Me styrkjer kontrollen med kommuneøkonomien ved at kommunar med store underskot raskare skal verta registrerte i ROBEK, og ROBEK-kommunar får ei plikt til å utarbeida ein tiltaksplan for å betra den økonomiske situasjonen. Dette er det heldigvis brei semje om på Stortinget og i høyringsinnspela.

Det vert slutt på ordninga med direkteval av ordførar, for ordførarar bør ha eit fleirtal i formannskap og kommunestyre bak seg. Det vert også moglegheit til å suspendera ordførarar og moglegheit til å ta vervet frå ordførarar dersom det er gode grunnar til det.

Og endeleg får me ein kommunelov som gjev rom for velferdsordningar for folkevalde, på lik linje med arbeidstakarar. Det vert ei plikt for kommunane til å sørgja for reglar som sikrar folkevalde som har vervet som hovudfunksjon, både fødselspermisjon, foreldrepermisjon og sjukepengar.

Dessverre fekk ikkje regjeringa fleirtal for forslaget om inntil seks månaders etterløn. Det meiner eg me burde kunna hatt. Ordlyden i loven som i dag får fleirtal, meiner eg er uheldig.

Stortingsfleirtalet, utan Høgre og Framstegspartiet sine stemmer, vil lovfesta at det skal vera ungdomsråd i kvar einaste kommune. Høgre meiner det òg er uheldig. Framleis er det for mange små kommunar som ikkje kan ta på seg alle oppgåvene me meiner kommunane bør ha. Ungdomsråd er ei god sak, men å påleggja alle kommunar å ha det i lovtekst gjer at mange kommunar ikkje vil tilfredsstilla lovens intensjon på ein god måte. Men det er jo eit godt og nytt argument for å vidareføra kommunereforma.

Så vil eg til slutt også nemna at Høgre og Framstegspartiet er med i ein samla komité som vil at kommunestyrerepresentantar skal kunna sitja i styret i kommunale føretak. Grunnen til at Høgre støttar dette, er at det – som nemnt – framleis er for mange små kommunar i landet, og me må kunna akseptera at flinke og engasjerte innbyggjarar vert brukte. Men me ser heilt klart òg utfordringane med dette.

Presidenten: Vil representanten ta opp forslag?

Ove Trellevik (H) [10:06:30]: Ja, det må eg vel gjera – ta opp det som skal takast opp!

Presidenten: Representanten Ove Trellevik har tatt opp de forslagene han refererte til.

Stein Erik Lauvås (A) [10:06:52]: Jeg vil også takke for et godt samarbeid i komiteen i en stor og komplisert sak. Det er om lag 25 år siden Stortinget sist hadde en stor gjennomgang av denne loven, og jeg vil også benytte anledningen til å takke dem som har deltatt på høringer, både muntlig og skriftlig, for der var det mange gode og konstruktive innspill til arbeidet for en best mulig og relevant kommunelov. Og da startet vi med formålsparagrafen. Vi mente det var viktig at kommunalt selvstyre ble lovfestet i ny formålsparagraf, og det framgår nå bl.a. at formålet med loven er

«å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven skal legge til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse.»

Det er en kort, men beskrivende formålsparagraf, som vi mener er dekkende for det formålet den er laget for. Vi har hatt innspill på at den burde inneholde mye mer, men vi har valgt å holde den kort – og tror det er fornuftig.

Som også saksordføreren var inne på, er det viktig med åpenhet i forvaltningen. Vi har også omtalt universell utforming og klart språk som en forutsetning for at alle skal kunne delta og holde seg orientert på best mulig måte om sitt lokaldemokrati. Det er også et flertall i komiteen som har forslag om det.

Videre handler det selvfølgelig også i stor grad om innbyggerne, og det var forslag om at man ikke bør fremme økt krav til underskrifter bak innbyggerforslagene, slik kommunelovutvalget foreslo. Så er det viktig for mange at man fremdeles har en lov som ikke er til hinder for at kommunestyret kan bevilge f.eks. penger til lag, foreninger og andre, som deretter bestemmer selv hva midlene skal gå til. Det er et fornuftig utgangspunkt.

Så til dette med ungdomsråd, som ikke alle i komiteen har vært enige om har vært fornuftig å innføre for alle kommunene. Flertallet mener det er fornuftig, og det er egentlig en prinsipp sak. Dette står jo også omtalt i barneloven, i FNs barnekonvensjon osv., som omtaler viktigheten av at barn og unge blir hørt i ungdomsråd osv. Det er en åpenbar fordel for samfunnet at barn og unge engasjerer seg, tar ansvar, deltar og blir hørt, og derfor må vi sikre at det ikke er opp til den enkelte kommune å gjøre dette. Nå har vi fått forslag som kan sette det på plass.

Så understreker vi formannskapsmodellen som hovedmodell, men mener det må være opp til kommunene selv å vurdere om de ønsker å styre kommunene etter formannskapsmodellen eller parlamentarismemodellen. Derfor ligger det også inne – og komiteen støtter forslaget – at skal man innføre parlamentarisme, kreves det to tredjedels flertall for dette.

Så er en styrking av ordførerens rolle omtalt, med noen avgrensninger om at det ikke må gå ut over andre folkevalgte eller de folkevalgte organenes mulighet til å skjøtte sine oppgaver. Man støtter også at ordføreren og varaordføreren skal velges blant formannskapets medlemmer, altså ikke noe direkte valg av ordfører. Så støtter man også – og jeg tror det er bra – at man gir ordføreren mulighet til å opprette enkelte typer utvalg osv., med de avgrensningene jeg nevnte.

Det er en rekke saker man kunne tenke seg å omtale i denne loven, for dette er på mange måter kommunenes grunnlov. Det er et omfattende lovverk, og det har som sagt vært veldig mange som har engasjert seg i det. Det er veldig bra, og jeg tror at det som ligger på bordet til vedtak her i dag, gir en framtidrettet, moderne og god kommunelov, når flertallet har fått rettet opp i enkelte av de opprinnelige forslagene som lå der. Så dette får vi ha tro på blir bra – jeg gleder meg til å følge debatten. Jeg tar da opp de forslagene som Arbeiderpartiet står bak i innstillingen.

Presidenten: Da har representanten Stein Erik Lauvås tatt opp de forslagene han refererte til.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [10:12:08]: I dag skal vi behandle forslag til en ny og moderne kommunelov. Det er hele 26 år siden forrige gang en ny kommunelov ble lagt frem. Tre prinsipper har ligget til grunn – at grunn-

stammen videreføres, ny struktur og et klart språk. Tanken er at en god og forståelig lov gir færre feil. Formålet har vært at loven skal fremme det kommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det.

Jeg oppfatter at lovforslaget har fått bred støtte fra aktører som er opptatt av dette feltet. Enkelte påpekninger kom på komiteens høring, og deler av dette har fått gjennomslag.

Ordningen med innbyggerforslag er viktig og engasjerer enkeltmennesker. Med en slik ordning har innbyggerne mulighet til å sette nye saker på den politiske dagsordenen. Fremskrittspartiet støtter at det i lovforslaget ikke fremmes økt krav til underskrifter for å få en sak behandlet i kommunestyret.

Loven gir kommunene stor frihet til å etablere de organer de trenger, og stor frihet til å organisere sin virksomhet slik de ønsker. Dette vil styrke det lokale selvstyret.

Fremskrittspartiet er opptatt av barn og unges medvirkning for å utvikle barne- og ungdomspolitikken i kommuner og fylkeskommuner. De aller fleste kommuner har i dag innsett dette og har opprettet medvirkningsorganer, som f.eks. barne- og ungdomsråd.

Det at et mindretall av kommuner og fylkeskommuner ikke har formaliserte ordninger, kan ha ulike årsaker og trenger ikke å bety at disse ikke blir hørt. Fremskrittspartiet ønsker derfor ikke å pålegge kommunene en lovfestet etablering av ungdomsråd. At så mange kommuner har slike ordninger, viser at det ikke er nødvendig å lovfeste alt vi her på Stortinget mener er bra. Dette ville også stride noe imot tanken om lokal frihet.

Det er full enighet om at det er opp til den enkelte kommune å vurdere om de ønsker å styre kommunen etter formannskapsmodellen eller parlamentarismemodellen, og at det må kreves to tredjedels flertall for å innføre parlamentarisme som styringsform. Det er også full støtte til at tiltak som kan styrke både ordførerrollen og de folkevalgtes rolle, er positive. Ordføreren er kommunens fremste folkevalgte representant, og det er derfor særlig viktig med tillit til personen som har ordførervervet.

Fremskrittspartiet deler derfor regjeringens syn på at loven får en bestemmelse som utvider adgangen til å suspendere ordføreren ved to tredjedels flertall i kommunestyret, og at dette også omfatter alvorlige straffbare forhold som ikke er i tilknytning til vervet som folkevalgt. Det bør åpnes for at en ordfører skal kunne fratas sitt verv når vedkommende er uskikket til å ivareta vervet. For å frata en ordfører vervet kreves det minst 90 pst. av kommunestyrets stemmer, hvilket vil sikre bred oppslutning om vedtaket, også på tvers av politiske partier.

Fremskrittspartiet er glad for at regjeringens forslag ikke innebærer å innføre krav til kjønnsbalanse i folke-

valgte organer som helhet. Arbeidsbyrden blir allerede i dag for stor for enkelte, og vi er ikke tjent med å miste engasjerte mennesker på grunn av et lovverk som krever mer av den enkelte enn vedkommende selv ønsker. Det er videre både viktig og riktig å styrke de folkevalgte velferdsrettigheter når deres verv er hovedbeskjeftigelse.

Kommunene gis stor frihet til å utforme innholdet i årsrapporteringen etter lokale behov. Lovens krav til hva årsberetningen skal inneholde, begrenses, slik at kommunene får rom til å vurdere hvilke temaer som skal vies mest oppmerksomhet.

Det innføres nye regler om at kommuner med et akkumulert merforbruk på mer enn 3 pst. av driftsinntektene skal omfattes av ROBEK. Disse kommunene får plikt på seg til å fastsette en tiltaksplan for å sikre at regnskapsmessig merforbruk dekkes inn, og en plikt til å gjennomføre de nødvendige tiltakene.

Det er behov for å fastsette grunnleggende regler for hvordan samlet selvkost skal beregnes. Vi har mange eksempler på enorme forskjeller mellom kommuner, og Fremskrittspartiet er opptatt av at kommunene bruker lovverket riktig.

Det er nødvendig med en særlov gjennomgang der målet er å oppheve mesteparten av særlovgivningens internkontrollbestemmelser for kommuneplikter. Målet er å få en mer enhetlig og enkel regulering av internkontroll. Det gjøres et unntak for helse- og omsorgstjenesten. Denne står i en særstilling, da dette gjelder tjenester som ytes både i kommunen, fylkeskommunen, av private og i helseforetak i spesialisthelsetjenesten. Disse har alltid hatt en likelydende og felles regulering. Dette er viktig for at tjenestene som ytes, skal bli mest mulig helhetlige og like forsvarlige i hele helse- og omsorgstjenesten.

Jeg ønsker alle våre kommuner lykke til med den nye loven.

Willfred Nordlund (Sp) [10:17:08]: Ny kommunelov vil avløse kommuneloven fra 1992. Det var Stortinget som i 2012 ba regjeringen om en helhetlig gjennomgang av kommuneloven, og under den rød-grønne regjeringen ble det i 2013 oppnevnt et bredt sammensatt offentlig utvalg. Denne bredden ser vi resultatet av i dag. Kommunelovutvalget avgå sin innstilling i 2016, og etter dette har 320 høringsinstanser gitt sitt syn på lovutkastet som ble lagt fram. Kommuneloven engasjerer altså.

Jeg mener det kan slås fast at det er gjort mye godt arbeid på de seks årene som er gått siden Stortinget ba om oppstart av kommunelovarbeidet. Utvalget har levert en grundig og omfangsrik innstilling. Det er kommet mange høringsinnspill som har blitt lyttet til. Jeg forstår

det slik at det har vært en god prosess mellom KS og regjeringen under arbeidet. Komiteen slutter seg i hovedtrekk til lovforslaget som ble oversendt, men det er gjort noen viktige justeringer. Vi er enige om mye, men ikke om alt.

Flertallet i lovutvalget og regjeringen foreslår endringer i formålsparagrafen hvor det fremmes at det lokale selvstyret tas inn, men på bekostning av gjeldende lovs bestemmelser om å fremme folkestyret. Jeg er glad for at en samlet komité mener at både lokalt selvstyre og lokalt folkestyre er viktige elementer i vårt lokaldemokrati. Vi endrer derfor loven på dette punktet og sier at loven skal fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge til rette for det lokale folkestyret.

Det er viktig at vi får en kommunelov som understreker det lokale selvstyret. Dette understreker at kommunene og fylkeskommunene er noe langt mer enn iverksettere av statlig politikk, men forvaltningsorganer som på selvstendig grunnlag skal utvikle kommunesektorens rolle som tjenesteyter, samfunnsutvikler og myndighetsutøver. Gjennom også å understreke det lokale folkestyret peker vi på ansvaret for å utvikle kommunen som demokratisk arena og betydningen av aktiv innbyggerdeltakelse.

Også i omtalen av folkevalgte organer i ny kommunelov har flertallet i komiteen kommet fram til en modell som skiller seg fra lovutvalget og regjeringen. Fra Senterpartiets side mener vi det er viktig at vi med betegnelsen «folkevalgte organer» omtaler styret, råd og utvalg som er valgt av folkevalgte organer. Utover dette velges det representanter til styret, råd og utvalg blant de ansatte eller fra organisasjoner og interessegrupper. Disse er ikke folkevalgte og representerer ikke de politisk valgte styringsorganene, men inngår i styringen gjennom trepartssamarbeid mellom politikere, administrasjon og ansatte, eller i medvirkningsorgan som eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse eller ungdomsråd.

Når det gjelder ungdomsråd, ønsker flertallet at etableringen av dette lovfestes, men understreker at det skal være frihet til hvilken form ungdomsrådet skal få – som et utvalg, eller som f.eks. ungdommens kommunistyre. Det er vel derfor å dra det noe langt når saksordføreren mente at dette var et argument for videre kommunereform.

Fra Senterpartiets side ønsker vi velkommen presiseringen av at formannskapsmodellen understrekes som hovedmodell i ny kommunelov. Det innføres nå et krav om to tredjedels flertall for å innføre parlamentarisme som styringsform.

Vi må erkjenne at vi ikke fullt ut har nådd målet om kjønnsmessig balanse i kommunale organer. Kommu-

nelovutvalget gikk inn for å knytte kravet til kjønnsbalanse til sammensetningen av organet som helhet. Flertallet mener dette vil føre til at den forholdsmessige representasjonen mellom partigruppene kan bli satt til side, og mener derfor at dagens regler for oppnevning skal videreføres. Partiene har et stort ansvar for å bidra til bedre kjønnsfordeling, og over tid har de vist evne til dette. Dagens lovformulering «så langt det er mulig» betyr ikke at partiene kan overse sitt ansvar for likestilling også når det gjelder valg til politiske verv.

Forslaget til ny kommunelov bidrar til en viktig opprydding ved at internkontrollbestemmelser som har vært spredt gjennom sektorlovgivningen, nå skal samles i kommuneloven. Det betyr ikke at betydningen av internkontrollbestemmelsene endres eller svekkes, men at de samles og skaper større forutsigbarhet og oversiktighet for dem som er satt til å følge dem. Statlige tilsyn vil fortsatt ha ansvar for å føre kontroll med at kravene til internkontroll etterleveres i kommunal virksomhet.

På ett område gjøres det unntak i lovutkastet fra regjeringen. Det foreslås at internkontrollbestemmelsene innen helse- og omsorgssektoren fortsatt skal ligge i særlovgivningen. Senterpartiet mener at dette er lite hensiktsmessig og foreslår at disse inngår i kommuneloven på samme måte som for andre sektorer.

Kommunenes revisjon er en viktig del av kommunenes egenkontroll. Kommunene og fylkene avgjør selv om det skal ansettes egne revisorer, om de deltar i interkommunale samarbeid eller inngår avtaler med revisjonsfirmaer. Flertallet i komiteen understreker at ny revisorlov ikke må bli til hinder for at kommunenes revisorer kan revidere kommunale konsernregnskap som også omfatter aksjeselskap der kommunen eier flertallet.

Senterpartiet fremmer, sammen med komiteens flertall, dessuten et forslag hvor vi ber om at revisjonsloven blir endret slik at praksis fra kommunal revisjon og privat revisjon likestilles når det gjelder godkjenning som statsautorisert og registrert revisor. Dette vil kunne forsterke revisorbehandlingen.

Jeg tar dermed opp de forslagene som er fremmet av Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Willfred Nordlund har tatt opp de forslagene han refererte til.

Karin Andersen (SV) [10:22:25] (komiteens leder): Også jeg vil takke komiteen og komitésekretæren for arbeidet med denne store saken. Det har vært oppløftende å se at det har vært mulig å få til positive endringer under behandlingen i komiteen.

Det er bred enighet om det meste. Mange har vært oppe og snakket om at åpenhet er et viktig prinsipp i demokratiet. Derfor mener SV at ikke bare folkestyret,

men også åpenhet burde stå i formålsparagrafen. Vi har fremmet forslag om det, men vil selvfølgelig subsidiært støtte forslaget der folkestyret er tatt inn. Men jeg vil oppfordre Stortinget til å se på lovforslaget der åpenhet er inne, for det er viktig. Vi har også fått slått fast at offentlighetsloven skal gjelde i alle organer, også der ordføreren oppnevner utvalg. Det er vi glad for.

SV har endelig fått gjennomslag for at alle kommuner skal ha et ungdomsråd eller et medvirkningsorgan for ungdom. Det er vi veldig glad for. Og det er ikke noe argument for kommunesammenslåing at vi skal ha det! Dette kommer kommunene til å få til. Det er positivt – man må se på dette som positivt. Dette er med og inviterer nye generasjoner inn i demokratarbeidet, og det er det vi ønsker å få til.

SV fremmer også forslag fra NOU 2016:4 om lovendringer knyttet til bedre kjønnsbalanse. Jeg har vært folkevalgt til kommunestyret i fire perioder og vet alt om hvordan det er som kvinne å bli kvotert inn både her og der – også i Fremskrittspartiet, til og med, fordi de manglet kvinner. Vi er nødt til å få til endringer i systemet, slik at man bedre enn i dag ivaretar kjønnsbalanse. Derfor fremmer vi forslaget fra NOU-en, der det står at når det gjelder utvalg, er det slik at hvis «det ene kjønn blir underrepresentert i organet som helhet, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på den listen som har fått flest stemmer». Det vil gjøre at det blir flere kvinner. Det blir mer balanse av det. Det er utredet i NOU-en, så det er et lovforslag som er godt begrunnet der.

Så er det bra at det blir lovfestet at det skal være godtgjøringer til folkevalgte som har politikk som sin hovedbeskjeftigelse. Men SV mener, i likhet med flertallet, at det ikke er noen grunn til å si at man skal ha etterlønsordninger som er bedre enn for vanlige arbeidstakere. Det er det vi foreslår nå. SV mener at kommunene bør ha refusjonsmuligheter fra folketrygden for slike utgifter, på lik linje med det de har for sine egne arbeidstakere.

Det er også viktig at man nå ser på ordningene for f.eks. uføre og dem som mottar sosialhjelp. Det er folk som vi virkelig trenger å ha representert i lokalpolitikken, for de lever i en virkelighet som må ha sine talspersoner i politiske fora. De har økonomiske ordninger som gjør at de risikerer å få trekk i ytelsen på grunn av møtgodtgjørelse, som andre får på toppen. Det er en urettferdighet som gjør at noen ikke kan være med.

Et av de temaene SV har vært mest opptatt av, er innsyn og kontroll når kommunen setter viktige oppgaver ut på anbud. Det er en forbedring i denne loven fra før, nemlig at kontrollutvalget gis innsyn – det som heter forvaltningsmessig kontroll med slike tjenester. Men det er slik – og det er avslørt mange ganger nå – at pengestrømmene i disse selskapene kan være ganske store og

kan gå ut av selskapet og ikke til de tjenestene som de har skrevet kontrakt om at de skal gjøre. De kan oppfylle loven – alt kan være i orden med den forvaltningsmessige kontrollen. Vi har nylige eksempler fra barnehager i Oslo, der én barnehage hadde overført til et annet selskap over 5 mill. kr av pengene som var bevilget til barnehage. Det vi ønsker å gjøre i denne saken, er å gi kommunene innsyn i disse pengestrømmene, slik at de kan følge at de pengene de har ansvaret for og har bevilget, går til formålet. De har et ansvar for å forvalte pengene, og de har et ansvar for å se til at oppgavene blir utført, slik at innbyggerne får de tjenestene de skal ha.

Da kommer jeg til det siste poenget: internkontrollbestemmelsen. SV er for at den skal være i kommuneloven, men vi advarer sterkt mot at man svekker internkontrollbestemmelsene ellers, slik at innbyggernes rettigheter svekkes.

Jeg vil ta opp de forslagene i innstillingen som SV har alene.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Torhild Bransdal (KrF) [10:27:53]: Først en liten korrigering av eget partis posisjon. I § 18-3, som gjelder valg til representantskapet i interkommunale selskaper, stemmer Kristelig Folkeparti primært for vårt forslag og subsidiært for forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV.

Så har jeg en posisjonskorrigering til. Det gjelder en presisering som jeg har oppdaget i kjølvannet av selve kommuneloven, derfor velger vi å gå inn i Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SVs forslag om at revisjonsloven må endres, slik at man likestiller praksis fra kommunal og privat revisjon når det gjelder godkjenning som statsautorisert og registrert revisor. Dette må selvsagt komme som en egen sak til Stortinget. Dette gjelder forslag til vedtak B VI.

Så til selve loven. Etter 18 år som ordfører har jeg en viss godfølelse, men også en viss porsjon av det motsatte, for kommuneloven. Det er kanskje litt nerdete, men i så tilfelle er jeg ikke den eneste nerden her på huset. Kommunelovutvalget, regjeringen og nå til sist komiteen har gjort et godt stykke arbeid med å få fram en god lov som til alt overmål er mer lettfattelig og leservennlig enn den forrige, og bra er det. Denne loven regulerer mye av det livsnødvendige samspillet mellom aktører og tjenester ute. Loven vil bidra til å styrke det lokale demokratiet, til at hensiktsmessige beslutninger blir tatt nær dem det gjelder, med gode muligheter for innsyn og deltagelse. Det demokratiet har vi lenge kjempet for, og det er vår oppgave å legge til rette for at dagens unge og kommende generasjoner skal ha minst like gode forutsetninger som oss.

Vi har ryddet litt i det som lå an til å bli en utfordring med definisjonen av folkevalgte organ. Egentlig definerer det seg selv. De som er valgt av folket, har en annen rolle enn de som er oppnevnt til å representere en gruppe, en interesse eller lignende. Vi har i flere saker i denne salen de siste årene kjempet for at ungdomsråd skal være lovfestet, slik som elderråd og råd for funksjonshemmede. Det er hyggelig at det i dag kommer på plass i loven. Økt medvirkning fra ungdom er viktig for at de som er unge, skal ha en arena for å bli hørt, og det er også en flott opplæringsarena for samfunnsdeltagelse.

Ordførerrollen styrkes noe i loven, men jeg synes det balanseres godt mot at vi i norsk politisk tradisjon ikke gir for mye makt til enkeltpersoner. At ordføreren gis tale- og forslagsrett i utvalg ordføreren ikke har fast sete i, er hensiktsmessig. Det er det også at ordføreren kan opprette adhocutvalg. Det er også ryddig at det kommer inn en bestemmelse om at ordføreren kan suspenderes hvis vedkommende anses uskikket og 90 pst. av kommunestyret stiller seg bak et slikt vedtak. Det kan f.eks. være med lovbrudd som svekker kommunens øverste politiske leders tillit.

Det har vært viktig for oss å sikre at medlemmer og varamedlemmer til kommunestyret eller fylkestinget fortsatt skal være valgbare til styret i interkommunale selskaper. Vi er glad for at en samlet komité har korrigert regjeringen på dette punktet. Noe annet ville ha innskrenket kommunenes handlingsrom og ikke vært hensiktsmessig. Eventuell dobbeltrolleproblematikk kan håndteres gjennom habilitetsreglementet.

Det ryddes også i sykepenger og sosiale rettigheter for folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner. Det er riktig, og det er anstendig. Vi støtter også forslaget om at kommuner med et akkumulert merforbruk på mer enn 3 pst. av driftsinntektene havner i det mye omtalte RO-BEK-systemet, men presiserer – folkelig sagt – at det må være lov å bruke hodet dersom dette skyldes kortvarige, uforutsette hendelser.

Med dette vil jeg fremme forslaget til Kristelig Folkeparti med de korrigeringer som er nevnt foran.

Presidenten: Representanten Torhild Bransdal har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Monica Mæland [10:32:28]: Som flere har påpekt, er det 26 år siden forrige gang Stortinget behandlet dagens kommunelov, i 1992, og det er derfor en stor glede å få lov til å legge fram forslag til ny kommunelov.

Grunnlaget for det kommunale selvstyret og kommunene som selvstendige forvaltningsnivå ble lagt allerede i formannskapslovene av 1837. Det er en viktig og stolt tradisjon vi nå fører videre med å foreslå å vedta en ny kommunelov. Jeg er glad for at komiteen i stor grad

har sluttet opp om forslagene i proposisjonen. At det er bred politisk enighet om hovedtrekkene i loven er en klar styrke. Jeg vil også rette stor takk til komiteen, som har arbeidet hardt for å få på plass saken og få den behandlet før sommeren. Det er veldig bra.

Kommuneloven brukes av mange. Det er en ramme-lov for all kommunal virksomhet. Det er viktig at den er tilgjengelig og enkel å praktisere. Når loven er klar og tydelig, er den også lettere å etterleve. Jeg tror vi får færre feil i Kommune-Norge framover.

Grunnstammen i dagens kommunelov videreføres. Dette er i samsvar med kommunelovutvalgets tilråding og hva høringsinstansene meldte tilbake. Men vi foreslår viktige endringer, tilføyelser og justeringer. En av de viktigste tilføyelsene handler om lovfesting av det kommunale selvstyret. I 2012 ba Stortingets kommunal- og forvaltningskomité om en helhetlig gjennomgang av kommuneloven for å styrke det kommunale selvstyret. Jeg mener dette lovforslaget vil gjøre nettopp det.

For det første foreslår vi å ta det kommunale selvstyret inn i lovens formålsparagraf. For det andre foreslår vi å lovfeste det kommunale selvstyret i en ny og egen bestemmelse. Dette gjelder både sentrale elementer i selvstyret og rammene for det. For det tredje foreslår vi prinsipper for forholdet mellom nasjonale myndigheter og det kommunale selvstyret. Det er viktig at nasjonale myndigheter tar hensyn til det kommunale selvstyret når de utformer politikk overfor kommunesektoren. Disse prinsippene vi nå ønsker å lovfeste, bidrar nettopp til dette. Jeg er veldig fornøyd med at komiteen har sluttet seg til denne rettslige styrkingen av det kommunale selvstyret.

I 1992 fikk kommunene stor grad av organisasjonsfrihet da dagens kommunelov ble vedtatt, og kommunene håndterer det bra. Vårt generalistkommuneprinsipp tilsier at alle kommuner har ansvaret for de samme oppgavene og de samme tjenestene, men det må være opp til kommunene selv å bestemme hvordan de organiserer seg for å utføre oppgaver og levere tjenester. Vi viderefører derfor dagens vide adgang for kommunene til selv å velge organisering.

Selv om det skal være stor grad av organisasjonsfrihet, er det også andre hensyn som skal ivaretas. En enkel og ryddig struktur over hvilke folkevalgte organer som kan opprettes i en kommune, følger også med i regjeringens lovforslag. Jeg registrerer at komiteen har en noe annen tilnærming til den problemstillingen og har foreslått å omdefinere noen organer fra «folkevalgte organer» til «andre kommunale organer». Det er fra min side ikke avgjørende å holde fast ved at alle de nevnte organer bør defineres som folkevalgte, det viktige for meg er at alle disse organene, uansett om de kalles folkevalgte eller kommunale, rettslig sett er kommunale, kollegiale

organer som bl.a. plikter å følge saksbehandlingsreglene i kommuneloven. Det er viktig for legitimiteten til kommunen at regler om innkalling, møteoffentlighet og møtebok gjelder for alle kollegiale organer. Det er bra at komiteens forslag klargjør dette.

Vi foreslår at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, langt på vei skal ha samme rett til velferdsgoder som ansatte i kommunene. I den nye kommuneloven foreslår vi derfor en plikt for kommunene til å sørge for regler som sikrer de folkevalgte fødselspermisjon og foreldrepermisjon, og vi foreslår en plikt for kommunen til å sørge for at disse folkevalgte har samme rett til sykepenger som ansatte i kommunen. Jeg er glad for at komiteen slutter seg til disse forslagene. Gode rammevilkår er viktig for rekruttering av lokalpolitikere. Jeg håper også at det kan være et bidrag til å øke kvinneandelen i toppvervene i kommunen.

Kommunene leverer viktige velferdstjenester til alle og har viktige oppgaver som myndighetsutøver. Kommunen forvalter betydelige pengesummer som er fellesskapets midler. For å bevare tilliten fra innbyggerne og nasjonale myndigheter må kommunen ha god styring og god kontroll med egen virksomhet. Det er avgjørende for å kunne levere gode tjenester og forvalte myndigheten de er gitt overfor innbyggerne. Vi ønsker med en ny kommunelov å legge til rette for enda bedre kontroll og legge til rette for at kommunene kan ha god styring og god egenkontroll.

Det er et svært, langt og grundig arbeid som nå er ferdig, og som er i ferd med å ferdigstilles gjennom dagens behandling av lovproposisjonen. Jeg mener resultatet er bra og viktig for hele Kommune-Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirik Sivertsen (A) [10:37:46]: Hvorfor vil ikke statsråden lovfeste ungdomsråd eller et annet medvirkningsorgan for ungdom som et minstekrav i kommunene?

Statsråd Monica Mæland [10:37:57]: La meg understreke at vi alle er for at ungdom skal ha medvirkning i og innflytelse på kommunepolitikken. Spørsmålet er hele tiden om vi skal lovfeste alt vi er for, og forby alt vi er imot. Og hvor går grensen for det kommunale selvstyret? Vi har 422 kommuner i Norge – etter min mening altfor mange – det betyr at vi har 422 måter å involvere ungdommene på. Her er det rett og slett en avveining mellom hva vi skal lovfeste, og hva vi skal ha tillit til at kommunene selv innretter. Og over 90 pst. av kommunene har ungdomsråd og har valgt den formen uten at vi har lovfestet det.

Eirik Sivertsen (A) [10:38:37]: Det var for så vidt ikke et svar på hvorfor man ikke ønsker å lovfeste ungdomsråd.

Man viderefører jo bestemmelsen om et eget råd for eldre, som er en gruppe som allerede f.eks. har stemmerett og må sies å ha betydelig større tilgang på ressurser til å kunne ivareta sine interesser enn barn og unge har. I lys av det kan en jo argumentere for at man heller burde ha lovfestet minstekrav om ungdomsråd og ikke videreført kravet for eldre.

Jeg synes det er bra at vi viderefører kravet om et eldreråd, men hva er det som gjør at man trekker streken og sier at det er greit å videreføre det kravet for eldre, men ikke ønsker å innføre et tilsvarende krav for en gruppe som i større grad har behov for lovfestet adgang til å påvirke beslutninger i kommunen? Hva var det statsråden vektla så mye tyngre som gjorde at ungdomsrådet havnet på utsiden av streken?

Statsråd Monica Mæland [10:39:34]: Jeg er helt uenig – jeg svarte i aller høyeste grad på spørsmålet.

Forskjellen på representanten og meg er at jeg har tillit til at kommunene innretter dette. Vi har kloke kommunepolitikere som ønsker å ta ungdom på alvor, og over 90 pst. har ungdomsråd uten at Stortinget har trengt å lovfeste det. Det betyr bare at hvis vi ikke lovfester enda mer, ikke pålegger enda mer, kan kommunene selv innrette dette på den måten de mener er klokt.

Willfred Nordlund (Sp) [10:40:09]: Det er positivt at den nye kommuneloven også skal omfatte internkontrollbestemmelser som i dag ligger i særlovgivningen. Det er vanskeligere å forstå at det skal gjøres unntak for helse- og omsorgssektoren. Kravet til internkontroll vil jo ikke med dette svekkes, men det blir enklere og mer oversiktlig for kommunesektoren å følge opp, og dessuten vil tilsynsmyndighetenes rolle være den samme som tidligere. Kommunenes Sentralforbund la i høringsen stor vekt på at prosessene med å innarbeide internkontrollbestemmelser i kommuneloven må skje parallelt med at de tas ut av sektorlovgivningen, og dessuten at dette arbeidet bør være gjennomført når den nye kommuneloven trer i kraft fra 2020. Kan statsråden love alle kommunene i Norge, som egentlig har bedt om dette, at så vil skje?

Statsråd Monica Mæland [10:40:55]: Parallelt med at vi i dag vedtar en ny lov, jobber vi med konsekvensene av ny lov, men vi er nødt til å ha et lovvedtak her i Stortinget før vi faktisk kan gå i gang med det arbeidet. Det arbeidet går vi i gang med umiddelbart, og vi er alle tjent med at det er på plass når loven trer i kraft 1. januar. Så det lover jeg å jobbe med så godt jeg bare kan.

Karin Andersen (SV) [10:41:31]: Statsråden sa i sitt innlegg at kommunene forvalter betydelige summer av skatteinntektene, og at det er viktig at det skapes tillit til at de pengene brukes fornuftig og på en god måte. Det er SV veldig enig i. Men vi vet det er en risiko knyttet til økt bruk av anbud, som statsråden er tilhenger av, og at kommunen mister kontroll over pengestrømmene som går ut av de selskapene man skriver avtale med, at pengene ikke nødvendigvis blir brukt til den oppgaven som er formålet, hvem det nå gjelder: barnehage, eldreomsorg eller annet. Statsråden mener det kun skal føres en viss kontroll med dette, men hvorfor mener statsråden det ikke er nødvendig å ha innsyn for å følge pengestrømmene, slik statlige tilsynsmyndigheter har?

Statsråd Monica Mæland [10:42:37]: Representanten har helt rett, jeg er veldig for konkurranse, det skjerper kommunen, og det skjerper tilbudet til brukerne. Det er min erfaring som kommunepolitiker. Jeg er også for anbud, jeg mener det er bra for brukerne. Jeg er for valgfrihet, jeg mener det er bra for brukerne. Så mener jeg det er viktig at vi i dag lovfester kommunens rett til å få innsyn i virksomheter som den har avtale med, når det gjelder avtalen og omfanget av den.

Det representanten tar til orde for, er å gi kommunen økt ansvar som tilsynsmyndighet ut over kontraktens omfang. Det mener jeg er uryddig å ha i kommuneloven. Vi har andre tilsynsmyndigheter som har disse oppgavene, og som utfører dem på vegne av kommune og stat. Derfor ønsker vi å begrense dette til den avtalen kommunen har. Den skal selvfølgelig kunne følges opp, man skal ha innsyn i den, men ikke utover det.

Karin Andersen (SV) [10:43:29]: Jeg er i hvert fall glad for at statsråden bekrefter at dette kan være et område der misbruk av offentlige midler faktisk kan skje. Det er en viktig erkjennelse som vi kan være enig i. Men det er veldig underlig, synes SV, at den som skal skrive en slik kontrakt og faktisk har ansvaret for at pengene blir brukt fornuftig, ikke skal ha innsyn i hvordan pengestrømmene går. Vi vet at det tappes store summer fra noen av disse selskapene. Det er ikke noen særlig fornuftig sak verken å kreve inn skatt til eller å bevilge penger til. Det er ikke noe formål. Jeg håper statsråden heller ikke mener at vi skal betale skatt for å sikre slike pengestrømmer – de skal ikke gå ut av disse selskapene. Så hva er grunnen til at disse statlige organene skal ha tilsynet, og ikke kommunene selv, som har ansvaret?

Statsråd Monica Mæland [10:44:37]: Først må jeg si at når statlige organer har tilsynsmyndighet, har de det også overfor kommunesektoren. Vi trenger ikke doble antallet tilsynsmyndigheter. Arbeid mot sosial dum-

ping, mot svart arbeid etc. er i regi av staten, og det jobbes overfor både privat og offentlig sektor med dette.

Men som representanten vet, er det avtalefrihet mellom kommunene og private aktører. Man kan gjøre avtaler seg imellom som sikrer økt innsyn hvis man ønsker det. Det er opp til den enkelte kontrakt å bestemme. Men det generelle vi lovfester her, er en generell adgang, uavhengig kontrakt, til å kunne gå inn og ha ettersyn med kontraktens innhold, og det må være formålet med loven.

Heidi Greni (Sp) [10:45:36]: Representanten Trellevik hadde et av de artigste argumentene for kommunesammenslåing jeg har hørt på lenge, og det var at når vi nå innfører ungdomsråd, vil det tvinge fram nye kommunesammenslåinger, fordi en del kommuner ikke vil klare å fylle kravet til et ungdomsråd. Kan statsråden gi meg eksempel på noen kommuner som ikke vil være i stand til å fylle kravet til et medvirkningsorgan for ungdom?

Statsråd Monica Mæland [10:46:05]: Jeg kan overfor representanten bekrefte at kommuner ikke greier å få tak i ansatte til barnevernet, ikke greier å få tak i ansatte til å drive planarbeid, ikke greier å få tak i helt elementær kompetanse som skal gi tjenester til innbyggerne. Det bekymrer meg veldig. Kommunekartet vi har, bekymrer meg mer og mer for hver dag jeg reiser rundt i Norge.

Kommuner kan innrette seg på ulike måter. Jeg mener kommunene, uansett størrelse, er i stand til å få gode råd og medvirkning fra ungdommer – uavhengig av størrelse, la meg bare understreke det. Men kommunene har store utfordringer med å få rett kompetanse til rette tjenester, og det er en stor utfordring.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Mathias Bernander (H) [10:47:06]: Ungdomsmedvirkning er viktig for demokratiet vårt. Det er det bred politisk enighet om. Derfor finnes det i dag gode og aktive ungdomsråd i de fleste kommuner og fylkeskommuner.

Men Høyre er uenig i flertallets innstilling om å pålegge kommunene å etablere ungdomsråd gjennom lov. Bakgrunnen for forslaget til ny kommunelov er ønsket om å styrke det kommunale selvstyret. Å pålegge formaliserte ungdomsråd vil være med på å redusere den lokale friheten og skape utfordringer for de minste kommunene. Det er dessverre sånn at rekruttering til og deltakelse i denne typen medvirkningsorgan er vanskelig flere steder i landet. Men svaret på det kan ikke være å si:

Vil du ikke, så skal du. Vårt ansvar må være å føre en politikk som øker samfunnsengasjementet, som lar kommunene tilpasse medvirkningsarbeidet til lokale forhold, og som sørger for å gjøre påvirkningsarbeid for ungdom spennende.

Høyre mener at de som vet best hvordan vi kan øke engasjementet hos de unge, er de som allerede er aktive i lokalsamfunnet. Det er de yngre politikerne som stiller til valg for første gang, med ungdomstiden friskt i minne, det er fotballtreneren som sitter i kommunestyret, og det er de lokale politikerne som har egne barn i ungdomsmiljøene.

Ungdomsmedvirkning vil være et viktig spørsmål, uavhengig av hvilke vedtak vi fatter her i dag. Høyre mener samfunnet bygges best nedenfra og opp, og vår oppgave er å sørge for at kommunene har det de trenger for å engasjere ungdom. For de fleste kommuner er ungdomsråd et godt verktøy for å få det til.

Det heier vi på, og lokale Høyre-politikere har gått foran. Sånn vil det også være i neste valgperiode. Vi lover å stå klar med en rekke kandidater som har barn og unge som sin hjertesak, og som kjemper for ungdomsmedvirkning. Det vil Høyre gjøre fordi vi mener det riktig og viktig, ikke fordi vi må. At et lite mindretall av kommunene ikke har opprettet ungdomsråd, har ulike årsaker, men det trenger ikke å bety at ungdommen ikke blir hørt.

Vi behandler forslaget til ny kommunelov fordi vi ønsker å styrke det kommunale selvstyret. Da bør vi unngå å vedta forslag som i realiteten bidrar til det motsatte.

Heidi Greni (Sp) [10:49:38]: Komiteen er enig med regjeringen i at kommunene skal ha stor frihet til å etablere de organer de trenger, og stor frihet til å organisere virksomheten sin slik de ønsker. Når det gjelder hvem som skal kunne representere kommunene i det som etableres av kommunale foretak eller interkommunale selskap, er komiteen imidlertid uenig med departementet og kommunelovutvalget.

Vi støtter ikke forslaget om at medlemmer og varamedlemmer av kommunestyret eller fylkesting ikke skal være valgbare til styrer for kommunale eller fylkeskommunale foretak. Det ville gitt kommunene og fylkene mye mindre handlingsrom enn det som er gjennom dagens lov, og det ville være en innskrenking av det kommunale selvstyret. Slik bør det ikke være når vi nå formålsfester nettopp det kommunale selvstyret.

Regjeringen viser til at en bør unngå at politikere får en dobbeltrolle gjennom å være styremedlem i et foretak som rapporterer til og skal kontrolleres av folkevalgte organer i kommuner eller fylkesting. Komiteen mener en slik dobbeltrolle godt kan håndteres gjennom habilitetsreglementet, som selvsagt skal følges.

Jeg mener det er viktig at styremedlemmer i foretak og i interkommunale selskap har de kommunale skoene på. De må kjenne kommunenes prioriteringer og mål for virksomheten. Det kan gjerne velges folk utenfor de folkevalgte organene, men det vil ikke være klokt å ekskludere folkevalgte politikere fra denne typen verv.

Kommunelovutvalgets forslag om å fjerne rådmannstittelen har ikke fått gjennomslag hos komiteen. Komiteen mener at det skal være opp til kommunene og fylkene om de vil bruke tittelen rådmann eller kommune-/fylkesdirektør som tittel på øverste administrative leder.

Personlig vil jeg advare mot å vrake rådmannstittelen. Det er et godt innarbeidet begrep, og jeg tror de mange kvinnelige rådmenn som vi heldigvis har, ikke opplever tittelen som særlig kjønnsdiskriminerende. Vi har andre innarbeidede titler, som jordmor og fylkesmann osv., som heller ikke ekskluderer noen fra de stillingene. Direktørtittelen brer seg i offentlig forvaltning. Jeg mener det ikke er en god utvikling, men at det mest dreier seg om å hente inn betegnelser som er innarbeidet i den private sektoren, og det ser jeg ikke hensikten med.

Senterpartiet er tilfreds med at det i kommuneloven nå innarbeides lovfesting av folkevalgtes rettigheter til ytelse under lønn og sykdom. De som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, skal ha samme velferdsytelser som lønnstakere. Det innføres også en bestemmelse om ettergodtgjøring til folkevalgte som i hovedsak har hatt sin hovedinntekt gjennom vervet. Regjeringen og regjeringspartiene mener det skal kunne søkes om ettergodtgjøring for seks måneder. Senterpartiet mener at kommunene bør fastsette regler for ettergodtgjøring slik at det er samme lengde som alminnelig oppsigelsestid.

Eirik Sivertsen (A) [10:52:59]: Kommuneloven kan du se på som kommunenes egen konstitusjon. Den gir rammene for både selvstyret og folkestyret. Et levende demokrati er helt avhengig av å endre seg med tiden. Derfor var det på høy tid at man nå fikk en ny lov.

En av de vesentlige tingene som loven drøfter, og som komiteen har vært opptatt av, er knyttet til åpenhet. Denne loven har en utvidelse av informasjonsplikten for kommunene, slik at den omfatter all kommunal virksomhet, uavhengig av hvor den er organisert. En samlet komité har også framhevet at åpenhet og informasjon om politiske prosesser er et viktig prinsipp i et demokrati. Jeg tror det blir helt vesentlig at man i Kommune-Norge nå stiller seg spørsmålet: Hva betyr det i 2018? Forholdet den enkelte innbygger har til informasjon, og hvilke forventninger man har til å kunne involveres og delta i prosesser, har endret seg betydelig.

Jeg mener kommunene bør anstrenge seg og legge til rette for levende distribusjon av kommunestyrets mø-

ter, f.eks. Det er ikke et poeng å lovfeste det, men for meg er det viktig å si fra Stortingets talerstol at jeg tror det er en forventning mange innbyggere har. Mange gjør det allerede. Noen har valgt ikke å gjøre det av forskjellige grunner. De bør kanskje tenke på om de kan gjøre det.

Hvordan gjør man dokumenter og beslutningsgrunnlag tilgjengelig på en moderne måte for innbyggerne? Hvordan organiserer man beslutningsprosesser, slik at innbyggerne faktisk både er orientert og har mulighet til å delta og involvere seg? Disse spørsmålene bør de nye kommunestyrene og fylkestingene drøfte umiddelbart etter valget i 2019.

Jeg er spesielt opptatt av barn og unges mulighet til å medvirke. Barn og unge i 2018 er opplyste mennesker. De er informert og ofte veldig ansvarlige – kanskje i motsetning til hvordan flere av oss i denne salen var da vi var så unge. Derfor kjøper ikke jeg argumentet om at begrundelsen for at vi ikke skal lovfeste et minimumskrav for organer til barn og unges medvirkning, er at det er en inngripen i det lokale selvstyret. Denne loven har veldig mange bestemmelser som er en inngripen, og som begrenser det kommunale selvstyret. Overfor den gruppen som da ikke har stemmerett, og som har de minste ressursene til å ivareta sine egne interesser, bruker vi argumentet at det ikke er viktig nok til å gjøre en inngripen, mens vi på en lang rekke andre områder faktisk begrenser kommunenes egen organisasjonsmulighet. Jeg kjøper ikke det argumentet. Jeg mener regjeringspartiene har trukket streken på feil side. Jeg er glad for at det er flertall i salen for å gjøre noe annet. Jeg forventer at statsråden også på dette området følger opp med forskriftsarbeidet som følger til denne loven.

La meg bruke de siste sekundene til å si tusen takk til statsråden, som har satt folkevalgtes velferdsgoder og godtgjørelser på kartet. Det er et viktig arbeid.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [10:56:23]: I Oslo syder det av lokalt engasjement i alle bydelsutvalgene i våre 15 bydeler. Gjennom direktevalg har byens innbyggere mulighet til å stemme fram sine kandidater lokalt i bydelene. Derfor er sammensetningen av partiene ulik i alle de 15 bydelene.

Bydelsutvalgene har ansvar for store budsjett med en oppgaveportefølje som betyr mye for folk der de bor. Ett eksempel er Bydel Alna med nesten 50 000 innbyggere – den har et budsjett på nesten 2 mrd. kr og 1 700 dedikerte ansatte. Her har lokalpolitikere bl.a. gjennom lokale prioriteringer sikret full jordmor- og helsesøsterdekning i bydelen. Det er lokale prioriteringer som gjør at de er best i byen og gjør en forskjell for småbarnsforeldrene i bydelen.

Det å ha en lokalpolitiker man kan snakke lokale saker med, er av stor betydning – også i Oslo. Jeg heier på

alle dem som legger ned mye frivillig arbeid for å skape gode, trygge nabolag i byen vår. Deres innsats i politikken betyr mye.

I ny kommunelov foreslår statsråd Mæland å begrense muligheten for bydelsutvalg til å oppnevne underutvalg, slik ordningen er i dag. Dette har vi i komiteen heldigvis fått ryddet opp i. Vi skal være takknemlig for alle de lokalpolitikkerne som gir av sin fritid for å gjøre lokalsamfunnet sitt bedre. Og vi som er så heldige å få gjøre dette på heltid, bør ikke lage unødvendige hindringer for lokalt engasjement og lokal innsats. Derfor er jeg utrolig glad for det flertallet vi har fått til i komiteen, som åpner for fortsatt å kunne organisere bydelsutvalgene med underkomiteer, slik at de folkevalgte ute i bydelene kan jobbe for saker de brenner for, til det beste for dem som bor i deres nabolag.

Karin Andersen (SV) [10:58:22]: Jeg må følge litt opp saken om ungdomsråd. Jeg er helt enig i det representanten Sivertsen fra Arbeiderpartiet argumenterer med. Jeg synes det er veldig rare argumenter som kommer mot at vi skal ha eldreråd og råd for mennesker med funksjonsnedsettelse. Det har SV vært med og kjempet fram, men vi har vært veldig kritiske til at regjeringen også sier at det kan være ett og samme råd. Nei, det kan det ikke, for det er mennesker med helt forskjellige behov. Det er mange mennesker med funksjonsnedsettelse som er unge, og som slett ikke har de samme ønskene i livet som eldre har. Men ungdom er altså den gruppen som mangler inntekt og stemmerett og er helt avhengig av de kommunale tjenestene. Så det er jo i kommunens interesse at dette skjer.

Nå sier vi også at vi skal lage en kommunelov der vi skal ha mer medvirkning. Dette handler om å legge til rette for mer medvirkning – mer medvirkning i demokratiet framover. Så dette er bare positivt, og det er veldig rart at man problematiserer det overfor denne gruppen.

Så til dette som handler om innsyn i, og ikke tilsyn med, anbudsutsatte tjenester. Det er ikke tilsyn i den forstand at det er statlige tilsynsoppgaver SV snakker om. Vi snakker om at hvis man inngår en kontrakt om å forvalte skattebetalernes penger og utføre lovpålagte oppgaver, må man ha innsyn i å følge pengestrømmene, slik at pengene blir brukt til det man har skrevet kontrakt om. Det er viktig at man skal ha den forvaltningsmessige kontrollen som nå blir innført. SV er glad for det; det er bra at det er slik. Men det mangler en bit. Og erfaring viser at det er helt nødvendig.

Jeg håper at den innsynsbiten som nå blir gitt, kunne ha hindret noen av de skandalene vi har sett, f.eks. knyttet til renovasjon, at man selvfølgelig burde ha sett ved kontraktsinngåelsen at dette ikke holdt mål i det hele

tatt. Men man må altså kunne følge disse pengestrømmene, for det er business. Og det er greit at det er business, men da må man også håndtere det som det, og skjønne at da er man ute etter å flytte penger på en måte der man maksimerer sin profitt.

SV ønsker ikke dette, men regjeringen ønsker det, derfor synes jeg det er rart at man nå så iherdig gjentar, også i forbindelse med kommuneøkonomien, at det er viktig at vi forvalter skattebetalernes penger riktig. Det kan da umulig være noe godt formål at vi inviterer folk til å betale skatt slik at pengene kan forsvinne ut, f.eks. til selskaper som lager strukturer med mange rare under-selskaper, som til slutt havner i et eller annet skatteparadis, og ikke engang er med på dette spleiselaget som de henter pengene sine ut fra.

Willfred Nordlund (Sp) [11:01:43]: Kommuneloven er en viktig lov. Det er den loven som angir hvordan kommunene skal kunne utvikle gode lokalsamfunn, og hvordan innbyggerne skal ha sitt eget selvstyre og folkestyre. I den sammenhengen er det nesten forbløffende å se at vi i dag bruker mesteparten av tiden på å diskutere hvorvidt man skal lovfeste noe som i utgangspunktet er praksis i de aller, aller fleste kommuner, nemlig at man skal ha et medvirkningsorgan for ungdom. Jeg tror vel ungdommen, hvis de hadde hørt denne diskusjonen her i dag, ville ha sagt: Serr – hvor er vi kommet i dag?

For Senterpartiet handler dette om at man ønsker å ha et sterkt lokaldemokrati, og jeg er veldig glad for at flertallet i denne salen ser dette og faktisk går inn for at vi nå skal få lovfestet noe som i utgangspunktet er praksis. Og dersom det er sånn at regjeringen er usedvanlig bekymret for at det vil være 422 forskjellige måter å organisere medvirkningsorgan for ungdom på, har de adgang til å regulere dette i forskrift. I tillegg kan regjeringspartiene stemme for anmodningsforslaget om å få utarbeidet nasjonale retningslinjer som skal sikre at ungdom blir hørt, og hvordan man skal fremme disses syn.

Noen av representantene var inne på diskusjonen om etterlønn. Jeg tror jeg skal si så mye som at for Senterpartiet handler det om at man ønsker å advare mot at noen skal ordne seg ekstraordinære, gode ordninger. Det var for så vidt en debatt vi var inne på da vi snakket om statlig lederlønnspolitik, og det er nok en debatt som kommer igjen senere. Men når man nå sørger for at ettergodtgjørelse blir en mulighet for dem som har hatt politikk som heltidsverv, legger man jo opp til at det skal være en viss sikring dersom man må gå av og ikke har annen jobb å gå til. Det er egentlig på lik linje med det å ha oppsigelsestid og er etter komiteens flertall noe som kan aksepteres og anses rimelig – mens regjeringsparti-

enes forslag om å gå til seks måneder, etter Senterpartiets syn uten tvil må anses som urimelig, når man ser hva andre arbeidstakere må forholde seg til.

Det var flere som var innom at det er viktig at de ansatte i administrasjonen og de folkevalgte samarbeider. Er det noe denne regjeringen har vært opptatt av, så er det trepartssamarbeidet. Statsministeren har jo stått i denne salen og skrytt av det. Det er derfor forunderlig at regjeringen ikke ønsker å være med på å få utredet hvordan ansattes representasjon i oppgavefelleskap skal løses. Man skulle jo tro at hvis man ønsket et oppgavefelleskap for å løse større utfordringer på tvers av kommunene, skulle også ansattes rettigheter ønskes ivaretatt. Det registrerer jeg at regjeringspartiene ikke gjør.

Mari Holm Lønseth (H) [11:04:52]: Det er bra at Stortinget i dag i all hovedsak slutter seg til regjeringens forslag om den nye kommuneloven. Det blir lettere å finne fram for folk, folkevalgte og administrasjon.

Men i denne saken diskuterer vi også hvilke økonomiske ordninger folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner skal ha. Det er ikke noe nytt for meg at særlig Arbeiderpartiet vinger i store, politiske spørsmål for tiden, men det overrasker meg hvor mye det egentlig er mulig å vingle når det kommer til etterlønn for politikere eller folk som har politikk som sin hovedbeskjeftigelse. I 2016 mente Arbeiderpartiet nemlig først at politikere som sitter på Stortinget, skulle ha krav på to års etterlønn, mens de i denne saken kutter adgangen til å få etterlønn for folk som har politikk som heltidsbeskjeftigelse, ned til tre måneder. Det skulle for øvrig vise seg at Arbeiderpartiets stemmegivning om to års etterlønn for stortingsrepresentanter var et såkalt arbeidsuhell, derfor sluttet Arbeiderpartiet seg til en mulighet for ett års etterlønn for stortingsrepresentanter. Men for Arbeiderpartiet er det tilsynelatende så stor forskjell mellom dem som sitter på heltid på Stortinget, og dem som sitter på heltid i kommuner og fylkeskommuner, at en kommunepolitiker aldri skal ha adgang til å få mer enn tre måneders etterlønn, kontra politikere på Stortinget, som altså skal ha adgang til ett års etterlønn.

Som folkevalgt har man ingen oppsigelsestid, og man har ikke noe stillingsvern. Man kan miste jobben, eller vervet sitt, over natta. Sånn skal det selvfølgelig fortsatt være, men at mange kan bli stående uten inntekt over natta og ikke ha mulighet til å kunne skaffe seg en ny jobb, kan også heve terskelen for at folk ønsker å påta seg folkevalgte verv. Derfor synes regjeringen og Høyre at det er helt rimelig at det skal kunne være mulig å få en etterlønnssordning på et halvt år for politikere på det lokale plan som har hatt politikk som sin heltidsbeskjeftigelse. Det er heller ikke en veldig unormal ordning for mange i det private næringslivet.

Det ville ha vært bedre om vi i dag vedtok en klar regel om at kommunene hadde mulighet til å gi et halvt års etterlønn, kontra en litt vag bestemmelse om alminnelig oppsigelsestid.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:07:36]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i inndelingslova (nye fylkesnavn) (Innst. 328 L (2017–2018), jf. Prop. 65 L (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Willfred Nordlund (Sp) [11:08:24] (ordfører for saken): Jeg vil først få takke komiteen for et godt samarbeid i arbeidet med komiteens innstilling. Det har vært en hektisk vår. Vi ble nok ikke helt enige, men det blir som regel slik når politiske saker skal løses ut fra ulike ståsteder.

Jeg mener at arbeidet med regjeringens regionreform ikke fortjener karakteren «bestått». Det har i alle målformuleringer om reformen blitt snakket om å lytte til fylkene og stimulere til gode regionale prosesser. Stort sett har man likevel endt opp med å overse de rådene som fylkene selv har gitt, fordi de ikke samsvarer med de konklusjonene som regjeringen trakk før de inviterte fylkene til samarbeid.

Sammenslåingen av fylker ble gjort med tvang med få unntak, og nå inviteres Stortinget til å fastsette navn på de nye fylkene uten at det er gjort et forarbeid som sikrer konklusjoner som virker samlende. Spesielt problematisk er det på Vestlandet, hvor fire fylker er involvert, men hvor departementet har funnet en løsning som bare to av fylkene aksepterer.

Navn på fylker er noe som bør være så godt forberedt at både faglige myndigheter og regionene som berøres, har fått delta i prosessen og ikke minst fått sagt sitt. Regjeringens forslag er ikke sendt på alminnelig høring, slik utredningsinstruksen tilsier, og Språkrådet har ikke fått anledning til å delta i alle forberedelser av sakene, slik de helt opplagt burde hatt.

Jeg merket meg at statsråden i Stortinget den 25. april, under den muntlige spørretimen, viste til at departementet først og fremst har lyttet til de involverte. Hun henviste til de fylkestingene som har behandlet navnespørsmålet for det fylket de skal inn i. Kommunal- og forvaltningskomiteen har også måttet lytte til de fylkestingene som ikke er spurt, som Rogaland og Møre og Romsdal. Dette er fylker som er involvert siden de inngår i regionen Vestlandet, som nå reagerer sterkt på at det sammenslåtte fylket Hordaland og Sogn og Fjordane annekterer navnet, riktignok med unntak av de to siste bokstavene. Det forandrer svært lite.

Det er ikke gjort en god nok jobb av regjeringen i denne saken. Derfor foreslår vi fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, altså komiteens flertall, å sende saken tilbake til regjeringen. Vi ber om at regjeringen innhenter en samlet vurdering fra Språkrådet, som er regjeringens eget ekspertorgan, og deretter sender saken på alminnelig høring, i samsvar med utredningsinstruksen, før saken fremmes for Stortinget til endelig behandling. Det er svært mange av regjeringspartienes medlemmer og – for så vidt – statssekretærer som de siste månedene har hyllet utredningsinstruksen. Men i denne saken velger man ikke å følge den.

Dette er, fra flertallet i komiteens side, å be om en ordinær saksbehandling i en sak som fører fram til et vedtak som er viktig for svært mange, og som vil ha betydning langt inn i tiden som kommer.

Med dette anbefaler jeg komiteens tilråding.

Eirik Sivertsen (A) [11:11:41]: Da Stortinget behandlet regionreformen, stemte Arbeiderpartiet imot tvangssammenslåing av fylker. I tillegg forsøkte vi gjennom flere representantforslag før jul i fjor å få omgjort de tvangssammenslåingene, men igjen valgte stortingsflertallet å stemme imot våre forslag og se bort fra lokale ønsker. Gjennom det har regjeringspartiene og de andre som har stemt imot dette, tatt på seg et stort ansvar for de prosessene som nå pågår ute i de fylkene.

Mange tror at dette er en enkel sak, og at navn er bare navn. Men navn er så mye mer enn navn. Det er både kulturhistorie og ikke minst en identitetsmarkør. Derfor opptar det svært mange. Navn er ikke noe som skiftes ut ofte; de skal i prinsippet stå til evig tid.

Vi har vært kritiske til den prosessen som regjeringen har lagt opp til. Å ikke forankre utgangspunktet for så viktige beslutninger i en faglig vurdering mener vi er en stor svakhet ved prosessen. Departementet har riktignok bedt Språkrådet om å vurdere navnespørsmålet ved flere av fylkessammenslåingene, men de berørte fylkeskommunene har i varierende grad bedt om Språkrådets uttalelse før fylkestinget har tatt sin beslutning om navnespørsmålet. Det ville åpenbart ha vært en fordel om

Språkrådet hadde blitt gitt muligheten til å komme med innspill til fylkestingene på et tidligere tidspunkt, slik at de vurderingene også kunne blitt tatt med i den regionale behandlingen. Det ville også gitt en bedre forankring.

Til tross for at det har vært en debatt om fylkesnavn, ville det gitt en enda bedre forankring av et viktig spørsmål hvis man hadde tatt seg tid til å sende spørsmålet ut på en ordinær høring.

Valg av fylkesnavn berører ikke bare de fylkene som omfattes av sammenslåingsvedtakene. Det har betydning også for omkringliggende fylker og for så vidt også andre i landet. Diskusjonen om hvorvidt sangen «Å Vestland, Vestland» må omskrives, siden den heretter avgrenses til å omhandle bare ett fylke, er en litt humoristisk inngang på det spørsmålet.

Det som er bra her, er at vi får på plass et offisielt samisk navn på Trøndelag fylke. Det er bra, for den norske staten er grunnlagt på territoriet til to folk. Jeg vil benytte denne anledningen til å oppfordre også de andre fylkeskommunene som har en betydelig samisk befolkning, til å sette i gang nødvendige prosesser for å få Stortinget til å fastsette ved lov et samisk navn på deres fylker.

Mari Holm Lønseth (H) [11:14:54]: Det er et flertall i Stortinget som ønsker at vi fortsatt skal ha tre forvaltningsnivåer, og det er et flertall i Stortinget som ønsker at strukturen på de fylkeskommunene vi har, skal være annerledes enn det den er i dag. Det er også bakgrunnen for at Stortinget i to omganger har fattet vedtak om en ny regionstruktur, hvor vi går fra 19 fylkeskommuner til 11 regioner. Strukturen gjør fylkeskommunene bedre i stand til å ivareta sin rolle som samfunnsutvikler, og de nye fylkeskommunene vil ha bedre forutsetninger for å kunne påta seg flere oppgaver. Det er også en debatt vi kommer til å følge i tiden framover.

Disse nye regionene er i gang med arbeidet for å slå seg sammen. For mange skal flere kulturer og organiseringer smeltes sammen til én. En viktig del av det arbeidet er å bygge en felles identitet. Her vil navnet som fylkene velger, selvfølgelig ha betydning. Når vi skal ta stilling til hvilke navn fylkene skal ha, ja, da mener jeg at vi bør legge avgjørende vekt på hvilke navn fylkene selv har ønsket seg.

Å lytte til dem som er nærmest beslutningene, er det regjeringen har gjort når den har fremmet forslag til navn for Stortinget. Det er fattet gjensidige vedtak i folkevalgte organer om de nye navnene i alle fylkene, bortsett fra Finnmark. Det har vært en bred debatt om de nye fylkesnavnene, og fylkene har brukt god tid til å diskutere og fatte de vedtakene de har gjort.

Det er også verdt å merke seg at da komiteen hadde høring om saken, var det ikke en eneste fylkeskommune

som meldte seg for å fortelle hva de mente om det nye navnet sitt. Jeg stoler også på at de lokale folkevalgte rundt omkring i fylkene har lyttet til folket i sin egen region.

Det opposisjonen nå egentlig legger opp til, er at vi skal gå nok en runde, som forsinker noe de selv egentlig ønsker seg, nemlig en ny regionstruktur, hvor fylkene settes bedre i stand til å gi gode tjenester til folk og til næringslivet i sin region. Det legges også opp til en prosess fra opposisjonen hvor man på sett og vis undergraver sine egne lokalpolitikere som har fattet vedtak om fylkesnavnet.

Jeg er glad for at opposisjonen ikke får flertall for dette her i dag. Nå skal man fortsette arbeidet med å bygge nye, mer bærekraftige regioner som kan gi gode tjenester til folk.

Og hvis jeg kan få avslutte med å si: Hvis Arbeiderpartiet er opptatt av at man skal forankre, skulle jeg tro at det beste kanskje var å lytte til sine egne lokalpolitikere.

Med dette tar jeg opp det forslaget som ligger i innstillingen.

Presidenten: Representanten Mari Holm Lønseth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [11:18:05]: Navn er viktig for å bygge ny kultur og samle de nye fylkeskommunene. Å utsette valg av navn vil kunne utsette deler av kulturbyggingen. Mange bruker allerede det nye navnet de selv har vedtatt.

Jeg har personlig tatt kontakt med våre gruppeledere i berørte fylker. Tilbakemeldingene har vært klare: Prosessene oppleves stort sett som gode. Navnene oppleves som fra helt greit til veldig bra. Alle har stemt for, og alle ønsker at Fremskrittspartiet her på Stortinget skal stemme for.

Å lytte til våre egne har vært det aller viktigste for oss i denne saken, og vi finner ikke at motargumentene som kom under høringen, forsvarer verken en utsettelse eller en total overkjøring av dem som berøres aller mest av disse nye navnene.

Karin Andersen (SV) [11:19:19] (komiteens leder): SV stemte også imot tvangssammenslåing av fylker. Vi mener prinsipielt at man først burde ha vedtatt hvilke oppgaver man skulle løse, for så å se hvor stort areal eller antall innbyggere man burde ha for å løse disse oppgavene godt. Man har begynt i feil ende, og man har endt opp med noen veldig rare enheter.

Det vi diskuterer i dag, er hva disse «barna» skal hete. Sjøl kommer jeg fra ett av de fylkene som blir tvangssammenslått – Hedmark. Det skal slås sammen med Oppland fylke og av en eller annen merkelig grunn ikke hete Hedmark og Oppland, på samme måte som en del

av de andre fylkene har fått lov til å beholde navnene sine. Jeg kjenner faktisk at jeg er ganske lei meg for dette. Innlandet skal det hete. Da er vel resten Utlandet, da. Det er et veldig rart navn. Det er mange som bruker det, men det er rart. Jeg tror ingen kaller seg innlending i disse fylkene.

Som flere har sagt her, er navn ofte identitet. Noe av det vi nå ser i noen av disse fylkene, er at de klarer å samle seg når de får beholde navnet sitt, eller der de har en felles identitet, som f.eks. i Trøndelag og på Agder. Men i de andre fylkene har de jo ikke det. I Viken – er de «vikingene»? Jeg vet ikke helt hva de skal være. Det er ingen felles identitet. Derfor er det så viktig når man skal behandle disse navnene, at man i hvert fall går ordentlige runder, så man kanskje får fram noen navn som kunne ha gitt en eller annen form for felles identitet, slik at folk kunne ha følt litt inni seg at dette er meg – dette er mitt. Jeg synes regjeringen overser dette.

De sier hvem som er involvert i denne saken. I hvert fall når det gjelder noen av disse navnene – kanskje spesielt det som gjelder sammenslåingen av Hordaland og Sogn og Fjordane – er det klart at det er nabofylker som er involvert i bruken av begrepene «Vestlandet» og «Vestland». Det viser også den språklige forvirringen i denne saken når man ender opp med Innlandet, men Vestland. Det er lite konsistent. Her er det andre som er involvert i denne navnebruken. Det blir som om vi skulle kalt Hedmark og Oppland for Østlandet. Jeg tror mange ville ha protestert på det.

Jeg er helt enig i at det nye fylket, som jeg hadde håpet skulle hete Hedmark og Oppland, også burde hatt et samisk navn.

André N. Skjelstad (V) [11:22:44]: Jeg er godt fornøyd med at fylkene nå har kommet fram til nye fylkesnavn, etter gode prosesser i fylkestingene. Men jeg er litt forundret over at en i en del saker ønsker å overstyre fullstendig det fylkene selv mener. En skal i større grad lytte til naboen. Jeg skjønner selvfølgelig at noen navn kan være omdiskutert, men representanten Andersen, som var her på talerstolen i stad, vil altså overstyre de to fylkestingene i Hedmark og Oppland. Selvfølgelig kunne vi her i denne salen ha funnet flere navn, men dette er jo virkelig medvirkning. I neste åndedrag velger en å kritisere det. Jeg må si jeg er overrasket. Jeg er overrasket og må si at dette er å prøve på en omkamp om det en har tapt i to omganger. Jeg trodde virkelig at vi skulle la de nye fylkeskommunene få lov til å bestemme navnene sine selv. Dette må jeg si er overraskende. Venstre kommer uansett til å stemme for forslaget fra mindretallet i komiteen, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, med de inndelingene som ligger der.

Jeg er for øvrig ikke uenig med representanten Sivertsen i at en gjerne kan se på om det er naturlig med samiske navn, slik det ble gjort for Trøndelag.

Jeg må spørre – når det gjelder det som flere fra opposisjonen her sier, at dette er tvang: Er det tvang hver gang Stortinget gjør et flertallsvedtak i denne sal? Det var helt tydelig hva som var prosessene rundt fylkene: Vi kom til å trekke opp linjene hvis det ikke ble en lokal enighet. Det handler ikke om tvang; det handler om styringsretten til Stortinget.

En bruker uttrykk som «annektere». «Annektere» bruker jeg om en del andre ting enn det at vi tar viktige beslutninger i et demokratisk organ. Jeg reagerer på en språkbruk som er splittende, men det er tydeligvis helt bevisst – en ønsker å ha en splittende språkbruk for at dette ikke skal hales i land på en god måte. Det synes jeg er bemerkelsesverdig.

Torhild Bransdal (KrF) [11:25:38]: For meg er det viktig allerede i starten av mitt innlegg å si at denne saken skulle ha vært sendt ut på høring før vedtak ble fattet. Det er ikke blitt gjort, men det har vært høring i komiteen der alle som har en mening om saken, hadde mulighet til å komme og framføre synet sitt. Likevel stemmer jeg ikke for å sende saken tilbake.

Dette er en sak som vekker og har vekket en del følelser, og når det er mye følelser i saker, blir det utrolig vanskelig å angripe, for en skal ha respekt for de følelsene folk sitter med. Det var følelser ved behandlingen i mitt parti også, fordi det er sterke meninger om dette. Men en må til sjuende og sist skjære igjennom. Og hvorfor skjærer en igjennom? Jo, fordi dette er en konsekvens av siste del av regionreformen. Så kan vi snakke om høna og egget og hva som skulle ha vært gjort først og sist, men nå får vi ta utgangspunkt i dagen i dag og se framover.

Dette er en reform som Kristelig Folkeparti har ønsket å programfeste i flere stortingsperioder. Nå er reformen i ferd med å realiseres, og reformen er umåtelig viktig for både demokratiet og distriktpolitikken. Når det gjelder hensiktsmessig styring av større folkevalgte regioner enn dagens fylkeskommune, ble det ikke helt slik som vi ville hatt det, men vi får gå videre.

Vi hadde et annet primærsyn på hva som var hensiktsmessig inndeling ved et par tilfeller. Det er en del av bakteppet. Men nå får vi konsentrere oss om det viktigste, og det viktigste er at vi får slagkraftige fylkeskommuner som er store nok til å overta en rekke oppgaver fra staten og underlegge dem folkevalgt regional styring.

Fylkeskommunene fant i de fleste tilfellene selv fram til hensiktsmessige navn. Det har vi landet på å legge til grunn. Det er viktig, spesielt om Stortinget overprøver de prosessene som har vært i de sammenslåtte fylkene. En del av disse prosessene har vært problemfrie, og i

noen tilfeller har debatten gått mer høylytt for seg. Vi kunne ha valgt flere løsninger, men vi følger det som er bestemt av de berørte fylkeskommunene. Vi mister ikke framdrift av styringsfart i reformen, og vi fokuserer energien på det neste trinnet i reformen.

I går ble det i kommuneproposisjonen innstilt på at vi skal fokusere på saken når den kommer i løpet av høsten. Derfor står jeg inne for det forslaget Kristelig Folkeparti er en del av.

Statsråd Monica Mæland [11:29:05]: Regjeringen følger opp Stortingets vedtak om at det fra 2020 skal være 11 fylker i Norge. 13 fylkeskommuner er vedtatt sammenslått til seks nye fylkeskommuner. Regjeringen har derfor også lagt fram lovforslag om nye fylkesnavn for disse seks fylkene.

I dag er det store forskjeller på fylkeskommunene. Ni fylkeskommuner har under 200 000 innbyggere. Dette vil bedre seg når sammenslåingen av fylkeskommunene trer i kraft 1. januar 2020.

Større og mer funksjonelle fylkeskommuner vil styrke både lokaldemokratiet og vekstkraften i landet vårt. De nye fylkeskommunene har større muligheter til å være strategiske samfunnsutviklere og får en styrket kapasitet og kompetanse til å løse dagens og framtidens oppgaver.

Regjeringen foreslår at rikets seks nye fylkeskommuner skal ha følgende navn:

- Viken
- Innlandet
- Vestfold og Telemark
- Agder
- Vestland
- Troms og Finnmark

For Troms og Finnmark foreslås Romsa ja Finnmárku som samisk parallellnavn og Tromssa ja Finmarkku som kvensk parallellnavn. Også Trøndelag fylke skal få et samisk parallellnavn, Trööndelag.

Navnevalg er krevende og utløser stort engasjement og sterke følelser. Mange har hatt synspunkter på forslagene om nye fylkesnavn. Det har vært en lang og åpen prosess om navnevalget i alle de fylkeskommunene som er berørt. Det har også vært mye mediedebatt, og saken har vært diskutert i spørretimen her i Stortinget. Det er rett og slett ikke ofte at en sak får så mye oppmerksomhet både lokalt og nasjonalt.

Forslag til nye fylkesnavn har vært forelagt Språkrådet, og de samiske navnene er forelagt Sametinget. Språkrådet har en viktig rådgivningsfunksjon, og deres begrunnelser med alternative navneforslag er presentert i proposisjonen.

Noen av navnevalgene har vært ekstra krevende å ta stilling til, og særlig gjelder det den nye fylkeskommu-

nen som vil bestå av dagens Hordaland og Sogn og Fjordane. Fylkeskommunenes eget opprinnelige forslag, «Vestlandet», vakte reaksjoner. Derfor møtte jeg alle de berørte fylkeskommunene, også Rogaland og Møre og Romsdal, for å diskutere saken. Hordaland og Sogn og Fjordane justerte etter møtet sitt navneønske til «Vestland».

Det nye fylkeskommunale selvstyret må stå sterkt i slike navnespørsmål. Det er fylkeskommunene som nå skal bygge noe nytt og skape en samlende identitet og kultur. Da mener jeg fylkeskommunenes felles enighet om navnet er veldig viktig for den videre sammenslåingsprosessen. Jeg har også lagt vekt på at fylkeskommunene ønsker at de nye navnene skal vedtas så raskt som mulig.

Flertallet i komiteen kritiserer regjeringen for ikke å ha fulgt utredningsinstruksen. Det er en påstand jeg vil tilbakevise. Utredningsinstruksen inneholder unntaksregler for når alminnelig høring kan unnlates. Dette har altså vært en svært åpen, svært inkluderende prosess, som har pågått over lang tid, og som har favnet bredt, både lokalt og sentralt.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirik Sivertsen (A) [11:32:16]: Det er fylkeskommunene som har ansvaret for å ta initiativet til å fastsette samiske navn på fylkene. Det ansvaret er klart definert. Jeg lurer likevel på om statsråden kunne være villig til å ta et initiativ overfor fylkeskommunene for å oppmuntre dem til å sette i gang de nødvendige prosessene, der hvor det nå ikke har skjedd.

Statsråd Monica Mæland [11:32:50]: Ja, jeg synes representanten hadde et godt forslag. Det er jo faste kontaktmøter mellom regjeringen og fylkeskommunene, så det å ta opp dette i den type fora gjør jeg veldig gjerne.

Willfred Nordlund (Sp) [11:33:10]: Det er skapt en spesiell situasjon i denne saken ved at Finnmark har gjennomført en folkeavstemning som altså viser en massiv motstand mot sammenslåingen med Troms. Finnmark ber om en ny behandling av sammenslåingen, men i dag behandler altså Stortinget et forslag til navn på et sammenslått fylke som finnmarkingene naturligvis ikke vil ha.

Mitt spørsmål blir da om statsråden forstår at prosessen som hun og regjeringen gjennomfører, er svært provoserende ut fra de uttalte målene, som også statsråden var inne på i sitt innlegg, om å lytte til lokaldemokratiet

i arbeidet med både kommunereform og regionreform – og selvfølgelig også i forbindelse med navnevalg?

Statsråd Monica Mæland [11:33:53]: Det er vel ikke noe mer pussig enn at representanten Nordlund selv er veldig opptatt av å lytte til lokaldemokratiet når det gjelder fylkesstruktur, men ikke når det gjelder navn. Da har han ingen problemer med å overstyre fylkeskommunenes egne valg, som er vedtatt med stor, stor grad av oppslutning.

Jeg kan redegjøre for regjeringens innstilling i denne saken. Vi har lyttet til fylkeskommunene. Så har altså Stortinget valgt en annen tilnærming når det gjelder struktur. Jeg forstår det, vi trenger større og sterkere fylkeskommuner, vi trenger kommuner med kompetanse og kapasitet til å utføre både de oppgavene de har i dag, og ikke minst de oppgavene vi skal overføre.

Willfred Nordlund (Sp) [11:34:44]: Jeg merket meg med interesse at statsråden nå i alle fall lovet at det skal overføres oppgaver. Det er betryggende å høre, og det tror jeg flertallet i denne salen blir glad for. Så finner jeg det litt spesielt at statsråden beskylder undertegnede for å ønske å overstyre lokaldemokratiet når statsråden selv innkalte Hordaland og Sogn og Fjordane nettopp for å overstyre dem og få dem til å velge et nytt navn, på bakgrunn av navnevalget man hadde foretatt. De hadde oversett det faktum at flere andre fylkeskommuner kom inn under den samme betegnelsen som man hadde valgt, nemlig det som egentlig betegner en landsdel. Jeg klarer ikke helt å henge med på statsrådets angrep om å overstyre lokaldemokratiet. Det flertallet har bedt om, er å få en ny grundig runde der Språkrådet, regjeringens eget ekspertutvalg, er konferert før man sender det ut på alminnelig høring.

Spørsmålet er da: Er statsråden enig i at det i forbindelse med gjennomføringen av fylkesreformen, herunder navnene, først og fremst er sånn at regjeringen legger til grunn sin egen ambisjon om å redusere antallet fylker, og at man ikke legger vekt på de lokale ønskene som kommer, bl.a. fra Rogaland og Møre og Romsdal?

Statsråd Monica Mæland [11:35:47]: Jeg forstår at det kan være vanskelig å henge med, det tror jeg mange kan slutte seg til i denne saken. For det første må ikke representanten Nordlund tillegge meg meninger jeg ikke har. Jeg innkalte ikke Møre og Romsdal, Hordaland, Sogn og Fjordane og Rogaland for å få dem til å skifte mening. Jeg innkalte dem for å ha en prosess hvor de medvirket til den innstillingen vi skulle gi til Stortinget, hvor jeg ønsket å lytte til argumenter for synspunktene de hadde. Det var rett og slett et ledd i å høre synspunkt.

Det er også sånn at bl.a. representanten Nordlunds egen fylkesordfører i Sogn og Fjordane er veldig godt kjent med hva Språkrådet mener. Språkrådets innstilling er kjent for alle fylkeskommunene – ikke én av dem har ønsket å endre sin oppfatning etter at Språkrådets innstilling ble kjent. Det kommer heller ikke til å skje om denne sal skulle sende tilbake navnene. De har fattet sine beslutninger, man kan i dag velge å slutte seg til dem eller overprøve dem.

Willfred Nordlund (Sp) [11:36:45]: Det er nettopp det statsråden her er inne på, nemlig at flertallet ønsker å få en ny prosess, som statsråden også var inne på når det gjaldt å innkalle Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Det er nettopp det å få en ordentlig prosess flertallet egentlig ber om i dag – noe statsråden nå hevder ikke var overstyring. Jeg henger fortsatt ikke med på hvorfor statsråden mener at flertallet i komiteen ønsker å overstyre fylkeskommunene. Man ønsker å få en ordentlig prosess der alle som er berørt, blir hørt på en skikkelig måte før man får et ordentlig forslag.

Mitt siste spørsmål er om statsråden har forståelse for de mange motargumenter som kommer fra en rekke høringsinstanser på navnevalgene som man nå tar, og som flere av representantene har vært inne på, er problematiske i mange forskjellige sammenhenger.

Statsråd Monica Mæland [11:37:33]: Jeg må være veldig tydelig: Jeg er grunnleggende uenig i representanten Nordlunds beskrivelse av hvordan prosessen har vært i denne saken. Den har vært svært grundig. Det finnes få saker der så mange folkevalgte har deltatt så bredt. Det finnes få saker som har vært så grundig diskutert både lokalt og sentralt. Representanten Nordlund kan sende saken tilbake, men man kommer til å få det samme svaret. Og representanten Nordlund kan velge å overstyre sine egne partifeller rundt om i det ganske land, eller velge å slutte seg til dem.

Jeg er helt uenig i at vi trenger en ny prosess – vi trenger å få en avslutning. Jeg forstår at det er mange meninger om dette, jeg forstår at det er mye følelser. Det handler om identitet, det er sterke følelser, men man må faktisk fatte noen beslutninger. Det håper jeg Stortinget vil gjøre i dag.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Greni (Sp) [11:38:38]: Den 14. mai holdt Finnmark folkeavstemning om stortingsflertallets vedtak om å slå sammen Finnmark og Troms med tvang. Resultatet ble at fylkestingets motstand mot sammenslå-

ing hadde overveldende støtte blant innbyggerne i fylket. 87 pst. sa nei til at Troms og Finnmark skulle bli ett fylke.

Fylkesordfører Ragnhild Vassvik har møtt statsministeren og overlevert et brev etter folkeavstemningen. Der ber hun om at finnmarkingene må respekteres. Hun reagerer sterkt på at kommunalministeren har gitt uttrykk for at folkeavstemningen ikke betyr noe som helst, fordi Stortinget har vedtatt at Troms og Finnmark skal slås sammen. Dette aksepterer ikke fylkesordføreren og sier at folkeavstemningen og resultatet av den gir henne og fylkestinget et mandat til å fortsette motstanden mot sammenslåingsprosessen.

Det er bare en utvei for regjeringen, sier fylkesordføreren i Finnmark, nemlig å behandle tvangssammenslåingen på nytt.

Jeg tillater meg et kraftfullt sitat fra fylkesordføreren. Hun sier i sitt brev til statsministeren:

«Finnmarkingene er nå så forbannet at nær sagt ett hvert løsningsforslag som innebærer en sammenslåing vil møte massiv motstand i befolkningen.»

Jeg tror mange i Finnmark, og også i Troms, finner det provoserende at Stortinget i dag behandler navn på et sammenslått Finnmark og Troms som om ingenting har skjedd. Flertallet overser de konklusjonene som innbyggerne i Finnmark har trukket.

Det nytter ikke å skjule seg bak et vedtak fattet av et knapt stortingsflertall i 2017. Alle vet at regionreformen står svakt, både ute i de fylkene som er berørt, og her på Stortinget. Jeg må i den sammenhengen få rette en særlig oppmerksomhet mot Kristelig Folkeparti. Flere av partiets ledende politikere har gitt uttrykk for at de har lite til overs for vedtakene de har vært med på, men at de har sett seg nødt til å stille seg bak vedtak om sammenslåing av Troms og Finnmark og andre steder fordi de har en avtale om det med regjeringen. Spørsmålet er: Hva har partiet fått igjen? Det synes jeg de bør fortelle folk som nå undrer seg over hvorfor det er gjort vedtak på Stortinget mot både innbyggernes og fylkeskommunenes vilje, og som det også ser ut til at kanskje er mot Stortingets egentlige vilje.

Regionreformen ble startet av regjeringen i 2015 som en invitasjon til nabopratt. Fylkene tok nabopratten og ga beskjed tilbake om at de kom fram til at oppgavene, både gamle og nye, best kunne løses innenfor dagens struktur.

Nå fastsetter man navn uten at utredningsinstruksen er fulgt, uten høringsrunde og uten at Språkrådet har vært involvert, og før fylkene har fattet sine vedtak.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [11:41:59]: Egentlig trenger jeg ikke si så mye, det meste er sagt av de andre – de som vil høre på hva folk i Finnmark sier. Men allikevel

kan jeg si litt om dette, for jeg har vært ganske mye med på prosessen.

Det er riktig: Folk i Finnmark er sinte. Jeg tror ikke det bare gjelder folk i Finnmark, jeg tror det gjelder folk i Troms også. Troms og Finnmark er flotte navn, men hver for seg. Man trenger ikke slå sammen disse to fylkene. Det er kjempefylker som er store nok – det er areal nok, og det er folk nok. Vi kunne også godt ha vært mye flere folk hvis vi hadde hatt mer arbeid. Det er der vi skulle ha satt inn trykket: få mer arbeid til disse to fylkene.

Det er mye som trenger å gjøres i fylkene, både når det gjelder havner og å få gjort veiene bedre, og slike ting. Men vi skal være opptatt av dette med å slå sammen med tvang. Jeg tror ikke det er noen – det er ingen – som ønsker å bruke tvang når man skal slå sammen noen. Men her gjør man det.

Så mange finnmarkinger gikk og stemte – 58 pst., tenk på det! Det var gamle folk som brukte en hel dag for å komme seg bort for å få stemt og vist at de ville være Finnmark fortsatt. Man må ha respekt for det som har skjedd, respekt for det valget finnmarkingene viser. Tvangssammenslåing har ingen legitimitet i Finnmark.

Jeg har ikke ord. Jeg synes folk skal tenke seg litt om, og spesielt dem som vil slå oss sammen.

Stein Erik Lauvås (A) [11:44:34]: Representanten Holm Lønseth entrer talerstolen med en lengre belæring overfor oss andre om å lytte til lokaldemokratiet, om å lytte til lokale folkevalgte – i dette tilfellet regionale folkevalgte.

Jeg må bare slå det fast: Representanten Holm Lønseth og Høyre er nok ikke i noen særlig god posisjon til å drive med den form for belæring – om å lytte til lokale og regionale folkevalgte. Tvert imot, partiet Høyre har i kommune- og regionreformen stort sett kjørt med ganske store skylapper for øynene og relativt godt med bomull i ørene – for å uttrykke det på den måten. Høyre har i hvert fall ikke vært noen representant for å drive med aktiv lytting til regionale folkevalgte. Hadde partiet Høyre og representanten Holm Lønseth vært i nærheten av å gjøre det, hadde de neppe stemt for disse tvangssammenslåingene. Hadde representanten Holm Lønseth og hennes parti lyttet, som de belærer andre om å gjøre, hadde de hørt at f.eks. Østfold, som nå skal inn i den fantastiske konstruksjonen Viken, som ingen egentlig vil ha – selv ikke Høyres representanter har vist noen eksaltert glede over det vedtaket – sa nei takk til den konstruksjonen. Det samme gjorde Akershus. Det samme gjorde Buskerud. Så kan man spørre: Hvor var representanten Holm Lønseth? Hadde hun ikke fått ut bomullen av ørene – eller hva var det som foregikk?

Det er ingen grunn til å ta imot belæring fra regjeringspartiene – nå inkludert Venstre – om å lytte til det regionale og lokale folkevalgte nivået, for er det noe disse tre partiene grundig har bevist gjennom behandlingen av kommune- og regionreformen, er det at de gjør det stikk motsatte. Disse partiene lytter ikke. De kjører fram tvangssammenslåinger som om ingenting har skjedd. De har ikke hørt på lokaldemokratiet overhodet.

Ivar Odnes (Sp) [11:47:35]: Namnet skjemmer ingen, heiter det, men samtidig er det viktig for identiteten til han eller ho som ber namnet. I ei regionreform som har svært lita tilslutning i befolkninga i enkelte delar av landet, har namnet på dei nye fylka vore og er svært viktig for å skapa både identitet og eigarskap til desse nye fylka. For fylka Oppland og Hedmark – som no er vedteke skal slåast saman med tvang – er det særleg viktig for å kunna sørgja for ei god forankring av namnevalet for det nye storfylket.

At namneforslaget som ligg på bordet i ei så viktig sak, ikkje har vore ute på høyring, er svært kritikverdigg. Namnet Innlandet er ein nyare konstruksjon. Det har vore argumentert med at dei to høgskulane i dei to fylka no har teke namnet Høgskolen i Innlandet, men vi har samtidig ein høgskule på Gjøvik som har vorte ein del av NTNU i Trondheim, og er då ein utdanningsinstitusjon som ikkje har namnetilhøyrse til fylket. Sykehuset Innlandet er brukt som eit argument, men det dekkjer ikkje heile det nye fylket, sidan helseministeren flytta sjukehuset i Kongsvinger-regionen inn under Ahus. Det er altså ikkje særleg slagkraftige argument som har vorte brukt for å hevda at storfylket må heita Innlandet – fordi ein høgskule og eit helseføretak har Innlandet i namnet sitt. Noko anna er kva det motsette av Innlandet skal vera. Er dei som ikkje bur i Innlandet, då utlendingar? Det vert svært misvisande å bruka dette namnet på Oppland og Hedmark.

Det historiske regionnamnet på desse to fylka – som har vore eitt fylke tidlegare – er Opplandene. Det var nemnt om militære einingar, som Opplandske infanteriregiment, og Oplandske Dampskibsselskap, etablert i 1852, som framleis eig og driftar Skibladner på Mjøsa.

Eit anna alternativ som har vore nemnt, er å kalla det nye storfylket for Hedmark og Oppland. Vi kjem framleis til å ha Møre og Romsdal. Vi har Sogn og Fjordane, og det skal no heita Vestfold og Telemark fylkeskommune.

Venstres representant her er overraska over at vi ikkje lèt det nye fylket bestemmas namnet på den nye konstruksjonen. Tja, både Hedmark og Oppland røysta mot samanslåinga av fylka. Fleirtalet – med Venstre i spissen – lytta heller ikkje til det, men no er det altså viktig at vi skal lytta til det nye fylket sitt val av namn.

Senterpartiet meiner at namnet på det nye fylket treng å verta forankra gjennom ein grundigare prosess, for å skapa eit breitt eigarskap til fylkesnamnet. Det er framleis tid til å lytta til råd frå innbyggjarar og faginstansar gjennom ei høyring før det endelege namnevalet.

Karin Andersen (SV) [11:50:47]: Jeg kan slutte meg helt til innlegget til Ivar Odnes fra Senterpartiet. Jeg har hørt en del innlegg i dag som på en måte moraliserer over at man kan ha et annet standpunkt enn regjeringen. Men det er en realitet at det er regjeringen og flertallet som har gjennomført tvangssammenslåinger mot både fylkesting og folks vilje. Det mest alvorlige i saken er at både Høyre og Fremskrittspartiet under hele prosessen har vært helt entydige på at dette er et skritt på vegen mot å legge ned fylkeskommunene. Det ble til og med sagt på pressekonferansene. Og så kommer Venstre og Kristelig Folkeparti og tror at de har reddet fylkeskommunene og det regionale nivået.

Vi vet hvem som styrer dette. Det er de som vil fjerne det, gjøre det til noe stort og ubegripelig. Og nå skal man miste navnene også, slik at tilhørigheten ikke er der, for da vil man lettere kunne fjerne det.

Dette handler ikke om hva politikere mener om dette. Dette handler om hva folk mener om det navnet som de har på sitt område, for det handler ikke bare om fylkeskommunen. Det handler om område og identitet for folk.

Det ble ikke slik som de ville, sa representanten fra Kristelig Folkeparti. Nei, det gjorde visst ikke det, så vedtaket står forferdelig svakt. Og kanskje aller verst er det i Finnmark. Der har vi nå hatt en folkeavstemning som viser det vi visste fra før – at dette er stikk i strid med folkeviljen i Finnmark. De ønsker det ikke. De vil ikke ha det. Men likevel skal det tvinges igjennom – og nå også med navn. Folk er sinte i Finnmark, var det en som sa her oppe. Han brukte et litt annet ord, men jeg skal prøve å unngå det. Ja, de er det – og med god grunn.

Det er lov å snu når man ser at det er i strid med det befolkningen vil – for det er det. Det er stor urolighet rundt dette, og det er ikke noe godt utgangspunkt for noe man påstår skal bli noe sterkt, funksjonelt og viktig. Det er et elendig utgangspunkt, dessverre.

Grunnen til at vi har fremmet et annet forslag i dag, er at vi mener at den prosessen ikke har vært god nok. Men utgangspunktet her er de tvangssammenslåingene som stortingsflertallet har ansvaret for, og som burde vært omgjort, og som SV er klar til å omgjøre i det sekund det er mulighet for å få gjort det.

Torhild Bransdal (KrF) [11:53:52]: Jeg måtte virkelig slå opp og lese overskriften i den saken vi diskuterer i dag. Overskriften er: Endringer i inndelingslova (nye

fylkesnavn). Men jeg fikk en assosiasjon om at det er hele regionreformen vi nå skal ta ytterligere en omkamp på i dag. Det står faktisk ikke på sakskartet.

Det vi skal diskutere i dag, er: Hvilke prosesser har det vært rundt disse navnene? Hva har skjedd ute? Jeg kan fortelle om telefoner fra senterpartifolk som ber på sine knær om at Kristelig Folkeparti må sikre flertall for å få dette igjennom, fordi prinsippet med gode lokaldemokratier og forankring er utrolig viktig.

Jeg sa i mitt innlegg at dette gjelder følelser, og det gjør det. Det er det som gjør saken så utrolig vanskelig. Man kan bale med de følelsene i år etter år, og det blir ikke fattet noe vedtak fordi følelsene tar over.

Hva er det som er viktig med dette, hva er det som er basisen? Det er at et flertall i Stortinget har sagt at vi vil ha en regionreform. Vi har sågar sagt at vi vil ha en samlet sak. Jeg håper at det er viktig, for sist reformen ble fremmet, strandet den på at det ikke var en samlet sak. Da lurer jeg på: Er det en omkamp om hele regionreformen vi skal ha i dag? Heidi Greni fra Senterpartiet avla meg en visitt, og jeg lurer virkelig på om jeg må ha utrolig tungt for det, for jeg har blitt utfordret så mange ganger av Senterpartiet fra denne talerstol fordi Kristelig Folkeparti har vært ærlig og sagt: Det er ikke alt vi liker like godt. Men hva er det som er viktig? Det er at vi får desentralisert makten, slik at beslutningene fattes nærmest mulig innbyggerne. Og det er for meg en stor gåte at Senterpartiet kan problematisere dette. Her er det lyttet til folket.

André N. Skjelstad (V) [11:56:41]: Som forrige taler, representanten Bransdal, sa, dreier dette seg om å desentralisere – desentralisere makt. Det er helt uforståelig for meg at Senterpartiet inntar den posisjonen, fordi jeg trodde i utgangspunktet at det partiet var opptatt av akkurat det. Men jeg ser fra denne talerstolen, som jeg opplevde i fjor vår og også før jul da vi diskuterte tilsvarende sak, at det er antakelig ikke det man er opptatt av. Det er antakelig noe helt annet. Jeg trodde det var en sentrumsposisjon i norsk politikk å bringe makten nærmere innbyggerne, ved også å gjøre dem til slagkraftige fylkeskommuner. Det er ikke til å komme fra – og som tidligere fylkespolitikere vet jeg det utmerket godt – at i hovedtrekk er det fylkesveier og videregående skoler som det holdes på med i fylkeskommunen. Nå gir flertallet en mulighet til at de skal få større, tynge oppgaver – mer makt til fylkeskommunene. Ikke minst trodde jeg i hvert fall at den tidligere fylkesråden fra Nordland skjønnte dette, men jeg har tydeligvis gått glipp av et eller annet, for i denne saken handler det egentlig ikke om det, tydeligvis. Det handler om retorikk. Det er mye viktigere å ha en splittende retorikk,

slik at det skal virke som om noen ikke vil påføre innbyggerne noe som er bra.

De rød-grønnes prosjekt – som strandet – som i realiteten egentlig var en overføring av en del riksveier uten å ha kostnadsdekning for det, var den forrige regionreformen. Det var ikke mye å rope hurra for. Nå, som representanten før meg sa, kommer det oppgaver, som var et av premissene da vi vedtok dette i fjor.

Jeg må si at jeg også reagerer på representanten Karin Andersen, som også var med i tilsvarende debatt både i fjor vår og før jul. Hun sier at flertallet moraliserer. Nei, flertallet har faktisk en så stor tiltro til demokratiet at når det blir fattet et flertallsvedtak i denne sal, følger vi det opp. Det er det det handler om. Vi følger opp demokratisk fattede vedtak. Det er ikke å moralisere fra flertallet.

Willfred Nordlund (Sp) [11:59:52]: Jeg hadde egentlig tenkt å ta ordet til en del av det innholdsmessige i prosessen, men jeg blir nødt til å avlegge representanten Skjelstad en snarvisitt, for jeg tror han må slå opp ordet «moralisere» etter å ha holdt et innlegg der han prøver å tillegge andre meninger de ikke nødvendigvis har.

Det som har vært viktig for Senterpartiet i den saken som står på dagordenen nå i dag, har handlet om hvordan man har lagt til rette for en god prosess, som i denne sammenhengen nødvendigvis må inkludere flere enn bare den enkelte fylkeskommune. Representanten Skjelstad brukte ordet «splittende» om at undertegnede mente man annekterte navnet Vestland fra Vestlandet. Det har sammenheng med at vi i den sammenheng prater om en hel landsdel, og jeg tror at den landsdelen kunne kommet fram til bedre navneløsninger dersom man hadde hatt en skikkelig prosess forut for denne saken.

Og det er nettopp det som har vært Senterpartiets og undertegnede anliggende, nemlig at prosessen har vært for dårlig. I utgangspunktet kunne vi hatt forståelse for at man ikke hadde hatt høring i denne saken, men høringen – det skal dog bemerkes – som var satt opp på ganske kort tid i komiteen fordi det var viktig å prøve å få behandlet saken før våren dersom man ønsket å behandle den en gang til senere, viste med all tydelighet at det var nødvendig å ha en ny prosess.

Navn på fylker har historisk betydning og et kulturelt perspektiv. Det berører, som jeg sa, mange omkringliggende fylker. Det var derfor det under høringen kom så mange reaksjoner på navnene som var foreslått av regjeringen. Hvis noen av de som deltok i høringen, ikke merket det, tror jeg de må høre etter en gang til. Jeg finner grunn til å understreke at på tross av svært kort tid fra vi fikk saken, til vi bestemte at vi skulle ha høring, og fast-

settelse av dato, var det mange som kom og hadde meninger om dette, naturligvis i de fylkene som blir sterkest berørt av navnevalget.

Det er grunn til å bemerke at da dagens fylkesnavn ble vedtatt, i 1918, var det resultat av et større faglig utredningsarbeid, en grundig høringsrunde og en omfattende politisk prosess. Det er svært uheldig, på bakgrunn av de tilbakemeldingene som er kommet, at regjeringen ikke har klart å prioritere dette i 2018, og jeg registrerer at heller ikke flertallet i denne salen ønsker det. Det er synd.

Mari Holm Lønseth (H) [12:03:01]: La meg starte med å si at jeg ikke er enig i at det ikke har vært en grundig prosess rundt dette. Det har vært bred debatt i flere flater, lokalt og nasjonalt, om disse sakene, så det stemmer ikke, det som representanten Nordlund sa før meg.

Det er grunn til å minne om at vi to ganger har fattet vedtak om ny fylkesstruktur. I 2017, før valget, ble det vedtatt en ny fylkesstruktur til beste for folk og for næringsliv, hvor man klarer å flytte makt nærmere folk. Vi hadde et stortingsvalg i 2017 der regjeringen ble gjenvalgt. Så hadde vi et representantforslag – bakstrevsk, riktignok – som skulle reversere regionreformen, men som ikke fikk flertall.

Når representanten Andersen sier at dette er imot folks vilje, stemmer ikke det, for regjeringen gikk til valg på å gjennomføre den regionreformen som man i dag prøver å ta nok en omkamp på, og vi fikk flertall til å gjennomføre den. Til tross for at opposisjonen hadde rent flertall for å gjennomføre en regionreform som de selv var for, klarte de altså ikke å gjennomføre den i den tiden de selv satt i regjering. Hører man på debatten i dag, er det kanskje ikke så veldig vanskelig å forstå hvorfor man ikke klarte å gjennomføre en regionreform når man ikke engang klarer å komme noen vei med å bestemme fylkesnavn – selv når deres egne lokalpolitikere ønsker seg de navnene som regjeringen i dag har fremmet forslag til Stortinget om, og som vi senere i dag forhåpentligvis også blir enige om.

Det stemmer heller ikke at folk ikke har vært hørt i saken. Det har vært høring i komiteen, og som jeg nevnte innledningsvis, har også navnene vært gjenstand for bred debatt. Fra høringen i komiteen er det også grunn til å nevne at det var seks stykker som kom til oss og hadde innspill. Ingen av dem kom fra fylkene, men det har vel sammenheng med at fylkene selv har ønsket seg disse navnene.

Jeg er også glad for at Språkrådet har sagt hva de mener om disse navnene, og jeg registrerer at ingen av fylkene har endret mening om hvilket fylkesnavn de ønsker seg, etter at de har fått en anbefaling fra Språkrådet.

Nå er jeg glad for at vi endelig kan gå videre, og jeg sier igjen, som jeg gjorde før jul, at nå er omkampenes tid forbi, nå må vi gjennomføre denne reformen, som det også er flertall for i folket.

Heidi Greni (Sp) [12:05:55]: Når en hører på debatten, er det nesten så en lurer på om det er mange i salen som ikke har lest innstillingen. Den er ganske kort og lyder følgende:

«Stortinget sender Prop. 65 L (2017–2018) tilbake til regjeringen. Stortinget ber regjeringen innhente en samlet vurdering fra Språkrådet til valg av nye fylkesnavn og sende saken på alminnelig høring i samsvar med utredningsinstruksen før saken fremmes for Stortinget til endelig behandling.»

Det betyr ikke at vi ønsker å overkjøre fylkespolitikkerne. Det betyr ikke at vi har foreslått nye navn i salen i dag. Det betyr ikke at vi ikke skal lytte til lokaldemokratiet. Men det betyr at vi skulle ønske at utredningsinstruksen hadde vært fulgt. Vi skulle ønske at dette hadde vært ute på vanlig høring. Vi skulle ønske at fylkestingene hadde fått rådene fra Språkrådet før de fattet vedtakene sine om navn, ikke, som det har skjedd i mange av tilfellene, etter at vedtakene allerede var fattet. Dette har altså ingenting med omkamp å gjøre, det har å gjøre med at vi skulle ønske at denne prosessen hadde foregått etter boken.

Representanten Bransdal var overrasket over mitt innlegg. Dette er ikke sitat, men slik jeg kommer på det, sa Toskedal i salen da vi behandlet reformen: Dette er en inndeling ingen i salen er fornøyd med. Da må vi kanskje kunne si at det sannsynligvis ikke er flertall i salen for dette, men det er et resultat av en forhandling. Partilederen i Kristelig Folkeparti har sagt noe sånt som at vi nå må prøve noen år med Finnmark og Troms, og se når de nye oppgavene kommer, og så får vi eventuelt vurdere det. Slik var det i alle fall framstilt i media.

Senterpartiet mener at vi har slagkraftige fylkeskommuner allerede i dag, og at vi har 19 fylkeskommuner som fint kunne ha tatt alle de nye oppgavene som ekspertutvalget foreslo.

Jeg er grunnleggende uenig med Skjelstad når han sier at det bare er der det ikke var lokal enighet, de overkjører fylker. Det var lokal enighet mellom Oppland og Hedmark om at de ikke ønsket fylkessammenslåing. Det var lokal enighet om at de ville fortsette for seg selv, og det fikk de ikke lov til.

I forrige uke fikk jeg tilbud om en bok av Are Eivind Brønne om sammenslåingsprosessen når det gjaldt kommunereformen. Den hadde tittelen «Nye Kristiansand unnfanget ved voldtekt». En tilsvarende tittel tror jeg hadde vært veldig dekkende også for regionreformen.

Willfred Nordlund (Sp) [12:09:14]: Det at denne debatten trekker litt ut, viser jo det som egentlig oppleves der ute, nemlig at navn dreier seg om identitet, kultur og en bevissthet om hvor man kommer fra. Det at det skaper mye debatt, er ikke så rart, og det at enkelte representanter da ønsker å angripe Senterpartiet for å overstyre lokaldemokratiet, er kanskje ikke så underlig, men det er grunn til å vise til innstillingen og de merknadene som står der, for det handler om prosess. Den eneste høringen som har vært gjennomført, som jeg var inne på, var altså på meget kort varsel, og jeg tror jeg finner grunn til å avlegge representanten Holm Lønseth en liten visitt og si at jo, det var faktisk en av fylkeskommunene som var til stede, nemlig Rogaland. Det framkommer jo også, dersom man ser på opptaket av høringen, hva Rogaland mener om det nye navnet Vestland.

Et av de store ankepunktene til flertallet i komiteen – ikke flertallet i denne salen – har vært at Språkrådet, som er ekspertorganet på navn, og som er regjeringens eget organ, og som burde ha vært konsultert, ikke har vært tilstrekkelig inne i fylkenes arbeid, uavhengig av hva slags hørings- og medvirkningsprosesser som har vært. For Språkrådet var bedt om å komme med uttalelser om de ulike navnene etter at drøftingene – og konklusjonene – i fylkestingene var godt i gang. Hvis vi tar eksemplet fra Hedmark og Oppland, drøftet de altså navnet i et felles fylkesting 24. oktober 2017, mens regjeringen først spurte Språkrådet til råds 6. november 2017. Det hadde jo på bakgrunn av dette, og særlig i lys av all uroen og debatten og den splid som navneforslagene har skapt, sannsynligvis vært formålstjenlig – nettopp for kanskje å imøtekomme en del av Kristelig Folkepartis uro for hvordan regionreformen skal stå fram – at man hadde fått en helhetlig prosess. Det registrerer jeg at man ikke har flertall for.

Så er det grunn til å spørre statsråden om grunnlaget og hva slags vurderinger man har gjort vedrørende stadnamnlova, for i § 1 heter det at man skal «ta vare på stadnamn som språklege kulturminne». Det var det mange av de høringsinstansene som var til stede i komiteen, som var inne på. Nå velger man altså navn som går på nye fylker, uten at det nødvendigvis har vært en god prosess. Det har skapt stor debatt etter at regjeringen la fram sitt forslag, et forslag som sannsynligvis kommer til å bli vedtatt, og som kommer til å skape stor debatt i framtiden, for det å bygge en enhetlig identitet, særlig når man tar i bruk navn for et forvaltningsnivå som gjelder landsdeler – ja, det kommer til å bli problematisk.

Arne Thomassen (H) [12:12:26]: På lik linje med representanten Bransdal ble jeg veldig overrasket over hva vi skulle debattere. Jeg trodde det var navnene, og

så ender vi opp med det som er nærmest et forsøk på en omkamp.

Jeg tilhører en del av landet som er veldig godt fornøyd med at vi nå skal slås sammen. Jeg er veldig glad for at regjeringen viste lederegenskaper, var dyktige og tok noen valg – og Stortinget har også sagt sitt om denne saken. For meg minner dette mye om en omkamp, og jeg tenker at det er manglende respekt for hva stortingsflertallet har vedtatt. Regjeringen gjør den jobben som et flertall har sagt veldig tydelig at den skal gjøre.

Jeg håper vi kan lande denne saken på en god måte, og at vi kan fortsette med en helt nødvendig reform. Jeg håper også at vi får oppgaver nærmere befolkningen og innbyggerne, at vi får en større interesse rundt det å drive med regionalpolitikk, at vi får større og mer håndfaste regioner, og at vi da kan la regjeringen gjøre den jobben.

Vi ser at man kan holde på med disse prosessene i mange år. I Agder jobbet vi med frivillig sammenslåing i 40–50 år. De siste årene prøvde vi med folkeavstemning og ulike måter å løse dette på – det strandet.

Så jeg er glad for denne saken, og så håper jeg vi kan komme oss over til selve navnedebatten.

Presidenten: Representanten Torhild Bransdal har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torhild Bransdal (KrF) [12:14:08]: Representanten Greni har nettopp fra denne talerstolen bekreftet at de nåværende fylkene er store nok, og det må jo betraktes som en omkamp om regionreformen. Jeg håper virkelig dette er siste gangen jeg hører om gamle uttalelser, fra forrige sesjon og forrige stortingsperiode. Det er blitt forklart så mange ganger fra denne talerstolen at det ikke var alt vi var fornøyde med, men i motsetning til Senterpartiet vil vi framover, og vi vil ha en regionreform.

Sverre Myrli (A) [12:14:58]: Jeg har med interesse hørt på debatten i dag. Noen har antydnet at dette kanskje er en litt unødvendig og overraskende debatt, og at den kanskje tar litt lang tid, sammenliknet med foregående sak. Det ble også spurt om alle hadde lest innstillingen. Jeg har lest innstillingen, men jeg har også lest innstillingen til Stortinget for 100 år siden, i 1918, for da var det nemlig en veldig lang debatt om de nye fylkenes navn i Norge. Odelstinget diskuterte saken i to dager, den 26. juli og den 30. juli. Lagtinget behandlet saken den 5. august, og Odelstinget måtte på nytt behandle saken den 8. august. Så fire dager gikk med i Stortinget før en ble enige om navnene på de nye fylkene.

Det var veldig mange endringsforslag, gjennom både komitébehandlingen, odelstingsbehandlingen og lag-

tingsbehandlingen. Det var særlig fire fylker det var strid om. Det var i de sakene hvor fylkesnavnene til slutt ble Østfold, Hedmark, Oppland og Troms. Jeg kan meddele at regjeringen hadde foreslått at de fire fylkene skulle hete «Austfold», «Heidmark», «Upland» og «Møre». Det ville ikke stortingskomiteen være med på, så de foreslo i stedet «Austfold» – her var det riktignok det samme navnet som ble foreslått – mens det som senere ble Hedmark, ble foreslått å hete «Aust-Upland». Det som senere ble Oppland, ble foreslått å hete «Vest-Upland», og det som til slutt ble Troms fylke, ble foreslått å hete «Trums».

Det ble lange debatter, og jeg skal ikke gå igjennom alle debattene – jeg har gjort det, men jeg skal ikke belære Stortinget med det. Poenget mitt er at navn engasjerer, og det er Stortingets ansvar å sørge for at vi har gode navn på den regionale inndelingen i fylker. Da bør vi også ta oss tid til å diskutere dette skikkelig. Det var poenget mitt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2

Sak nr. 3 [12:17:31]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i introduksjonsloven (barnefamilier og enslige mindreårige med begrenset oppholdstillatelse) (Innst. 333 L (2017–2018), jf. Prop. 89 L (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Mathias Bernander (H) [12:18:18]: I forbindelse med permisjonen til stortingsrepresentant og saksordfører Norunn Tveiten Benestad presenterer jeg komiteens Innst. 333 L for 2017–2018, om endringer i introduksjonsloven.

I proposisjonen foreslås det at medlemmer av barnefamilier og enslige mindreårige over 16 år med begrenset oppholdstillatelse i påvente av dokumentert identitet, får rett og plikt til deltagelse i introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

For å få denne retten og plikten må personene med begrenset oppholdstillatelse på lik linje med andre nyankomne innvandrere også oppfylle de øvrige vilkårene i introduksjonsloven. Rett og plikt til deltagelse i intro-

duksjonsprogrammet skal inntre fra det tidspunktet vedkommende blir bosatt i kommunen.

Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal for enslige mindreårige inntre ved første gangs innvilgelse av oppholdstillatelse, og for medlemmer av barnefamilier skal den inntre ved første gangs fornyelse av oppholdstillatelse. Retten til deltagelse vil gjelde i tre år.

De økonomiske konsekvensene av endringene er beregnet til 34 mill. kr i økt integreringstilskudd til kommunene og er lagt inn i regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett.

Hensikten bak endringene i introduksjonsloven er å sikre at barnefamiliene og de enslige mindreårige over 16 år raskt får et kvalifiseringstilbud de kan komme i gang med. Behovet for å få det på plass så fort som mulig er også begrunnelsen for at regjeringen ikke har sendt saken på høring.

Begrenset oppholdstillatelse gir med gjeldende lov rett til å ta arbeid, men uten tilstrekkelig kompetanse er det vanskelig å få jobb. Språk og samfunnskunnskap er viktig for å fungere og føle seg inkludert i det norske samfunnet.

Rett og plikt til deltagelse i introduksjonsprogrammet vil gjøre det lettere å komme inn på arbeidsmarkedet. Det vil styrke inkluderingen og gi muligheten til å bidra i samfunnet på lik linje med andre.

Til slutt: På vegne av saksordføreren ønsker jeg å takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid i denne saken og på vegne av en samlet komité råde Stortinget til å fatte vedtak i tråd med innstillingen.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:20:50]: Igjen får vi et lite vink om statsråd Sanners integreringsløft, som snart skal komme. Denne dugnaden har det altså blitt snakket om et helt halvår, uten at noe politikk er blitt lansert. Endelig har vi nå fått to små signaler om endringer som kan bety noe for dem som ønsker å bli kvalifisert til arbeid gjennom introduksjonsordningen. Dette er langt fra godt nok, men et lite skritt på veien.

Vi støtter forslagene i dagens lovforslag, som vil gi flere mennesker mulighet til gratis norskopplæring og samfunnskunnskap, men vi er utålmodig etter mer. Vi står nå overfor en ny frihetskamp. Veien til selvforsørgelse og muligheten til å stå på egne bein er lang for mange. Vi må skape frihet for den enkelte, formet av og i et fellesskap.

Skal vi få flere i jobb, må vi stille krav til opplæringen og kvalifiseringen som tilbys. Hvordan vi skal få til dette, gleder jeg meg til å diskutere med statsråden når han og regjeringen er klar for debatt etter snart fem år i regjering.

Selv har vi fremmet en rekke forslag i denne salen som regjeringspartiene har stemt ned. Jeg håper statsråden nå viser seg å være mer framoverlent enn sin forgjenger, slik at vi kan få flere kvalifisert for jobb.

Heidi Greni (Sp) [12:22:31]: Senterpartiet støtter regjeringens forslag om at medlemmer i barnefamilier og enslige mindreårige over 16 år med begrenset oppholdstillatelse i påvente av dokumentert identitet får rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnsfag. Det er en fornuftig utvidelse av personkretsen for opplæring.

Jeg tror det er bra at flykninger som oppholder seg i Norge over lang tid, blir gitt muligheten til å lære norsk og tilegne seg kunnskap om det norske samfunn.

I revidert nasjonalbudsjett ligger det forslag om at barnefamilier og enslige mindreårige som har fått begrenset oppholdstillatelse i påvente av dokumentert identitet, skal kunne bosettes i kommunene. Departementet viser til at det i denne gruppen er flere som har oppholdt seg på asylmottak i mange år.

Det er kommunene som får ansvaret for at opplæringen gjennomføres. Det gir kommunene større kostnader. Departementet viser til at bosetting av barnefamilier med begrenset oppholdstillatelse er beregnet å gi en økning i bevilgningsbehovet for 2018 på 34 mill. kr til integreringstilskudd og på 3,9 mill. kr til gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnsfag.

På den annen side vil kortere botid i mottak føre til reduksjon i utgifter til mottaksdrift. Jeg forutsetter at dette er tall som departementet og KS er omforent om. Siden forslagene ikke har vært på høring, vet vi ikke noe om det.

I en fellesmerknad sier Arbeiderpartiet, SV og Kristelig Folkeparti at det er viktig at vi som samfunn legger til rette for at integrering kan starte så snart mulig. De viser til at det finnes barn som har levd med begrenset oppholdstillatelse i åtte år i mottak. Derfor bes det om at regjeringen iverksetter det nye regelverket så snart som mulig. Senterpartiet er enig i dette, men ved en inkurie står vi ikke inne i merknaden.

Karin Andersen (SV) [12:24:37] (komiteens leder): Dette er en sak SV er veldig glad for at kom. Dette har SV jobbet for i mange år, og jeg vet at Kristelig Folkeparti også har jobbet for denne saken lenge. Dette er sunn fornuft, og det er menneskelig behandling av folk å la dem få tilgang til kvalifisering, bosette seg i en kommune og ikke måtte bo på mottak i årevis. Det er ren, sunn fornuft. Med dette kan flere klare seg sjøl tidligere, og det er veldig bra.

Da komiteen fikk denne saken, som jo er en lovproposisjon, lenge etter fristen som gjelder for behandling av lovproposisjoner, valgte vi å behandle den raskt fordi

vi mener det er en viktig sak. Pengene ville komme i revidert, og hvis loven ikke ble behandlet før til høsten, kunne vi risikert at man ikke hadde kommet i gang før langt utpå høsten.

Regjeringen har full støtte til å sette full fart på dette arbeidet, for det trengs. Det trengs også en rekke andre tiltak for å få til noe som kan ligne på det regjeringen snakker om – et integreringsløft. Denne saken er en bitte liten bit av det, og det er først og fremst et kjempeviktig tiltak at mennesker ikke skal bo på mottak i årevis. Det er skadelig. Det bør skje i minst mulig grad, og det bør skje minst mulig at mennesker ikke får kvalifisering eller mulighet til å arbeide, for det skader dem, og det bidrar lite til samfunnet.

For vel en uke siden hadde vi en debatt om andre tiltak etter introduksjonsloven. SV fremmet en rekke tiltak og tok til orde for at man må få fullføre kvalifisering på introduksjonsordningen, og at den må bli mye mer differensiert, slik at man får kvalifiseringstilbud som er tilrettelagt for den enkelte. Da vil flere komme i jobb, og det vil være et gode for både samfunnet og den enkelte. Jeg oppfordrer statsråden til å være rask med disse sakene.

SV vil bidra til å skape flertall for alle forslag som kan styrke integreringen og introduksjonsordningen, slik at flere kan lykkes med å forsørge seg sjøl, bidra i samfunnet og gi barna sine et godt liv.

Torhild Bransdal (KrF) [12:27:19]: Jeg synes det er veldig gledelig at vi får drypp nummer to her i dag når det gjelder veien fram, hvordan vi skal inkludere i samfunnet, for det er utrolig viktig. Så jeg synes det er en gledens dag i dag. Dette er en sak som SV og Kristelig Folkeparti har vært opptatt av i svært lang tid, nemlig at de lengeværende asylbarna og de enslige mindreårige asylsøkerne endelig skal få lov til å bosette seg i en kommune. Det er jeg glad for. Det vi vedtar i dag, vil bli en ny start for mange barn og unge som har bodd altfor lenge på asylmottak.

Som sagt har Kristelig Folkeparti kjempet i lang tid for de lengeværende asylbarna, og i forrige periode klarte vi, sammen med Venstre, å få Høyre og Fremskrittspartiet til å bli med på å senke terskelen for oppholdstillatelse for asylbarn som har sterk tilknytning til Norge. Det var en svært viktig seier for disse barnas rettsvern.

Men mange av de lengeværende asylbarna som fikk begrenset oppholdstillatelse etter det nye regelverket vi fikk på plass, har blitt boende i altfor lang tid på asylmottak. Bakgrunnen for det har vært at de ikke har klart å dokumentere sin identitet. Det var Stoltenberg II-regjeringen som i 2009 strammet inn på retten til å delta i introduksjonsprogrammet og til bosetting av personer med begrenset oppholdstillatelse. Det er derfor veldig

gledelig at regjeringen nå, etter sterkt påtrykk fra Kristelig Folkeparti og SV, fremmer forslag som gir de lengeværende barna og deres familier mulighet til raskere å bli integrert i samfunnet vårt. Vi vet at også Venstre har hatt en viktig rolle akkurat nå i dette spørsmålet.

Vi som politikere har et særskilt ansvar for å legge til rette for at integreringen kan starte så tidlig som mulig. Av de barna som har fått oppholdstillatelse på grunn av det nye regelverket, finnes det barn som har vært bosatt i Norge siden 2003, og som fikk oppholdstillatelse så tidlig som i 2010. Det finnes altså lengeværende barn som har levd med en slik begrenset tillatelse i åtte år. Det er svært uheldig. Jeg er derfor glad for at de nå skal få en ny start, og at flertallet i komiteen har bedt regjeringen iverksette dette nye regelverket så snart som mulig. Det viser også hastebehandlingen i komiteen, som jeg er veldig glad for.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Jan Tore Sanner [12:30:25]: Jeg vil benytte anledningen til å takke komiteen for en rask og god behandling. Jeg vet at mange her i salen har et sterkt engasjement for disse barna, og jeg er glad for å kunne legge saken frem.

Med det vedtaket som gjøres i dag – og forhåpentligvis i revidert nasjonalbudsjett den 15. juni – kan arbeidet med å bosette barnefamilier med begrenset oppholdstillatelse etter første gangs fornyelse av tillatelsen, starte opp. Disse familiene har lovlig opphold i Norge, men blir per i dag ikke bosatt og har ikke rett til opplæring. Mens barna går på skole, blir mange foreldre hjemmewærende og passive, med et begrenset sosialt nettverk. Manglende norskopplæring fører til svake norsk-kunnskaper, som igjen gjør det vanskelig å skaffe arbeid.

Vi mener det er viktig at så mange som mulig kommer i arbeid, slik at de kan forsørge seg selv og sine. Det er også viktig at foreldrene kan følge opp barna og delta i store og små fellesskap i det norske samfunnet.

Kunnskap og kompetanse er veien å gå. Vi foreslår derfor at de som nå bosettes, skal få rett og plikt til introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det samme gjelder dem som bosettes som enslige mindreårige med samme type tillatelse. Forslaget gir disse gruppene de samme rettighetene som andre bosatte flyktninger.

Flere av barnefamiliene har bodd på mottak i flere år. Vi foreslår nå både at de skal bosettes, og at de skal komme i gang med kvalifisering og integrering i det norske samfunnet. Jeg er glad for at komiteen enstemmig støtter dette forslaget.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:32:33]: Forrige torsdag debatterte vi også introduksjonsloven. Da hørte vi i denne sal både statsråden og representanter fra regjeringspartiene si at de irriterte seg over opposisjonens utålmodighet og så på mindretallets forslag fra kommunalkomiteen som innspill til eget arbeid med integreringsstrategi.

Mitt spørsmål er derfor: Ser statsråd Sanner på kommunalkomiteen som en høringsinstans, også i denne saken?

Statsråd Jan Tore Sanner [12:33:03]: Kommunalkomiteen skal avgi en innstilling til Stortinget, og så er det Stortinget som foretar vedtakene.

Når vi nå gjennomfører et integreringsløft – strategien kommer til høsten – krever det at vi får innspill fra dem som har kunnskap, og det er bakgrunnen for at jeg reiser land og strand rundt for å se, for å lære og for å løfte frem de gode eksemplene. Det kan anbefales også for andre, for det gjøres mye godt integreringsarbeid. Så mener jeg dette er et tema og et felt hvor det er viktig at alle partier bidrar. At det også fra Arbeiderpartiet kommer et og annet forslag som kan tas med videre, synes jeg bare er positivt.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:33:53]: Så det betyr at statsråd Sanner vil fremme opposisjonens forslag som sine egne til høsten?

Statsråd Jan Tore Sanner [12:34:01]: Jeg skjønner ikke helt hvor representanten vil hen. Jeg er opptatt av at de som kommer til Norge, som har rett til å bo i Norge, og som skal leve i Norge og få barn i Norge, skal integreres i det norske samfunn. Jeg er opptatt av løsningene og ikke så opptatt av polemikken med Arbeiderpartiet.

Karin Andersen (SV) [12:34:34]: Det er riktig at vi er utålmodige på dette, for det haster. Regjeringen snakker om at de skal ha en integreringsstrategi, og at den skal komme til høsten. Spørsmålet er om det faktisk kommer enten lovendringsforslag eller forslag i statsbudsjettet som gjør det mulig å sette i gang i hvert fall fra årsskiftet, mot 2019, for det er sann at når det kommer f.eks. stortingsmeldinger eller strategier, som selvfølgelig ikke behandles i Stortinget engang, er de ofte positive, men uforpliktende når det gjelder finansiering og framdrift. Kan statsråden love at det kommer faktiske endringer både på finansiering og på regelverk som gjør at vi kan få endringer allerede fra årsskiftet, mot 2019?

Statsråd Jan Tore Sanner [12:35:37]: Nå er det allerede fremmet viktige forslag som skal bidra til bedre integrering, også i revidert nasjonalbudsjett. Det ene forslaget er

det vi behandler i dag, og de økonomiske konsekvensene av det. Vi har foreslått å øke antall minoritetsrådgivere med 13 stykker, fra 25 til 38. Minoritetsrådgiverne gjør et svært viktig arbeid ute på skoler hvor det er mange med minoritetsbakgrunn. Og vi målretter og øker også bevilningene til frivillige organisasjoner, som gjør et svært viktig arbeid i kampen mot negativ sosial kontroll.

Når statsbudsjettet kommer i oktober, vil representanten se at det også vil komme forslag der. Jeg har allerede varslet at vi skal reformere introduksjonsordningen. Det vil også innebære lovendringer. Når det arbeidet er klart, vil det komme ut på høring, og da vil det bli kjent også for Stortinget.

Karin Andersen (SV) [12:36:33]: Det er bra at regjeringen nå følger opp, sjøl om den følger opp dårligere enn det som har vært i SVs forslag i flere år, nemlig å styrke ordningen med minoritetsrådgivere og å styrke ulike tiltak mot negativ sosial kontroll. Det er viktige tiltak, og de bør absolutt forsterkes.

Statsråden anbefaler oss å reise rundt i kommunene for å se på god integrering, og noen av oss har gjort det i ganske mange år – møtt veldig mange kommuner. Bakgrunnen for de forslagene vi fremmer, er våre møter med kommunene og ikke minst forskning som regjeringen sjøl har initiert, som gir klare konklusjoner på hva det er vi faktisk må gjøre med disse ordningene. Så jeg blir litt bekymret når statsråden nærmest antyder at det som nå har kommet i revidert nasjonalbudsjett, er så mye at nå må man ikke være så utålmodig lenger. Det er stort behov for å komme i gang veldig raskt og få satt flere inn i kompetansehevende tiltak som fører til arbeid.

Statsråd Jan Tore Sanner [12:37:41]: Jeg kan ikke helt forstå hvordan representanten kan lese meg på den måten. Jeg har pekt på at vi allerede denne våren har fremmet flere forslag og flere viktige forslag.

Vi må også ha i bakhodet at vi har vært igjennom en periode med flyktningkrise, hvor det kom svært mange til Norge på svært kort tid. Vårt hovedfokus i den krisen var å sørge for at vi fikk kontroll med grensene, og sørge for at vi i samarbeid med kommunene fikk til god bosetting, og det ble rekordbosetting – svært gode resultater.

Det er ikke fremmet et eneste alternativt forslag i salen i dag. Jeg gleder meg over at et samlet storting støtter regjeringens forslag, og så arbeider vi videre med et integreringsløft. Utenfor denne salen blir det svært godt mottatt.

Karin Andersen (SV) [12:38:33]: Ja, det er en enstemmig komité i dag, og jeg tror statsråden skal være klar over at det ble tatt initiativ fra komitélederen til at saken skulle behandles nå. Så det er det ingen grunn til å stille noe spørsmål ved. Det ble i forrige uke fremmet

mange forslag som ble nedstemt. I forrige periode fremmet denne representanten 51 forslag. Så regjeringen har hatt ganske mye å velge mellom.

Historieskrivningen om hva som skjedde under flyktningkrisen, gjentar regjeringen. Det var sånn at regjeringen satt stille og lot krisen oppstå. Det var Stortinget som tok initiativ til å øke budsjettene for å kunne håndtere flyktningkrisen. Det hadde vært mulig og klokt under flyktningkrisen å bedre også integreringen da. Det ble bosatt mange, ja – i strid med rådet fra en av regjeringens partiledere til kommunene, nemlig om ikke å bosette. Så jeg ber statsråden om å endre sin historieskrivning litt og kanskje være litt mer forsiktig med den.

Statsråd Jan Tore Sanner [12:39:42]: Det kan jeg love representanten at det kommer jeg ikke til å gjøre. Regjeringen håndterte den krisen på en svært god måte. Vi sørget for at man håndterte det på statlig plan. Vi etablerte et godt samarbeid med Kommune-Norge, og Kommune-Norge med representanter fra alle partier gjorde en fantastisk innsats i bosettingsarbeidet.

Vi jobber nå målrettet og konkret for å få til et integreringsløft. Og det er ikke overraskende at partier i opposisjon fremmer alternative forslag. Det gjorde da Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre også da vi var i opposisjon, forslag som ble nedstemt av daværende regjeringspartier. Så den type polemikk synes jeg har lite for seg. Jeg ønsker å være lyttende og imøtekommende og finne løsninger. Hvis det er gode forslag fra Sosialistisk Venstreparti, har ikke jeg noen problemer med at vi også jobber videre med dem.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:40:45]

Redegjørelse av næringsministeren om situasjonen for Norsk Hydro i Brasil

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:40:54]: Jeg viser til mitt brev til Stortinget av 3. mai og takker for muligheten til å redegjøre for statens eieroppfølging og andre relevante forhold knyttet til Norsk Hydros alumina-anlegg Alunorte i Brasil.

Vi er mange som har sett bildene etter det ekstreme regnværet 16.–17. februar.

Nærings- og fiskeridepartementet har fulgt situasjonen fra første stund, og vi har hatt nær og løpende kontakt med Hydro. Sammen med Utenriksdepartementet har vi ytt den bistand som norske selskaper skal ha i slike situasjoner, ikke minst gjennom ambassaden i Brasilia. Det å sørge for at norske selskaper får faglige råd og

annen relevant støtte når de opererer i utlandet, er en av mine oppgaver som næringsminister.

Min andre oppgave og rolle relatert til denne saken er å forvalte statens eierskap i Norsk Hydro, hvor staten eier 34,3 pst. av aksjene.

Regjeringen forventer at selskaper der staten er eier, skal være ledende innenfor arbeidet med samfunnsansvar og være i fremste rekke når det gjelder klima og miljø.

I tillegg er det en selvfølge at selskaper med statlig eierandel følger lokale lover og regler der de har sin virksomhet. Dette kommer klart til uttrykk i eierskapsmeldingen, som et samlet storting har stilt seg bak.

Mitt inntrykk er at Hydro tar saken på største alvor.

Det statlige eierskapet i norsk næringsliv er omfattende, og staten forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Det er avgjørende at staten forvalter sitt eierskap på en profesjonell og forutsigbar måte.

Rammene og prinsippene for den statlige eierskapspolitikken har ligget fast gjennom vekslende regjeringer siden eierskapsprinsippene ble etablert i 2002.

Rollefordelingen mellom aksjeeier, styre og ledelse følger av selskapslovgivningen og allment aksepterte prinsipper for eierstyring og selskapsledelse.

Forvaltningen av et selskap er styrets ansvar. Eier har som regel ikke innsikt i de løpende forretningsmessige beslutningene. Som eier forholder vi oss til styret, som skal føre tilsyn med daglig ledelse og selskapets virksomhet for øvrig. Styret skal fastsette selskapets risikoprofil og påse at selskapet har god internkontroll og tilstrekkelige systemer for risikostyring og etterlevelse av lovbestemmelser.

Aksjeeiere utøver sin myndighet på generalforsamling. Staten følger også opp sine forventninger løpende gjennom eierdialogen. Eierdialog er alminnelig også for større private aksjeeiere.

Det er viktig å huske på at staten som eier ikke har andre rettigheter enn andre aksjeeiere. At selskaper likebehandler sine aksjeeiere, er et viktig prinsipp, som også staten er opptatt av.

Når det gjelder samfunnsansvar og bærekraft, er det formulert tydelige forventninger i eierskapsmeldingen som et samlet storting har stilt seg bak. Disse forventningene gir vi klart uttrykk for overfor både Hydro og andre selskaper, og vi har gjentatt disse forventningene konkret i forbindelse med situasjonen ved Alunorte.

Departementet har en omfattende og systematisk oppfølging av selskapenes arbeid med bærekraft. Departementets oppfølging av selskapenes arbeid med samfunnsansvar og bærekraft skjer i første omgang gjennom eierdialogen i kvartalsvise møter med selskapene og i årlige møter om bærekraft. Tema for møtene

besluttet ut fra hva som vurderes som vesentlig for det enkelte selskap.

Hydro kjøpte 26,7 pst. av aksjene i Alunorte i 2000. Eierandelen økte til 34 pst. i 2003. Som en del av et større kjøp fra det brasilianske selskapet Vale i 2011 økte Hydro da sin eierandel til dagens 92,1 pst. Anlegget produserer alumina fra bergarten bauksitt. Alumina er råstoff for produksjonen av aluminium. Avfallet fra alumina-produksjonen kalles rødslam og lagres i to deponier på området.

Ekstremværet 16.–17. februar og fortsatt kraftig regn de påfølgende dagene førte til oversvømmelser i byen og industriområdet Barcarena, der Alunorte ligger. Påfølgende problemer med drikkevannet til lokalbefolkningen og påstander om lekkasje av rødslam fra Hydros anlegg skapte stor bekymring.

På bakgrunn av dette ble Hydro i slutten av februar pålagt å redusere produksjonen ved Alunorte med 50 pst. og innstille aktiviteten ved det nyeste av de to avfallsdeponiene for rødslam. Dette gjelder fortsatt. Kuttet har medført at Hydro har måttet redusere produksjonen også ved bauksittgruven Paragominas og ved aluminiumsverket Albras. Ifølge Hydro kan produksjonskuttene få betydning for arbeidsplasser i Pará og på sikt også ramme aktiviteten på norske aluminiumsverk som Hydro har, samt andre av Alunortes kunder.

Hydro har opplyst om at de kort tid etter regnværet opprettet en intern gruppe for å vurdere operasjonelle konsekvenser og foreta en intern gjennomgang av Alunorte. Hydro ba også det brasilianske miljøkonsulent-selskapet SGW Services om å gjøre en tredjepartsvurdering av Alunortes vannrensings- og væskehåndterings-system. Ifølge Hydro omfattet undersøkelsene driften av rødslamdeponiene, vann- og avløpssystemene og potensiell innvirkning på det eksterne miljøet.

I april ble det offentliggjort rapporter fra begge gjennomgangene. Disse konkluderte med at det ikke har vært utslipp fra rødslamdeponiene, og at det ikke er indikasjoner på at Alunorte har forurenset lokalsamfunn eller hatt varig innvirkning på miljøet i elvene i nærheten etter det kraftige regnværet.

Hydro har opplyst at Alunorte, som er en hjørnesteinsbedrift i området, etter det ekstreme regnværet iverksatte en rekke humanitære tiltak for å hjelpe befolkningen i lokalsamfunnet. Dette omfattet utdeling av vann og umiddelbar tilgang på helsetjenester. Røde Kors ble mobilisert for å kartlegge helsebehov.

Ifølge Hydro har selskapet også igangsatt et prosjekt for å forbedre vannrenseanlegget ved Alunorte for å gjøre det mer robust for ekstremvær som mulig følge av klimaendringer. Ifølge Hydro inkluderer dette en investering i vannbehandlingssystemet, som vil øke renskapasiteten med 50 pst. og bassengkapasiteten med 150 pst.

Videre har selskapet formidlet at det bidrar til tiltak for en bærekraftig utvikling av lokalsamfunnene i Barcarena, gjennom bl.a. et flerårig program som vil investere i lokale samfunnstiltak, i samarbeid med bl.a. lokalsamfunn, myndigheter og relevante organisasjoner.

Ifølge Hydro har deres tilnærming vært å prioritere humanitær bistand, styrke dialogen med lokale ledere, klarlegge hendelsesforløp og fakta om situasjonen gjennom interne og eksterne gjennomganger, for derigjennom å legge forholdene til rette for å gjenoppta normal drift ved Alunorte.

Restriksjonene og påleggene gjelder fortsatt.

Hydro er i dialog med sentrale myndigheter og organisasjoner om grunnlaget for å komme tilbake til normal drift. Det er flere myndigheter som har en rolle i saken, både lokalt, nasjonalt og på delstatsnivå.

Jeg anser at departementet til rollen som eier har hatt den oppfølgingen og dialogen med Hydro som det er tverrpolitisk enighet om at vi skal ha, nemlig gjennom å formidle hvilke generelle forventninger staten har, og gjennom å følge opp hvordan et selskap forholder seg til disse forventningene.

Ulike spørsmål knyttet til bærekraft, risiko og miljø har vært tema i vår eierdialog siden oppkjøpet av Alunorte.

Som næringsminister har jeg også fulgt situasjonen ved Alunorte nøye fra starten. Selskapet har holdt departementet løpende orientert om utviklingen og besvart ulike spørsmål fra departementet. Jeg har hatt flere orienteringsmøter med både styrelederen og konsernsjefen. I tillegg har embetsverket i departementet hatt flere møter og telefonsamtaler med selskapet. I møtene har Hydro orientert om situasjonen og besvart spørsmål fra departementet. Jeg har i møtene gjentatt at jeg forventer at Hydro tar saken på største alvor og forventer at selskap der staten er eier, er ledende og i fremste rekke i arbeidet med samfunnsansvar.

Som næringsminister er jeg også opptatt av vilkårene for norske selskap som opererer i utlandet. Brasil er et svært viktig samarbeidsland for Norge og er vår viktigste handelspartner i Latin-Amerika. Hydros investeringer i Brasil er et godt eksempel på norsk-brasiliansk næringslivssamarbeid og norsk næringslivs tiltro til Brasils økonomiske vekst og fremtidsutsikter.

I tillegg til eierdialogen har vi derfor hatt samtaler med Hydro – som et norsk selskap – om hvordan norske myndigheter kan bistå selskapet med å oppnå dialog med relevante brasilianske myndigheter i denne situasjonen. Norges ambassade i Brasilia har bistått Hydro med rådgivning og tilrettelegging av denne dialogen.

Staten skal forvalte sitt eierskap på en profesjonell og forutsigbar måte i tråd med de rammene for eierskapsutøvelsen som er kommunisert til Stortinget. Hydros

virksomhet i Brasil ligger under styrets ansvarsområde. Jeg vil derfor ikke gi uttrykk for synspunkter på selskaps håndtering av konkrete, operative forhold.

Men det er mitt ansvar å følge opp om selskapet møter de forventninger staten har. Dette er en krevende sak som ennå ikke er avsluttet. Det foreligger ennå ikke enighet mellom selskapet og myndighetene i Brasil om rammene for ordinær drift ved Alunorte.

Mitt inntrykk er at Hydro har tatt denne situasjonen på største alvor, og det arbeides med å finne gode løsninger med brasilianske myndigheter, slik at selskapet kan gjenoppta normal produksjon.

Jeg forventer og legger til grunn at selskapet fortsetter dette arbeidet. Som næringsminister og ansvarlig for forvaltning av det statlige eierskapet vil jeg fortsette å følge saken nøye.

Presidenten: Presidenten vil i samsvar med Stortingets forretningsorden § 45 andre ledd bokstav c foreslå at næringsministeren si utgreiing om situasjonen for Norsk Hydro i Brasil vert send næringskomiteen. – Det er vedteke.

Sak nr. 5 [12:52:13]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ivar Odnes, Siv Mossleth og Marit Knutsdatter Strand om behovsvurdering og utforming av helseattest for bilførarar over 75 år (Innst. 346 S (2017–2018), jf. Dokument 8:177 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten foreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Presidenten vil be statsråden om å vera igjen i salen. Eg ser ikkje samferdsleministeren her, så kan Røe Isaksen vera litt samferdsleminister?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: (fra salen): Det blir gøy!

Presidenten: Då får Johan Aas ordet på vegner av saksordførar Tor André Johnsen.

Johan Aas (FrP) [12:53:07]: Det er min og Framskrittspartiets oppfatning at vi som politikere bør job-

be for å hjelpe folk med å få en enklere og bedre hverdag. Dette er en sak med nettopp et slikt tema.

Det er mange eldre som i dag opplever regelverket rundt førerkort og helseattest som for byråkratisk og vanskelig. Jeg er derfor glad for at statsråden og regjeringen allerede har tatt tak i denne delen av førerkortregelverket nettopp med tanke på forenklinger for enkeltmennesker, men også enklere regelforvaltning. Jeg vil også takke komiteen for en god prosess ved behandlingen av dette forslaget.

Aldersgrensen for helsetesting av eldre i forbindelse med førerkort er allerede hevet fra 70 år til 75 år. Eldres helse blir stadig bedre, og derfor er det også god grunn til å gjennomføre ytterligere forenklinger i dette regelverket.

Flere land har avskaffet særlige helsetestkrav for eldre bilførere. Jeg mener at ordet «helsetest» også burde vært erstattet med «helsesjekk», med kontroll av syn, hørsel og blodtrykk.

I et land som Norge, med spredt bosetting, handler retten til å kunne kjøre bil om grunnleggende bevegelsesfrihet. Det kan føles som en ren umyndiggjøring å ta fra eldre førerkortet, og derfor skal det være en solid faglig forankring for å ta dette grepet.

For husk: Du kan være en god, trygg og solid sjåfør selv om den kognitive testen kan være utfordrende å gjennomføre for mange eldre. Det er helseaspekter som har betydning for trafikksikkerheten, regelverket bør fokusere på. Derfor legger flertallet i komiteen til grunn at det bør arbeides med forenklinger og forbedringer i førerkortregelverket som ikke går ut over trafikksikkerheten. Flertallet peker her på muligheten til å erstatte dagens kognitive test med en mer ordinær helseattest.

Statsråden har allerede igangsatt arbeidet med å se på forenklinger for eldre bilførere, sammen med Helse- og omsorgsdepartementet, som også har et faglig ansvar her. Den faglige vurderingen som er igangsatt, er nødvendig, og det er avgjørende at denne prosessen blir gjennomarbeidet og god.

Det er viktig at man nå får jobbe fritt med dette temaet, men med forenkling for den enkelte førerkortinnehaver som målsetting. Norge skal ikke ha et vanskeligere regelverk når det gjelder førerkort for eldre enn våre naboland.

Statsråden har varslet at han vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når gjennomgangen av regelverket er gjort, og komiteens flertall legger dette til grunn for at dette representantforslaget ikke vedtas.

Sverre Myrli (A) [12:57:18]: Vi er i en veldig spesiell situasjon nå. Vi skal diskutere et viktig tema, og så er ikke samferdsleministeren på plass i salen. Jeg vil foreslå at vi enten avbryter debatten til samferdslemini-

nisteren innfinner seg, eller så vil jeg komme tilbake på talerlisten senere, for det er meningsløst å stå her og prate uten at samferdselsministeren er til stede. Men primært foreslår jeg at vi utsetter debatten til samferdselsministeren er på plass.

Presidenten: No har den fungerande saksordføraren sagt at statsråden har varsla at han skal koma til Stortinget – så då kjem han vel.

Presidenten føreslår at me tek ein liten pause, men ikkje forlèt salen, og så reknar ein med at statsråden er i kjømda.

Stortingets møte ble avbrutt kl. 12.58.

Stortinget gjenopptok sine forhandlinger kl. 13.05.

President: Magne Rommetveit

Presidenten: Då er Stortinget klar til å fortsetja møtet.

Presidenten vil, før neste talar går på talarstolen, påpeika at me i Stortingets behandling av sakene er avhengige av å ha ein statsråd til stades i salen. Det er uheldig at me må bryta av møtet på denne måten.

Sverre Myrli (A) [13:06:05]: Da er vi i gang, og jeg vil vel kanskje si at for statsråden er dette å komme tilbake til Stortinget på «uegnet måte». Men nå er vi i alle fall i gang med debatten.

Jeg synes saksordføreren holdt et godt innlegg. For meg er det derfor forunderlig hvorfor ikke regjeringspartiene – for så vidt også flertallet i komiteen – kan støtte forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, hvor det heter:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag om endringer i regelverket for fornyelse av førerkort, slik at bilførere over 75 år ikke trenger å fremvise helseattest (...)».

Det er helt riktig, som saksordføreren sa, at dette er en omstridt ordning, og en ordning som irriterer svært mange eldre bilførere.

Arbeiderpartiet har jobbet en god del med dette spørsmålet. Allerede i fjor høst sendte vi et oppdrag til Stortingets utredningsseksjon, som gjorde at vi fikk mye faglig dokumentasjon om hvordan dette skjer i våre naboland. Det viser seg nemlig at det i Sverige ikke er noen slik tungvint ordning som den vi har i Norge. Danmark har hatt en ordning for førerkortfornyelse for dem som er over 75 år. Den var noenlunde lik det norske systemet, men de har gått bort fra den ordningen.

Gjennom arbeidet har vi også fått høre at dette er noe som kreves gjennom EØS-samarbeidet. Nei, det viste seg også å være feil. Verken EU eller EØS pålegger oss å ha

denne svært tungvinte ordningen for førerkortfornyelse som vi har i Norge. I tillegg er det aller viktigste argumentet at det ikke går an å finne noe faglig grunnlag som sier at det systemet vi har – å møte opp hos fastlegen, svare på det som etter manges syn er svært merkelige spørsmål, og som ikke har noe med bilkjøring å gjøre, få en fysisk helseattest og møte opp fysisk på en av Vegvesenets trafikkstasjoner for å få beholde førerkortet – er bra for trafikksikkerheten. Så dette er et system som er klar for å havne på skraphaugen.

Derfor burde vi nå manne oss opp og sørge for at vi kan forenkle hverdagen for bilførere over 75 år. Vi må selvsagt understreke at de som ikke er skikket til å kjøre bil, ikke skal ha gyldig førerkort, uavhengig av hvilken form for førerkortfornyelse det er snakk om. Det skal selvsagt også være slik at leger, helsevesenet, politimyndigheter, kanskje også andre, uten at jeg kan reglene godt nok for hvordan det rent praktisk foregår der ute, skal kunne frata bilførere som ikke er egnet til å kjøre bil, førerkortet. Men det må gjelde enten man er over eller under 75 år. Er man ikke egnet til å kjøre bil, skal man selvsagt ikke kjøre bil.

Det burde være mulig å tenke motsatt av dagens system. I dag må du, etter at du er fylt 75 år, gjennom en omdiskutert helseattest for å bevise at du er skikket til å kjøre bil. Så kan man i grunn stille spørsmål om den beviser det, men systemet er i alle fall slik: Du må bevise at du er skikket til å kjøre bil. Det burde være mulig å tenke motsatt, at du har førerkortet ditt til du ikke lenger skal ha det, ut ifra medisinske, fysiske eller andre årsaker – slik som Sverige, Danmark og Tyskland har det. Men vi må altså bort fra det tungvinte systemet vi har i dag.

I dagens samfunn med dagens teknologiske og digitale løsninger burde det også være mulig å finne et enklere system enn at man fysisk må oppsøke en av Vegvesenets stasjoner for å fornye førerkortet sitt ved personlig oppmøte. Det burde være mulig å gjøre det enklere enn det som er situasjonen i dag.

Jeg regner med at vi kommer til å få høre mange innlegg nå om hvor håpløst dagens system er. Jeg regner også med at vi får høre det sedvanlige, at dette er å slå inn åpne dører, når vi i opposisjonen fremmer forslag. Vi kommer vel også til å få høre at de er helt enig i det vi tar opp, men så kommer det ingen begrunnelse for hvorfor de da ikke kan stemme for forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Helt til slutt vil jeg ta opp forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Jeg vil også henstille om at det forslaget kommer opp til votering før SVs forslag, for hvis Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag ikke får flertall, vil vi subsidiært stemme for SVs forslag.

Presidenten: Representanten Sverre Myrli har teke opp det forslaget han refererte til.

Anne Kristine Linnestad (H) [13:11:41]: Høyre er helt enig i at det er fornuftig å se på dagens ordning med obligatorisk helseattest for bilførere over 75 år. Nyere forskning tyder på at obligatorisk helseattest for eldre bilførere ikke nødvendigvis er et spesielt effektivt eller godt system for trafikksikkerheten. Derfor er vi glade for initiativet som samferdselsministeren allerede har tatt for å få en felles vurdering fra vei- og helsemyndighetene av reglene om helseattest for eldre bilførere.

Som statsråden opplyste i sitt svarbrev til komiteen, er han opptatt av å finne ut hvordan regelverket kan gjeres enklere, både for dem som har førerkort, og for myndighetene, samtidig som trafikksikkerheten blir ivare tatt. Sammen med helseministeren har han bedt Vegdirektoratet og Helsedirektoratet om sammen å utrede ordninger som kan erstatte dagens aldersbaserte ordning.

Høyre mener det er viktig å lytte til faglige innspill og anbefalinger i denne sammenheng, og vi ser fram til at samferdselsministeren kommer tilbake til Stortinget på egnet måte når de faglige vurderingene foreligger.

Høyre stiller seg altså ikke bak forslagene til Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, siden regjeringen allerede er godt i gang med å utrede disse problemstillingene. Det betyr ikke at vi er imot å gjøre endringer, tvert imot, men etter vår oppfatning er det klokt å avvente faglige vurderinger før vi konkluderer i denne saken.

Ivar Odnes (Sp) [13:13:36]: Senterpartiet fremjar dette Dokument 8-forslaget med bakgrunn i innspel frå engasjerte folk som, på vegner av aldersgruppa frå 75 år og oppover, har teke opp saka med fleire av partia på Stortinget, og det faktum at Danmark og Tyskland i det siste har fjerna dette kravet til helseattest for eldre bilførarar. Vårt naboland Sverige har heller ikkje like strenge krav til testregime som vi har.

Statens vegvesen la i 2010 fram ein rapport om høgriksogrunder i vegtrafikken, der dei konkluderte med følgjande:

«Om man peker ut eldre personer som et sikkerhetsproblem (risikable bilførere) og ut fra deres kronologiske alder kategoriserer disse som en homogen gruppe, ser man bort fra viktige forskjeller mellom individer og grupper av individer som er basert på andre faktorer. Eksempler på slike forhold er helseaspekter, kjønn, etnisk bakgrunn, boforhold og økonomiske forutsetninger. Dette er forhold som virker inn på individers reisevaner og deres tilgang til trafikksikre kjøretøy og sikkerhetsutrustning i kjøretøyene.

Det er ikke noe i resultatene i prosjektet som taler for en generell begrensning av bilkjøring og førerkortinnehav for en viss aldersgruppe eldre personer.»

Det var konklusjonen i rapporten. Danmark fjerna i fjor kravet om helsetesting av eldre bilførarar. Ulykkesstatistikken i både Tyskland og Sverige, som ikkje har den slags krav til helsetesting, skil seg ikkje frå land som har testing, så det er ikkje grunnlag for å hevda ulykkesreducerande effekt av testing.

Havarikommissjonen for trafikkuulykker i Danmark kom med ein rapport i 2012. Den har tre hovudkonklusjonar: Med fleire bilistar i trafikken vil det ikkje samla sett vera ein auka ulykkesrisiko, men det må ventast at det samla ulykkesbildet endrar seg med ei stigning i nokre ulykkestypar og fell i andre. Skadebildet vil endra seg. Det går fram av ulykkesstatistikken at dei eldre oftare kjem alvorleg til skade eller vert drepne i forbindelse med trafikkuulykker på grunn av at den fysiske tilstanden er dårlegare enn hos yngre.

Krav om helsetesting kan altså ikkje dokumenterast å gje større effekt. Vi har då eit byråkratisk system som belastar fastlegeordninga, helsepersonell og førarkortmyndighetene unødvendig. Samferdselsminister Solvik-Olsen kunne heller ikkje leggja fram nokon dokumentasjon på at kravet om helseattest medfører reduserte ulykkestal der personar i den aktuelle aldersgruppa er årsak til ulykke, som svar på mitt spørsmål til statsråden den 8. mars i år.

Senterpartiet er oppteke av trafikksikkerheit. Det må vera strenge krav til den enkelte bilføraren om å vera i helsemessig stand til å føra bil i trafikken – uavhengig av alder. Likevel kan det ikkje verta slik at ein skal oppretta eit generelt krav til å gjennomføra helseattest og kognitiv test når ein har passert 75 år. Dette har ei diskriminerande form, og det er urimeleg så lenge det ikkje kan dokumenterast ein større effekt av det.

Forskaren Rune Elvik i Transportøkonomisk institutt skreiv i april 2016 i bladet Samferdsel at i dag har førarar som er 65 år og eldre knapt høgare risiko enn andre førarar. For 25 år sidan hadde førarar over 65 år 70 pst. høgare personskaderisiko i trafikken enn yngre førarar. I 2014 var forskjellen på knapt 4 pst.

Det har altså skjedd ei stor endring blant eldre bilførarar. Dei er vortne meir erfarne, bilane er sikrere, og dei utgjer altså ikkje ei større ulykkesrisiko enn andre aldersgrupper.

Senterpartiet meiner at det no er på tide at vi tek inn over oss dette faktumet, og at kravet om helseattest for bilførarar over 75 år no vert fjerna – at vi får ei meir forenkla ordning for dei eldre bilførarane. Eg registrerer at fleirtalet i salen ikkje vil støtta forslaget, med det argumentet at arbeidet alt er i gang. Det er bra, men det er litt

spesielt at det verkar som at dette arbeidet ikkje vart starta opp før vårt forslag vart fremja.

Senterpartiet stiller seg altså bak forslaget som er fremja av representanten Myrli. Om det fell, vil vi stemma subsidiært for SVs forslag.

Arne Nævra (SV) [13:18:44]: Det kan vel hende – hvis jeg skal ta en liten visitt innom representanten Myrli – at jeg kommer til å si litt av det samme som Høyre-representanten gjorde, at jeg er ganske så enig i intensjonen bak forslaget deres. For vi har stor forståelse for forslaget som er fremmet. Jeg har selv også fått henvendelser fra personer som ber meg støtte dette forslaget. De beskriver en virkelighet, spesielt i distriktene, som er tøff og egentlig ganske skjebnesvanger, dersom man blir fratatt førerkortet når man bor i griskrendte strøk og trenger å handle i nærbutikken eller å ha et sosialt liv i bygda.

Jeg har også fått beskrivelser av de standardiserte testene som gjøres for å teste ut visse kognitive egenskaper, og de synes både irrelevante og nedverdiggende for dem som må gjennom dem.

Dessuten er det vanskelig, som flere representanter har påpekt, å finne sterke belegg for at eldre bilførere er involvert i mange flere ulykker enn gjennomsnittet. Men det er altså sånn at Trygg Trafikk sier noe om dette, på sine nettsider bl.a. Det har blitt imøtegått av noen, men like fullt står det der, og hvis vi skal ha noen som helst tillit til den store organisasjonen Trygg Trafikk, må vi legge vekt på hva de skriver. De skriver rett ut at eldre førere oftere er skyldig part i uhellene de er involvert i. De sier at eldre førere er overrepresentert i kryssulykker og ulykker ved feltskifte, og at ulykker med eldre relativt ofte skyldes brudd på vikeplikt eller stopplikt. Det er også noen flere punkter.

Men det er noen «men» her. Hvis vi overhodet skal ta ut noen grupper som representerer en fare i trafikken, er det nok de yngste bilførerne. Det ser vi reflektert bl.a. gjennom forsikringspremiene og betingelsene i polisene som forsikringsselskapene gir til forsikringstakerne. Likevel har ikke samfunnet innført noen modenhetstest for de yngste. Det kunne man jo tenke seg. Det har det ikke vært krav om, og det hadde blitt sterke protester hvis et sånt forslag hadde kommet. De er sterkt overrepresentert når det gjelder ulykker i trafikken.

Men jeg har også oppigjennom årene snakket med flere familier som er litt fortvilet over at bestefar eller bestemor eller oldemor fortsatt kjører bil. De har sett åpenbare mangler ved kjøreferdighetene, men så tør de ikke si det direkte til dem, og de tør heller ikke gå til myndighetene og si fra. Dette er også en del av bildet.

Argumentet om at en helseattest også bringer eldre til legen, og at åpenbare sykdomstilfeller kan oppdages,

er også en del av dette. Mange eldre går rett og slett ikke til fastlegen uten noen grunn. Men dette bør imidlertid ikke være noe avgjørende argument, siden fastlegen kan oppsøkes når man har behov, og andre systemer på et vis kunne fanget opp en person som burde vært inne til helsesjekk. Det får en ta opp i andre forslag.

Det betyr at SV nok vil helle godt i retning av at helseattest for eldre bør fjernes, sånn at vi blir mer på linje med våre naboland. Men SV mener også at vurderingen av om en helseattest er nødvendig, og hvordan den skal utformes, må skje basert på faglig grunnlag og ikke gjennom et forslag direkte i salen, uten en utredning av det.

Derfor er det fornuftig å utrede spørsmålet grundig før et krav om helseattest eventuelt fjernes. Vi har registrert at Trygg Trafikk har advart. Så får vi se hva en sånn utredning kan bringe av nye opplysninger som om mulig er enda bedre faktasjekket med tanke på statistikken.

Derfor er det når beslutninger med betydning for trafikksikkerhet skal tas, særlig viktig å legge gode faglige vurderinger til grunn. Det er derfor vi har fremmet et eget forslag om dette, som jeg herved tar opp.

Presidenten: Representanten Arne Nævra har teke opp det forslaget han refererte til.

Carl-Erik Grimstad (V) [13:23:46]: Vi har siden 2002 hatt en nullvisjon for hardt skadde og drepte i trafikken. I 2017 døde 106 mennesker og 665 ble hardt skadd. Det er 106 familier som mistet sine kjære, sine barn, foreldre og besteforeldre. Det er 106 venner som brått ble revet vekk. Det er 106 mennesker som hadde drømmer for framtiden. 32 av de drepte og 129 av de hardt skadde var trafikanter over 65 år. Det var flere i den eldste aldersgruppen enn den yngste som ble hardt skadd eller drept, ifølge SSBs statistikk for 2017.

Trafikkulykker er alvorlig for alle som rammes. Det rammer brått og brutalt, det virker ofte fjernt og uvirkelig, det kan ramme alle, og det skjønner vi først når vi selv eller noen vi står nær, er rammet – ikke bare de som rammes direkte, men venner og familie rundt. Heldigvis er utviklingen positiv, men vi er fortsatt langt fra målet, nullvisjonen.

Vi har ingen liv å miste, ingen liv å ødelegge. Likevel er det mange som dør eller blir hardt skadd i trafikken årlig. Venstre mener at alle tiltak som kan bidra til å nå nullvisjonen, er viktig. Vi mener jevnlig helseundersøkelse for eldre bilførere bør være et krav, et fortsatt krav.

Det er bra at nordmenn lever stadig lenger, og at hel-sen har blitt bedre. Dagens pensjonister er sprekere enn noen gang, derfor var det riktig å heve alderen for obligatorisk helseattest i forbindelse med førerkort fra 70 til 75 år i 2013. Vi er imidlertid i et trafikksikkerhetsperspektiv svært skeptiske til å fjerne all form for obligatorisk helsesjekk for eldre bilførere, slik Arbeiderpartiet og

Senterpartiet i dag foreslår. Det bekymrer oss også at dette forslaget går på tvers av nullvisjonen og bidrar til å svekke denne.

Alle som har hatt eller har foreldre i 70-, 80- eller 90-årsalderen, vet hvor vanskelig det er å innse at man er for svekket til å kjøre bil, og vi vet alle hvor individuelt forskjellig svekkelsen kan ramme. Det dreier seg på mange måter om frihetsberøvelse, og i en slik sak er det viktig å ha et system som på faglig grunnlag kan fange opp kognitiv svikt hos de eldre som for lengst burde parkert bilen. La ikke den belastningen ved å belære de eldre være opp til familie og nære venner. Det er mitt råd, og jeg har i hvert fall tre–fire personlige erfaringer med det.

Jeg mener at forslaget om at førerkort skal være gyldig i 10 eller 15 år selv etter fylte 75 år, ikke kan anses som noe annet enn noe uansvarlig, fordi det ikke er faglig godt nok utredet. For øvrig bør det nevnes at mange europeiske land har en ordning som ligner den vi har i Norge, selv om det selvsagt ikke er et godt nok argument i seg selv.

Det er viktig å være bevisst irritasjonen som en del eldre opplever i forbindelse med førerkortfornyelsen, og – kanskje enda viktigere – den ressursbruken landets fastleger, som allerede er under tidspress, opplever. Likevel er dette neppe argumenter som trumfer livet og helsen til trafikantene. For øvrig er det det å si om fastlegenes vurdering av kognitiv svikt at den ofte kan være krevende å utrede i løpet av en kort samtale, og at en ordning med f.eks. primærhelseteam, der helsearbeidere får lengre tid med pasienten, bør kunne bidra positivt i slike situasjoner. Fastlegenes kontorer bør inn i dette, men ikke nødvendigvis fastlegene selv, i hvert fall ikke i første instans.

Venstre mener det er rom for forenklinger i dagens regelverk, men disse forenklingene må utarbeides etter faglige vurderinger. Derfor er vi glad for at samferdselsministeren har bedt Vegdirektoratet og Helsedirektoratet om å utrede ordninger som kan erstatte dagens ordning for helseattest samtidig som trafikksikkerheten ivaretas.

Så til representanten Myrli: Det ble sagt her at den som ikke er skikket, selvfølgelig ikke skal få beholde førerkortet. Ja, men problemet er jo hvordan dette skal følges opp. Det er mye tungvint i det nåværende systemet, men et eller annet system for dette må vi ha. Så var representanten Myrli bekymret for at jeg skulle beskyldte ham for å slå inn åpne dører. Vel, representanten Arnstad har innført begrepet den solbergske parlamentarismen. Den arnstadske parlamentarismen er et begrep jeg skal introdusere her, og det kan defineres som at opposisjonen foreslår en utredning i en sak som allerede er under utredning.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [13:28:37]: Mange oppfatter dagens ordning med obligatorisk helseattest ved fylte 75 år som byråkratisk og tungvint. Dette henger bl.a. sammen med at man personlig må møte opp på en trafikkstasjon for å hente fornyet førerkort. Mange stusser nok også over at helsesjekken hos legen er knyttet opp til at man har nådd en viss alder, og at man på grunnlag av kronologisk alder må vurderes om man er egnet som sjåfør.

Senest i går hadde jeg en herre på telefonen som hadde jobbet som bilmekaniker hele livet. Han hadde kjørt bil i hele sitt yrkesliv eller, som han sa det, levd sitt liv på veien. Han har fortsatt god helse. Han ga uttrykk for at dagens system gir en ubehagelig opplevelse av ikke å bli behandlet med respekt. Som han sa til meg på telefonen: Du kan høre dårlig når du er 60 år, og du kan høre dårlig når du er 80 år. Det handler ikke om alder. Jeg tar hans opplevelse på alvor. Jeg tror det er flere som har det slik, og jeg mener det kan gjøres noen viktige forenklinger og forbedringer i forhold til slik som det fungerer i dag.

I 2013 var Kristelig Folkeparti med på å heve aldersgrensen fra 70 til 75 år. Vi er også positive til å gjøre endringer innenfor denne ordningen vi diskuterer her i dag. Nyere forskning viser at obligatorisk helseattest basert på kronologisk alder ikke nødvendigvis er en god pekepinn for ulykkesrisiko i trafikken. Samtidig viser den offisielle ulykkesstatistikken at det i befolkningsgruppen 75 pluss ikke er samme reduksjon i antall drep og hardt skadde som i befolkningen for øvrig. Vi må finne en balanse her. Vi trenger endringer, og det arbeidet ser jeg gjerne blir framskyndet, men vi må samtidig ivareta trafikksikkerheten på veiene. For Kristelig Folkeparti er trafikksikkerhet det aller viktigste. Det hensynet må ivaretas. Derfor mener vi det ville være feil å gjøre slik som Arbeiderpartiet og Senterpartiet foreslår, å skrote hele ordningen.

Når det gjelder forslaget fra SV, blander det sammen hensikten med obligatorisk helseattest ved 75 pluss, som er fastlegens ansvar, og hensikten med en praktisk vurderingsprøve, som er trafikkstasjonens ansvar. Videre sier forslaget at vi skal se på erfaringer fra våre naboland, Sverige og Danmark. Sverige har ennå ikke evaluert sin ordning, men der er en bekymret for at svært mange eldre med svekket helse ikke har fått tilbakekalt førerretten. I Danmark er fjerning av obligatorisk helseundersøkelse av nyere dato, og de mangler foreløpig erfaringer som gjør det mulig å sammenlikne en før- og etter-situasjon. For øvrig har de fleste andre EU-land en lignende ordning som den norske.

Alt i alt mener Kristelig Folkeparti at det er viktig at regjeringen gjør den jobben de er i gang med, og jeg mener det kommer positive signaler fra statsråden når vi le-

ser hans brev til komiteen og innstillingen. Kristelig Folkeparti stemmer derfor for komiteens innstilling. Når det er sagt, har Kristelig Folkeparti også klare forventninger til at det settes fart i det arbeidet som er i gang. Målet må være å spare helsevesenet og tusenvis av eldre for unødvendig byråkrati, samtidig som trafikksikkerheten ivaretas for dem som får så dårlig helse at det går ut over førerferdighetene.

Så er det et viktig moment som må tas med, og jeg ber statsråden ta dette med seg. Det er nok slik i dag at mange fastleger fortsatt kvier seg for å ta opp temaet førerrett med sine pasienter. Det er også en del pasienter som sjelden oppsøker sin fastlege. Det kan også være litt sensitivt i de tilfellene hvor det er nære bånd mellom pasient og fastlege. Det er bra at det er et godt og tillitsfullt forhold mellom pasient og fastlege, sånn bør det være, men det gjør samtidig at temaet om førerkort kan være vanskelig for dem begge. Mange familiemedlemmer kan nok også oppleve en uro for at førerretten av og til strekkes litt for langt. Derfor er dagens krav til obligatorisk helseattest etter fylte 75 år fortsatt en viktig og nødvendig måte å sikre at man har tilstrekkelig helse til å ha førerrett, og vi bør i det videre arbeidet se nærmere på fastlegens rolle i dette.

Til slutt vil jeg oppsummere med det som er det viktigste for Kristelig Folkeparti i denne saken: Uavhengig av alder skal man behandles med verdighet og respekt. Arbeidet med å finne bedre løsninger som folk opplever som verdig og rettferdig, bør framskyndes. Vi ønsker forenklinger velkommen, forutsatt at trafikksikkerheten ivaretas. Det er det aller viktigste, at vi ikke lager et system som kompromisser på sikkerheten.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:33:33]: Denne saken minner oss om at bilen er et viktig transportmiddel for mange, kanskje spesielt i distriktene, og det engasjementet som folk viser for at folk skal få lov til å kjøre bil også når de er mer enn 75 år uten at det skal oppfattes som byråkratisk, synes jeg er viktig og bra. Det er ikke i alle debatter i denne salen at bilen faktisk løftes opp som et viktig transportmiddel, men her står vi samlet om det. Det er bra.

Det er viktig at vi ivaretar trafikksikkerheten. Når en kjører på veiene, skal en vite at førerne av bilene, og gjerne spesielt av de tunge kjøretøyene, er skikket til det, at en har de nødvendige kvalifikasjonene og de riktige holdningene. Trafikksikkerhet er jobb nr. 1, og det har det heldigvis vært på tvers av partigrensene i mange tiår.

Denne diskusjonen handler om hvordan vi skal sørge for at vi klarer å ivareta dem som av helsemessige årsaker ikke er så gode til å kjøre bil lenger som de var da de fikk førerkortet. Det vi har gjort så langt med å sette en aldersgrense på 75 år, oppfatter jeg det er tverrpolitisk

enighet om i denne sal at ikke er den beste måten å gjøre det på. Jeg synes det er bra når et samlet storting, både de som sitter i regjering nå, og de som har sittet i regjering før, er enige om at nå kan vi endre systemet, nå kan vi forenkle det for innbyggerne.

Allerede 1. mars varslet jeg i et skriftlig svar til Stortinget om at vi kommer til å gjøre et slikt arbeid – lenge før dette forslaget ble fremmet. Så vi har iverksatt dette arbeidet, men jeg måtte selvsagt sammen med helseministeren sørge for at vi gjør det på en skikkelig måte, slik at det vi vedtar istedenfor, har en faglig forankring, at vi gjør det så enkelt som mulig, at vi fjerner belastningen det er i form av tid og penger for de eldre å måtte få en helseattest, at vi fjerner belastningen det utgjør for helsevesenet ved at de må bruke tid på å sjekke folk som er friske, men også at vi får til en ordning der de som har utfordringer med helsen som gjør at de er blitt mindre trygge sjåfører, blir ivaretatt.

Vi har allerede sendt brev til Vegdirektoratet og Helseledningsdirektoratet om at den utredningen skal gjennomføres. Det skjedde 4. mai. Derfor er det litt rart å høre i denne debatten at en gir inntrykk av at regjeringspartiene ikke vil – at man angivelig er imot det – når vi allerede varslet før forslaget ble fremmet at arbeidet skulle skje og nå altså er i gang med å effektivere det. Da blir dette en litt meningsløs politisk debatt, for vi er åpenbart ikke politisk uenige. Da blir det en prosessdebatt. Selv om opposisjonen kom etter at vi hadde igangsatt arbeidet og fremmet forslaget om at vi skal starte arbeidet, skal vi likevel vedta det. Da jeg satt i opposisjon, pleide vi å bli enige om at hvis regjeringen varslet om at et arbeid skal starte som opposisjonen har fremmet forslag om, så omgjorde vi forslaget til et oversendingsforslag, nettopp for å synliggjøre at her får regjeringen arbeidstid. De siste månedene i denne salen har vi gang på gang hatt forslag fra opposisjonen hvor en slår inn åpne dører, der regjeringen allerede har satt i gang utredninger og allerede varslet Stortinget om utredningene. Likevel skal en trumfe gjennom en hard avstemming om saken og gi inntrykk av at hvis vi ikke støtter akkurat opposisjonens tilnærming, er vi imot hele greia. Det er en ganske meningsløs måte å debattere på.

SV sine innspill på dette gjennom forslaget tar vi med oss. Selv om det også blir stemt ned, gjør vi allerede den jobben, så representanten Nævra skal være trygg på det. Men å gjøre som Arbeiderpartiet og Senterpartiet har foreslått, å gå fra det opprinnelige forslaget om at vi skal utrede, slik Senterpartiet foreslo, til at vi nå bare skal vedta – uten engang å ha sett på de alternative ordningene, bare fjerne det som finnes – mener jeg er uansvarlig. Jeg tror ærlig talt ikke at Arbeiderpartiet og Senterpartiet hadde gjennomført det på den måten om de selv satt og styrte, tvert imot. Da blir det så rart når vi får en poli-

tisk debatt som lager kunstige skillelinjer, der en går til VG og får dem til å lage et oppslag som om noen prøver å få stoppet saken når alle egentlig er for det. Det gjør jo bare at folk der ute blir forvirret: Hva er det som skjer? Har ikke regjeringen allerede varslet dette gjennom en pressemelding og gjennom et brev? Det har jeg fått spørsmål om. Jo, vi har det. Men hvorfor har dere snudd, hvorfor har dere trukket brevet tilbake? Det får jeg spørsmål om. Nei, vi har ikke det, men VG gir jo inntrykk av det. Det er en form for politisk debatt som ikke er med på styrke tilliten blant innbyggerne til det som skjer i denne salen.

Jeg skal love at de utredningene som helseministeren og jeg setter i gang, kommer til å bli gjennomført, fordi vi har de intensjonene som ligger i forslaget. Men det er ikke naturlig at vi skal stoppe arbeidet fordi Stortinget plutselig får et opposisjonsforslag som skal behandles, og så skal vi rykke tilbake til start. Det tror jeg at også Arbeiderpartiet og Senterpartiet innerst inne ser. La oss ikke lage mer ståhei om dette. Vi skal gjøre den jobben i tråd med det flertallet, ja, alle her, mener.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Sverre Myrli (A) [13:38:55]: Som jeg sa i hovedinnlegget mitt, sendte Arbeiderpartiet i fjor høst en forespørsel til Stortingets utredningsseksjon om saken. Svaret derifra forelå 12. desember. Den 22. mars fremmet Senterpartiet sitt forslag. Den 4. mai sendte samferdselsministeren og helseministeren ut pressemelding, hvor det står at en skal utrede alternative løsninger. Det springende punktet er den tungvinte ordningen med helseattest: at en må møte fysisk opp hos fastlegen, få en fysisk helseattest, og så møte opp på trafikkstasjonen hos Vegvesenet. Det springende punkt er altså helseattesten, og den har ikke samferdselsministeren i noen korrespondanse med Stortinget eller i pressemeldingen som ble sendt ut, sagt at han vil fjerne. Han sier han vil utrede alternative løsninger. Spørsmålet mitt er rett og slett: Er én av løsningene fortsatt å ha en helseattest – eller hvorfor kan ikke samferdselsministeren si at den skal bort?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:39:59]: Nå mener jeg representanten Myrli drar i gang den debatten som jeg nettopp trodde vi prøvde å få avsluttet. Vi er faktisk enige om at vi ikke skal ha en obligatorisk helseattest. En prøver å legge ordene i munnen på meg, og så peker en på utvalgte datoer fra sin egen hukommelse, uten å ta hensyn til når vi varslet bl.a. Stortinget om at vi hadde dette arbeidet. Det var 1. mars. Den 1. mars sendte jeg et skriftlig svar – lenge før dette forslaget ble fremmet. Det er ikke sånn at vi snur oss rundt på tre dager fordi opposisjonen sender et skriftlig spørsmål om temaet. I så fall

ville vi vært den regjeringen som var raskest på foten noen gang. Det tar mer enn tre dager å forankre denne typen prosess. Det tror jeg også representantene fra opposisjonspartiene er klar over, etter selv å ha sittet i regjering. Dette er fordi vi over lang tid har sett på utfordringene og har villet gjøre noe med det. Dette er noe av det vi tok opp da vi selv satt i opposisjon, uten å få gehør. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet nå er med på å ville forenkle regler, men en må ikke skape mer konflikt enn det er grunnlag for.

Sverre Myrli (A) [13:41:03]: Nå vil jeg si til samferdselsministeren: Glem opposisjonen. Det ville det vel glede ham å gjøre av og til. Glem Stortinget. Glem hvem som har gjort hva, og sagt hva. Spørsmålet mitt er rett og slett: Når det sies at det skal utredes alternative løsninger, tolker vi det sånn – presiser gjerne hvis vi tolker det feil – at ordningen med helseattest er en ordning som fortsatt skal være med i vurderingen.

Poenget her er å fjerne helseattesten. Jeg tror helt sikkert at samferdselsministeren og de fleste som har hatt ordet, synes dagens ordning er tungvint, og vil finne enklere løsninger – det tror jeg på. Men det konkrete spørsmålet er helseattesten, for det står ingen steder i kommunikasjonen fra samferdselsministeren: Vil helseattesten bli fjernet? Vi har selvsagt tillit til at samferdselsministeren går gjennom dette og finner løsninger. Det er det forslaget vårt går ut på, at samferdselsministeren og regjeringen skal legge fram nødvendige forslag for Stortinget. Men vil helseattesten bli fjernet?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:42:07]: Jeg sa det til VG, hvor det sto på trykk i går, jeg tror en kan lese det på min Facebook-side – hele pakken. Jeg vet ikke hvor mange ganger vi skal kommunisere det samme: Obligatorisk helseattest vil vi ha vekk.

Men på en eller annen måte må legene kommunisere det til dem som er ansvarlige for førerkort, hvis en person, uavhengig av alder, ikke er skikket til å kjøre bil lenger på grunn av helsen. Vi kan godt finne et annet ord enn helseattest hvis det er et problem, men et eller annet dokument vil måtte brukes til å kommunisere med. Jeg har hele tiden oppfattet det som at denne diskusjonen handler om at det er obligatorisk helseattest – der alle, uavhengig av om de er i god eller dårlig form, må inn og få dette papiret – som oppleves som byråkrati, men at vi alle er enige om at hvis noen ikke lenger har helsen på plass, skal vi sørge for at det er en kommunikasjon mellom lege og Statens vegvesen, sånn at en ikke får føre bil. Jeg hører gjerne på hvilket annet ord enn helseattest en vil bruke på dette, men jeg tror at en eller annen form for dokumentasjon på et vedtak er greit å ha, uavhengig av hvordan systemet blir.

Sverre Myrli (A) [13:43:13]: Jeg synes dette er oppklarende. Jeg synes det er fint at samferdselsministeren nå sier at obligatorisk helseattest skal vekk. Det synes jeg er veldig bra. Men jeg må si at jeg ble litt usikker på om enigheten er til stede i regjeringspartiene og i salen – som samferdselsministeren sa at den er – da jeg hørte Grimstad fra Venstre sitt innlegg. Han tok i kraftige ordelag avstand fra å endre dagens ordning, i alle fall så vidt jeg kunne skjønne. Han sa faktisk at det er uansvarlig at førerkort er gyldig i 10 eller 15 år, slik reglene er i Sverige og Danmark. Spørsmålet mitt er: Er samferdselsministeren enig med Venstre-representanten i at reglene for førerkort for eldre i Sverige og Danmark er uansvarlige?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:44:05]: Jeg forstår hvorfor vi fortsatt diskuterer jernbanereformens innhold hvis det er så vanskelig å ta inn over seg det som blir sagt i denne sal. Nå har jeg i flere av mine innlegg sagt at obligatorisk helseattest skal vi bli kvitt, men vi må finne ut hvordan man sørger for at beskjeden om dem som ikke lenger har helsen på plass, blir gitt til Vegvesenet, uten at alle over en viss alder skal inn til testing. Jeg oppfatter heller ikke at representanten fra Venstre var uenig i dette. Men det som nettopp representantene fra Venstre, SV og Kristelig Folkeparti er opptatt av, er at vi ivaretar trafikksikkerhetsperspektivet i dette. Der går Arbeiderpartiet og Senterpartiet hals over hode og ser ikke på hvordan en skal sørge for at det allikevel går et varsel fra helsevesenet til Statens vegvesen om dem som alle er enige om ikke skal være i trafikken.

Dette blir så utrolig forenklet fra Arbeiderpartiet og Senterpartiets side, nærmest for å skape konflikt. Jeg trodde at vi var enige om at vi skulle gjøre ting på faglig grunnlag, at vi var enige om at vi skal forenkle for alle eldre, men samtidig ivareta for dem som er syke.

Ivar Odnes (Sp) [13:45:19]: Det er godt at fleirtallet her er enige om at vi no har ei ordning som vi ynskjer å fjerna – om ikkje totalt, så i alle fall få kraftig endra.

Statistikkar kan brukast til mangt, og det har vore brukt frå talarstolen her for å underbyggja argumentet om at dette kravet framleis må gjelda, bl.a. ved å visa til ulykkesstatistikken frå 2017. Det er bra at vi ser at vi greier å redusera talet på drepne og skadde i trafikken, men blant dei 33 drepne over 65 år vart dei fleste drepne eller skadde som mjuke trafikantar. Det var berre tre eldre som sjølve sat i bilen som førarar. Meiner statsråden at vi burde dreia innsatsen for trafikksikkerheit for dei eldre frå helseattest og over på andre ordningar?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:46:25]: Om helseattest – for ørtende gang: Vi er helt enige om at det er en

urimelig, byråkratisk ordning, som også legger beslag på store ressurser i helsevesenet. Det har jeg ment lenge. Derfor er jeg glad for at vi faktisk gjør noe med det.

Så får vi en litt sånn skyggedebatt her, der en gir inntrykk av at det er uenighet. Nei, det er det ikke. Men jeg er glad for at vi gjør ting, og at Senterpartiet og Arbeiderpartiet nå også er med på forenklinger.

Når det gjelder arbeidet med trafikksikkerhet generelt: Det å miste noen i trafikken er noe av det verste en kan oppleve. Min verste representasjon som statsråd er å være til stede på minnemarkering, for da ser en dem i øynene som har mistet noen de er glad i, som de ikke fikk sjansen til å si farvel til. Derfor er jeg også veldig glad for at utviklingen går i svært positiv retning når det gjelder antall trafikkdrepte. Vi har en bred tiltakspakke, basert på de målene som var i Nasjonal transportplan – over 100 punkter – der myndigheter, frivillige organisasjoner og andre har ulike oppgaver som en skal rapportere om, som en skal samarbeide om. Vi gjør mye også innenfor den eldre trafikantgruppen, og det skal vi fortsette med.

Ivar Odnes (Sp) [13:47:30]: Takk for svaret. Statsråden skal ha ros for å fortsetja det gode arbeidet med å sørgja for å få ned ulykkestala. Som statsråden seier her: Det er nokre av dei dårlegaste opplevingane vi har, å vera med på ei minnemarkering.

Vi har fått god informasjon. Vi har gode statistikkar frå andre land som syner at dette har litt dårleg dokumentert effekt på trafikksikkerheita. Eg er glad for at statsråden er i gang med arbeidet, men eg vil gjerne spørja han: Kor lang tid har han tenkt at dette arbeidet skal ta? Og når skal vi få det attende til Stortinget til behandling?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:48:22]: Når det gjelder utredningen av selve helseattesten – hvis vi er der nå – er det et oppdrag som vi sendte brev om 4. mai. Jeg ser for meg at de kommer til å jobbe med dette utover høsten. Så vil vi gjerne neste vår kunne ha systematisert tilbakemelding om dette. Det er i hvert fall det jeg legger opp til.

Når det gjelder trafikksikkerhetsarbeidet, vil det være et kontinuerlig arbeid. Jeg var nettopp i Leipzig, på et stort OECD-møte med over 50 land representert. Statistikken viser at Norge er det tryggeste landet å ferdes i trafikken i. Vi er det eneste landet som nå har kommet under 20 drepte per måleenhet, mens gjennomsnittet er 50. Mye av Vest-Europa ligger på nærmere 100. Det viser at vi får resultater av langsiktig arbeid. Den kraftige økningen vi har fått i vedlikehold, som har gitt mange flere rumlefelt, er et veldig godt virkemiddel. Men arbeidet må primært rettes inn mot rus, fart og belte. I går startet

vi en ny kampanje sammen med Vegvesenet om uoppmerksomhet i trafikken.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dei talarar som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:49:48]: Hovedårsaken til å ha helseattest er hensynet til trafikksikkerheten, og de fleste europeiske land har en ordning lignende den norske. Men det er viktig å gjennomgå reglene for å forenkle, fornye og forbedre slike regler – til det beste for bilførere og trafikksikkerhet og for å gjenspeile dagens situasjon. I dag lever befolkningen lenger, og helsa er bedre. Mobiliteten er større for eldre i dag enn tidligere. Det er bra. Det har medført at aldersgrensen for helsetesting av bilførere i Norge i 2013 ble hevet fra 70 til 75 år, med særlig begrunnelse i at helsa hos eldre blir bedre.

For Fremskrittspartiet vil det kontinuerlig være viktig å forenkle førerkortregelverket, også for eldre over 75 år. En fornuftig forenkling kan være å fjerne dagens kognitive test og f.eks. erstatte den med en ordinær helse-test. Det vil medføre en forenkling og forbedring som vil komme både dem som har førerkort, og myndighetene til gode, og det vil ikke ha konsekvenser for trafikksikkerheten.

I et land som Norge, med store avstander, handler retten til å kunne kjøre bil om grunnleggende bevegelsesfrihet. Regjeringspartiene og statsråden har allerede tatt initiativ overfor helsemyndighetene for å få en felles vurdering av mulige forenklinger i dagens system, og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når den saken er vurdert. Da kan Stortinget ta debatten, basert på de faglige vurderingene som legges til grunn, drøfte dem på en grundig måte og fatte kloke beslutninger på et betydelig bedre grunnlag.

Det er derfor litt spesielt at vi i dag behandler ytterligere et representantforslag om å be regjeringen igangsette et arbeid som allerede er igangsatt. Det virker som de fleste representantforslag fra Senterpartiet, med god hjelp fra Arbeiderpartiet og SV, baserer seg på at de er litt på etterskudd, og ønsker derfor å forsøke å ta eierskap til politiske saker. Representanten Myrli var inne på dette å slå inn åpne dører. Dette er etter min mening å slå inn åpne dører og ikke minst forsøke å legge føringer for hvordan en utredning skal foregå.

Personlig må jeg innrømme at det virker som en veldig dårlig strategi og dårlig bruk av ressurser å forsøke å få stortingsflertallet til å gripe inn i prosesser som regjeringen allerede har satt i gang. Det kan føre til at man får en helt annen og dårligere vurdering enn man ellers ville fått. Derfor er det viktig for Fremskrittspartiet at statsråden får muligheten til å gjøre disse vurderingene, vur-

dere flere sider ved det og som planlagt legge det fram for Stortinget, slik at man får en god og grundig debatt om saken da.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [13:53:03]: I representantforslaget som ligger til grunn for dagens sak, ble det bedt om en vurdering av behovet for den obligatoriske helseattesten og av utformingen av testene som eldre bilførere må gjennom.

Selv om flertallet ikke støtter det konkrete forslaget i innstillingen, er det tydelig at det er en sams oppfatning at man ønsker en forenkling av regelverket. Man vil unngå overregulering i samfunnet generelt, og man mener det er uheldig at Norge skal ha et vanskeligere regelverk enn våre naboland.

Alt dette kunne vært gjort på en effektiv måte dersom Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag om faktisk å gjennomføre endringer i regelverket, hadde fått gjennomslag. I stedet vises det nå til at statsråden skal komme tilbake på egnet måte når saken er vurdert, som det for så vidt er gjort godt rede for her. Vi håper at den vurderingen ikke ligger altfor langt fram i tid, for dagens praksis trenger å endres av mange grunner.

I innstillingen vises det til en rapport fra 2010, Høyriksigrupper i vegtrafikken. Den utgjør det mest relevante forskningsmaterialet vi har i Norge på området, og den er utarbeidet i et samarbeid mellom Statens vegvesen, SINTEF og Trygg Trafikk. Både SINTEF, TØI, VTI i Sverige og IRIS ved Universitetet i Stavanger har bidratt med delrapporter.

Jeg mener at vi må lytte til forskning og ikke lage alternative sannheter. Rapporten konkluderer med, som vi tidligere har hørt, at resultatene ikke gir noe forskningsmessig grunnlag for å sette en generell aldersgrense for å ha førerkort. Samtidig må vi ikke minst lytte til de personene dette gjelder. Hjemme i Vevelstad har vi en pensjonistforening med det kledelige navnet «Eldrebølgen», og medlemmer der gir uttrykk for at dagens rigide system er unødvendig tungvint.

Det er fortsatt mange nordmenn som ikke bor sentralt. Det er tidkrevende å reise med hurtigbåter og ferger i Distrikts-Norge både til fastlege og til en trafikkstasjon som ligger langt, langt unna.

Jeg tror det er en felles vilje til å finne løsninger. Senterpartiet vil selvfølgelig sette trafikksikkerheten høyt, men det går an å løse dette på en langt enklere måte, som reduserer den enorme tids- og ressursbruken dagens ordning innebærer for leger, for trafikkstasjonene og for de eldre selv, og på en måte som ivaretar selvspekten og verdigheten hos dagens ofte unge og spreke 75-åringere.

Bård Hoksrud (FrP) [13:55:39]: Dette er en morsom debatt å høre på. Jeg synes det er bra at vi nå faktisk har

en samferdselsminister og en helseminister som sier at dette er noe man vil gjøre noe med. Jeg har sittet mange år i opposisjon og stilt spørsmål rundt dette temaet, og det har ikke akkurat vært sånn at Senterpartiet har vært forkjempere for å gjøre om og endre denne helseattesten og se på ordningen. Men det er bra at man når man havner i opposisjon, plutselig blir enig i noe av det man ikke var så enig i da man satt i posisjon, og så synes jeg heller at man burde være glad for at vi nå sørger for å gjennomføre dette, og at man kommer tilbake med forslag som nettopp forenkler.

Det mest oppsiktsvekkende i denne saken er jo at Senterpartiet har blitt for et forenklingsforslag. Det synes jeg er bra, for Senterpartiet var ikke akkurat veldig for det da de satt i posisjon – man brukte til og med mange år bare på å utvide adgangen til å beholde drosjeløyvet til man er 75 år. Så det er bra, men nå har vi faktisk to ministre som sier at dette ønsker man å gjøre noe med, og så ønsker man å endre det regelverket som er i dag.

Som statsråden sa, på et møte han var i i OECD nå, sies det altså at vi nå er nr. 1 og best i verden på dette med trafikksikkerhet. Det skal vi være stolte av, og det betyr at vi i hvert fall har gått en plass opp og er på topplassen i forhold til hvordan det var under de rød-grønne. Og det er på tross av, for det var noen partier som ikke ønsket å øke fartsgrenser, som ikke ønsket å bygge så mye firefelts motorvei. Vi ser jo at på tross av at man har økt fartsgrensene, bygd mer firefelts motorvei og gjort flere andre grep, går antall ulykker ned, og de har gått kraftig ned.

Da jeg satt i opposisjon under de rød-grønne, diskuterte vi mange ganger ulike tiltak for hvordan vi skulle redusere antall ulykker på norske veier. Det er gledelig at det går nedover, og det viser at det går an å ha flere tanker i hodet på en gang. Det har Fremskrittspartiet, det har denne regjeringen, det har vi vist i mange saker, og man kommer til å gjøre det her når det gjelder obligatorisk helseattest. Det har man tatt tak i, og man tok altså tak i det før representantforslaget kom, så det er jo egentlig å slå inn helt åpne dører. Jeg gleder meg til at det kommer endringer.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [13:58:21]: Det er enormt leit at regjeringspartiene i dag sier at de støtter initiativet om å se på reglene for helseattest for bilførere over 75 år, men samtidig stemmer ned forslaget Arbeiderpartiet og Senterpartiet har fremmet. Her kunne vi fått et bredt flertall.

Venstre fremmer en bekymring om at dette går på tvers av nullvisjonen. Da må jeg poengtere: Senterpartiet mener ressursbruken og fokuset på å nå nullvisjonen kan bli brukt bedre enn dette. Vi støtter alle nullvisjonen i trafikken i Stortinget.

Faglige vurderinger er gjort, og innspill har kommet. At regjeringspartiene ønsker nye vurderinger og nye innspill som eventuelt er mer i tråd med deres inngang, er kjent vare her i Stortinget.

Hva er målet med helseattest for enkelte bilførere? Jo, det er å sikre trygg trafikk og sikkerhet for alle trafikanter. Realiteten for dem det gjelder, er brutal. De mest erfarne menneskene i samfunnet, og potensielt i trafikken, blir utsatt for omfattende tester av sin kompetanse – uavhengig av deres helsesituasjon – så sant de er eldre enn 75 år. Vi har sett triste tilfeller der oppgående eldre både mister billappen og alle andre sertifikat. Våpensertifikasjon blir dessuten inndratt. Livet slik de kjenner det, er over.

Det er flere utfordringer ved dagens ordning. At utformingen av og innholdet i testene er omfattende, er én, språklige og praktiske utfordringer i møtet med ulike leger er en annen. Grenseverdiene for medisinbruk vurderer ikke vekt og andre forhold, som er et tredje punkt å problematisere. For ikke å glemme: Hva skal legen bruke tiden sin på? Slik denne helseattesten framstår i dag, er det både velegnete bilførere som har opplevd å bli fratatt sertifikatet, og uegnete bilførere som ikke har blitt fratatt sertifikatet.

Senterpartiet er opptatt av de faglige vurderingene som blir gjort for hvert enkelt individ, og enkeltmenneskenes rett til individuell vurdering. I denne sammenheng må krav til tester bli redusert. Regjeringspartiene stiller seg bak dette, men støtter likevel ikke representantforslaget her i dag. Det er synd.

Danmark avvirket dette i fjor, og det mener jeg Norge definitivt bør vurdere også. Legen er suveren og må fortsett kunne frata førerkort dersom det er helsemessig mest forsvarlig. Det handler om den faglige og individuelle vurderingen som alle har krav på. Det er synd Senterpartiets forslag ikke får flertall, men det er bra siste ord i denne saken ikke er sagt.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Willfred Nordlund (Sp) [14:01:11]: Det kan synes som om det i denne debatten i hvert fall er rørende enighet om å oppnå forenkling. Jeg må si til representanten Bård Hoksrud, som var inne på at Senterpartiet var imot forenkling, at jeg tror representanten er nødt til både å lese partiprogrammet og sjekke hva Senterpartiet har foreslått i denne salen. Gode forenklinger er det vel ingen her som er imot. Det handler selvfølgelig om hvordan man kommer fram til de forenklingene som foreslås, og ikke minst vedtas.

Det som egentlig fikk meg til å ta ordet, var representanten Strifeldts innlegg om at det kan synes som om de fleste representantforslag som fremmes i denne sal, i

særdeleshet fra Senterpartiet, kommer på etterskudd. Jeg tror man skal være forsiktig med å betegne andres ønsker om faktisk å ha en framdrift i ulike saker, i denne sammenhengen om helseattest for eldre førere, som at man er på etterskudd. Det er klart at det godt kunne vært behagelig for regjeringspartienes medlemmer å sitte stille i salen og slippe å debattere forslag fra regjeringen – og for så vidt forslag fra en utålmodig opposisjon. Det har vi sett eksempler på, senest i dag, da man i salen ikke egentlig var der man skulle være med hensyn til dagsordenen, altså at sakene er kommet tidlig til debattering. Det har for så vidt vært særdeles påtakelig i en del andre saker denne uken at særlig representantene fra Fremskrittspartiet ikke har ønsket å debattere, f.eks. under Andøya-debatten.

Jeg tror det er trygt å si at alle sammen ønsker forenkling. Jeg registrerer at man er i gang, men jeg synes det er merkelig at man ikke kan gå for det forslaget som er fremmet fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet, når det uansett synes – ut fra replikkordskiftet – som om det er det statsråden kommer til å foreslå.

Sverre Myrli (A) [14:03:17]: Det kan ikke bli stående uimotsagt at samferdselsministeren i svar på et skriftlig spørsmål – det var vel fra Odnnes i Senterpartiet – orienterte Stortinget 8. mars om at han var i gang med arbeidet. Men vi har lest det svaret, og i svaret til Odnnes står det:

«Det er aktuelt å vurdere å vidareutvikle dagens reglar om helseattest for førarkort».

At det er aktuelt å vurdere å vidareutvikle dagens regler om helseattest, er jo noe ganske annet enn det samferdselsministeren ga som svar til meg i replikkordskiftet, hvor han sa:

«Obligatorisk helseattest vil vi ha vekk.»

De som sier at dette er å slå inn åpne dører, tar fullstendig feil. Døra var jo ikke åpen i det hele tatt i utgangspunktet. Jeg skal strekke meg til å si at døra kanskje var litt på gløtt, men åpen var ikke døra, for samferdselsministeren ønsket altså å vidareutvikle dagens regler om helseattest. Det er noe annet enn det vi debatterer nå.

Det er bra at det er bevegelse i saken. Det er bra at samferdselsministeren nå sier noe annet enn han har sagt tidligere, men desto rarer er det at regjeringspartiene ikke kan stemme for forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Før var det slik at mange mente at damer ikke kunne kjøre bil. Nå er det mange som mener at eldre ikke kan kjøre bil. Det stemmer ikke. Eldre i Norge er som gruppe veldig flinke til å kjøre bil, og nå tror jeg også jeg får legge til: Damer er også veldig flinke til å kjøre bil. Selvsagt er det noen eldre som ikke er flinke til å kjøre bil. Det fin-

nes sikkert noen damer og noen menn som ikke er flinke til å kjøre bil. Det finnes unge, ganske mange unge, som er overrepresentert i ulykkesstatistikken, men det er jo ikke sånn at vi innfører tungvinte testordninger for unge som gruppe for å se om de er egnet i biltrafikken. Hvis en leser ulykkesstatistikken, som jeg tror mange her har gjort, ser en også at en del innvandrere, født i spesielt noen land, er overrepresentert på ulykkesstatistikken. Men vi ville jo ikke finne på å lage et eget testregime for innvandrere som gruppe fra et eller annet land, og finne en tungvint ordning for å teste om de er egnet til å kjøre bil. Det dreier seg også om gruppetenkning at eldre over 75 år – som gruppe – skal gjennom et tungvint testregime, som antakeligvis har svært liten virkning på ulykkesstatistikken, og som sier veldig lite om hvor egnet man er til å kjøre bil.

Men det er bra at det er bevegelse i saken, og jeg tror vi alle er glade for at samferdselsministeren nå sier at obligatorisk helseattest skal vekk.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [14:06:34]: Jeg tror ikke jeg har vært vitne til den form for flisespikkeri siden jeg selv hadde sløyd på ungdomsskolen. Nå har vi ørten ganger i denne debatten fra regjeringspartienes side varslet at vi vil ha vekk obligatorisk helseattest. Så har vi sagt at vi må finne en ordning der vi ivaretar dem som har fått så svekket helse, uavhengig av alder, sånn at de – via en beskjed fra helsevesenet over til Statens vegvesen – får restriksjoner på sin kjøring. Det oppfatter jeg at alle er enig i.

Vi kan alltid ha en historietilnærming om hvem som tenkte på dette forslaget først, sånn at en kan heve flagget litt høyere enn alle andre. Jeg tror representanten Hoksrud vinner den konkurransen, for han tok opp dette mange ganger mens de som nå er sure, faktisk styrte og ikke gjorde noe med det. Ja, det er riktig at aldersgrensen ble hevet fra 70 til 75 år, men hvis en ser på svaret på et spørsmål fra representanten Torbjørn Røe Isaksen i 2013, viser en da til at det var på grunn av EU-regler at Senterpartiet gjorde forenklinger. Det var altså EU som tvang Senterpartiet til å gjøre forenklinger, det var ikke på eget initiativ, og det skjedde på slutten av en åtteårsperiode, altså ikke noe en kan si at de jobbet veldig iherdig med de første syv årene.

Nå skjer dette fordi representanten Hoksrud og mange andre har ment at systemet har vært urimelig. Da burde vi felles gå ut og si at nå er det et samlet storting som vil gjøre dette enklere for eldre, vi vil gjøre det enklere for helsevesenet, istedenfor å sitte her og kjekle med hverandre om komma og punktum og fliser og alt mulig. Jeg forstår rett og slett ikke poenget.

Men som jeg har sagt mange ganger: Vi varslet allerede før forslaget ble fremmet om at dette arbeidet pågikk

i departementet. Da hadde vi en relativt bred tilnærming. Og hvis en leser pressemeldingen vi sendte ut 4. mai, peker vi der på at Danmark har fjernet kravet om obligatorisk helseattest, og at vi vil se på hvordan vi kan gjøre det også her. Så enkelt er det. Jeg forstår ikke at vi krangler om det, dette burde vi juble over.

Ivar Odnes (Sp) [14:08:59]: Det er gledeleg at det er så stor einigheit om at dette kravet må fjernast eller endrast vesentleg fordi det har så liten effekt på trafikksikkerheita.

Eg skal gje representanten Hoksrud ros for å ha teke opp denne saka allereie for to år sidan. I avisa GD stod representanten Hoksrud saman med den opphavelege saksordføraren, Tor André Johnsen, på Mesnabrua på Lillehammer og sa at dette var ei forferdeleg urettferdig og diskriminerande ordning, som han ville fjerna. Det er to år sidan. No har det plutselig vorte slik at denne regjeringa er proaktiv og på, og at vi er seint ute.

Eg vel å sjå bort ifrå det. Det viktigaste med det arbeidet – som ifølgje statsråden no er sett i gang – er at ordninga vert sett på med auge for korleis ein faktisk gjennomfører desse testane. Senterpartiets inngang er at helseattestkravet i hovudsak bør fjernast, eventuelt leggjast til rette i tråd med det nabolanda våre har, for det er lite grann spesielt når vi kan risikera at sjåførar frå Sverige og Danmark køyrer inn i Noreg – med heilt andre krav til sitt førarkort og sin rett til å køyra bil enn det vi har i Noreg.

Eg trur at dette vil kunna verta ei god sak for våre eldre, og eg veit at det gjeld mange. Eg har fått mange historier – som òg fleire har vore inne på – om kor nedverdige det er å gjennomføra ein slik test, og kva for stressfaktor dette er. Bilen er eit nødvendig verkemiddel for å kunna bu rundt om i landet, og for å kunna koma seg til og frå nødvendige institusjonar, om det er butikk, helseteneste eller arbeid – uansett kvar ein bur, og kva alder ein har.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:11:29]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentanten Bjørnar Moxnes om å annullere anbud med selskapet Babcock før luftambulansetjenesten bryter sammen, forlenge avtalen med Lufttransport og forberede offentlig drift av tjenesten på sikt, og Redegjørelse nr. 12 (2017–2018) Redegjørelse av helseministeren om ambulansefly i nord (Innst. 362 S (2017–2018), jf. Dokument 8:224 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil åtte replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:12:33] (komiteens leder og ordfører for saken): Aller først vil jeg si som saksordfører fra Stortingets talerstol: Befolkningens trygghet er det viktigste. Når ambulansedyberedskap og tilgjengelighet svekkes, svekkes hele vårt nøye sammenvevde helsenettverk.

Ambulansetjenesten har utviklet seg fra å være en ren transporttjeneste med enkle førstehjelsemidler til å bli en viktig del av den akuttmedisinske kjeden hvor en driver avansert behandling i det ytterste leddet. Ambulansetjenesten er sykehusets forlengede arm. Ambulansedytjenesten er et livsviktig verktøy for alle.

I dag sier Stortinget: Regjeringen må sikre beredskapen. Regjeringen med statsråden har ansvaret for beredskapen. Helseministeren må sikre at befolkningen i landet ikke blir stående uten kritisk infrastruktur som ambulansedytjeneste. Det er totalt uakseptabelt for samfunnsikkerheten.

Nord-Norge har en spredt befolkning, lange avstander, og det er værhardt. Vi ønsker at folk skal kunne bo over hele landet og på plasser der vi er helt avhengige av at luftambulansedytjeneste er tilgjengelig når sekunder teller. Nå er spørsmålet hvordan beredskapen kan sikres på en best mulig måte i dagens situasjon. Komiteens flertall og mindretall fremmer forslag som peker på løsninger, på kort og på lang sikt. Et flertall ber regjeringen sikre luftambulansedyberedskapen over hele landet, med nødvendige tiltak på kort og lang sikt for å skape stabilitet og forutsigbarhet i tjenesten. Et annet flertall ber regjeringen sikre forsvarlig drift og vedlikehold av luftambulansedytjenestene ved den enkelte base. En samlet komité ber regjeringen utrede offentlig/ideell drift av luftambulansedytjenesten og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

I tillegg fremmes flere mindretallsforslag som partiene selv får redegjøre for. For Kristelig Folkepartis del fremmer vi i dag forslag sammen med Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne, der vi ønsker å sikre at erfaring og kompetanse i dagens luftambulansedytjeneste videreføres, enten gjennom forhandlinger med operatør, med nytt anbud med krav om virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljøloven, eller på annet egnet vis. Det er

fordi Kristelig Folkeparti mener det er viktig å få videreført den erfaring og den kompetanse som ligger i denne tjenesten. Det er ikke noe vi bare kan kjøpe. Det må læres, det må bygges, og det må erfares.

Vi er mange som mener at anbudsrunder som er utført, har vært mangelfull. Problemet er at foretakene har valgt å inngå en avtale som ikke er god nok. Dette er foretakets ansvar, og etter Kristelig Folkepartis syn er det her hovedproblemet ligger. Helseministeren har ansvaret for å sikre beredskapen. Han har delegert utføringen til foretakene, som igjen delegerer dette og konkurranseutsetter denne tjenesten.

Jeg vil også si at foretakene har vært villig til å ta stor risiko når de ikke har stilt krav i anbudet om virksomhetsoverdragelse eller på annen måte sikret overføringen av erfaringskompetanse. Regjeringen må forholde seg til at vi nå står i en situasjon der befolkningen og helsefagfolk opplever at det kan være fare for liv og helse. Det er uakseptabelt.

Så spør noen: Hvorfor gjør ikke Kristelig Folkeparti som partiet Rødt og går for annullering av anbudet? Mitt svar er at jeg er ikke sikker på at annullering er den eneste løsningen her. Kanskje er det en vei, og jeg vil ikke utelukke en oppheving av kontrakten og et hasteanbud, men dersom regjeringen klarer å sikre dette på andre måter eller gjennom forhandling, tror jeg at vi er flere som gjennom behandling av denne saken har lært at det er ulike måter å sikre erfaringskompetanse på, nettopp fordi vi ser at det er viktig å sikre denne tjenesten. Vi mener at det er mulig å finne andre løsninger. Poenget er at vi får en erfaringskompetanse, og at den videreføres.

Med dette tar jeg opp det forslaget Kristelig Folkeparti har fremmet sammen med Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Ingvild Kjerkol (A) [14:18:00]: Det er en alvorlig sak vi i dag behandler, etter hastebehandling i komiteen og en bred høring – som saksordføreren også gjorde rede for i sitt innlegg. Innstillingen inneholder tydelig kritikk av helseministeren for brudd i den medisinske beredskapen. Anbudsprosessen har vært mangelfull, og høringen viste også at nødvendige risikoanalyser ikke ble foretatt. Tunge faglige råd ble oversett flere ganger i prosessen med nytt anbud, og sentrale ledere i statsrådets helseforetak har opptrådt med svak rolleforståelse, som igjen har gitt mistillit til prosessen.

Det saken handler om, er grunnleggende trygghet for liv og helse. I Norge har innbyggerne rett til medisinsk behandling og akutt medisinsk hjelp. Under helseministeren og regjeringens ansvar har det oppstått brudd i denne beredskapen. Fly har stått på bakken, og man står

i fare for at nøkkelpersonell slutter i tjenesten. Jeg vil berømme alle som jobber i tjenesten for at de har sikret trygghet for pasientene mens de selv har opplevd stor utrygghet for egne jobber og egen framtid. På grunn av deres innsats har ikke liv gått tapt, og det skal vi være takknemlig for.

I Nord-Norge kan denne tjenesten best beskrives som sykehus på vinger, særlig i Finnmark. Siden betydelige deler av akuttjenestene for Finnmarks befolkning dekkes via universitetssykehuset i Tromsø, vil i praksis transporten for de alvorligst skadde og ved tilstander som krever et omfattende akutt behandlingsregime med bruk av en rekke spesialiteter, skje med ambulansesfly. All hjerte- og brysthulekirurgi og all nevrokirurgi for denne befolkningen utføres nå ved Universitetssykehuset Nord-Norge. Ved akutt hjerteinfarkt hvor det er behov for PCI-behandling, må man til Tromsø så raskt som mulig, og mennesker med alvorlig psykisk lidelse i Finnmark har sin nærmeste akuttpsykiatriske institusjon i Tromsø.

Helseministeren og regjeringen må også kjenne på ubehaget en fastlege føler dersom han på legevakt møter et lite barn som sliter med pusten, ikke responderer på behandling og trenger akutt pediatrik intensivbehandling, og ingen ambulansesfly da er tilgjengelig. I den akuttmedisinske kjeden er luftambulansen den aller viktigste tjenesten for å sikre et mest mulig likeverdig helsetilbud til hele landets befolkning, uavhengig av hvor man bor.

I overgangen med operatørbyttet, som er opphavet til krisen som har oppstått, må det ikke være udekkede eller usikrede tidsperioder. Da oppstår det fare for liv og helse. Dette er det statsråden som har det overordnede ansvaret for å sikre, og her har han dessverre feilet. Grunnstammen for denne tjenesten er jo ikke flymaskinene, det er det erfarne personellet: piloter, teknikere, redningsmenn og annet viktig støttepersonell. Det er dette som er hovedressursen, og som skulle ha vært med videre i tjenesten – uansett operatørens firlalogo.

I dag får helseministeren en klar instruks fra Stortinget. Men gode vedtak i Stortinget vil ikke løse dette, det krever at statsråden gjør det som trengs – at statsråden sikrer at rettighetene til medisinsk behandling og trygghet for liv og helse, som Stortinget har gitt innbyggerne gjennom lov, oppfylles. Hvis ikke vil Stortinget komme tilbake med en enda sterkere kritikk enn den som ligger i innstillingen vi behandler i dag. Det er frykt for at problemene skal vedvare utover sommeren, og neste uke ser dystert ut for å opprettholde god nok beredskap, meldes det fra akuttmedisinsk klinikk ved universitetssykehuset i Tromsø. Vi forventer at statsråden handler.

Jeg vil fremme forslag nr. 1, som Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti står bak, og også

løst forslag nr. 10, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne – selv om jeg er usikker på om representanten Bollestad tok opp det.

Presidenten: Da har representanten Ingvild Kjerkol tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sveinung Stensland (H) [14:22:52]: Fredag den 27. april sto ambulansesflyene i hele landet på bakken på grunn av at pilotene hadde meldt seg «not fit for flight». Årsaken var en konflikt mellom pilotene i nåværende operatør, Lufttransport AS, og ny operatør, Babcock. Ambulansesflyene er en viktig del av helseberedskapen i Nord-Norge og viktig for at folk skal føle seg trygge. De er også en viktig del av beredskapen i resten av landet. Situasjonen som oppsto da, var svært alvorlig.

Stortinget ber i dag regjeringen om å sikre luftambulansesberedskapen i hele landet, med nødvendige tiltak på kort og lang sikt for å skape stabilitet og forutsigbarhet i tjenesten. Det er viktig å presisere at det er nettopp det en har gjort, helt siden det ble klart at dagens operatør ikke lenger klarte å levere i tråd med inngått kontrakt. Helseministeren, men ikke minst alle ansatte har stått på i en krevende situasjon. Siden 14. mai har beredskapen vært lik eller bedre enn det normale. Å sikre tryggheten for befolkningen er det som betyr noe. Det inngåtte anbudet trer i kraft neste sommer. Ny operatør forsikrer oss om at de er klar i god tid før dette. Faktisk kan de overta deler av forpliktelsene før det.

Luftfart er en svært komplisert sektor både teknisk og med tanke på regelverk og sikkerhet. Det å drive luftfart krever en helt annen kompetanse enn det helsetjenesten innehar i dag. Det er derfor ikke en kompetanse det uten videre er naturlig at spesialisthelsetjenesten skal bygge opp på egen hånd. Det bør ikke være helsetjenestens oppgave å drifte et eget flyselskap. Likevel anbefalte Akuttutvalget å utrede offentlig drift av tjenesten. Vi mener det da er naturlig å gjøre det, samtidig som vi vurderer ideell drift. Vi får da et godt grunnlag for å beslutte hvordan denne tjenesten skal organiseres i fremtiden.

Luftambulansetjenesten i Norge har gjennom lang tid blitt levert fra private leverandører. Helt siden en etablerte en nasjonal tjeneste i 1988, har det vært organisert sånn. Vi har lang tradisjon for å samarbeide med private, og de private aktørene har også vært pionerer i utvikling og drift av luftambulansetjenesten i Norge. Gjennom 40 år har de bygd opp en luftambulansetjeneste i verdensklasse. Omtrent hvert tiende år blir flyflåten fornyet, og kvaliteten på tjenesten blir hevet gjennom konkurranseutsetting. Denne tryggheten har blitt bygd opp og er basert på private tilbydere. Derfor er det

underlig å se behovet for at dette nå skal løses i offentlig regi.

Hensikten med å invitere profesjonelle leverandører til konkurranse er å legge til rette for en best mulig bruk av de tross alt begrensede offentlige ressursene. Dette er fordi vi har en plikt til å forvalte det offentliges penger på en mest mulig effektiv måte. Men hvis en ikke får mer ut av de offentlige ressursene, ville det på sikt sette alle velferdsytelser under press. Dette gjelder selvsagt også for kjøp av luftambulansetjenester. Et godt innkjøp kan gi en bedre luftambulansetjeneste og frigjøre ressurser til bruk i andre deler av spesialisthelsetjenesten, bl.a. i Helse Nord. Det ser vi i dette anbudet. De største forskjellene fra de forutgående anbudene er høyere krav til kvalitet og beredskap, med bl.a. bedre navigasjonsutstyr, medisinsk utstyr og mer moderne fly.

Det er ikke flertall i Stortinget for å si opp den inngåtte kontrakten, og det skal vi være glad for. Det ville betydd at hele luftambulansetjenesten ble satt i spill, og at en på kort tid måtte inngå nye avtaler, eventuelt etablere tjenesten i offentlig regi. Én ting er det å bryte lovlig inngåtte kontrakter, med de juridiske og økonomiske konsekvenser dette ville gitt. En annen ting er at det ville sette staten som innkjøper i et dårlig lys og øke den politiske risikoen for alle som ønsker å levere tjenester til det offentlige, for det er nemlig sånn at det offentlige er en stor innkjøper av private tjenester i mange sektorer, og da må en fremstå ryddig. En tredje ting er at det offentlige må legge til rette for en mest mulig effektiv styringsstruktur, der Stortinget legger rammene og delegerer til regjeringen å få gjennomført statens oppgaver.

Men alt dette er underordnet det viktigste, nemlig å sikre trygghet for befolkningen sånn at de kan stole på at de får hjelp når de trenger det, der de er. For å sikre tjenesten mens eksisterende operatør melder at de har driftsutfordringer, har statsråden satt inn nødvendige tiltak. Det er utarbeidet beredskapsplaner, og en er rede til å ta ytterligere grep om det er nødvendig for å skape trygghet.

Bård Hoksrud (FrP) [14:27:35]: Det er ikke tvil om at denne saken viser hvor viktige tjenester de ansatte og de som styrer dette, utfører for samfunnet. De sørger for at man får trygge og gode tjenester og den hjelpen man trenger, når man trenger det. Det er ikke tvil om at i nord har det vært stort engasjement, og det har jeg stor forståelse for, for det skaper usikkerhet og utrygghet. Kanskje spesielt i Finnmark har vi sett et voldsomt engasjement, og det viser hvor viktig det er for folk i Finnmark å være trygg på at man får hjelp når man trenger det.

Noe av det viktigste i livet for oss mennesker er å føle oss trygge – trygge for at lege og helsepersonell raskt kan

komme hjem til dem som er syke, trygge for at politiet raskt tar ansvar når det skjer noe kriminelt, trygge for at brannfolk kommer til for å slukke branner. I en nylig reklamefilm hører vi om dagens superhelter, som nettopp betegnes som helse- og beredskapspersonell, politi og brannfolk. Men hva når superheltene møter utfordringer som er vanskelige å takle, som lang og komplisert reisevei, dårlig vær eller andre uforutsette hendelser? Da er det greit med en plan, en beredskapsplan med ekstra ressurser å sette inn. Dette er litt av bakgrunnen for at vi står her i dag, at planen kanskje har slått litt sprekker.

Ambulanseberedskapen i Finnmark slår sprekker. Folks trygghet har blitt svekket, og det er skapt stor utrygghet og usikkerhet, spesielt i Finnmark. Slik kan vi ikke ha det. Etter en anbudsprosess hvor nåværende ansvarlige selskap, Lufttransport, tapte anbudet, har selskapet opplevd at flere piloter har sett seg om etter nye jobber og sluttet. Det er naturlig. Superhelter trenger også penger til mat på bordet. Dette førte til at selskapet uttalte at de ikke kan garantere for sikkerheten og helseberedskapen. Nytt selskap, Babcock, overtar om ca. ett år, og de mener de vil ha nok fly og flygere tilgjengelig som avtalt.

Det at man mister en kontrakt, gjør ikke at man bare kan lene seg tilbake. Selskapet har fortsatt en forpliktelse til å sikre at man kan fortsette å levere fram til kontrakten utløper neste år. Det betyr at også dette selskapet har ansvar for å gjøre det de kan for å sikre at beredskapen er som den skal være, og at innbyggerne i Finnmark, Troms og Nordland kan være trygge på at de får hjelp når de trenger det.

Selskapets daglige leder har uttalt at de ikke kan garantere for sikkerheten og helseberedskapen. Dette er alvorlig, og jeg mener det er en stor utfordring, men jeg forventer at Helse Nord, sammen med selskapet som driver i dag, tar ansvar og iverksetter tiltak for å sikre at beredskapen er god nok fram til det nye selskapet overtar til neste år. De mener at de vil ha nok fly og flygere tilgjengelig som avtalt.

Rødt ønsker å annullere avtalen med Babcock, og jeg lurer på hva de tenker vi skal oppnå med det. Fortsatt vil en mangle piloter. I tillegg vil staten få en klekkelig bot for brudd på avtale. Nei, jeg tror ikke løsningen er å annullere anbudsprosessen. Mitt viktige spørsmål er hva vi gjør for å sikre finnmarkingene trygghet i mellomtiden – fram til de nye operatørene overtar. Her er det allerede satt i verk flere konkrete tiltak.

Selve anbudsprosessen er ikke det eneste som kommer under lupen når folk blir utrygge. Hele den akuttmedisinske kjeden blir på nytt sett på – ikke så rart, det er folks trygghet vi faktisk snakker om. Fremskrittspartiet har tidligere i år sammen med Venstre fremmet forslag om at Stortinget ber regjeringen iverksette en uav-

hengig helhetlig utredning av sykehusstrukturen i Vest-Finnmark, innbefattet ambulanseberedskapen. Dessverre nådde vi ikke fram med å få flertall på Stortinget for det. Sykehusstrukturen i Vest-Finnmark var også et viktig tema under regjeringsforhandlingene på Jeløya, og resultatet er at Helse Nord 26. februar i år fikk i oppdrag å gjennomføre en prosess med de kommunene i Vest-Finnmark som naturlig sognet til Klinikk Alta, for å vurdere om det finnes tilbud som det er naturlig å etablere utover det som allerede ligger i planer og oppdrag i dag. Dette arbeidet vet vi er startet, og det er veldig bra.

Spesialisthelsetjenestetilbudet i Alta skal styrkes ved bygging og reovering av ca. 5 000 m² ved nåværende Alta helsesenter. Bygget skal være ferdig i 2019, og tilbudet til befolkningen blir styrket betydelig. Mange funksjoner er under etablering. Vi mener regjeringen er i ferd med å bygge opp et forsvarlig helsetilbud i Alta. En samlet komité ber regjeringen om å sikre luftambulanseberedskapen over hele landet og å utrede offentlig/ideell drift. Men dette er litt i framtiden.

Helseministeren forsikrer oss om nåtiden og at han og Helse Nord gjør det de kan for å sikre at det er under kontroll, og det velger jeg å stole på. Samtidig kan jeg ikke la være å reagere når det kommer så mange tilbakemeldinger fra Alta om opplevelser av utrygghet. Jeg kan heller ikke fri meg fra at det finnes elementer i denne type anbudsprosesser som burde ses på. Derfor har Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti fremmet forslag om at Stortinget ber regjeringen evaluere anbudsprosessen vedrørende luftambulansetjenesten og bruke erfaringene i den videre prosessen. Hvis forslaget ikke er tatt opp, tar jeg det opp nå.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp det forslaget han refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [14:32:47]: Landets helseberedskap er i krise, og dei siste som forstod dette, var dei som sat med ansvaret, som ikkje lytta til fagfolk på golvet. Berre flaks og iherdig innsats frå helsetenesta har hindra at liv har gått tapt. Fødekvinne i nord vert no bedne om å planleggja sin eigen fødsel for å unngå has-tetransport. Forsvaret har sett inn helikopter i fredstid.

Spørsmålet er om helseminister Høie, som øvste ansvarlege for den grunnleggjande medisinske beredskapen, kan forsvare helseføretaksdirektørane som i denne situasjonen på høyring uttaler at dei ikkje ser at dei kunne ha gjort noko annleis, som seier at dei håper, trur, reknar med og jobbar for at beredskapen skal vera sikker i tida framover, men som ikkje kan garantera det eller ta ansvar for det – helseføretaksdirektørar som feilaktig skuldar på EØS-reglar som forklaring på kvifor dei ikkje sette krav til verksemdsoverdraging som ville hindra kompetanseflukt av pilotar og anna nøkkelperso-

nell, helseføretaksdirektørar som ikkje forstår sitt eige ansvar. Lèt helseminister Høie dette halda fram, har heller ikkje ministeren forstått sitt.

Dette er tenester som står overfor det mest omfattande operatørbyttet sidan luftambulansen vart oppretta i 1988, men i denne anbudsprosessen vart det ikkje lagt inn krav om å sikra nøkkelpersonell, og det vart ikkje sett krav til verksemdsoverdraging. Helseføretaket hadde bestemt seg på førehand: Det skulle konkurrerast på løns- og arbeidsvilkåra til dei tilsette for å spare pengar. Dette har ført til pilotflukt frå dagens operatør. 13 pst. av pilotane har allereie slutta. Flyteknikarar vurderer det same. Kompetanseflukt er årsaka til den krisa vi er oppe i. Regjeringa og helseføretaka verdsette ikkje erfaring og kompetanse – den viktigaste ressursen til tenesta. Det var konkurransen som var det viktigaste. Som administrerande direktør i Luftambulansetenesten HF, Øyvind Juell, uttalte til Altaposten 9. februar 2018:

«Anbudskonkurranser bidrar til nytenkning på mange områder, også innen lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte.»

Klarare kan det vel ikkje seiast. Omgrepet «nytenkning» har fått ein ny valør, det har ført til ei nasjonal beredskapskrise. Og skal vi stola på det direktørane uttaler, er det grunn til å tru at dei har fått eit mandat frå politisk leiing og statsråd til å gjennomføra ein anbuds konkurranse utan verksemdsoverdraging, noko som har ført til den situasjonen vi står i.

Anbudsprosessen i luftambulansetenesta er ein skandale og har ved seg så mange kritikkverdige forhold at kontrakten må annullerast. Styreleiar i Helse Nord RHF var klart inhabil i saka. Ho var til stades på styremøtet i mai 2017, der dei oppjusterte dei økonomiske rammene i tråd med tilbodet frå Babcock, og gav deretter fullmakt til AD-møtet å slutføra kontrakten. Løns- og arbeidsvilkåra til Lufttransport vart lekne av helseføretaket til Babcock, som vann anbudet. Vinnande tilbydar scora dårlegast på beredskap og kvalitet fordi dei kutta i fly og pilotar. Likevel vann dei anbudet. Prisen var viktigare enn landets beredskap. Det vart ikkje gjennomført risiko- og sårbarheitsanalyse. Beredskapskonsekvensen eit tap av nøkkelpersonell ville gi, vart ikkje vurdert. Planar for moglege kompensierende tiltak låg ikkje føre. At leiarar, alt frå statsråd til leiarar i helseføretaka, heller ikkje tar sjølvkritikk, er nesten det verste. Korleis kan vi akseptera at det offentlege helsevesenet vårt vert leia på ein sånn måte, og korleis kan ein statsråd la dette skje? Det var ein varsla katastrofe.

Luftambulansetenesta HF gøymer seg bak EØS-avtalen, og det meiner vi er useriøst. Dei juridiske fråsegnene frå 2015 som Stortinget måtte pressa fram frå statsråden i går, inneheld ikkje eitt ord om EØS-regelverket. At EØS-reglementet står i vegen for verksemdsoverdraging,

er tilbakevist av fleire av landets leiande jusseksperter. Anbudsreglane har ikkje som føremål å opna for konkurranse om løns- og arbeidsvilkår. Politikken til regjeringa har berre ført til éin ting: at pilotar og teknikarar finn seg jobbar hos andre.

Vi meiner at nok må vera nok. Vi konkurrerer ikkje på løns- og arbeidsvilkåra til dei tilsette. Denne saka viser òg heilt klart at helseføretaksmodellen ikkje er ein eigna måte å leia helsevesenet vårt på. Vi får ansvarspulverisering, leiing utan forankring og mangel på folkevald styring, som er nok eit eksempel på at denne modellen må skrotast.

Med dette vil eg ta opp dei forslaga Senterpartiet har i innstillinga, saman med SV, og dei forslaga vi har saman med SV og Raudt, som er omdelte i salen.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sheida Sangtarash (SV) [14:38:11]: Krisen i luftambulansen har satt liv og helse i fare. Det er bare flaks at liv ikke har gått tapt. Flaks! Er det det regjeringen her har satset på? Det er kun flaks at ingen har blitt alvorlig skadet eller til og med mistet livet på grunn av regjeringens og helseministerens manglende evne til å ta grep.

Når flyene står på bakken, når det er for få på jobb, blir ikke folk hentet i tide når de trenger helsehjelp. Folk må få nødvendig helsehjelp uansett hvor de bor. Det skal ikke være avhengig av om du bor i nord, i sør, i vest eller øst, det skal ikke ha noe å si om sykehuset er to bussholdeplasser unna eller 37 mil unna der du bor. Men krisen er fortsatt ikke løst, og regjeringen framstår som mer handlingslammet enn noensinne, istedenfor å ta direkte kontroll og styring.

Allerede i 2016 hadde Flygerforbundet møte med helseministeren. Der advarte de om at et anbud uten virksomhetsoverdragelse ville føre til en krise i luftambulansetjenesten. Det fikk de rett i. Vi er allerede på full fart til å miste kompetansen og erfaringen som er bygd opp over år. Dette er det varslet om. Men nå har beretningen om en varslet krise blitt til beretningen om en planlagt krise. De juridiske betraktningene fra da anbudet ble utarbeidet i 2015, fikk vi i går – i går! Denne informasjonen burde ha blitt delt for lenge siden. Det er vanskelig for meg å forstå at disse har blitt holdt hemmelig, med mindre det har vært for å beskytte statsråden mot kritikk.

I disse vurderingene går det klart fram hvordan det går an å unngå å få krav om virksomhetsoverdragelse. Vi gikk altså inn i anbudsprosessen med viten om at en ny operatør var nødt til å sikre seg at sentralt personell ikke ble med videre. Det er skremmende, for det vi i SV hele tiden har vært opptatt av, er å sikre kompetansen – ikke si den opp.

Jeg har bare fem minutter til rådighet, og jeg rekker derfor ikke å ta opp alle de skjelettene som har falt ut av skapet mens vi har behandlet denne saken. Det har vært uklarerhet rundt spørsmål om habilitet, uklarerhet rundt sensitiv informasjon som er blitt delt ut, uklarerhet om det juridiske grunnlaget og om dokumenter som har blitt sendt ut i siste liten. Så hvordan kan vi ha tillit til at vi har hele bildet i dag, og at riktige grep blir tatt for å løse denne akutte krisen?

Summen av dette, i tillegg til åpenbare mangler ved anbudsprosessen, gjør at vi anser det som nødvendig at avtalen annulleres, at det stilles krav om virksomhetsoverdragelse ved ny runde, og at prosessen granskes.

Dette er ikke kun en diskusjon eller et politisk spill. Det handler om menneskers liv og helse, det handler om at menneskeliv kan gå tapt. Statsråd Bent Høies mangel på handling for å forhindre og løse krisen i ambulansseflytjenesten er sterkt kritikkverdigg. Jeg vil derfor med dette fremme de forslagene SV står alene om, og løst forslag nr. 15, som vi er en del av.

Presidenten: Representanten Sheida Sangtarash har da tatt opp de forslagene hun refererte til.

Carl-Erik Grimstad (V) [14:42:40]: Luftambulanssevirkomheten dreier seg om å ivareta norske pasienters liv og helse. Det er det ingen som er i tvil om i denne saken. Saken i dag dreier seg om et selskap som har en forpliktelse til å følge opp vilkårene i en kontrakt som er inngått med staten. Selskapet har tatt på seg et av de viktigste oppdragene, som Stortinget og regjeringen har gitt det: å bringe syke og skadde personer til et best mulig tilgjengelig sykehustilbud. Saken i dag dreier seg ikke om svikt i et politisk ansvar, men om et selskap som den 27. april i år av forskjellige årsaker ikke klarte å innfri sine kontraktsforpliktelser, som i sin tur skapte tvil og utrygghet i befolkningen.

Likevel er det ikke årsaken til sammenbruddet i Lufttransports operatøransvar som jeg vil ofre mest tid på når vi debatterer denne saken i dag. Dette er et ansvar som jeg opplever at regjeringen har tatt inn over seg til fulle i tiden som er gått siden 27. april, da alle Lufttransports fly sto på bakken. Jeg viser for øvrig til flertallsmerknadene i innstillingen som slår fast at siden 14. mai har beredskapen vært lik eller bedre enn det den normalt skulle være. Årsaken til det er to helikoptre og et fly som tjenesten er supplert med.

Jeg vil heller snakke om et annet ansvar som påligger oss alle her, vi som har mulighet til å få bedre innsikt i dette problemfeltet enn befolkningen generelt. Utrygghet og engstelse har en faktisk side ved seg. Det kan være høyst konkrete grunner til at vi ikke føler oss trygge. De fleste av oss er i stand til å gjenkjenne en fare når vi ser den. Slik sett er det ingen grunn til å nedtone engstelsen

som uvilkaarlig brer seg med meldinger om at en så es-sensiell tjeneste som luftambulanssetilbudet står på bakken.

Men uro har også en psykisk komponent. Den næres av politikere og fagfolk som nekter å ta inn over seg at helseministeren fra dag én i denne situasjonen har håndtert den på en måte som for det første har opprett-holdt luftambulansseberedskapen på en måte som ingen andre har klart å levere noe bærekraftig alternativ til – ikke representanten Kjerkol, ikke hennes partileder eller noen andre som har tatt ordet i denne saken, inkludert forslagsstilleren – og for det andre har forberedt overgangen til en ny operatør på en høyst prisverdig måte. I stedet for å innse dette har enkelte miljøer, anført av forslagsstilleren, bidratt til å eskalere en følelse av utrygghet ved å gi inntrykk av at den krisen som har oppstått, er ute av kontroll. Det er den ikke.

Så har noen pekt på at selve anbudsinnbydelsen kunne vært bedre håndtert. Det er en problemstilling som i og for seg hører framtiden til. Nå er det bred enighet om at en anbudsprosess må gjennomgås for å sikre at vi ikke skal havne i en slik situasjon igjen. Det vet jeg helseministeren vil igangsette arbeidet med umiddelbart.

Venstre har ikke noe dogmatisk forhold til statlig eller privat virksomhet. For oss er det viktig å forholde seg pragmatisk til dette. Noen ganger virker det private konkurransesystemet, som f.eks. da private barnehageinno-vatorer berget innføringen av prinsippet om barnehager til alle. Andre ganger kan offentlig drift være det riktige. Det blir litt som prinsippet til Kinas tidligere leder Deng Xiaoping om at det ikke er viktig hvorvidt katten er svart eller hvit, bare den fanger mus.

Jeg er glad for at vi får en utredning av statlig drift av luftambulanssetjenesten. Jeg har tidligere sagt at jeg har liten tro på dette, men Venstre er et parti som tror på kunnskap og erfaring. Jeg imøteser utredningen med et åpent sinn, som altså ikke er det samme som et hull i hodet.

Bjørnar Moxnes (R) [14:46:40]: Dagens situasjon er vanskeligere enn vi kan godta. Det sa Erna Solberg til media for en måned siden. Det hadde og har hun helt rett i. Sist uke besøkte jeg Akuttmedisinsk klinikk på sykehuset i Tromsø. Beskjeden derfra var klar: Krisen er ikke over.

Men krisen burde ikke komme overraskende på noen. For tre år siden mottok Bent Høie utredningen fra Akuttutvalget. De advarte i klare ordelag om at et operatørbytte kunne bryte den gode samhandlingen som var opparbeidet gjennom mange år mellom operatøren og helseforetaket, og de foreslo en grundig utredning av offentlig drift av luftambulanssetjenesten. Høie så bort fra

disse livsviktige rådene, la rapporten i en skuff og lot den ødeleggende anbudsprosessen gå sin skeive gang.

I dag behandler vi Rødts forslag om å hindre at ambulanseflytjenesten bryter sammen. På ett punkt får Rødt bred tilslutning i dag, nemlig om å utrede offentlig drift av tjenesten. Det er på tide, og det er etter mitt syn forhåpentligvis starten på et nødvendig oppgjør med det mislykkede anbudsregimet i helsesektoren. Så lenge tjenesten er anbudsutsatt, risikerer vi å hive ut kompetansen hvert sjette år. Det kan vi ikke godta for en tjeneste som skal ivareta befolkningens trygghet for liv og helse, og som i tillegg har viktige nasjonale beredskapsfunksjoner.

Men den langsiktige snuoperasjonen løser ikke dagens krise. Vi må løse den pågående krisen, som truer folks trygghet, som rammer særlig hardt i nord, men som også er en nasjonal krise. Vi har disse ukene fått avslørt at helsedirektørene valgte det billigste og ikke det beste anbudet, og ikke stilte krav om at personellet med sin avgjørende kompetanse skulle følge med over. Og som det kom fram i går: Ledelsen i helseforetaket har bløffet Stortinget når de påsto at det ville stride mot EØS-reglene å kreve at personellet skulle bli med videre.

Rødt tror ikke at denne krisen blir løst hvis ikke kontrakten med Babcock sies opp og anbudsprosessen nullstilles. Men vi skal ikke tviholde på at dette må løses på nøyaktig den måten vi ber om. Den største utfordringen i den pågående krisen nå er hvordan operatøren Lufttransport blir avgjørende flyver- og teknikerkompetanse fordi Babcock skal ta over. Å beholde dagens personell, både piloter og flyteknikere, er helt avgjørende for at ambulanseflyene ikke skal stå på bakken til høsten. Hvis ikke de ansatte sikres, vil tjenesten bryte sammen. Derfor er kompromissforslaget fra Rødt, Senterpartiet og SV i dag at regjeringen skal sikre videreføring av dagens personell i tjenesten, med deres kompetanse og erfaring. Her står det ingenting om å kansellere kontrakten med Babcock eller å forlenge kontrakten med Lufttransport. Vi strekker oss langt i å gi helseministeren handlingsrom, men viker ikke en tomme på det som er helt avgjørende.

Denne saken viser at regjeringen setter anbudsregimet over hensynet til enkeltmennesket, og attpåtil signaliserer at Babcock kan ta over før planlagt. Jeg vil advare mot å legge innbyggernes liv og helse i hendene på et selskap uten organisasjon, uten kompetanse, uten strukturer, ribbet for troverdighet og støtte både faglig og politisk.

Saken slutter ikke her i dag. Vi vil ha et mest mulig forpliktende vedtak. Men jeg vil si til Bent Høie, uansett utfall: Vi følger med, vi er utålmodige og bekymret på befolkningens vegne, og jeg tror ikke at stortingsflertal-

let vil ha særlig forståelse hvis ikke regjeringen nå umiddelbart tar affære og handler raskt og treffsikkert.

Statsråd Bent Høie [14:51:56]: Ambulanseflyene er en viktig del av helseberedskapen i Norge. Spesielt i Nord-Norge er tjenesten avgjørende for at folk skal kunne føle seg trygge på å få nødvendige helsetjenester. Jeg ser derfor svært alvorlig på den situasjonen som har oppstått. Vi er inne i en vanskelig periode, men samtidig viser helsetjenesten seg fra sin aller beste side. Både personell og ressurser er mobilisert for å finne løsninger som på en best mulig måte ivaretar befolkningens trygghet. Dette gjelder alle aktører.

Selv om situasjonen har vært krevende for helsetjenesten og enkelte pasienter har opplevd å måtte vente, har ikke dette til nå fått alvorlige konsekvenser for liv og helse. Takk til alle som står på når denne type ekstraordinære situasjoner oppstår.

De siste tre ukene har beredskapen vært god, både fordi Lufttransport AS i hovedsak har levert god beredskap, og på grunn av de ekstratiltakene som er satt inn. Min og regjeringens hovedprioritet og ansvar er å sørge for at befolkningen har en mest mulig normal, god beredskap – også hvis dagens operatør får større problemer framover med å stille med fly og mannskap. Derfor har vi satt i verk en rekke tiltak for å sikre beredskapen. To helikoptre fra Forsvaret er sendt til Finnmark på delberedskap. Vi leier inn ekstra ambulansefly og kan leie inn flere ved behov.

Etter min reise til Bodø og Tromsø den 5. mai ba jeg Helse Nord om en tiltaksplan for å bedre luftambulansesberedskapen på både kort og lang sikt. Denne ble lagt fram den 7. mai og oppdatert og utvidet den 29. mai. Jeg fikk også en supplerende tiltaksplan den 4. juni. Den inneholder en risiko- og sårbarhetsanalyse av ulike scenarioer og beskriver en rekke nye risikoreduserende tiltak hvis situasjonen skulle forverre seg. Det mest aktuelle tiltaket er å la den nye operatøren, Babcock, gradvis ta over noen av flyambulansebasene dersom situasjonen skulle kreve det. Den nye kontrakten sikrer bedre beredskap enn den nåværende avtalen. Det blir bl.a. nye kortbanefly ved alle baser som vil ha bedre navigasjonsutstyr og sikkerhetsutstyr om bord. Tjenesten får et jetfly, som erstatter dagens propellfly, på Gardermoen. Jetfly kan raskere nå fram, bl.a. til Svalbard og Nord-Norge, med mer utstyr, flere leger og sykepleiere om bord. Det settes inn en besetning på bakvakt som kan hentes inn ved sykdom og fravær.

Representanten Moxnes mener jeg er mer opptatt av anskaffelsesloven enn av pasientrettighetsloven, men det er jo representanten Moxnes som til stadighet trekker inn anskaffelsesloven i debatten, en lov som representanten i dag foreslår skal brytes. Hvis Stortinget, som

vedtar landets lover, vedtar å bryte den, slik det foreslås, er det – i beste fall – uryddig.

Luftambulansetjenesten har de seneste år gjennomført fem milliardanskaffelser uten at dette har ført til klage til KOFA eller til andre rettslige skritt, inkludert den siste.

Et annet tema som har gått igjen i det politiske ordskiftet, er kravet om virksomhetsoverdragelse. Siden luftambulansetjenesten ble et helseforetak i 2004, har det vært gjennomført fem store anskaffelser, alle uten krav til virksomhetsoverdragelse. To av disse ble gjennomført under den rød-grønne regjeringen. I forbindelse med nyanskaffelsen i 2007 meldte Norsk Flygerforbund en bekymring i høringen knyttet til overgang for personell, men heller ikke da, mens Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV satt i regjering, ble det stilt krav om virksomhetsoverdragelse.

Et tredje tema som har dukket opp, er spørsmålet om offentlig overtakelse av den operative driften av luftambulansetjenesten. Akuttutvalget la i desember 2015 fram en omfattende utredning med over 100 forslag til tiltak, og regjeringen har fulgt opp mange av dem. Utredningen var på høring fram til 21. mars 2016. Selv om forslaget om offentlig overtakelse hadde blitt fulgt opp umiddelbart etter høringen, ville dette sannsynligvis ikke fått betydning for disse to nyanskaffelsene. Tjenesten måtte uansett på anbud, slik at nye avtaler var på plass ved utløpstiden av de to eksisterende kontraktene. Dette er anbudsprosesser som tar lang tid å forberede og gjennomføre.

Regjeringen vil følge opp Akuttutvalgets forslag og vil utrede offentlig ideell drift av luftambulansetjenesten, som også komiteen innstiller på i dag, og vil komme tilbake igjen til Stortinget med dette på egnet måte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jonas Gahr Støre (A) [14:57:13]: Det siste signalet er jo positivt, det er bare synd at ikke den gjennomgangen ble gjort med en gang Akuttutvalget kom med sin tilrådning. Da hadde vi vært klokere nå og kommet nærmere en konklusjon. Det er interessant å høre helseministeren beskrive en ekstraordinær og alvorlig situasjon, mens representanten Grimstad sier at den er prikkfritt håndtert. Det er en liten avstand der.

Det var en klar advarsel til denne anbudsprosessen om sårbarheten med hensyn til personell, som ble fremmet fra pilotforeningen, fra LO, fra viktige folk som vet med skoene på hva dette handler om.

Jeg forstår det slik at Helsedepartementet fulgte opp overfor Luftambulansetjenesten HF med å si fra om at dette måtte man ta med i vurderingen. Det ble ikke gjort. Mitt første spørsmål til helseministeren er følgende: Er han tilfreds med oppfølgingen av den henvendel-

sen departementet der kom med? Slo han seg til ro med det? Og hvem er øverste ansvarlige for at et sånt hensyn blir fulgt opp? Er det helseministeren, eller er det helseforetaket?

Statsråd Bent Høie [14:58:13]: På samme måten som i 2007, da representanten selv satt i regjering, varslet de fagorganiserte flygerne en bekymring knyttet til overføring av personell. Vi hadde da et politisk møte om dette, der vi ble enige om hvordan vi skulle håndtere den bekymringen. Det endte opp med at vi ba dem å skrive et notat om dette. Det notatet inneholdt to problemstillinger. Den ene problemstillingen omhandlet betydningen av at det var et norsk selskap, der norske rettigheter mellom partene i arbeidslivet gjaldt. Det andre var knyttet til spørsmålet om virksomhetsoverdragelse. Det vi ble enige om, var at de skulle skrive notatet, og vi skulle sende det over til styrelederen i Luftambulansetjenesten HF. Det ble gjort, og vi fikk en positiv tilbakemelding fra de fagorganiserte om at dette var håndtert på en god måte fra departementets side. Forholdene ble vurdert, og det er kjent at det første forholdet ble tatt til følge, men det andre ble det ikke, av juridiske grunner.

Jonas Gahr Støre (A) [14:59:19]: Ja, og da er vi over på spørsmål nr. 2 når det gjelder de juridiske grunnene.

Under redegjørelsen, som statsråden holdt her den 15. mai, sa han:

«Det er ikke grunnlag for å hevde annet enn at konkurransen er gjennomført i tråd med grunnprinsippene i anskaffelsesregelverket: konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, gjennomsiktighet og etterprøvbarehet.»

De som fulgte Stortingets høring, fikk tilbakemeldinger fra dem som er involvert i denne konkurransen, om at det har vært litt ulike erfaringer med det.

Det kunne vært nyttig å høre nå om statsråden står fast ved dette utsagnet. Foregikk denne anbudsprosessen og de rundene fullt ut i tråd med grunnprinsippene i anskaffelsesreglementet?

Statsråd Bent Høie [15:00:02]: Ja, jeg har ingen opplysninger som skulle tilsi noe annet. Det hører også med til saken at dette er et anbud som, på lik linje med de fire foregående anbudene som er gjennomført av samme organisasjon, ikke er klaget inn for KOFA, og det er ikke tatt rettslige skritt. Det er den måten en håndterer dette på hvis en taper et anbud og mener at anbudet ikke er gjennomført i tråd med de prinsippene. Vi har i Norge et system både med KOFA og selvfølgelig også med mulighet for å ta rettslige skritt. Det er heller ikke gjort i denne saken. Jeg er ikke kjent med at

det er kommet fram opplysninger som gjør at det jeg sa i Stortinget den gangen, ikke står seg i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:00:55]: Kjernen i saken er manglende virksomhetsoverdragelse, slik at Lufttransport kan beholde fagfolkene sine og dermed gi oss den beredskapen vi trenger.

Fra et møte i samarbeidsrådet den 8. februar 2018 mellom helseforetakene og Babcock Scandinavian Air Ambulance ble det i sak nr. 5 protokollert:

«Implementering – status presenteres av Hilde Sjurelv», prosjektleder for Babcock.

Og videre:

«LAT HFs» – altså Luftambulansetjenesten HFs – «rolle var å gjennomføre en konkurranse basert på premisser satt fra politisk hold. Det hadde ikke vært noen vits med konkurranse dersom man hadde krav om virksomhetsoverdragelse.»

I statsrådens innlegg sa han at det tidligere var anbudskonkurranser uten virksomhetsoverdragelse. Kan statsråden derfor bekrefte innholdet i dette referatet?

Statsråd Bent Høie [15:01:53]: Nei, det er ikke gitt noen føringer fra politisk hold om at dette anbudet ikke skulle bruke virksomhetsoverdragelse. Tvert imot, som jeg redegjorde for i mitt svar til representanten Gahr Støre, valgte vi å oversende et notat fra de tillitsvalgte som nettopp tok opp denne bekymringen. Men som representanten Lundteigen er klar over, er dette spørsmål som er kompliserte og juridiske. De inneholder både juridiske og konkurransemessige forhold. Jeg mener det er klokt at de som sitter og har ansvaret for å gjennomføre et anbud i tråd med regelverket, er de som til slutt tar den samlede vurderingen av hvilke krav som kan stilles.

Men alle vet også at i anbudsdokumentenes pkt. 3.5 ble alle som skulle levere anbud til denne konkurransen, gjort oppmerksom på at det kunne innebære virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljøloven. Så den risikoen måtte de som leverte anbud, også ta.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:02:56]: Statsråden sier altså at referatet er feil – referatet som en rekke personer fra helseforetakene deltok på. Statsråden sier videre at tidligere ble det ikke stilt krav om virksomhetsoverdragelse fra statsrådets side. Nå var det helt åpent om det skulle stilles eller ikke.

Da gjelder mitt neste spørsmål notatet fra Wikborg Rein fra den 26. november 2015, hvor advokatene sier at det er en betydelig juridisk risiko ikke å stille krav om virksomhetsoverdragelse. Var statsråden kjent med denne juridiske vurderingen før anbudet ble gitt til Babcock?

Statsråd Bent Høie [15:03:37]: For det første har ikke jeg sagt at referatet er feil. Referatet kan være helt korrekt – jeg var ikke til stede på møtet og vet ikke hva som ble sagt der.

Det jeg svarte representanten Lundteigen på, var om jeg hadde gitt politiske føringer for at det ikke skulle stilles krav om virksomhetsoverdragelse. Hvis noen har påstått det, så er det feil.

Så er det sånn at jeg var selvfølgelig ikke kjent med dette dokumentet – dette er et internt juridisk råd til Luftambulansetjenesten HF. Det notatet førte nettopp til at i konkurransegrunnlagets pkt. 3.5 ble alle tilbyderne der gjort oppmerksom på at et resultat av dette anbudet kunne bli at en kom i en situasjon der det ble virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljøloven. Det var konsekvensene av det notatet, som representanten Lundteigen trekker fram.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:04:35]: Jeg er klar over at statsråden ikke var til stede, for det framgår det av referatet at han ikke var. Men det som står i referatet, er altså at

«LAT HFs rolle var å gjennomføre en konkurranse basert på premisser satt fra politisk hold.»

Og videre:

«Det hadde ikke vært noen vits med konkurranse dersom man hadde krav om virksomhetsoverdragelse.»

Statsråden må jo kunne svare på om han står inne for det referatet – om det er i samsvar med statsrådets vilje.

Statsråd Bent Høie [15:05:09]: Det har jeg nå svart på to ganger. Det er ikke gitt noen føringer fra meg når det gjelder spørsmålet om virksomhetsoverdragelse. Hva som ble sagt på det møtet, om referatet er korrekt eller ei, må nesten de som var til stede i møtet, svare på.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:05:36]: I går fekk Stortinget tilgang på juridiske betenkninger som har vore eit veldig viktig grunnlag i denne saka – både ei juridisk betenkning frå 2015, som representanten Lundteigen var inne på, og ei ny, som kom for ikkje så lang tid tilbake, frå 2018. Når blei helseminister Bent Høie gjort kjent med desse juridiske betenkningane? Når fekk han innsyn i eller kunnskap om dei?

Statsråd Bent Høie [15:06:10]: Hvis det gjelder innsyn angående spørsmålet om det var vurdert virksomhetsoverdragelse, fikk jeg innsyn i det i forbindelse med en del av spørsmålene som jeg har svart på i Stortinget. Dette framkommer også av svaret på spørsmål nr. 3 i brev nr. 2 til komiteen, som ligger vedlagt innstillingen.

Som også representanten er klar over, var det første av disse brevene, fra 2015, en juridisk betraktning knyt-

tet til ambulanshelikopterinnkjøpet, som en også brukte erfaringer fra, og som resulterte i pkt. 3.5 i konkurransegrunnlaget.

Når det gjelder det andre dokumentet, er det en skriftliggjøring av en del av rådene som Luftambulansetjenesten HF hadde fått muntlig, i forbindelse med at de vurderte om det skulle stilles krav om virksomhetsoverdragelse i forkant av dette anbudet.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:07:20]: Da representanter for regjeringspartiene var på talerstolen, sa de at det ikke var en helseoppgave å drifte et flyselskap. Luftambulansetjeneste er etter mine begreper noe langt mer enn et transportfirma og et flyselskap. Jeg mener det er sykehusets forlengede arm. Det er sykehus på høyt nivå. Det er avansert sykehusdrift for å redde mennesker. Mener statsråden at luftambulansetjenesten er et ordinært flytransport-selskap, eller er det faktisk en del av helsetjenesten?

Statsråd Bent Høie [15:08:08]: Det er definitivt en del av helsetjenesten. Det er også sann at det er ansatte fra helsetjenesten som er om bord i både flyene og helikoptrene for å ivareta nettopp det at helsetjenesten kommer fram. Når det gjelder spørsmålet om å drive et flyselskap som også leverer denne typen tjenester med både fly og helikopter, oppfatter jeg at poenget til representantene fra regjeringspartiene var at det ikke er sikkert det er helsetjenesten som er best egnet til å drive denne typen virksomheter, fordi det er en annen type virksomhet. Den er veldig komplisert. Det hører også med til historien at vi i Norge har veldig gode erfaringer med Stiftelsen Norsk Luftambulansetjeneste, som i realiteten startet arbeidet med å bygge opp denne tjenesten, og som har drevet store deler av helikoptertjenesten videre. Skulle en statliggjøre denne tjenesten, hadde en nettopp kuttet båndet til det som egentlig var opprinnelsen, som jeg opplever at også har bred støtte i den norske befolkningen.

Bjørnar Moxnes (R) [15:09:28]: Det er Høie som har vist til anbudsreglene. Det er Høie som har opptrådt som Babcocks forretningsadvokat og snakket om brudd på anskaffelsesloven. Men det han burde brydd seg om, er jo lovbruddet på innbyggenes lovfestede rett til akutt helsehjelp på grunn av krisen vi nå har i luftambulansetjenesten. Statsråden har altså full tiltro til at Babcock vil drive tjenesten på en god måte når de tar over 1. juli neste år. Men et selskap som ennå ikke er et opprettet og godkjent norsk flyselskap, hvordan kan de være i rute når de ikke har folk, hangarer, flymaskiner, godkjente piloter eller etablerte relasjoner med helsevesenet? Kan vi få et svar på om Babcock er etablert som et godkjent flyselskap i Norge i dag? Hvor

mange piloter har selskapet som skal ta over baser, ifølge ministeren, allerede over sommeren? Hvor mange piloter har de ansatt per i dag?

Statsråd Bent Høie [15:10:35]: Det kan godt framstå for representanten som om jeg er dette selskapets forretningsmessige talsperson, men det er jeg ikke. Derfor tror jeg representanten bør stille de spørsmålene til selskapet og ikke til meg. Det som er helt klart, er at de i dag bidrar til å avlaste ved å stille fly og mannskap til disposisjon. Alle de planene som eksisterer, viser at de er i rute for å kunne overta 1. juli, og det er ingen grunn til å tvile på det. De har også varslet at de vil kunne være i stand til å overta en av basene i løpet av tre måneders tid, og det er jo et av de tiltakene vi kan sette inn hvis Lufttransport AS har problemer med å oppfylle sin kontrakt. Mitt hovedengasjement i denne saken handler nettopp om tryggheten til befolkningen. Det er derfor de tiltakene er satt inn, som har gitt resultater på det området.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tuva Moflag (A) [15:12:02]: Jeg tenkte jeg skulle starte innlegget mitt med fire p-er, nemlig pastasalat, pesto, pinjekjerner og prehospitale tjenester. Dette synes kanskje presidenten høres litt merkelig ut, men jeg tenkte det kunne være greit med en påminnelse om hva denne saken egentlig handler om, og hva det betyr for folk.

I fjor sommer var jeg i familielag på en øy på Helgelandskysten, da en tiåring ved et uhell spiste pastasalat med pesto. I pesto er det gjerne pinjekjerner, noe som ga utslag på jentas nøtteallergi. Med kribling i halsen og tett bryst var det nødvendig å ringe lege. I Ski kommune, der jeg bor, kunne jeg tatt barnet mitt i bilen og vært hos legevakten på fem minutter. Den muligheten har ikke alle i landet vårt, særlig ikke de som bor på en øy der siste ferje har gått for dagen, og det uansett hadde vært et par timer til fastlandet. For jenta med nøtteallergien var løsningen at legen kom med helikopter. Da hun ble vurdert som stabil, ble hun sendt med båtambulansen til sykehuset for observasjon over natten.

Det er nettopp de prehospitale tjenestene som gjør det mulig for oss å gi innbyggerne i landet vårt likeverdige helsetjenester. For innbyggerne i eksempelvis Alta er det helt nødvendig å ha en luftbro til spesialister og tjenester ved andre sykehus i Tromsø og Hammerfest. En luftbro er mer enn et fly eller et helikopter. Det handler først og fremst om folk med erfaring og kompetanse, folk som kan gi den livreddende helsehjelpen, og som starter behandling før man kommer til sykehuset, folk som kan fly i krevende forhold, vinter som sommer. Det

er nettopp den kritiske kompetansen Norsk Flygerforbund var så opptatt av da de i august 2016 tok kontakt med politisk ledelse i Helse- og omsorgsdepartementet. De advarte mot at luftambulansetjenesten kunne stå i fare for å rakne på grunn av pilotflukt, og sa at tjenesten måtte sikres gjennom krav om virksomhetsoverdragelse av flygere. En hovedkonklusjon i oversendt notat var bl.a. krav om virksomhetsoverdragelse:

«Dette sikrer kontinuitet i erfaringsnivået, og hindrer at man risikerer masseflukt av operativ erfaring i de to mellomliggende årene fra tildeling av anbuds-kontrakt til oppstart av ny operatør.»

Disse advarslene ble ikke lyttet til, og nå ser vi resultatene. Ved Alta-basen har sju av de femten pilotene sluttet i løpet av våren. Tidligere i sesjonen behandlet Stortinget et representantforslag om sykehusstrukturen i Vest-Finnmark. Stortinget konkluderte med at dagens struktur ligger fast, en struktur som er helt avhengig av velfungerende og trygge prehospitale tjenester.

I sin redegjørelse bekreftet statsråden at beredskapen har vært redusert og fremdeles er ustabil. Komiteen mener at dagens usikkerhet i beredskapen ikke er akseptabel. Det kan ikke herske usikkerhet om hvorvidt folk som er akutt syke, får hjelp. Det er totalt uakseptabelt for samfunnssikkerheten. Dette er sterke ord, og det er en samlet komité som står bak.

Tellef Inge Mørland (A) [15:15:16]: Det var ganske utrolig å høre regjeringspartiet Venstres representant antyde at de partiene som har tatt tak i denne saken, har et hull i hodet, og at politikere og fagfolk har bidratt til å eskalere situasjonen ved å skape en unødvendig følelse av utrygghet i befolkningen. Det er for meg en uforståelig bagatellisering av situasjonen fra representanten Grimstad, som jeg virkelig håper at de andre partiene i regjeringen ikke stiller seg bak.

Virksomhetsoverdragelse er et helt sentralt ord i denne saken. Dette er en varslet krise, en krise der trygghet for liv og helse ligger i potten. Denne krisen kunne sannsynligvis vært unngått om man hadde lagt inn krav om virksomhetsoverdragelse i anbudet. Da hadde de ansatte fått trygghet for sine jobber, og da hadde man sikret erfaring og kompetanse som i tiår har bidratt til å redde liv.

Jeg synes det er betenkelig at staten legger opp til at det skal konkurreres på arbeidsfolks lønns- og arbeidsvilkår, når man anbudssetter viktige tjenester for fellesskapet. I så måte har sikkert denne saken vært en vekker for mange. Derfor står Arbeiderpartiet sammen med SV og Senterpartiet bak forslag nr. 1 om virksomhetsoverdragelse.

Som politikere skal vi jobbe for dem som har valgt oss – folk som ønsker trygghet når de blir syke, folk som

ønsker trygghet i jobben sin og for jobben sin. For meg som tidligere var fylkespolitiker, er det et paradoks at fylkeskommunene der jeg kommer fra, sikrer jobbene til sjåførene i kollektivtransporten når nye bussavtaler skal ut på anbud, mens den mye større staten ikke klarer å gjøre det samme i sine anbud. Da gjemmer man seg bak det som i beste fall er ulne og uklare juridiske vurderinger av om virksomhetsoverdragelse er mulig eller ikke, og som langt på vei er blitt tilbakevist i etterkant.

Men denne utfordringen ser vi også på andre felt. For en uke siden gikk verkstedarbeidere og renholdere i Norsk Jernbaneforbund til politisk streik fordi de frykter for jobbene sine i forbindelse med regjeringens anbudsutsettelse av norsk jernbane. De er heller ikke sikret i en virksomhetsoverdragelse.

En ting er at vi kan være uenige i spørsmålet om anbud. Men er det her regjeringen vil at pengene skal spares? Det er i så fall smålig, og det er ikke slik vi tar vare på dem som har valgt oss for å gjøre hverdagen deres litt bedre.

Det er vanskelig å garantere 100 pst. for folks jobber, men vi kan iallfall bidra til at de som utfører arbeid for fellesskapet etter et anbud, skal ha trygghet for at uansett hvem som vinner anbudskonkurransen, beholder de jobben. Og vi bør ha såpass anstendighet at vanlige folks arbeidsvilkår ikke skal være der staten legger opp til at selskaper som deltar i anbudene, skal hente sine marginer. Det vil være et godt bidrag både til et mer anstendig arbeidsliv og til å få trygghet for at de tjenestene vi trenger å få utført, faktisk blir utført, og at det skjer av folk med høy kompetanse, med erfaring – slik som i denne saken om luftambulansetjenesten.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:18:24]: Det oppdraget Stortinget og regjeringa har tatt på seg ved å ha dei verva dei har, er ikkje til å misforstå. Vi skal sikre liv og helse, det har førsteprioritet. Ikkje noko skal kome i veien for det oppdraget. Det er det fundamentale, det er botnplanken i å ta på seg eit verv, og det er det som blir utfordra i denne saka. Det er det denne regjeringa er villig til å ofre – anbud for kva pris som helst.

Eg synest innlegget til Hoksrud var interessant, han meiner at planen til Høie kanskje har begynt å slå sprekkar. Det meiner eg begynner å nærme seg ei innrømming, at ein tar inn over seg og erkjenner at ein er i ei krise.

Innlegget til Grimstad var kanskje noko av det raraste eg har høyrte i denne salen, og føyer seg kanskje inn i ein tendens i Venstre, der dei som ikkje er einige med Venstre, berre er offer for føleri. Føleri er det som har kome frå fagfolk på sjukehus, i lufta og på bakken, dei som har åttvara mot den utviklinga vi no ser så sterkt. Føleri er han som måtte vente eit døgn etter å ha fått slag. Det er

føleri, mens den rette rasjonaliteten er den som Venstre til kvar tid får servert frå regjeringa si.

Innrømminga har kanskje vore det raraste i heile saka. Der resten av landet ser ei klar krise og ser ei teneste som er i forvitring på grunn av den prosessen som har blitt starta, har Helse Nord, føretaket sjølv og til dels òg helseminister Bent Høie sagt at dette er under kontroll. Erna Solberg meinte det var ei normalisering ein no var i gang med, samtidig som Helse Nord sende ut åtvaringar til distriktskvinnene som var gravide, om at dei måtte ta forholdsreglar før dei skulle fø.

Dette er ei sak som roper etter gransking. Hadde ambulansane i Oslo stått éin dag, ville den til kvar tid sitjande ministeren blitt gjelda. Her har vi ein endå meir dramatisk situasjon, her skjer det jamleg. Vi ber difor Riksrevisjonen granske denne saka – ikkje berre ei evaluering frå regjeringa sjølv, ei ordentlig gransking.

Vi meiner at denne saka òg roper etter ein reaksjon frå Stortinget. Når liv og helse blir sett i fare, er det klart det er kritikkverdig. Til dei som meiner at kanskje det vil kome krav om mistillit dersom ikkje dette blir løyst: Ja, bli i alle fall med og gi ein klar beskjed om at dette har vore ei sterkt kritikkverdig behandling frå helseministeren.

Primærstandpunktet vårt har vi gjort greie for. Vi har òg eit sekundært standpunkt, saman med Senterpartiet og Raudt. Det er der vi står så langt i denne saka.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [15:21:47]: Saken vi behandlar i dag, er en konsekvens av en alvorlig situasjon. Det er en nasjonal beredskapskrise, en varslet krise. Med nær familie i nord kan jeg fortelle om tantebarner mitt, Emil, som ramlet i vannet i fjor. Det gikk bra med denne gutten på to år, for luftambulansen kom. De prehospitale tjenestene funkete den dagen. Men tankene om «hva hvis» og «hva hadde skjedd om» er der fortsatt. Det tror jeg mange med meg kjenner seg igjen i. Emil på to år har det bra takket være at systemet funkete den dagen.

Det er ikke vanskelig å forstå bekymringene, og det er ikke vanskelig å forstå at folk føler seg utrygge. Jeg kjente det selv i den situasjonen. Situasjonen vi nå står i, kunne vært unngått om det hadde blitt lyttet – lyttet til de ansatte ute i tjenesten, lyttet til faglige råd – eller om Akuttutvalgets innstilling hadde blitt fulgt opp. Akuttutvalgets innstilling, NOU 2015: 17, er tydelig. Der står det:

«Det er en fare for at operatørbytte ved inngåelse av nye kontrakter bryter en god samhandling som er opparbeidet mellom operatør og helseforetak gjennom flere år. Luftambulansetjenesten er risikoutsatt, og denne samhandlingen er en forutsetning for en sikker gjennomføring av oppdragene.»

Det er på sin plass å påpeke at Stortinget en rekke ganger har bedt om at anbefalingene fra akuttutvalget følges opp og legges fram for Stortinget. Høringen har vist at det har vært svikt i anbudsprosessen. Erfaring og kompetanse har ikke vært vektlagt. Nødvendige risikoanalyser er ikke gjennomført, og hele prosessen har vært preget av støy. Habilitet/ikke-habilitet, juridiske vurderinger, hemmelighold, innretning av anbud, økonomi framfor kvalitet – jeg kunne fortsatt.

Det er mulig det ikke er brutt noen lover, men tillitsfull og betryggende er ikke ord som kan beskrive denne prosessen. Tilbake står det mennesker som ber om noe så grunnleggende at tryggheten for liv og helse blir ivaretatt. Nå må helseministeren rydde opp. Han er den øverst ansvarlige, og det må sørges for at vi aldri kommer i en lignende situasjon igjen.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [15:24:45]: I denne svært viktige saken ønsker jeg å referere fra et intervju i min lokalavis. Jeg mener det er viktig ikke å glemme menneskene som står i denne situasjonen – først og fremst menneskene som i en akutsituasjon er avhengig av det livsviktige tilbudet som luftambulansen gir, men også menneskene som utfører oppdragene.

I intervjuet snakket journalisten med flykapteinene Lars Robert Hansen og Synnøve Egeness Lilleli, som begge jobbet ved luftambulansen i Brønnøysund. De to har henholdsvis 19 og 11 års erfaring som piloter for Lufttransport, og Lilleli er tillitsvalgt ved basen. Om situasjonen sier hun bl.a.:

«Dette har vært noen knalltøffe dager og uker, jeg har vært helt nede i kjelleren.»

Mange piloter sa opp allerede i fjor, og flere har sagt opp i år. I mars og april var det forhandlinger mellom Flygerforbundet og Babcock. Sistnevnte trakk seg ut, og forhandlingene brøt sammen. Det medførte at piloter over hele landet ble meldt «not fit for flight» av ledelsen. Jeg registrerer at Venstre er sterkt kritisk til akkurat det, men jeg tenker at alle foretrekker fokuserte piloter i balanse.

Nå opplever pilotene at den nye aktøren ikke vil ha dem med videre. Lilleli forklarer at på tross av «at vi var villig til å gå med på et beintøft tilbud fra Babcock der vi gikk ned 25 prosent i lønn, fikk rasert pensjonen vår (...) og at vi sa at vi ikke skulle saksøke dem (...) sier de altså nei takk og trekker seg ut. Vi var villige til å strekke oss langt, for å holde driften gående og fortsette å berge liv.»

Til slutt skriver avisen at Lilleli var Høyre-politiker i kommunestyret i Brønnøy inntil hun i forrige uke meldte seg ut av partiet i protest mot helseministerens håndtering av luftambulansesaken.

I likhet med sin kollega mener hun at statliggjøring av virksomheten kan være en vei å gå for å unngå lignende prosesser i framtiden. Det er en mulig løsning det er verdt å se på.

«Hvis forretningsmodeller og kroner og øre skal gå foran folks liv og helse da må jeg si stopp», sier flykapteinen. Akkurat det siste er kanskje det viktigste i det hele. Det er på tide å stoppe opp og se hvordan vi ønsker å ha det i Helse-Norge.

Jeg håper virkelig et flertall i stortingsalen kan enes om forslaget der det presiseres at man skal sikre videreføring av dagens personell og ikke bare videreføring av tjenesten, da det uthuler det vesentlige målet om å ta vare på nettopp erfaringen og kompetansen som finnes i dag.

Cecilie Myrseth (A) [15:27:26]: Ja, hva handler denne saken om? Den handler om folk, den handler om trygghet for liv og helse, den handler om at pasientene skal bli ivaretatt uansett hvor i landet de bor, den handler om at folk i Finnmark skal ha den samme tryggheten og forsikringen om at deres liv er like mye verdt som folks liv i andre deler av landet. For Nord-Norge er særlig rammet. I nord er det værhardt, det er lange avstander, det er lite folk. Da er man totalt avhengig av at de tjenestene fram til man kommer til sykehus, fungerer. Da må man kunne forvente at den livsviktige luftambulansetjenesten fungerer 24/7 hele året. Også inni disse flyene pågår det livsviktig behandling – det er mer enn bare transport.

Anbudsrunnen er roten til krisen.

Det er ikke rart at folk i nord er rasende. Det er med god grunn når tryggheten utfordres på en sånn måte. Det øverste ansvaret ligger hos helseministeren. Det er det ingen tvil om. Svarene fra Bent Høie har vært at situasjonen har vært under kontroll. Han har vist til helseforetaket når man har kommet med spørsmål. Jeg mener man har vært borti nesten en komplett ansvarsfraskrivelse til tider. Og så må jeg si at det er et paradoks at man viser til at løsningen er bruk av Forsvarets helikoptre – de samme helikoptrene som man også vil vedta å fjerne.

Denne prosessen har ført til at en styreleder har gått. Vi har vært fullstendig fri for ambulanser et helt døgn i nord. Det har vært fødsel på legekontor, fastleger med alvorlige varsku og et samlet fagmiljø som har slått alarm. Men det har ikke blitt tatt selvkritikk, man har fått beskjed om at situasjonen er under kontroll. Ja, ikke engang på prosessen har det vært tatt ordentlig selvkritikk. Det er jo interessant å høre statsministerens holdning, som er den samme. Samme dag som Helse Nord ber gravide i Finnmark om å oppholde seg i nærheten av sykehus, siden det ikke er sikkert at det finnes tilgjenge-

lige fly, sier statsministeren at situasjonen har normalisert seg. Det er ikke mye normalt over det.

Man kan jo stille seg spørsmålet: Ville man hatt en så tilbakelemt holdning om det hadde vært et annet sted i landet? For til syvende og siste er det folket i nord som blir skadelidende av dette.

Så må jeg si til slutt: Jeg tror det er ganske mange Venstre-folk i Nord-Norge i dag som sitter med en flau smak i munnen. For den refsen av Stortinget og av fagfolk som kom fra representanten Grimstad, har jeg ikke hørt maken til. Jeg regner med at statsråden får en klar instruks fra flertallet i denne salen i dag, for nå må det ryddes opp.

Ingalill Olsen (A) [15:30:40]: Saken rundt luftambulansetjenesten i nord har bekymret mange av dem som bor lengst unna sykehus – ikke bare bekymret, men også gitt mange den følelsen at det ikke er så nøye med tilbudet for dem som er lengst unna makten i dette landet.

Finnmark har den skjebnen at det både er tynt befolket og har lange avstander. I et slikt landskap er lufttransport svært viktig når det gjelder innbyggernes trygghet for liv og helse. Selv om vi er få i Finnmark, gjelder rettighetene gitt etter pasientrettighetsloven også for oss.

Det skal ikke mye fantasi til å forstå at når man skifter anbyder uten krav om virksomhetsoverdragelse, spiller man med den viktigste brikken i luftambulansetjenesten, nemlig de ansatte. Det er ikke flyene som utgjør kvaliteten på tjenesten, det er det flygerne og helsepersonellet som gjør.

At regjeringen tillater at helsetjenesten til folk i nord behandles så vilkårlig at operatørskifte fører til at en mengde fly i perioden har stått på bakken, er ikke til å tro. Anbud kan gi bedre og billigere tilbud, men man kan ikke fire på faglig kvalitet eller iverksette prosesser som fører til at fagfolk slutter. Her er virkelig staten som innkjøper satt i et ufordelaktig lys. Penger er satt foran pasientene. Billig er ikke bra.

Det som har skjedd i nord, er intet mindre enn en nasjonal beredskapskrise. Den er ikke kommet som noen overraskelse, den var varslet og ventet når man skifter selskap uten å ta hensyn til de ansatte.

Gjennom høringen på Stortinget framkom det at det var EØS-avtalen som var grunnen til at virksomhetsoverdragelse ble en forutsetning for å få anbudet. En slik opplysning krever en avklaring fra helseministeren, for hvis EØS-avtalen skulle hindre nasjonen i å ta vare på liv og helse, er det på tide å stoppe opp.

Videre er det framkommet i mediene at helseforetaket har gitt ut nåværende operatørs lønnsutgifter til konkurrentene som vant anbudet. Dette lukter konkur-

ransevidning lang vei og kan ikke være i tråd med korrekt saksbehandling av en anbudsprosess.

Til tross for en kaotisk, mangelfull og uryddig anbudsprosess er ikke det den verste konsekvensen av saken. Det verste er befolkningen i nord's utrygghet og redsel knyttet til et system som vi kunne stole på, som nå er beheftet med så stor usikkerhet.

Ansvar for innbyggernes liv og helse ligger hos helseministeren, og det er helseministeren som må rydde opp i dette og sørge for trygge og forsvarlige helsetilbud, også i nord.

Skandalen her er knyttet til at det ikke er lagt inn krav om virksomhetsoverdragelse. Det er grunnen til den varslede krisen vi står i nå.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Runar Sjøstad (A) [15:33:53]: Jeg må si at jeg ble litt forundret da jeg hørte representanten Grimstad fra Venstre stå her og mene at navngitte stortingspolitikere er med på å spre usikkerhet og frykt. Jeg kan garantere representanten at den frykten og usikkerheten er høyst reell, og den finnes der ute. Det er bare å ta kontakt med egne partifeller i nord, så får man beskrevet frustrasjon, frykt, usikkerhet og kanskje sinne. Og da å refse representanten Kjerkol og andre, som drar inn problemstillinger og de følelsene som finnes der ute, til Stortinget – det burde man berømme framfor å fordømme.

Men helse og tilgang til helsetjenester er viktig for at innbyggerne skal føle trygghet for liv og helse. Dette gjelder ikke minst i Nord-Norge, en landsdel som er preget av klimaet og lange avstander. Mange har lang reisevei til sykehus, noe som er ekstra belastende for pasientene og pårørende. Det er derfor viktig med et helhetlig tilbud som fokuserer på innhold og kvalitet i alle ledd.

Sykehus, nærsykehus, spesialisthelsetjeneste, kommunenes førstelinjetjeneste, ambulanse, luftambulanse, legebåt og pasientreiser må bidra til at alle samlet sett får et best mulig helsetilbud. Et best mulig helsetilbud er ikke opplevelsen av dagens situasjon og dagens tilbud. Vi har en nasjonal beredskapskrise som gjør at mange ikke opplever nødvendig trygghet.

Høringen i Stortinget avdekket at anbudet på luftambulansetjenesten har vært mangelfull. Man har ikke lagt til rette for nødvendig kompetanseoverføring. Innbyggerne, pasientene og pårørende har ikke lenger nødvendig sikkerhet for liv og helse.

Det er derfor viktig at Stortinget vedtar en instruks til hvordan regjeringen skal løse den krisen vi er inne i. Et slikt vedtak vil være en tydelig kritikk av prosessen og en påpeking av at helseministeren som øverste ansvarlig for helsetjenesten må ta ansvar og nødvendige grep og sørge for at det blir ryddet opp.

Dette er en varslet krise, og mangel på handling for å forhindre og løse krisen i ambulansedytjenesten er sterkt kritikkverdig. Og kritikerne har vært mange. Avisen Altaposten hadde den 24. mai følgende overskrift:

«Storingsrepresentant støtter kravet om at helseministeren må gå».

Det er ikke et intervju med Arbeiderpartiet, men et krav fra Fremskrittspartiet i Troms og Finnmark, som med dette fikk støtte fra Fremskrittspartiets representant på Stortinget fra Finnmark.

Vi er ikke der at det er løsningen. SV har også fremmet et forslag om sterk kritikk, et daddelvektak. Vi støtter heller ikke det. Men vi avventer at statsråd Høyie trygger tjenesten og følger opp Stortingets vedtak. Om det ikke skjer, er ikke Arbeiderpartiet avvisende til å vurdere ytterligere tiltak, og i verste fall mistillit mot ministeren.

Eirik Sivertsen (A) [15:37:14]: Det er noen forskjeller mellom Nord-Norge og resten av landet. En av forskjellene har vært åpenbar de siste ukene. Det er forskjellen på været. Det har vi smertelig blir minnet på hver eneste dag når vi har hørt værmeldingen. Den forskjellen må vi leve med.

Men i år har vi også fått synliggjort en ny forskjell mellom Nord-Norge og resten av landet. Jeg har opplevd den absurde situasjonen at etter værmeldingen på radioen har det kommet melding om hvor mange ambulansedyt som har stått på bakken den dagen. Den forskjellen kan vi ikke leve med. Den er ikke akseptabel.

I skyggen av den aktuelle saken har det foregått en del andre endringer. Man har i det nye anbudet i ambulanseselicoptersaken mot faglige råd og faglige tilrådinger valgt mindre helikopter. Det fører til at man har begrensninger på hvilken type operasjoner og hvilke pasienter man kan hente, i tillegg til at det fører til økt tidsbruk, i motsetning til hvis man hadde valgt et større helikopter, som var anbefalingen. Da statsråden ble konfrontert med dette i Stortinget, var svaret at dette er Helse Nord's ansvar – på samme måte som i dag – det er noen andre som har ansvaret for situasjonen som oppstår.

Da man vurderte ambulansedyt, valgte man av kostnadsmessige årsaker ikke å gå for to, som var den faglige tilrådingen, men man valgte ett. Det ambulansedyt ble ikke plassert i Nord-Norge. Nei, det ble plassert på Østlandet – med den begrunnelsen at det også kan brukes i Nord-Norge.

I vår har jeg flere ganger blitt kontaktet av ordførere i Nordland, som er bekymret fordi de på grunn av endringer i ambulansedytjenesten opplever flere samtidighetsutfordringer og konflikter enn man gjorde før. I likhet med representanten Moxnes har jeg også besøkt

akuttklinikken i Tromsø. Mitt besøk var derimot veldig ufrivillig. Selv om jeg bokstavelig talt er nabo til Nord-Norges neste største sykehus, måtte jeg til Tromsø for å få behandling. Jeg måtte reise til Tromsø. Avstanden er lengre enn avstanden Oslo–Bergen. Jeg reiste til Tromsø i helikopter. Jeg kom tilbake i ambulansefly. Da er det ikke så vanskelig å forstå den utryggheten, den frustrasjonen og det raseriet som folk i Nord-Norge føler når de ikke blir tatt på alvor. Det er provoserende å høre representanter og statsråden her i dag være så lite ydmyk overfor disse problemstillingene og ta så lite selvkritikk. Det å skape trygghet for befolkningen er et politisk ansvar. Her feiler statsråden fundamentalt i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:40:33]: Kjernen i denne saken er virksomhetsoverdragelsen for å sikre at fagfolk fortsetter i jobben i Lufttransport, for dermed å sikre beredskapen etter helselovgivningen. Fraksjonslederne i helsekomiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti sendte tirsdag 5. juni brev til statsråd Høie om å offentliggjøre juridisk betenkning fra eksterne advokater om virksomhetsoverdragelse.

Statsråden ga 6. juni beskjed til helseforetaket Luftambulansetjenesten HF om å offentliggjøre dokumentene – endelig. Stortinget fikk dokumentene først i går. Statsråden turte ikke lenger trosse stortingsflertallet uten nærmere begrunnelse for hvorfor komiteen ikke kunne få dem til sin komitébehandling. Dette er kritikkverdige.

I oversendelsesbrevet fra administrerende direktør Øyvind Juell i Luftambulansetjenesten heter det i første setning:

«I arbeidet med ambulanseflyanskaffelsen fikk Luftambulansetjenesten HF muntlige signaler fra eksterne jurister om at det var juridisk risiko knyttet til å kreve virksomhetsoverdragelse/ overføring av personell på like eller bedre betingelser.»

I den tidligere hemmeligstemplede juridiske betenkningen fra advokatfirmaet Wikborg Rein av 26. november 2015 heter det i oppsummeringen:

«Vår konklusjon er at det her foreligger en betydelig risiko for at overdragelse av luftambulansetjenesten til ny tilbyder gjennom anbudskonkurranse innebærer en arbeidsrettslig virksomhetsoverdragelse dersom resultatet av prosessen er en viss overføring av transportutstyr og/eller ansettelse av et visst antall ansatte. Dersom resultatet blir at det ikke overtas noen ansatte og heller ikke noe transportutstyr vurderer vi det slik at det er liten risiko for at dette blir å anses som en arbeidsrettslig virksomhetsoverdragelse.»

Altså: Stikk motsatt konklusjon av det som administrerende direktør Juell sier i vedleggsbrevet, og som han sa i høringen. Det korrekte fra administrerende direktør

Juell skulle vært: Det er en betydelig risiko ved ikke å ha virksomhetsoverdragelse. Dette gir ikke tillit. Kontrakten må annulleres.

Videre: Statsråden må nå avklare i debatten når departementet fikk den juridiske betenkningen fra Wikborg Rein av 26. november 2015. Dette må være journalført, og jeg regner med at departementet har orden i papirene, slik at vi kan få avklart det med dato her i debatten.

Mona Fagerås (SV) [15:43:32]: Lokal akuttberedskap i samspill med en god ambulanseflytjeneste er det viktigste for å ha et likeverdig helsetilbud i hele landet.

Da jeg skulle føde mitt andre barn på et lokalsykehus på en øy langt ut i havet, var jeg glad for at det skulle skje på våren og ikke midtvinters med storm og uvær.

Siden min første fødsel hadde endt med hastekeisersnitt, var jeg selektert, slik at jeg opprinnelig ikke skulle føde på lokalsykehuset, men fly til Bodø og få føde der.

Da jeg kjente på meg at dagen endelig var kommet, dro vi avgårde tidlig på morgenen, og de dyktige damene på føden på Gravdal prøvde å få tak i ambulansefly. Det sto i Alta, så beskjeden var at flyet skulle komme til Leknes kl. 10.

Min lille sønn hadde det travelt og ville ut mye kjappere enn det. Problemet var bare at midt i det hele begynte hjerneaktiviteten til den lille å avta, og dermed endte også min andre fødsel opp med hastekeisersnitt. Klokken halv ti var Albert født – med den korteste navlestrengen gynekologen hadde sett.

Jeg tør ikke tenke på hva som kunne skjedd om vi ikke hadde hatt akuttberedskap på Gravdal da. Jeg tror i så fall ambulanseflyet måtte ha reddet liv igjen. Jeg var heldig og hadde et sykehus med akuttfunksjon i nærheten. Der det ikke er sånn, ber nå Helse Nord gravide om å reise til sykehuset i god tid før fødsel, fordi vi ikke kan garantere at ambulanseflyet kan hente dem.

Det er ikke et likeverdig helsetilbud. Det er å si at om man bor i Nord-Norge, gjelder det andre regler.

Derfor er jeg sint i dag og har vært det lenge. Denne saken tar fatt i noe av det viktigste vi har i Norge – at vi alle er like mye verd, at vi som bor langt unna, skal ha det samme tilbudet om grunnleggende trygghet i hverdagen.

Det at helseministeren ikke har ryddet opp i dette alereide, viser at denne regjeringen ikke mener at vi som bor i Nord-Norge, er like viktige. Vi blør ikke saktere.

Jeg skal ikke gå inn på alle detaljer om konkurranseutsettelse, virksomhetsoverdragelse og anbudskonkurranser, men jeg har lyst til å si at anbudskonkurranser på kritiske tjenester er uakseptabelt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:46:46]: Først vil jeg gjøre oppmerksom på at Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet trekker forslagene nr. 2 og 3 i innstillingen. De blir endret til et løst forslag – forslag nr. 10. Så er det sagt fra denne talerstolen.

Jeg har lyst til å si noe mer: Den 1. juni overtok Norsk Luftambulansetjeneste to helikopterbasen i nord. De sikret at de hadde personell i en overgangsperiode. De hadde tatt en risiko- og sårbarhetsanalyse, og vi har ikke hørt noe om at situasjonen har vært uholdbar akkurat der. Risiko- og sårbarhetsanalyser har vist seg nødvendig nettopp når overganger skaper usikkerhet.

Jeg kan forstå at personell som lurer på om de mister jobben neste år, vil sikre inntekten til seg og familien ved å søke seg andre plasser. Det kan jeg skjønne. Derfor er en risiko- og sårbarhetsanalyse utrolig viktig. Det er en stor svakhet og en feil at det ikke er gjort i dette anbudet.

Luftambulansetjenesten ble startet av fotfolk i akuttmedisinen som så at de fikk inn pasientene altfor sent – de hadde blødd for mye, hjerteinfarkt hadde blitt for stort, hjerneblødningen var for omfattende og pasienten ikke til å redde. Da gikk man sammen med ideelle aktører og startet en ambulansetjeneste i luften for å få pasientene fortere inn. Det har skapt engasjement ute, det har skapt en bedre helsetjeneste, og vi må sikre det.

Representanten Stensland sa fra denne talerstolen at det ikke var flertall i salen for å annullere anbud. Jo, det er flertall i salen for ny kontrakt dersom statsråden finner det nødvendig for å sikre beredskapen for folk, for det er hans ansvar å sikre den beredskapen.

Jeg kjenner på at det er fint at regjeringspartiene sier at beredskapen er god nå. Likevel har Helse Nord sendt ut beskjed til gravide om at de må være nær sykehus når terminen nærmer seg. Jeg lurer på hva budskapet til akkurat dem er fra statsråden – om beredskapen er god nok.

Willfred Nordlund (Sp) [15:49:45]: Sjelden har vel noen forsøkt å komme seg unna et ansvar man absolutt har, på den måten som jeg har hørt enkelte representanter her i dag har gjort. Det er ikke rart at folk i nord blir forbanna, at man føler på oppgitthet og sitter og lurer på hva Norges nasjonalforsamling holder på med. For det er jo hevet over enhver tvil hvor det øverste ansvaret for beredskapen ligger. Det er her i denne sal og ikke noen andre steder, ikke i styrer eller helseforetak. De er utøvende for det ansvaret som ligger her, og som helseministeren har i det daglige.

Når man hører historiene som går der oppe i nord, og når man registrerer at Helse Nord sender ut de beskjedene de gjør til fødende, så er det ikke rart at bekymringen i nord er større enn i andre deler av landet. Jeg trod-

de det var enighet om at man skulle sikre likeverdige tjenester i alle fall når det kom til beredskap her i dette landet. Og at regjeringen har et ansvar for å sørge for denne, burde det ikke være noen diskusjon om.

Jeg tror ikke folk der ute bryr seg om hva som egentlig har foregått i denne anbudsprosessen rundt omkring i de ulike organene og på ulike nivå, om den har vært igjennom politiske møter som har bedt om drøftingsnotater eller ikke. Jeg tror folk der ute er opptatt av én ting, og det er at denne salen skal ta ansvar og sørge for at regjeringen gjør det de tydeligvis ikke ønsker å ta ordentlig grep om og komme i gang med, nemlig å sørge for at beredskapen er god – nå og framover.

Dette handler om tillit. Det handler om tilliten til at når man ringer og ber om hjelp, så skal man kunne få det, uavhengig av om man er i Alta, eller om man er i Drammen. Det handler om at folk der ute føler på sviktende tillit, en tillit som helsevesenet ikke har gjort noe som helst for å få en svekkelse av. Nei, det har statsråden og regjeringen klart fint alene.

Jeg finner det betimelig å påpeke at luftambulansetjenesten transporterer 20 000 pasienter i året. Det er 20 000 pasienter som med små marginer kan ha berget livet. Jeg tror at denne salen i utgangspunktet mener at de skal ha et likeverdig tilbud, uavhengig av hvor de bor i landet, og da påligger det denne sal et ansvar for å sørge for at så skjer.

Erlend Larsen (H) [15:53:02]: Først vil jeg si at det å operere med flymaskiner på kortbanenettet er svært krevende. Å fly inn til flere av flyplassene i mørket med utfordrende vind, nedbør og glatte baner er svært krevende. Jeg har stor respekt for jobben flyverne i Lufttransport gjør. Jobben de gjør, er meningsfylt og viktig for veldig mange mennesker. Det er mye spisskompetanse i Lufttransport som bør videreføres til Babcock.

Jeg klarer likevel ikke å støtte krisemaksimeringen enkelte partier står bak, og vil kommentere noen av forslagene i saken.

Partiet Rødt foreslår i representantforlaget å annullere avtalen med flyselskapet Babcock. Vi lever heldigvis i en velfungerende rettsstat. I rettsstater endrer man ikke spillereglene fordi man er misfornøyd med vinneren i et anbud. Et kommunistparti kan tillate seg å foreslå sånt, det kan ikke seriøse partier.

Når nå Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet krever virksomhetsoverdragelse etter at anbudet er vunnet, foreslår de altså å endre på spillereglene som ble satt da anbudet ble lagt ut. Dette forslaget burde de kommet med før anbudet ble utlyst. Luftambulansetjenestens har vært på anbud i 30 år. Representanten Tellef Inge Mørland sa at regjeringen skal spare penger på andre menneskers lønn. Dersom Mørland mener at dagens re-

gjering gjør det, kan vi vel være enige om at de rød-grønne gjorde det samme da de behandlet anbudene i sin regjeringstid. Ett eller to av de tidligere anbudene ble gjennomført mens de tre rød-grønne partiene satt i regjering, så de hadde absolutt den kunnskapen som skulle til for å foreslå virksomhetsoverdragelse før anbudet ble lagt ut.

Jeg er blant dem som misliker å peke på feil andre gjør, og hva andre har gjort før, men i denne saken kan jeg ikke unnlate å minne om høringsinnspillet Norsk Flygerforbund kom med forrige gang anbudet var ute på høring, den gang Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet var i regjering og sto som ansvarlige for anbudet. Norsk Flygerforbund skrev bl.a. at de var oppriktig bekymret for den tilsynelatende mangelen på omsorg som anbudskriteriene hadde for dagens ansatte personell. De rød-grønne skal med andre ord være svært forsiktige med kritikken de kommer med. Det var like mye en varslet krise den gang. Skal vi bruke SVs Sheida Sangtarashs retorikk, må vi kunne si at de rød-grønne den gang hadde flaks. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet kunne ha endret anbudsreglene da de satt i regjering, og de kunne foreslått endringer denne gangen, før anbudet ble lagt ut i denne runden. Men så godt var altså ikke krisen varslet at de rød-grønne så det.

Flere partier vil at staten skal ta over luftambulansetjenesten, og tror at dette vil bli enkelt. Nylig stemte SV og Rødt for at ingen ledere i staten skal ha bedre lønn enn statsministeren. Det er ikke sikkert at flyvere vil jobbe i staten med lavere lønn enn de kan få i det sivile. I løpet av en periode på 35 dager arbeider ambulansesyflverne i dag 14 dager. Det vanlige blant flyvere på rutefly er til sammenligning 20 arbeidsdager. Begge gruppene arbeider svært lange dager.

Karin Andersen (SV) [15:55:58]: Det er fristende å bemerke til siste taler at såkalte seriøse partier tydeligvis kan tillate seg å sitte og se på en slik krise som er varslet, som kommer, og at man også tydeligvis tillater seg å sammenligne ansatte med spisskompetanse med jobber som det er stor kamp om å få, og som er godt lønnet. Så skal vi teste ut det da her i neste uke og se hvem i denne salen som har lyst til å gå ned i lønn. Vi kan ta en håndsopprekning og se hvor mange det er. Jeg tror ikke det er mange. At folk søker seg vekk til andre jobber når de vet at jobben forsvinner, er vel ikke noe rart, så man får slutte å moralisere over det.

Dette er en menneske- og systemskapt varslet krise. Akuttutvalget ble nedsatt og ga oss den kunnskapen vi trengte for å vite at nettopp det som har skjedd, kunne skje. Vi skal være ryddige, sier ministeren. Ja, det er viktig å være ryddig, men det aller viktigste er å redde liv. System, kontrakter og regler kan ikke stå over det.

Anbud skaper brudd i tjenesten, brudd som kan være helt katastrofale i en tjeneste som ambulansetjenesten. Det vet vi, og det er altså ikke tatt hensyn til i arbeidet framover etter at Akuttutvalget kom. Det har vært stor politisk uenighet om bruk av anbud. SV har alltid vært kritisk til det, og nå håper jeg inderlig at disse erfaringene som nå har kommet, også bidrar til at flere partier står på den linja, også i andre saker, for dette er ikke bra. Hvordan kan det være mulig å inngå avtale med noen som har ansvar for liv og helse, der det kreves høy, svært spesialisert kompetanse som det er mangel på, sånn som ambulansesyflpiloter, redningsmannskap, teknisk personell, spisskompetanse, som det blir sagt her – hvordan er det mulig å inngå en slik avtale med et selskap som ikke har slik kompetanse, uten å sikre virksomhetsoverdragelse? Det er gambling. Det viser hvor uansvarlig dette systemet er.

Både foretaksmodellen og anbud fremmer mer og mer ansvarsfraskrivelse i alle ledd, og det har vi sett nå også, også fra statsråden. Det fremmer ansvarsfraskrivelse, og det sikrer ikke mot slike mulige brudd i helt livsviktige tjenester. Derfor må dette ta slutt. Jeg savner at statsråden innser dette og sørger for at sikkerheten kommer på plass raskt.

Carl-Erik Grimstad (V) [15:59:20]: Representanten Knag Fylkesnes kalte mitt innlegg merkelig. Det ville vært merkelig dersom jeg ga uttrykk for at befolkningen i Alta, Berlevåg, Nordreisa eller Karasjok var preget av føleri. Det mener jeg altså ikke, og jeg betoner det: Det er en høyst reell følelse som har tatt disse samfunnene. Det jeg etterlyser, er mer edruelighet fra representantene i denne salen, som har mulighet for innsyn i denne saken på et helt annet nivå.

Jeg reagerer f.eks. på at representanten fra akuttmedisinsk klinikk ved UNN satt på høringen vår og sa at han alltid har vært for nedleggelse av anbudsprosessen og for virksomhetsoverdragelse, og at han alltid har gitt uttrykk for det. Trodde representanten fra akuttmedisinsk klinikk at jeg ikke ville sjekke opp det? Det har jeg gjort. Ingenting, verken fra UNN eller fra akuttmedisinsk klinikk har vært preget av noen form for varsel om at dette er en krise som ville komme. Dette er ikke en varslet krise. Det er ikke mulig å ta høyde for at over 100 flyvere setter seg på bakken og ikke vil fly av en eller annen grunn.

Så er det med forundring jeg registrerer at SV mener at det har vært flaks at ingen har blitt mer skadet eller til og med mistet livet som følge av de angivelige forsømselsene fra helseministerens side. Her er partiet i dobbelt forstand i ferd med å miste bakkekontakten. Er det flaks når helseministeren og hans kompetente embetsverk har sørget for at beredskapen har vært like god eller bedre siden 14. mai – til tross for kontraktsbruddet fra

Lufttransportens side? Er salen i stand til å ta det inn over seg? Er det flaks når en pasient fraktes fra Alta til Hammerfest med Forsvarets helikopter med akutt blindtarmbetennelse? Eller er det uttrykk for politisk håndverk, som har sikret en tilfredsstillende beredskap i Finnmark?

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [16:01:49]: Luftambulansen er en livsviktig tjeneste for mange innbyggere i Norge, spesielt i Nord-Norge, med lange avstander når akutte situasjoner oppstår.

Vi har hatt en situasjon som har vært kritisk. Folks trygghet har vært svekket – en særdeles alvorlig situasjon. Heldigvis har vi dyktig helsepersonell som viser seg fra sin beste side, helsepersonell som gjorde og gjør en fantastisk jobb i en utfordrende periode.

Vi har hatt en periode som har skapt utrygghet, at ambulansesfly ikke har vært tilgjengelige, eller at beredskapen har vært redusert. Som altaværing og finnmarking, som også har følt på kroppen hvor viktig luftambulansen er, har jeg delt den samme utryggheten. Men jeg har hele tiden fokusert på at pasientene, innbyggerne og helsepersonell, som brukere av luftambulansen, skal være trygge på at luftambulansen er til stede når behovet oppstår, og at man finner løsninger og tiltak som ivaretar innbyggernes trygghet både på kort og lang sikt.

Vi har i dag ennå ikke en normalisert situasjon i luftambulansetjenesten. Vi vil nok heller ikke få det før ny aktør er på plass i juli neste år. Derfor er det viktig at vi i dag har de nødvendige tiltak å sette inn, slik at tjenesten til luftambulansen er tilsvarende normal, eller bedre, fram til ny aktør overtar. Det er noe vi i Fremskrittspartiet har tatt opp flere ganger, både med helseministeren og andre.

Jeg er derfor veldig glad for at helseministeren sist mandag i sin pressemelding var veldig tydelig på at hans fremste prioritet er å sikre befolkningen i hele Norge, og spesielt i Nord-Norge, en trygg og normal ambulansesberedskap, at innbyggere og helsepersonell kan være trygge på at situasjonen overvåkes kontinuerlig, og at nødvendige tiltak er klare for å sikre en så normalisert situasjon som mulig.

Den tiltaksplanen som ble lagt fram på mandag, har vurdert ulike scenarioer som kan oppstå, og ikke minst «worst case»-scenarioer dersom alle fly fra dagens operatør blir stående på bakken. Tiltaksplanen svarer godt på de bekymringer vi har hatt, og skisserer også løsninger på kort og lang sikt, slik at folk og helsepersonell i større grad kan være trygge på at luftambulansen er til stede når behovet er der.

Når de nødvendige tiltakene er på plass for å sikre optimal luftambulansesfly, kan vi bruke tiden i etterkant til å ta en «root cause»-analyse, som er et begrep som benyt-

tes innen luftfarten. Det innebærer å se seg tilbake og finne årsaken til at man har havnet i en situasjon. Da vil man se på svakhetene med den gjennomførte prosessen og dra lærdom, slik at man kan unngå å havne i en slik situasjon ved neste korsvei. Det er i framtiden vi må gjøre den operasjonen.

Marianne Haukland (H) [16:04:59]: Det har vært en svært vanskelig beredskapssituasjon i Nord-Norge – det har vært en svært vanskelig beredskapssituasjon for Finnmarks befolkning og i Alta. Mye informasjon er blitt gitt oss representanter hele tiden underveis. Helse Nord har opprettet en egen hjemmeside med informasjon til innbyggerne, slik at de hele tiden har fått oppdatert informasjon om hva som har skjedd underveis, og hva beredskapssituasjonen har vært til enhver tid. Jeg tror folk ble veldig redde, og jeg tror de ble veldig bekymret.

Jeg synes en beredskapsplan er viktig. Det er viktig at vi har tiltak mot alle scenarioene som kan skje. Jeg er fornøyd med at helseministeren var rask og satte inn helikoptre fra Forsvaret og leide inn ekstra fly til Troms. Jeg tror det var med på å gjøre at folk i Finnmark følte seg mer trygge.

Det nye anbudet, som har vunnet denne konkurransen, er bedre enn det tilbudet som leveres i dag, og er bedre enn det tilbudet som var i forbindelse med det forrige anbudet. Den operatøren som vant konkurransen, vil levere bedre tjenester enn vi har i dag. Dagens operatør, som gir tilbud gjennom helsevesenet, hadde ikke kunnet konkurrere med det anbudet som vant. Så det nye anbudet vil være mye bedre. Da synes jeg det er skummelt at vi i Stortinget diskuterer å annullere hele anbudsprosessen på grunn av den situasjonen som har oppstått, for det er ikke en langsiktig og god løsning for finnmarkingene. Det er ikke en langsiktig og god løsning for altaværingene eller for Nord-Norge, for der får man tross alt et bedre tilbud i dag enn man hadde fra før av. Jeg har egentlig ikke tid til å gjøre rede for mye av min frustrasjon.

Tjenesten får et jettfly som erstatter et propellfly på Gardermoen. Det gir bedre sikkerhet og beredskap for folk på Svalbard også. Å annullere dette anbudet er dumt og skummelt. Det er et skummelt forslag vi diskuterer i Stortinget, og det er et skummelt forslag som er lagt fram av partiet Rødt.

Bjørnar Moxnes (R) [16:07:59]: Høie og regjeringen har det politiske ansvaret for akuttberedskapen, men de skjønner ikke alvoret i situasjonen. De påstår at Babcock er i rute til å ta over 1. juli neste år, selv om selskapet verken har folk, hangarer, flymaskiner, godkjente piloter eller etablerte samarbeidsrelasjoner med helsevesenet. De påstår til og med at Babcock kan overta en

base innen tre måneder. Likevel kan ikke Bent Høie svare på a), om Babcock er et godkjent flyselskap i Norge i dag, eller b), hvor mange piloter Babcock har ansatt per i dag. Derimot er Høie arrogant nok til å si at de spørsmålene må jeg be om svar på fra Babcock. Snakk om ansvarsfraskrivelse! Hvordan kan Stortinget tro på noen av Høies garantier når han ikke klarer å svare på to så enkle og helt avgjørende spørsmål: Har de godkjenning? Har de piloter? Kanskje bør helseministeren be sin kollega forsvarsministeren høre med kona si. Hun er jo som kjent rekrutteringsansvarlig for Babcock i Norge.

Uten de formelle godkjenningene til å fly topilotooperasjoner og formell godkjenning til å operere på kortbane kan ikke Babcock fly verken til høsten eller fra juli neste år. Derfor er det urovekkende uansvarlig at Høie ikke svarer på hva som er status for Babcock. Det er uansvarlig, og det er ikke minst arrogant overfor dem som er bekymret for fremtiden til akuttberedskapen i Norge.

Så får vi høre fra disse Høyre-folkene at kvaliteten blir så mye bedre med et selskap som skal levere med 16 færre piloter og ett fly mindre enn det vi har per i dag. Den bedre kvaliteten skyldes jo de kravene som ble stilt fra myndighetenes side, og man må jo sammenligne anbudet man fikk fra den ene aktøren opp mot det andre, ikke opp mot nåsituasjonen. Faktum er at myndighetene ut fra politiske signaler valgte det billigste anbudet foran det beste fordi – som de sa – prisforskjellen mer enn oppveide kvalitetsforskjellen.

I dag har vi fasit. De har altså satt besparelsen på kort sikt over hensynet til best mulig akuttberedskap, og det er dypt urovekkende.

Ingvild Kjerkol (A) [16:11:06]: Jeg tar ordet fordi det i flere innlegg er vist til de juridiske vurderingene som Luftambulansetjenesten HF skal ha fått utført av ekstern juridisk bistand. Det er ganske viktig å presisere at den vurderingen som Luftambulansetjenesten HF fikk gjort, ble gjort i november 2015 i forbindelse med ambulanshelikopteranskaffelsen. Det ble rett og slett ikke gjort noen vurdering av ambulanseflyanbudet. Men det kanskje mest oppsiktsvekkende med de dokumentene som Stortinget har fått tilgang til, er jo at man der går fra tidligere klart å ha uttrykt at det ble gjort juridiske vurderinger, innhentet juridiske råd, til nå å skrive at man fikk muntlige signaler fra eksterne jurister. Det er også verdt å merke seg den betenkningen som ble bestilt og levert i mai 2018, da krisen var et faktum, hvor også advokatfirmaet slår fast at man prinsipielt er enig i at dersom behovet for å beholde kompetent personell er styrende, vil oppdragsgiver trolig kunne stille krav om virksomhetsoverdragelse eller bruke andre goder som er nødvendige for å sikre dette.

Det bekrefter altså at dette var en mulighet man ikke benyttet seg av, og situasjonen kjenner vi i etterkant. Det ble ikke gjort tilstrekkelig risikoanalyse. Og Luftambulansetjenesten HF har heller ikke villet offentliggjøre de risikoanalysene de gjorde i forbindelse med å sikre overgangene ved et eventuelt skifte av operatør.

Så skal jeg komme med en stemmeforklaring til de ulike forslagene. Arbeiderpartiet vil stemme for forslagene nr. 12 og 13, fra Senterpartiet, SV og Rødt, og forslag nr. 14, fra regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti. Vi støtter i dag ikke SVs forslag om granskning av prosessen, men vi er veldig åpne for å kunne støtte et sånt forslag på et senere tidspunkt. Det viktigste nå er å sikre tjenesten, men det har kommet nok informasjon på bordet i denne prosessen til at vi vil vurdere en granskning senere.

Og siden jeg har 24 sekunder igjen, skal jeg bare si til representanten Grimstad at han får nok en e-post fra faktisk.no i morgen, for så mange direkte feil ble levert i innlegget hans at taletiden min tillater ikke at jeg tar dem opp.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:14:13]: Eg kan slutte meg til det. Det er politisk handverk som har skapt denne krisa. Politisk handverk er når ein må setje inn Hærens helikopter for å sikre helse og beredskap i dette landet. Det er politisk handverk.

Det er ei krise som er skapt. Ho har ikkje oppstått, som helseministeren seier – at ein alvorleg situasjon har oppstått. Krisa er skapt fordi ein har lagt det løpet ein har lagt, der ein har sett på anbudsutsetjing, ønsket om å unngå verksemdsoverdraging og å spare pengar som viktigare enn å bevare ein god og trygg teneste der ein set folks liv og helse øvst. Det er grunnen til at vi er der vi er i dag. Krisa er skapt – med velsigninga til helseministeren.

Og det er heilt riktig som Moxnes seier, at dei krava ein stilte i dette anbudet, var betre; ein stilte høgare krav til det nye anbudet enn til tenesta i dag. Og dei to aktørane som leverte inn på det, leverte på eit nivå som tilfredsstilte dei nye krava. Så det er openbert at uansett kven som hadde vunne dette anbudet, ville det ha vore ei nivåheving frå tidlegare.

Men det vi ser no, er at vinnaren av denne anbuds-konkurransen, som hadde vesentleg lågare pris fordi dei bygde på verksemdsoverdraging, no mister tilgang på kompetanse osv., og det gjer at vi faktisk står i fare for at denne tenesta forvitrar. Det er det Haukland ikkje har skjont i sitt innlegg, og det trur eg er ei veldig viktig misforståing å få oppklart.

Så litt stemmeforklaring. SV kjem til å gå ut av forslag nr. 11 til fordel for forslag nr. 10. Dermed sikrar det fleirtal for forslaget, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at erfaring og kompetanse i dagens luftambulansetjeneste videreføres, enten gjennom forhandlinger med operatør, gjennom ny anbudsrunde med krav om virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljølovens bestemmelser eller på annen egnet måte.»

Vi meiner at det ikkje er optimalt, det som vi ønskjer, men det er eit godt forslag til vedtak. Det har vore ein god bevegelse i saka gjennom forhandlingar den siste veka, og det adresserer det aller viktigaste her, og det som er utgangspunktet for krisa: at vi må ta vare på den erfaringa og kompetansen som personellet her faktisk representerer. Og her gir Stortinget ein klar beskjed til helseministeren om at han må passe på at nøkkelpersonellet, at kompetansen som er i dagens teneste, skal vidareførast. Det er kjernen i krisa, og det er det vi må sikre at ikkje forsvinn.

Erlend Larsen (H) [16:17:29]: Det er ingen tvil om at det er mye viktig kompetanse i Lufttransport som jeg absolutt ønsker skal bli videreført i Babcock. Men mitt anliggende er at jeg ønsker å tilbakevise mye av den svartmalingen jeg opplever i debatten.

Jeg vil peke på høringsinnspillet til Stiftelsen Norsk Luftambulanse. Dette er altså en operatør som med jevne mellomrom må konkurrere om anbud på å fly luftambulanse i svært krevende områder. Norsk Luftambulanse er motstander av at staten skal kreve virksomhetsoverdragelse, og skriver bl.a. at de frykter at et krav om virksomhetsoverdragelse vil føre til at bare store internasjonale flyselskaper vil vinne anbudskonkurransene. Årsakene til det er bl.a. at et flyselskap som kjøper ti fly, må betale vesentlig mer per fly enn store internasjonale selskaper som kjøper langt flere fly og derfor kan levere lavere anbud. Det er jo da et spørsmål om Stortinget egentlig ønsker det: at det er internasjonale operatører, i større grad enn det Babcock er.

Partiene som krisemaksimerer, forsøker å skape et bilde av at Babcock skal operere med uerfarne flygere, men det er ikke riktig. I anbudet stilles det store krav til flyoperativ kompetanse. Faktum er at kravene som stilles til luftambulanseoperatøren, er betydelig strengere enn dem som stilles til operatørene som flyr rutefly på kortbanenettet. Det er et krav om minimum 2 500 flytimer for å fly som kaptein på luftambulansen. Det er et krav om erfaring fra nattflyvning på kortbane både sommer- og vintertid, herunder minimum 100 landinger i mørke på kortbane. For styrmenn er kravet minimum 1 200 timer total flytid og erfaring fra nattflyvning på kortbane både sommer- og vintersesong, herunder minimum 50 landinger i mørke på kortbane.

Da jeg fløy min første flyrute på kortbanenettet, hadde jeg fem landinger. Ingen kan si at det var noe risiko-

betont. Da hadde jeg til gjengjeld betydelig erfaring fra simulatortrening.

Dette er langt strengere krav enn hva Samferdselsdepartementet stiller til flyverne som flyr rutefly på kortbanenettet. Disse kravene ligger skyhøyt over kravene regulære flyselskaper stiller til sine styrmenn. Kravene er så høye at flyverne fra Lufttransport har svært gode kort i forhandlingene med Babcock.

Senterpartiet og SV foreslår at vedlikehold av flyene legges til Norge. Forslaget er ikke spesifisert. Det vil med andre ord bety at alt vedlikehold skal legges til Norge. Dette er et forslag som høres bra ut, men som neppe er gjennomførbart. De færreste flyselskaper har kapasitet eller kompetanse til å gjennomføre tungt vedlikehold selv. C- og D-sjekker, som det heter, er så omfattende at de fleste flyselskapene setter vedlikeholdet ut på internasjonalt anbud. Ved dette vedlikeholdet skrus alle flyets deler fra hverandre, motorene åpnes og «røntges». Når det tunge vedlikeholdet er ferdig og flyet blir satt sammen igjen, blir det lakkert. Det er ikke mange flyselskaper som gjennomfører dette i Norge.

Det er mange som har satt spørsmålsteget ved flysikkerheten. Jeg legger merke til at det er én instans som ikke har vært fremme i mediene, i hvert fall ikke så langt jeg har lagt merke til, og det er flyoperativ seksjon ved Luftfartstilsynet. De har ansvar for å sørge for at flyselskapene i Norge opererer på en sikker og trygg måte. Dersom anbudet hadde vært en risiko for flysikkerheten, ville flyoperativ seksjon ved Luftfartstilsynet ha slått alarm. Det har de ikke gjort.

Det må ikke være noen tvil om at regjeringen eller stortingsflertallet setter innbyggernes sikkerhet helt først, men vi må ha en edruelig debatt.

Kjersti Toppe (Sp) [16:20:38]: La det ikkje vera nokon tvil om at denne saka handlar om sviikt i politisk ansvar. Det var ei varsla krise, bl.a. frå NOU-en i 2015, men desse varsla har vorte ignorerte. Det er òg slik at anbudsprosessen har vore skandaløs, og når statsråden no pøser på med kompenserande ekstratiltak utan tanke på kva det kostar og utan å ta sjølvkritikk, men tvert imot forsvarar den prosessen og seier at det godt kan skje igjen, synest eg det er kritikkverdige. Det er ein anbudsprosess der nøkkelpersonell vart nedprioritert, der styreleiaren var inhabil, der det ikkje vart gjennomført risiko- og sårbarheitsanalyse, der det vart informert om løns- og arbeidsvilkår og dette vart lekt til konkurrent, der anbudet som scora dårlegast på beredskap og kvalitet, vann, og der fleire dokument no er haldne hemmeleg.

Til det siste: Vi har sett oss nøydd til å fremja forslag i salen i dag om at ein skal offentliggjera Risikoanalysen luftambulansetjenesten – overgang til ny operatør. Vi

fremjar forslag her i dag, og eg forventar at det kan få fleirtal i opposisjonen, det er forslag nr. 12. Så er det forslag nr. 13 om å offentleggjera juridisk vurdering av kor låge krav til kvalitet ein kunne godta utan å bryta anbodet.

I går fekk vi endeleg offentleggjort den juridiske vurderinga som liksom var gjort om overdraging av verksemda. Vi kan vera ueinige om mykje i denne saka, men vi må kunna forventa openheit. Da vi fekk offentleggjort rapporten i går, viste det seg at det var inga som helst grunngeving for at han var halden hemmeleg heilt til i går. Eg ønskjer at vi frå Stortingets side er tydelege på dette i dag og ikkje godtar meir hemmelegald i denne saka.

Så har vi forslag nr. 11, saman med Sosialistisk Venstreparti og Raudt, som er kompromissforslaget vårt i denne saka. Det går ut på at ein skal vidareføra dagens personell med deira kompetanse og erfaring – enten slik eller sånn. Vi opprettheld dette forslaget og ønskjer å stemma for det.

Så til det såkalla daddelvedtaket frå SV: Eg skal informera om at Senterpartiet ikkje kjem til å støtta det. Det er ein sterk kritikk av regjeringa i innstillinga til saka, og kritikken vår er gjord synleg gjennom innstillinga.

Eg vil koma tilbake med eit kort siste innlegg om resten av stemmeforklaringa.

Tuva Moflag (A) [16:23:57]: Jeg er også lite grann forundret over innleggene til representanten Grimstad og lurer på om han fortsatt står bak denne enstemmige komitémerknaden i innstillingen. Jeg leser:

«Komiteen viser til at situasjonen som har oppstått, er svært alvorlig. Komiteen viser til at statsråden i sin redegjørelse bekrefter at beredskapen har vært redusert og fremdeles er ustabil. Komiteen mener at dagens usikkerhet i beredskapen ikke er akseptabel. Det kan ikke herske usikkerhet om hvorvidt folk som er akutt syke, får hjelp. Regjeringen må sikre at befolkningen i landet ikke blir stående uten kritisk infrastruktur som ambulansesfly. Det er totalt uakseptabelt for samfunnssikkerheten.»

Det hadde vært fint om representanten kunne klargjøre det i sitt siste innlegg.

Cecilie Myrseth (A) [16:25:08]: Det er sikkert ikke en overraskelse at jeg nok en gang reagerer sterkt på det representanten Grimstad her kommer med. Representanten kan uttale akkurat det han vil, men jeg tar sterk avstand fra det aller meste av det han har sagt i denne saken. Jeg må innrømme at jeg faktisk blir ikke bare ganske oppgitt, men ganske provosert og ganske forbannet på den virkelighetsbeskrivelsen som han har i denne saken. Og det er jeg ganske sikker på at de som

hører om denne saken, spesielt de som bor i nord, også blir.

Vi står altså oppe i en nasjonal beredskapskrise. Men representanten Grimstad stiller seg over alle, han vet bedre – bedre enn legene, bedre enn fagmiljøene, bedre enn pasientene, bedre enn befolkningen. Geografien er nok ganske ulik i Nord-Norge og Vestfold, men vi er alle ansvarlige for å sette oss inn i de utfordringene som er over hele landet.

Jeg må også si at det er interessant å høre representantene for regjeringspartiene snakke. De snakker veldig mye om hva som skjedde i løpet av de rød-grønne årene, hva som er ansvaret til dem som sitter i denne salen, og hvordan man konstruerer frykt. Det er spesielt å høre på når vi er oppe i den situasjonen vi er i nå. Hva hadde skjedd om gravide kvinner på Østlandet fikk beskjed om at nei, nå må dere komme dere til sykehuset, det finnes ikke ambulanser tilgjengelig. Det hadde utløst mange reaksjoner.

Det er slik at sittende regjering har ansvaret for dagens utfordringer, dagens virkelighet. Det er på Høyre, Fremskrittspartiet og Venstres vakt at denne krisen har oppstått, og jeg blir nødt til å stille statsråden et spørsmål: Deler statsråden representanten Grimstads virkelighetsbeskrivelse?

Presidenten: Presidenten vil påpeke at selv om folk fra nord gjerne har et friskere språk enn andre, er ordet «forbannet» ikke parlamentarisk akseptabelt.

Representanten Carl-Erik Grimstad har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Carl-Erik Grimstad (V) [16:27:31]: Jeg må si at jeg har hørt mye i denne salen, men maken til forvrengning av mine synspunkter har jeg aldri hørt. Situasjonen i Nord-Norge er krevende og svært alvorlig – den kommer til å bli krevende, og den kommer til å bli, kanskje, svært alvorlig. Men jeg opplever at statsråden har tatt tak i denne saken og løst den på en formidabelt god måte.

Så er det slik at representanten Moxnes mener at statsråden er arrogant i denne saken. I så fall er arrogansen i denne salen temmelig likt fordelt. Det er ganske ufattelig at representanten Moxnes ikke ser ironien i at han den ene dagen fra denne talerstolen harselerer over såkalte millionlønninger til ledere i offentlig sektor, og den neste dagen krever opprettholdelse av vel så høye lønninger blant ansatte i en bransje som mer enn de fleste har gjennomgått en kraftig internasjonal omstrukturering i de siste tiårene. Og nå legger jeg merke til at også SV henger seg på på samme lekse.

Marianne Haukland (H) [16:28:43]: Jeg prøvde i mitt innlegg i sted i denne salen å synliggjøre hva jeg syntes var de viktigste momentene i denne saken, og hvordan jeg nå føler at saken holder på å «spire ut» i en runddans som kan få uante konsekvenser.

Representanten Torgeir Knag Fylkesnes prøvde å forklare meg igjen hva saken handler om. Jeg må bare minne ham på at jeg ikke har noe behov for å bli videreført hva denne saken handler om.

SV kommer, sammen med representanten Moxnes, til å gå inn for å annullere et helt lovlig anbud uten å forstå hvilke konsekvenser det kommer til å få for de folkene som jeg representerer i Finnmark, som går glipp av viktig infrastruktur og gode helsetjenester. De påstår fra denne talerstolen at det nye selskapet ikke vil ha piloter. Det er å spre frykt. I høringen sa selskapet selv at de hadde over 200 søkere til disse stillingene og var klare til å begynne å ansette. I denne salen får vi påstander om at det ikke finnes piloter. Det mener jeg er en forvrengning av virkeligheten.

Jeg er redd for at vi kan bli stående uten luftambulansse. Derfor er det viktig at vi setter inn ekstra tiltak, og det føler jeg at statsråden har gjort – han har satt inn ekstra tiltak, han har satt inn helikopter, og han har satt inn ekstra fly. Og vi åpner nå opp for at det nye selskapet kan overta enkelte baser tidligere enn det som er planlagt. Det mener jeg viser handlekraft, og det mener jeg er å vise at man tar situasjonen på alvor. Det er ikke å være passiv og stå og se på at ting skjer; det er å gjøre gode handlinger fordi man har skjønnet sitt ansvar. Det føler jeg at representantene fra regjeringspartiene i denne saken også har skjønnet.

Jeg synes det er skummelt at så mange piloter har sluttet, og det er trist at ikke flere hadde lyst til å bli med over i det nye selskapet. Men jeg synes det er vanskelig at vi fra denne salen skal avgjøre hvordan lønnspremissene skal være i private virksomheter. Jeg synes det er viktig at private virksomheter har konkurransedyktig lønn, og det er ingen i denne salen som kan si at det selskapet som har vunnet, ikke har en konkurransedyktig lønn i forhold til det som er vanlig for bransjen.

Det er et uansvarlig forslag opposisjonen har, det er ikke annet enn uansvarlig. Og jeg synes det er interessant at man kan stå på en talerstol med så mye selv tillit og fortelle en hel sal med mennesker ting som for meg oppleves som så feil og så galt, for det er ikke slik jeg ser det.

Olaug V. Bollestad (KrF) [16:31:59]: Det har vært en lang debatt, og jeg forventer at regjeringen tar inn over seg de sterke signalene og forventningene Stortinget formidler gjennom innstillingen og ikke minst gjennom vedtak i dag. Regjeringen bes om å sikre at erfaring

og kompetanse fra dagens luftambulansetjeneste videreføres. Det å ha erfaring og kompetanse i den typen arbeid, er – som jeg også sa i mitt forrige innlegg – ikke noe vi kan kjøpe oss til; det må læres. Beredskapen må sikres. Det er statsråden som avgjør hvordan dette skjer, men Stortinget gir i dag så tydelige og klare signaler som overhodet mulig, og vi forutsetter at Stortinget blir lyttet til.

Så en stemmeforklaring: Kristelig Folkeparti kommer til å støtte forslagene nr. 12 og 13.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:33:18]: Det er all grunn til å mene at referatet fra 8. februar 2018 fra samarbeidsorganet mellom helseforetakene og Babcock er korrekt – dette ut fra statsrådets svar i replikkordskiftet med meg. Dette er logisk. Helseforetakene har opptrådt etter statsrådets vilje. Det skulle ikke kreves virksomhetsoverdragelse, for da hadde det ikke vært noen vits i å ha anbuds konkurranse. Poenget er altså at det skulle konkurreres på lønns- og arbeidsvilkår. Men det er et stort problem med dette – det er i strid med arbeidsmiljølovens regler for anbuds konkurranse. Vi har sett det f.eks. innenfor busstransporten, hvor yrkestransportloven § 8-2 gir grunnlag for virksomhets konkurranse, nettopp fordi det er slike forhold som inntreffer.

Direktøren i helseforetakene og i de regionale helseforetakene har opptrådt i tråd med statsråd Høies vilje, men gjort feil og prøver å hemmeligholde dokumentene, med statsrådets velsignelse. Det har blitt en krise. Spørsmålet er: Har statsråden nå tillit til bl.a. administrerende direktør Juell i Luftambulansetjenesten etter at dokumentene er offentliggjort, så langt?

Tidligere Widerøe-flyver, Høyres Erlend Larsen, har hatt to gode innlegg, og han hadde et godt poeng. Han sier at det er mye bra i Lufttransport som bør videreføres i Babcock, og Babcock bør overta piloter fra Lufttransport. Men uttalelsene har store konsekvenser fordi det utløser virksomhetsoverdragelse etter loven, og det har ikke skjedd, og det er derfor sjølsagt kritikkverdige.

Stortingets flertall må nå sikre videreføring av dagens personell i luftambulansetjenesten, og derfor er forslag nr. 11 nødvendig når Senterpartiet ikke får flertall for forslag nr. 6 om annullering og virksomhetsoverdragelse.

Og til representanten Haukland fra Høyre og Finnmark, som sier at det er «uansvarlig», har jeg lyst til å si at det er en fordel å lytte mer, og så snakke med de ansatte, de som gjør jobben, og høre deres mening. Når de er tilbudt nye jobber, vurderer de sjølsagt det, og går de ut av sine jobber, så står flyene til Lufttransport på bakken. Dette er et problem først og fremst fordi Stortinget og re-

gjeringen har innrettet det hele slik at beredskapen faller sammen. Det er problemet. Derfor må det bli virksomhetsoverdragelse.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [16:36:29]: Jeg var på det samme besøket som Lundteigen, i Alta. Han sa kanskje ikke at han hadde vært i Alta, men jeg var der, og han var der også. Det pilotene i luftambulansetjenesten i Alta sier, er at de er utrolig stolte av jobben de gjør. Men det var veldig mye usikkerhet. De hadde fått tilbud om andre jobber, som var mye bedre betalt enn de jobbene de hadde i dag. Men de hadde veldig lyst til å fortsette, for de var stolte av å jobbe i luftambulansetjenesten, de trivdes godt der. De var opptatt av å gi gode tjenester i Finnmark. De beskrev Finnmark som tøft å fly i, for det kunne være utfordrende med mye dårlig vær, men de var villig til å ofre det meste for å berge liv.

Som det er nå, er det ofte at fly ikke fungerer. Da må man hentes med helikopter – eller hva det måtte være. Hvis et fly er ute på oppdrag ved et slagtilfelle i Alta, og fly nr. 2 er uten bemanning, må man vente på fly, eventuelt helikopter, fra Lakselv eller Troms. Det vil forlenge transporten med flere timer, med de helsemessige konsekvenser det gir. Det samme vil det være ved hjertefeil, hvor reisetiden til Hammerfest blir forlenget med over en time. Disse minuttene og timene er kritiske med tanke på ettervirkninger og senskader – som helseministeren og leger vet noe om. Det gjelder i høyeste grad hele Finnmark. Og det kan være mye verre andre plasser enn i Alta.

Anbudspraksisen utsetter beredskapen for kritisk sårbarhet i overgangsperioden, og dette er ikke forsvarlig. Jeg viser til at Akuttutvalget også pekte på at offentlig drift av luftambulansetjenesten var en løsning. Luftambulansetjenesten er en så viktig del av beredskapen at den ikke kan settes i spill, slik det er gjort i Alta og områdene rundt Alta og i resten av Vest-Finnmark. Kan vi få orden på dette nå? Kan vi være trygge igjen? Og hva vil regjeringen gjøre?

Statsråd Bent Høie [16:39:47]: Jeg takker for debatten, som nå ser ut til å begynne å nærme seg en ende. Noen av forslagene ser ut til å få flertall. Jeg kommer selvfølgelig til å følge opp de forslagene som får flertall.

Det er bare noen av kommentarene som har kommet opp, som jeg har behov for å kvittere ut.

Det ene er at flere i innleggene har omtalt situasjonen for gravide i Helse Nord's område og informasjonen som er gitt ut der. Jeg vil understreke at det Helse Nord har gjort i denne situasjonen, er å be sykehusene være ekstra oppmerksomme på å informere gravide som kan ha behov for ambulansefly, om det som er den normale – jeg vil understreke normale – prosedyren i Helse Nord, nemlig at risikogravide og førstegangs fødende anbefa-

les å oppholde seg i rimelig nærhet til institusjonen de skal føde på, den siste uken før termin dato. Det er ikke et tiltak som er innført i denne situasjonen, dette er den normale prosedyren i Helse Nord, som sykehusene er minnet på at det er ekstra viktig at de informerer om nå.

Så har det vært mange ulike påstander om hva som er situasjonen. Representanten Toppe brukte begrep som at landet har en helseberedskap i krise, og at dette har ført til en nasjonal beredskapskrise. Som jeg sa i mitt innlegg: Situasjonen er alvorlig, og vi har hatt døgn som har vært ekstra alvorlige, ikke minst det døgnet da alle flyene sto på bakken. Men jeg vil også understreke at vi siden 14. mai i all hovedsak har hatt en normal beredskap, og til tider bedre beredskap enn normalt på grunn av alle de ekstratiltakene som er satt inn.

Det som er krevende for tjenesten, er at dette kan endre seg framover. Derfor følger man dette hele veien. Helse Nord er i full beredskap. Vi har satt i verk ekstra tiltak, nettopp fordi mitt og regjeringens hovedengasjement i denne saken handler om at uavhengig i hvilken grad Lufttransport AS leverer i henhold til kontrakt på beredskap med fly, skal vi bidra til at befolkningen skal føle seg mest mulig trygg på at de har normal beredskap. Derfor er disse tiltakene satt inn.

Jeg forstår at det blir flertall for forslag nr. 12. Det omfatter et dokument som er offentlig, men det er betydelige deler av den delen som det refereres til i forslaget, som er sladdet. Bakgrunnen for det er offentliglova § 23 første ledd, for dette er forretningssensitiv informasjon, som både inneholder forretningsmessige vurderinger av private selskaper, og som vil sette Helse Nord og helseregionen i en dårligere forhandlingsposisjon hvis informasjonen blir offentlig.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bjørnar Moxnes (R) [16:43:11]: Det hjelper verken med nye fly eller nye krav uten kvalifisert personell. Nøkkelen til en trygg ambulanseflytjeneste er kontinuitet og kompetanse for piloter og teknikere. Derfor trenger vi klare svar fra Høie på om den nye operatøren har piloter klare til å ta over om tre måneder, som det hevdes fra statsråden, eller ikke.

Rødt står fast på våre forslag, og vi vil støtte forslag nr. 10, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne. Vi har merket oss Bollestad's poeng om at kompetanse og erfaring i dagens tjeneste ikke kan kjøpes. Det kan ikke bety noe annet enn at dagens personell må bli med videre. Vi forutsetter at Høie tar dette til etterretning, og minner om at innsourcing av bilambulansetjenesten har vært en suksess, og at ingen nå vil

tilbake til anbudsregimets usikre situasjon i den delen av tjenesten.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [16:44:29]: Først til statsråd Høie: Når Forsvaret set inn helikopter i fredstid, har helsevesenet svikta, og da meiner eg det er grunnlag for å kalla det ei krise. Når Helse Nord sender ut skriv om dei gravide, og det er relatert direkte til den luftambulanseskrisa som er, skal ikkje det bagatelliserast. Det er utruleg viktig å ha full offentlegheit om alle rapportar i denne saka. Det har vi ikkje hatt til no, og det tener ikkje saka. Eg synest det er kritikkkverdig at statsråden ikkje har sikra det før.

Til stemmegivinga: Vi kjem til å stemma for dei lause forslaga som vi har fremja, mot forslag nr. 9 og for forslag nr. 15. Eg går ut frå at forslag nr. 8 i innstillinga, om gransking, da vert trekt. Vi vil også stemma subsidiært for forslag nr. 10, frå Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti og Miljøpartiet Dei Grøne. Det er betre enn det som står i innstillinga.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:45:51]: Først ei kja-pp stemmeforklaring. Eg hadde gløymt å trekkje oss ut av forslag nr. 8, som omhandlar gransking, til fordel for forslag nr. 15. Forslag nr. 8 handlar om at regjeringa skulle gjennomføre ei gransking, forslag nr. 15 er at Stortinget ber Riksrevisjonen gjennomføre ei gransking. Så det er forslag nr. 15 vi står med på.

Så blei eg veldig overraska over helseministeren sin uttale om at innsyn i risikoanalysen ikkje kan offentliggjera, altså at Stortinget ikkje kan få innsyn i risikoanalysen som har vore gjort her. Det er jo heilt avgjerande for å vite om det faktisk er gjort vurderingar av kva risikoen var ved å setje i gang det løpet som ein her har gjort – som det òg blei understreka i høyringa. Det same gjeld krav om kvalitet. Eg vil be statsråden klargjere ytterlegare enn berre å vise til det han faktisk gjorde, som er ei ganske tynn forklaring.

Olaug V. Bollestad (KrF) [16:47:08]: Vi har hatt en lang debatt, og vi har hatt et stort arbeid på kort tid i komiteen. Sånn sett har jeg lyst til å gi skryt til komiteen for godt samarbeid, på tross av uenighet. Det er også en utrolig viktig egenskap, skal vi komme fram til løsnin-ger.

Jeg har et behov for å forklare det som ble sagt omkring det som var sendt ut fra Helse Nord. Jeg vil sitere fagdirektøren fra Helse Nord, som sa:

«Vi har fortsatt en ustabil situasjon i ambulansedyt-tjenesten. Derfor ber vi sykehusene være ekstra oppmerksomme på å informere gravide som kan ha behov for ambulansedyt, om de normale prosedyrene som gjelder».

Det er ganske viktig at de har gått ut med informasjon til gravide, fordi det er en ekstraordinær situasjon.

Jeg har lyst til å si at mange har sagt mye om Forsvaret her. Jeg har jobbet innen akuttmedisin i 25 år. Forsvaret er en viktig del av en god beredskap, også innenfor helse, så vi skal ikke snakke ned den kompetansen som Forsvaret har, også når det gjelder å hente inn personell. De skal tross alt hjelpe oss i en tid hvor det ikke er fred i landet, da skulle det blitt bare mangle at de ikke kan hjelpe oss i en tid hvor det er fred. Men det er ingen permanent løsning, det har jeg lyst til å si.

Jeg fikk en bemerkning fra Rødt om ervervet kompetanse. Det å jobbe innen akuttmedisin, det å jobbe ute, det å fly, handler om å erverve seg kompetanse – kompetanse på hvordan man flyr, hvordan man behandler folk, hvordan man får erfaring med å ha kritiske situasjoner rett bak seg og fortsatt kunne manøvrere det flyet man har ansvar for, for å sikre at både en selv, pasient og helsepersonell kommer trygt fram dit hjelpen er. Da kreves det kompetanse. Ja, det kan godt være at det er i Lufttransport sin personalportefølje, men det finnes også hos andre, og det er det vi må ta med oss. Det finnes hos veldig mange, og det er viktig å ta med seg. Men vi skal ikke ta lett på det, og det er det Kristelig Folkeparti har vært opptatt av at det har vært gjort når det gjelder dette. Vi har ikke vært obs på å sikre kompetanseoverføring ved å kreve virksomhetsoverdragelse. Det mener jeg faktisk er det beste. Men nå ble ikke det gjort, og da må vi ta dette.

Kent Gudmundsen (H) [16:50:14]: Det er ingen tvil om at situasjonen som har oppstått, er krevende. Jeg synes det er betryggende at helseministeren og regjeringen har tatt en rekke grep som gjør at vi til tross for denne situasjonen kan føle oss trygge og ha lik tilgang til spesialisthelsetjenesten i hele landet, og i landsdelen vår spesielt. Jeg synes det har vært handlet raskt. Det at alternativ kapasitet er satt inn når dagens leverandør ikke kan levere tjenestene, har vært med på å gjøre meg trygg på at dette er en tjeneste som er godt ivaretatt, gitt dagens situasjon. Det er ekstra interessant å høre at beredskapen tidvis faktisk har vært bedre enn normalsituasjonen, fra 14. mai. Det er jo greit å ha med seg.

Jeg synes det er viktig igjen å minne hverandre på at det nye anbudet vil medføre styrket beredskap i landet

og for landsdelen vår. Det er ingen tvil om at når vi fra 1. juli neste år får nye fly på kortbanenettene og får inn jettfly, vil det medføre at vi både raskere og med større kapasitet kan ha beredskap i hele landet, og særlig i min landsdel i nord, der dette er veldig, veldig kritisk. Som representanten Larsen, med sin faglige bakgrunn, har redegjort for, er kravet om kvalitet, kompetanse og sikkerhet veldig høyt, og det synes jeg også det er viktig å ha med seg.

Luftfart er et svært komplisert område og har veldig mye regelverk. Det er en vanskelig sektor både teknisk og sikkerhetsmessig, og det å drive innenfor dette området krever en helt annen kompetanse enn det spesialisthelsetjenesten skal ha. Helsetjenesten skal først og fremst være gode på å gi helsehjelp og ikke drifte egne flyselskap. Det er i hvert fall min tilnærming. Det er også bakgrunnen for at man har satt dette ut på anbud siden 1988. Da har man heller ikke hatt virksomhetsoverdragelse, som flere har vært inne på.

Det jeg synes er litt rart, er at man har et politisk spill rundt en situasjon som nå er oppstått, som det nesten er helt umulig å ta høyde for. Når enkelte her tar til orde for å kansellere kontrakter, bryte lover og forlate etablerte prinsipper, er det i realiteten egentlig disse representantene som er villig til å sette hele tjenesten i spill. Det er i hvert fall ikke befolkningen tjent med. Det er ingen ting ved dagens situasjon som tilsier at den nye leverandøren ikke vil kunne levere flyambulansetjenester i tråd med kontrakten. Fram til 1. juli 2019 er det dagens leverandør som er ansvarlig for tjenesten, og som kan bidra til at vi får en sømløs overgang. Skulle behovet melde seg, har vi her fått informasjon om at man har en beredskapsplan, den kan skaleres opp, og man kan håndtere nye utfordringer som måtte komme under driften i dag.

Jeg håper flertallet er opptatt av at vi nå først og fremst får tilbake stabiliteten og bidrar til et trygt tjenestetilbud som best mulig ivaretar befolkningen, i stedet for å ha et spill rundt saken.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [16:53:22]: Jeg vil bare komme med en kort merknad – i hovedsak som respons til representanten Hauklunds siste innlegg.

Mellom 1. mars og 27. april foregikk det forhandlinger mellom Norsk Flygerforbund og Babcock, med det mål for øye å få til en «virksomhetsoverdragelse light», som de selv beskriver det som, altså at pilotene i Lufttransport skulle få tilbud fra Babcock om å jobbe videre for dem fra sommeren 2019. Som jeg nevnte i sted, brøt forhandlingene sammen da Babcock trakk seg ut. Flygerforbundet sier at Babcocks sorti kom umiddelbart etter at flygerne faktisk hadde gått med på betingelser som medførte at de gikk ned 25 pst. i lønn, og at forbundet ville avstå fra et arbeidsrettssøksmål om full virksom-

hetsoverdragelse. Det er derfor pilotene i dagens Lufttransport nå opplever at de nye aktørene ikke vil ha dem med videre.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:54:42]: Sjøl om det er en vanskelig sak for statsråden, har han et ansvar for å opplyse debatten, spesielt omkring forholdene rundt virksomhetsoverdragelse, og det har ikke skjedd. Jeg synes også det er upassende at statsråden ler av kritiske innlegg om hva regjeringa har gjort, og ikke svarer på spørsmål.

Jeg stilte spørsmålene: Når fikk departementet den juridiske betenkningen fra Wikborg Rein av 26. november 2015? Har statsråden tillit til direktør Juell etter det som har skjedd? Vil statsråden offentliggjøre den juridiske vurderingen av hvor lave krav til kvalitet man kunne godta fra selskapene uten å bryte kriteriene i anbudet? Ingen av disse spørsmålene er besvart.

Jonas Gahr Støre (A) [16:55:31]: En interessant debatt går mot slutten. Jeg har lyst til å komme med noen observasjoner, og det første gjelder representanten Gudmundsen, som anklager opposisjonen for «politisk spill». Jeg må si at jeg reagerer på det i en slik sak. Hva skal vi med en opposisjon i Stortinget om vi ikke tar tak i en sak som denne? Et vesentlig tilbud i Helse-Norge og til befolkningen i nord er satt i spill i en veldig alvorlig situasjon, som statsråden – jeg mener ganske ryddig – sier er svært alvorlig. Vel, da er det vår oppgave å ettergå det, og det er funnet mange hull i denne saksrekken vi ikke er ferdige med i dag. Jeg har reist i nord, jeg har møtt fastleger som gruer seg til helgen og den situasjonen de kommer i når de opererer i Kirkenes: Vil de få inn en pasient som ikke kan få den transporten som trengs?

Representanten sa at man har et politisk spill rundt en situasjon det er «umulig å ta høyde for». Vel, jeg bestrider den påstanden. Dette hadde det vært mulig å ta høyde for. Det forelå gode råd og innspill, hadde man handlet i forhold til det.

Jeg vil også understreke betydningen av at vi nå får et bredt flertall for å gjennomgå den tilrådingen Akuttutvalget ga. Det var et utvalg som jeg nedsatte den tiden jeg var helseminister, for de prehospitale tjenestene. Ambulansetjenester tror jeg folk oppfatter er en del av vårt helsevesens absolutt mest vitale tilbud. Det er de som henter oss når vi har det største behovet og er mest hjelpeløse, og den utredningen ser jeg fram til å få.

Jeg vil bare si, fordi vi har hatt debatter her i salen om helikoptre og helikopterberedskap: Den er ikke god nok

i Norge i dag, og det er verdt å si at regjeringen går inn for at det skal stå igjen tre Bell-helikoptre på Bardufoss. Konsekvensen av det, skriver regjeringen i revidert nasjonalbudsjett, er at vi må si opp avtalen med politiet om helikopterberedskap – og til representanten Bollestad, dette er fredstid. Hvis vi var der at det bare var tre, er altså to av dem på jobb for Helse-Norge – ære være dem for det – men det er ikke slik det skal være for løftekapasiteten i Hæren.

Så vil jeg til slutt, fordi det har vært arbeidet intenst med dette, gi anerkjennelse til de partiene som nå utgjør flertall. Det har vært arbeidet med å finne formuleringer som samler en klar instruks og et klart oppdrag til statsråden, og det mener jeg taler disse partiene til heder at man har kommet fram til. Det betyr at statsråden har en oppgave å løse, og at Stortinget har en jobb å gjøre med å følge opp at det faktisk blir løst.

Bård Hoksrud (FrP) [16:58:20]: Det har vært en lang og interessant debatt, med forskjellige standpunkter og utgangspunkter. Jeg tror vi alle er enige om at det har vært en veldig krevende situasjon, kanskje spesielt i Finnmark. Derfor er jeg veldig glad for at vi i Fremskrittspartiet har hatt en veldig god dialog med våre folk i Finnmark, som har følt på pulsen hvordan folk i Finnmark har opplevd dette. Det er jeg veldig glad for.

Men ærlig talt! Etter å ha hørt på representanten Moxnes må jeg si at jeg synes på mange måter det er greit at man ikke ønsker at noe skal være privat, for det er egentlig utgangspunktet for Rødt. Men jeg syntes det var litt spesielt at Mads Gilbert, som er Rødt-medlem, gikk ut og var veldig kritisk til denne situasjonen, men også var kritisk til den avtalen som var inngått med Norsk Luftambulans. Jeg tror det er veldig mange i dette landet – forhåpentligvis også i denne salen – som ser på det som et svært seriøst selskap, som driver kjempegod akuttberedskap, og som har vært viktig i 40 år når det gjelder å utvikle akuttmedisinsk faglighet. Man mener altså at de ikke leverer gode tjenester – som Mads Gilbert tydeligvis mener – selv om de fikk overta fra 1. juni. Jeg mener at det er et veldig godt selskap, som klarer å levere gode tjenester, og som er på full fart til å overta for det selskapet som Babcock skal overta for om ca. ett år.

Jeg er helt uenig med representanten Moxnes i det han sa om ambulansetjenesten. I mitt fylke er heldigvis ca. halvparten av ambulansetjenesten privat, og de leverer fantastisk gode tjenester til de innbyggerne i Telemark som får tjenester levert fra private. Jeg håper virkelig at de får muligheten til å fortsette. Her er Rødt og Fremskrittspartiet dypt uenige. Rødt ønsker at alt skal bli statlig, og man vil tilbake til andre regimers måte å drive på. Det vil ikke Fremskrittspartiet. Vi tror det er

sunt med konkurranse for å få levert gode tjenester, til det beste for innbyggerne, på helsefeltet. Jeg tror at det nye selskapet kommer til å klare å levere gode tjenester. Og så må vi sikre at beredskapen for innbyggerne i Nord-Norge, spesielt i Finnmark, forblir god fram til det nye selskapet overtar.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering. Fra Venstres stortingsgruppe foreligger søknad om at den innvilgede permisjon for representanten Abid Q. Raja i tiden fra og med 5. juni til og med 7. juni forlenges til å gjelde til og med fredag 8. juni.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Solveig Schytz, møter fortsatt i permisjonstiden.

Presidenten: Presidenten vil understreke at vi har en litt krevende votering foran oss, med mange alternative voteringsalternativer. Presidenten satser på et godt samarbeid med salen og at vi har ro under voteringen – så skal vi få til dette.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 15 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ove Trellevik på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 2–6, fra Ove Trellevik på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 7 og 8, fra Stein Erik Lauvås på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 9 og 10, fra Willfred Nordlund på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 11–14, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 15, fra Torhild Bransdal på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes over forslag nr. 14, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme nødvendige lov- og regelendringer som gjør det mulig for kommunene å differensiere kommunale avgifter ut fra enkeltpersoners eller husholdningers inntekt, innenfor en provenyøytral ramme basert på selvkostprinsippet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.13.19)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 15, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Kommuneloven § 18-3 skal lyde:

§ 18-3 *Representantskap*

Representantskapet er det øverste organet i et interkommunalt politisk råd. Samtlige deltakere i rådet skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Medlemmene og varamedlemmene skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer. Også medlemmer av kommunerådet og fylkesrådet kan velges. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at kommunerådet eller fylkesrådet skal velge kommunens eller fylkeskommunens medlemmer. Kommunerådet eller fylkesrådet kan videre delegerer denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av rådet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 93 stemmer mot og 7 stemmer for forslaget fra Kristelig Folkeparti.

(Voteringsutskrift kl. 17.13.39)

André N. Skjelstad (V) (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Presidenten: Det korrekte stemmetallet blir da 94 stemmer mot og 6 stemmer for forslaget fra Kristelig Folkeparti. Forslaget er dermed ikke bifalt.

Alle som er i salen, er stemmepliktige. Det betyr at de som sitter bak i rotunden, må forlate salen.

Det voteres over forslag nr. 10, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til erstatning av internkontrollbestemmelser i særlovgivningen, inklusive innen helse- og omsorgssektoren, slik at internkontrollbestemmelsene er samlet i ny kommunelov når denne trer i kraft».

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 87 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.14.38)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

L o v

om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

I

Første del. Generelle bestemmelser

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1-1 *Lovens formål*

Formålet med loven er å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven skal legge til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse.

Loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne. Loven skal også legge til rette for kommunenes og fylkeskommunenes utøvelse av offentlig myndighet. Videre skal loven bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitskappende og bærekraftige.

§ 1-2 *Lovens virkeområde*

Loven gjelder for kommuners og fylkeskommuners virksomhet.

Kapittel 2. Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret

§ 2-1 *Kommunalt og fylkeskommunalt selvstyret*

Norge er inndelt i kommuner og fylkeskommuner med en egen folkevalgt ledelse.

Hver kommune og fylkeskommune er et eget rettssubjekt og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar.

Kommunene og fylkeskommunene utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Begrensninger i det kommunale og fylkeskommunale selvstyret må ha hjemmel i lov.

§ 2-2 *Prinsipper for nasjonale myndigheters forhold til det kommunale og fylkeskommunale selvstyret*

Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret bør ikke begrenses mer enn det som er nødvendig for å ivareta nasjonale mål.

Offentlige oppgaver bør fortrinnsvis legges til det forvaltningsnivået som er nærmest innbyggerne.

Innenfor rammene av nasjonal økonomisk politikk bør kommuner og fylkeskommuner ha frie inntekter som gir økonomisk handlingsrom.

Kapittel 3. Kommuneinndeling og kommunenavn mv.

§ 3-1 *Kommuneinndeling og kommunenavn*

Hver kommune hører til et fylke. Hvert fylke unntatt Oslo utgjør en fylkeskommune.

Endringer i den kommunale og fylkeskommunale inndelingen gjøres etter regler som er fastsatt i lov.

Vedtak om endring av kommunenavn fattes av Kongen. Før spørsmål om navneendring kan avgjøres, skal den eller de kommunene som er berørt, få uttale seg.

Fylkeskommunen skal ha samme navn som fylket.

§ 3-2 *Kommunevåpen og kommuneflagg*

Kommunestyret fatter selv vedtak om kommunevåpen og kommuneflagg. Fylkestinget fatter selv vedtak om fylkesvåpen og fylkesflagg.

Kommunale og fylkeskommunale våpen og flagg skal ikke kunne forveksles med eksisterende kommunale eller fylkeskommunale våpen eller flagg, andre kjennetegn som er omfattet av straffeloven § 165 bokstav b eller § 166, et statsflagg eller noe som kan oppfattes som slike kjennetegn eller flagg.

Kommunen og fylkeskommunen skal uten ugrunnet opphold sende vedtak om kommunale eller fylkeskommunale våpen og flagg til Arkivverket. Arkivverket skal publisere mottatte våpen og flagg uten ugrunnet opphold. Departementet kan gi forskrift om innsendingen og publiseringen.

Kapittel 4. Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet

§ 4-1 *Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet*

Kommuner og fylkeskommuner skal aktivt informere om egen virksomhet og om virksomhet som andre

rettssubjekter utfører på vegne av kommuner og fylkeskommuner. De skal også legge til rette for at alle kan få tilgang til slik informasjon.

Andre del. Folkevalgte

Kapittel 5. Kommunal organisering. Folkevalgte organer

§ 5-1 *Folkevalgte organer*

Folkevalgte organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven eller etter bestemmelser om slike organer i andre lover.

Folkevalgte organer etter denne loven er

- a) kommunestyre og fylkesting
- b) formannskap og fylkesutvalg
- c) kommuneråd og fylkesråd
- d) utvalg, inkludert komunedelsutvalg og kontrollutvalg
- e) arbeidsutvalg
- f) felles, folkevalgt nemnd i vertskommunesamarbeid
- g) kommunestyre- og fylkestingskomiteer
- h) styret for deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten i parlamentarisk styrte kommuner eller fylkeskommuner
- i) representantskap og andre styringsorganer for et interkommunalt politisk råd
- j) representantskap for et kommunalt oppgavefelleskap
- k) et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ hjemlet i særlov.

Folkevalgte organer som er nevnt i andre ledd bokstav a til d og g, skal ha navn som inkluderer den betegnelsen som er brukt om organet der. I navnet kan betegnelsen by eller herad brukes i stedet for betegnelsen kommune.

Med folkevalgte menes i denne loven medlemmer av kommunestyret og fylkestinget og personer som et folkevalgt organ har valgt inn i et folkevalgt organ eller et annet kommunalt organ etter § 5-2. Personer nevnt i § 7-3 første ledd bokstav b og c og som er valgt inn i underordnet styringsorgan i kommunalt oppgavefelleskap, er likevel ikke å anse som folkevalgte.

§ 5-2 *Andre kommunale organer*

Andre kommunale organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven.

Andre kommunale organer etter denne loven er

- a) partssammensatte utvalg
- b) styret for en institusjon
- c) underordnede styringsorganer for et kommunalt oppgavefelleskap
- d) styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak

- e) eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

For øvrig gjelder de samme bestemmelsene som for folkevalgte organer etter § 5-1.

§ 5-3 Kommunestyre og fylkesting. Intern delegering

Kommunestyret er det øverste organet i kommunen, og fylkestinget er det øverste organet i fylkeskommunen.

Kommunestyret treffer vedtak på vegne av kommunen, og fylkestinget treffer vedtak på vegne av fylkeskommunen, hvis ikke noe annet følger av lov.

Kommunestyret og fylkestinget kan delegerer myndighet til å treffe vedtak til andre folkevalgte organer, ordføreren eller kommunedirektøren innenfor rammene av denne loven eller annen lov.

§ 5-4 Kommunestyrets og fylkestingets adgang til å delegerer vedtaksmyndighet til andre rettssubjekter

For saker som gjelder lovpålagte oppgaver, kan kommunestyret og fylkestinget delegerer myndigheten til å treffe vedtak til andre rettssubjekter så langt lovgivningen åpner for det.

For andre saker kan kommunestyret og fylkestinget delegerer myndighet til å treffe vedtak til andre rettssubjekter hvis saken ikke har prinsipiell betydning.

§ 5-5 Kommunestyrets og fylkestingets sammensetning

Kommunestyrets og fylkestingets medlemmer velges etter regler som er fastsatt i lov.

Kommunestyret fastsetter selv medlemstallet sitt. Medlemstallet skal være et oddetall, og det skal oppfylle følgende krav til minste antall medlemmer:

- Kommunestyret skal ha minst 11 medlemmer i kommuner som ikke har over 5 000 innbyggere.
- Kommunestyret skal ha minst 19 medlemmer i kommuner med over 5 000, men ikke over 10 000 innbyggere.
- Kommunestyret skal ha minst 27 medlemmer i kommuner med over 10 000, men ikke over 50 000 innbyggere.
- Kommunestyret skal ha minst 35 medlemmer i kommuner med over 50 000 innbyggere, men ikke over 100 000 innbyggere.
- Kommunestyret skal ha minst 43 medlemmer i kommuner med over 100 000 innbyggere.

Fylkestinget fastsetter selv medlemstallet sitt. Medlemstallet skal være et oddetall, og det skal oppfylle følgende krav til minste antall medlemmer:

- Fylkestinget skal ha minst 19 medlemmer i fylkeskommuner som ikke har over 150 000 innbyggere.

- Fylkestinget skal ha minst 27 medlemmer i fylkeskommuner med over 150 000, men ikke over 200 000 innbyggere.

- Fylkestinget skal ha minst 35 medlemmer i fylkeskommuner med over 200 000, men ikke over 300 000 innbyggere.

- Fylkestinget skal ha minst 43 medlemmer i fylkeskommuner med over 300 000 innbyggere.

Hvis kommunestyret eller fylkestinget vil endre medlemstallet, må de selv vedta dette innen utgangen av desember i nest siste år av valgperioden. Endringen gjelder fra neste valgperiode.

Det er innbyggertallet i kommunen eller fylkeskommunen ved nest siste årsskifte før valget som avgjør hva som er det minste lovlig medlemstallet. Viser det seg at medlemstallet på dette tidspunktet er for lite i forhold til antall innbyggere, uten at det er truffet noe vedtak om å utvide medlemstallet, økes medlemstallet til lovens minstetall ved neste valg.

§ 5-6 Formannskap og fylkesutvalg

Kommunestyret og fylkestinget velger selv formannskap og fylkesutvalg med minimum fem medlemmer. Kommuner og fylkeskommuner som har innført parlamentarisk styreform, skal ikke ha formannskap eller fylkesutvalg.

Medlemmer og varamedlemmer til formannskapet og fylkesutvalget velges for fire år av og blant medlemmene av kommunestyret eller fylkestinget. Valget holdes som forholdvalg når minst ett medlem krever det, og ellers som avtalevalg.

Formannskapet og fylkesutvalget kan opprette et arbeidsutvalg som består av medlemmer fra formannskapet eller fylkesutvalget.

Formannskapet og fylkesutvalget kan gi arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Formannskapet og fylkesutvalget innstiller til kommunestyrets eller fylkestingets vedtak i økonomisaker som nevnt i § 14-3 tredje ledd og til skattevedtak. Formannskapet og fylkesutvalget kan få tildelt vedtaksmyndighet i alle saker hvis ikke noe annet følger av lov.

§ 5-7 Utvalg

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette utvalg for kommunale og fylkeskommunale formål og for deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten. Kommunestyret kan selv også opprette utvalg med ansvar for en geografisk del av kommunen (kommunedelsutvalg). Utvalg etter denne paragrafen skal ha minst tre medlemmer.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalget. Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv hva slags saker utvalget skal behandle. Utvalget kan få tildelt vedtaksmyndighet hvis ikke noe annet følger av lov.

Utvalget kan opprette et arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av utvalget. Dette kravet gjelder ikke når kommunedelsutvalget velger arbeidsutvalg.

Utvalget kan gi lederen eller arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet. Kommunedelsutvalg kan i tillegg gi lederen av administrasjonen i kommunedelen tilsvarende myndighet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge utvalg.

§ 5-8 Direkte valg til kommunedelsutvalg

Kommunestyret kan selv bestemme at medlemmene til ett eller flere kommunedelsutvalg skal velges av innbyggerne i kommunedelen (direkte valg). Der medlemmene til kommunedelsutvalget er valgt ved direkte valg, velger utvalget selv en leder og en nestleder. Ved direkte valg til kommunedelsutvalg gjelder bestemmelsene i valgloven så langt de passer.

Kommunedelsutvalg som er valgt ved direkte valg, kan ikke omorganiseres eller nedlegges i perioden.

Departementet kan gi forskrift om direkte valg til kommunedelsutvalg.

§ 5-9 Kommunestyre- og fylkestingskomiteer

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer som saksforberedende organer for kommunestyret og fylkestinget. Slike komiteer skal ha minst tre medlemmer. Komiteene kan ikke gis vedtaksmyndighet.

Kommunestyret og fylkestinget deler selv alle kommunestyrets og fylkestingets medlemmer inn i kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer og velger leder og nestleder til komiteene. Ordføreren kan fritas fra valg til komiteene hvis kommunestyret eller fylkestinget bestemmer det. Varamedlemmer til komiteene velges blant kommunestyrets og fylkestingets varamedlemmer.

Valget gjennomføres på grunnlag av en innstilling som inneholder forslag til medlemmer og varamedlemmer til komiteene. Innstillingen skal inneholde like mange navn som antall medlemmer i hver komite, og den skal angi gruppen hvert medlem representerer. Innstillingen kan også inneholde navn på varamedlemmer. Antallet varamedlemmer kan være inntil to flere enn de

faste medlemmene. Innstillingen vedtas med alminnelig flertall.

Komiteene skal settes sammen forholdsmessig etter kjønnsfordelingen i kommunestyret eller fylkestinget. Varamedlemmer til komiteene velges på samme måte.

Hvis et medlem trer ut av kommunestyret eller fylkestinget, skal det nye medlemmet i kommunestyret eller fylkestinget overta komiteevervet til det forrige medlemmet.

Komiteen kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer fra komiteen hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer.

§ 5-10 Styre for institusjon

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette egne styrever for kommunale eller fylkeskommunale institusjoner. Slike styrever skal ha minst tre medlemmer.

Kommunestyret og fylkestinget gir selv bestemmelser om styrets sammensetning. Det kan fastsettes at styret helt eller delvis skal oppnevnes av kommunedirektøren, eller at styret helt eller delvis skal velges av de ansatte eller brukerne ved institusjonen det gjelder. Medlemmer som ikke skal oppnevnes eller velges etter andre punktum, velges av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi styret for kommunale eller fylkeskommunale institusjoner myndighet til å treffe vedtak som gjelder virksomhetens drift og organisering.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike styrever.

§ 5-11 Partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg)

I alle kommuner og fylkeskommuner skal det opprettes ett eller flere partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg) for behandling av saker som gjelder forholdet mellom de ansatte og kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver. Hvis minst 3/4 av de ansatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger.

Partssammensatte utvalg settes sammen av representanter for kommunen eller fylkeskommunen og for de ansatte. De ansattes representanter velges av og blant de ansatte for to år av gangen. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for kommunen eller fylkeskommunen. Kommunestyret og fylkestinget velger selv kommunens eller fylkeskommunens representanter og utvalgets leder og nestleder blant disse.

For de ansattes representanter gjelder valgbarhetsreglene i §§ 7-2 og 7-3, bortsett fra bostedskravet.

For øvrig gjelder de samme bestemmelsene som for andre utvalg etter § 5-7.

§ 5-12 Eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom

Kommunestyret og fylkestinget skal selv velge et eldre-råd, et råd for personer med funksjonsnedsettelse og et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

Flertallet av medlemmene i eldrerådet skal på valgtidspunktet ha fylt 60 år.

Ungdomsrådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom skal ha en valgperiode på inntil to år. Medlemmene i ungdomsrådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom skal på valgtidspunktet ikke ha fylt 19 år.

Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom er rådgivende organer for kommunen eller fylkeskommunen og har rett til å uttale seg i saker som gjelder henholdsvis eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom.

Departementet gir forskrift om oppgaver, organisering og saksbehandling for rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

§ 5-13 Reglement for folkevalgte organer

Folkevalgte organer skal ha et reglement som fastsetter

- a) organets virkeområde og eventuelle vedtaksmyndighet
- b) tidsperioden som organet er opprettet for
- c) eventuelle andre sentrale bestemmelser om organets virksomhet.

Plikten etter første ledd gjelder ikke representantskap og andre styringsorganer for interkommunalt politisk råd, representantskap og andre styringsorganer for kommunalt oppgavefelleskap og styre for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak.

§ 5-14 Reglement for delegering og innstilling

Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv et reglement for hvordan vedtaksmyndighet og innstillingsrett skal delegeres. Dette skal gjøres innen 31. desember året etter at kommunestyret og fylkestinget ble konstituert. Det sist fastsatte reglementet og eventuelle andre vedtak om delegering og innstillingsrett gjelder inntil et nytt reglement er fastsatt.

Kapittel 6. Ordfører

§ 6-1 Ordførerens myndighet og oppgaver

Ordføreren i kommunen er møteleder i kommunestyret og formannskapet. Ordføreren i fylkeskommunen er møteleder i fylkestinget og fylkesutvalget.

Ordføreren er rettslig representant for kommunen eller fylkeskommunen og underskriver på kommunens eller fylkeskommunens vegne hvis ikke myndigheten er tildelt andre.

Ordføreren har møte-, tale- og forslagsrett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer unntatt kommune- og fylkesråd og organer under dem. I kontrollutvalget har ordføreren likevel bare møte- og talerett. Ordføreren har bare stemmerett i organer der han eller hun er valgt medlem. Ordføreren kan la et annet medlem av kommunestyret eller fylkestinget representere seg i de organene som han eller hun ikke er medlem av.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi ordføreren myndighet til å

- a) treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning
- b) treffe vedtak i hastesaker etter § 11-8 første ledd
- c) opprette utvalg som skal forberede saker som ikke har prinsipiell betydning.

Formannskapet og fylkesutvalget kan selv gi ordføreren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Ordføreren skal rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan den delegerte myndigheten er benyttet.

§ 6-2 Valg av ordfører og varaordfører

Kommunestyret og fylkestinget velger selv ordfører og varaordfører blant formannskapets eller fylkesutvalgets medlemmer.

Den som skal velges, må før valget ha samtykket til å stille til valg. Ordføreren og varaordføreren velges for hele valgperioden.

I kommuner og fylkeskommuner som har innført parlamentarisk styreform, skal ordfører og varaordfører velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Hvis ordføreren trer midlertidig ut av vervet, rykker varaordføreren opp som ordfører. En ny varaordfører skal da velges midlertidig. Hvis ordføreren trer endelig ut av vervet, skal det velges en ny ordfører.

Kapittel 7. Valg til folkevalgte organer

§ 7-1 Konstituerende møte i kommunestyret og fylkestinget

Etter at valgoppgjøret ved kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er avsluttet, skal sittende ordfører kalle inn til konstituerende møte i det nyvalgte kommunestyret eller fylkestinget. Medlemmene skal innkalles med minst 14 dagers varsel, og møtet skal holdes innen

utgangen av oktober måned. Minst 2/3 av medlemmene må være til stede for at kommunestyret eller fylkestinget skal kunne treffe vedtak.

Som første sak i det konstituerende møtet tar kommunestyret og fylkestinget stilling til om kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er gyldig, jf. valgloven § 13-4 første ledd. Hvis kommunen har avholdt direkte valg til kommunedelsutvalg, tar kommunestyret også stilling til om dette valget er gyldig, før øvrige valg avholdes.

Når det er avgjort at valg som nevnt i andre ledd er gyldig, velges formannskap eller fylkesutvalg, ordfører, varaordfører og kontrollutvalg for den nye valgperioden. I det konstituerende møtet bør det også velges medlemmer av andre folkevalgte kommunale eller fylkeskommunale organer og ledere for disse organene. Valg av leder kan overlates til organet selv hvis ikke den loven eller en annen lov bestemmer noe annet.

Kommunestyre, fylkesting, formannskap, fylkesutvalg og kontrollutvalg trer i funksjon fra det konstituerende møtet. Andre folkevalgte organer, ordfører og varaordfører trer i funksjon straks de er valgt.

For folkevalgte organer der nye medlemmer ikke blir valgt i det konstituerende møtet, utvides de sittende medlemmenes funksjonstid til det er avholdt nyvalg, men ikke lenger enn til første årsskifte i den nye valgperioden.

§ 7-2 Valgbarhet og plikt til å ta imot valg

Denne bestemmelsen gjelder ved valg til

- kommuneråd og fylkesråd
- utvalg, inkludert kommunedelsutvalg, kontrollutvalg og partssammensatte utvalg
- felles, folkevalgt nemnd i vertskommunesamarbeid
- styret for en institusjon
- styret etter § 10-8
- et styringsorgan for et interkommunalt politisk råd
- representantskap og andre styringsorganer for et kommunalt oppgavefelleskap
- styret for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
- et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ hjemlet i særlov
- arbeidsutvalg valgt av kommunedelsutvalg.

Valgbarhet og plikt til å ta imot valg til kommunestyret og fylkestinget er regulert i valgloven § 3-3.

En person er valgbar og plikter å ta imot valg hvis følgende vilkår er oppfylt:

- Han eller hun har stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalg.
- Han eller hun er innført i folkeregisteret som bosatt i kommunen eller i en av kommunene i fylket på tidspunktet for det aktuelle valget.

- Han eller hun har skriftlig samtykket til å stille til valg.

Ved valg til representantskapet i et interkommunalt politisk råd etter § 18-3 første ledd gjelder bare tredje ledd bokstav c.

Når styret for en institusjon, et styre etter § 10-8, et annet styringsorgan for kommunalt oppgavefelleskap enn representantskapet, eller styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak skal velges, er også de som er innført i folkeregisteret som bosatt i en annen kommune når valget skjer, valgbare.

Personer som ikke har nådd stemmerettsalderen, men som for øvrig fyller vilkårene for valgbarhet og stemmerett, er valgbare, men er ikke pliktige til å ta imot valg.

§ 7-3 Utelukket fra valg

Utelukket fra valg til organer nevnt i § 7-2 er

- fylkesmannen og assisterende fylkesmann
- kommunedirektøren i kommunen eller fylkeskommunen og hans eller hennes stedfortreder
- kommunalsjefer, etatssjefer og ledere på tilsvarende nivå
- sekretærer for kommunestyret eller fylkestinget
- den som har ansvaret for regnskapsfunksjonen i kommunen eller fylkeskommunen
- de som foretar revisjon av kommunen eller fylkeskommunen
- ansatte i sekretariatet som utfører tjenester for kontrollutvalget i kommunen eller fylkeskommunen
- ansatte i sekretariatet til kommunerådet eller fylkesrådet som har fått delegert myndighet fra rådet.

Første ledd bokstav b og c gjelder ikke ved valg til underordnede styringsorganer i kommunale oppgavefelleskap.

Medlemmer og varamedlemmer av kontrollutvalget kan ikke velges som

- ordfører eller varaordfører
- medlem eller varamedlem av formannskap eller fylkesutvalg
- medlem eller varamedlem av kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ med beslutningsmyndighet
- medlem av kommuneråd eller fylkesråd
- medlem eller varamedlem av kommunestyrekomité eller fylkestingskomité.

Ved valg til kommunedelsutvalg kan kommunestyret selv vedta at bare de som er innført i folkeregisteret som bosatt i kommunedelen, er valgbare.

Den som er ansvarlig for regnskapet i et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak, er ikke valgbar til styret i foretaket. Den som er ansvarlig for regnskapet eller foretar revisjon av interkommunalt politisk råd eller kom-

munalt oppgavefelleskap, er ikke valgbar til representantskapet eller andre styringsorganer for virksomheten.

En kandidat ved kommunestyrevalget er ikke valgbar til stemmestyret i kommunen, jf. valgloven § 4-2. En kandidat ved stortingsvalget eller fylkestingsvalget er ikke valgbar til stemmestyret i kommunene i valgdistriktet.

En kandidat som ellers ville vært utelukket fra valg på grunn av sin stilling, er likevel valgbar hvis han eller hun har fratrudd stillingen når organet trer i funksjon.

§ 7-4 Forholdsvalg, avtalevalg eller flertallsvalg

Medlemmer til folkevalgte organer skal velges ved forholdsvalg hvis minst ett medlem krever det. I andre tilfeller skal medlemmene velges ved avtalevalg.

Leder og nestleder for folkevalgte organer skal velges ved flertallsvalg.

§ 7-5 Listeforslag ved forholdsvalg

Forholdsvalg foregår på grunnlag av lister med forslag til kandidater. Listene skal være innlevert på forhånd. Partier eller grupper som er representert i det velgende organet, kan bare levere ett listeforslag hver. Antall navn på listen kan være dobbelt så høyt som antall medlemmer som skal velges. Kandidater fra et parti eller en gruppe kan bare føres opp på partiets eller gruppens listeforslag eller på en fellesliste som utgår fra flere partier eller grupper.

Hvis det skal velges fire medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte listen. Hvis det skal velges to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.

Listeforslaget skal være underskrevet av minst ett medlem av det partiet eller den gruppen som fremmer forslaget. Den som underskriver forslaget, må være medlem av det velgende organet.

§ 7-6 Valgoppgjør ved forholdsvalg

Ved valgoppgjøret fordeles organets medlemsplasser på de ulike listene etter hvor mange stemmesedler hver liste har fått, ved bruk av delingsstall 1, 2, 3, 4 osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller plassen den av listene som har fått flest stemmer. Har listene fått like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

Når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få, pekes medlemmene fra den enkelte listen ut i

den rekkefølgen de står oppført på det innleverte listeforslaget.

Hvis en liste får minst fire medlemmer i organet, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent fra listen. Får listen tre eller færre medlemmer i organet, skal begge kjønn være representert fra listen. Viser det seg at utpekingen etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på listen inntil kravet er oppfylt.

Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i tredje ledd følges så langt det er mulig.

Hver liste skal tildeles varamedlemmer. Så langt det er mulig, skal det være to flere varamedlemmer enn faste medlemmer. Varamedlemsplassene fordeles i samsvarende med andre og tredje ledd.

§ 7-7 Avtalevalg

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv enstemmig vedta at valg til folkevalgte organer skal foregå som avtalevalg etter denne paragrafen.

Valget gjennomføres på grunnlag av en innstilling med forslag til medlemmer og varamedlemmer. Innstillingen skal inneholde like mange navn som det skal velges medlemmer, og det skal angis hvilket parti eller hvilken gruppe medlemmene representerer. Innstillingen kan også inneholde navn på varamedlemmer for hvert parti eller hver gruppe. Antall varamedlemmer kan være inntil to flere enn de faste medlemmene fra partiet eller gruppen. Innstillingen vedtas enstemmig av kommunestyret eller fylkestinget.

Hvis organet skal bestå av minst fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert i organet med minst 40 prosent. Skal organet bestå av tre eller færre medlemmer, skal begge kjønn være representert i organet. Viser det seg at et valg etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal det nødvendige antallet kandidater fra det underrepresenterte kjønn settes inn for å oppfylle kravet. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.

Når varamedlemmer skal velges, skal framgangsmåten i tredje ledd følges.

§ 7-8 Flertallsvalg

Ved flertallsvalg er den personen valgt som har fått mer enn halvparten av de avgitte stemmene. Hvis ingen får mer enn halvparten av stemmene, holdes en ny av-

stemning. Den som får flest stemmer ved den nye avstemningen, blir valgt. Hvis to eller flere kandidater får like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

§ 7-9 *Uttreden og fritak*

En folkevalgt som ikke lenger er valgbar til et folkevalgt organ, trer endelig ut av organet. En folkevalgt som er registrert som utflyttet fra kommunen eller fylkeskommunen, og derfor ikke lenger er valgbar, kan likevel tre inn igjen i vervet hvis han eller hun flytter tilbake igjen innen to år.

Hvis en folkevalgt ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe for han eller henne, kan kommunestyret eller fylkestinget etter søknad frita den folkevalgte for vervet midlertidig eller for resten av valgperioden. Når søknaden vurderes, skal det legges vekt på om grunnlaget for søknaden var kjent på det tidspunktet da den folkevalgte samtykket i å bli valgt. Den som ikke har nådd stemmerettsalderen, har krav på fritak hvis han eller hun søker om det.

En folkevalgt som har fått innvilget midlertidig fritak, har ikke rett til å tre inn igjen i vervet før fritaksperioden er over.

§ 7-10 *Opprykk, nyvalg og suppleringsvalg*

Hvis medlemmer har forfall til et møte i et folkevalgt organ, innkalles varamedlemmer fra den gruppen der det er forfall. Varamedlemmer skal så langt som mulig innkalles i den nummerordenen de er valgt.

Hvis en folkevalgt i andre organer enn kommunestyret og fylkestinget er innvilget fritak i minst tre måneder, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge et settemedlem for den perioden fritaket gjelder. Ved valg av et settemedlem skal rekkefølgen på listen for varamedlemmer følges.

Hvis medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget trer endelig ut, og de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerordenen varamedlemmene er valgt. Hvis medlemmer av kommunestyret trer endelig ut, og de er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerordenen de er valgt.

Hvis et medlem eller varamedlem av et annet folkevalgt organ enn kommunestyre, fylkesting, kommunestyrekomiteé eller fylkestingskomiteé trer endelig ut, skal det velges et nytt medlem eller varamedlem. Det nye medlemmet skal velges fra den samme gruppen som det uttreddende medlemmet tilhørte. Hvis dette vil føre til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i organet, skal det, hvis det er mulig, velges et nytt medlem fra det underrepresenterte kjønn.

Hvis lederen av et folkevalgt organ trer endelig ut av organet, skal det velges en ny leder.

Hvis antallet varamedlemmer eller en gruppes varamedlemmer til formannskapet, fylkesutvalget eller et annet folkevalgt organ som er valgt av kommunestyret eller fylkestinget, er blitt for lavt, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge ett eller flere faste eller midlertidige varamedlemmer. Disse varamedlemmene skal velges fra den gruppen som har et for lavt antall varamedlemmer (suppleringsvalg). Hvis det viser seg at denne framgangsmåten fører til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av varamedlemmene til organet eller gruppens varamedlemmer, skal det, hvis det er mulig, velges nytt varamedlem fra det underrepresenterte kjønn. Formannskapet eller fylkesutvalget kan få delegert myndighet til å velge varamedlemmer til andre organer.

Ved nyvalg etter fjerde ledd og suppleringsvalg etter sjettede ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen informerer deretter kommunestyret, formannskapet, fylkestinget eller fylkesutvalget, som velger den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt. Ved nyvalg etter fjerde ledd rykker det nye medlemmet eller varamedlemmet inn på den ledige plassen. Ved suppleringsvalg etter sjettede ledd skal det nyvalgte varamedlemmet plasseres nederst på listen over varamedlemmer.

§ 7-11 *Suspensjon o.l.*

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot en folkevalgt for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, 170 bokstav b, 171 til 174, 208 til 210, 353, kapittel 27 eller 30, og forholdet er knyttet til utøvelse av tjeneste eller et verv for kommunen eller fylkeskommunen, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere den folkevalgte fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Hvis det dreier seg om forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, gjelder ikke vilkåret om at forholdet skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for kommunen eller fylkeskommunen.

Hvis det blir tatt ut tiltale mot ordføreren for et forhold som kan straffes med fengsel i mer enn tre år, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere ordføreren fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Vedtaket skal treffes med minst 2/3 av de avgitte stemmene.

En folkevalgt som er suspendert, har krav på erstatning for tapt arbeidsfortjeneste, krav på arbeidsgodtgjøring eller godtgjøring ved frikjøp etter reglene i §§ 8-3, 8-4 og 8-5 i inntil ett år. Dette gjelder likevel bare hvis den folkevalgte har et verv som utgjør minimum en 20 prosent stilling.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv vedta å frata ordføreren vervet hvis ordføreren ved sin oppførsel viser at han eller hun er uskikket til å ivareta vervet. Vedtaket skal treffes med minst 90 prosent av de avgitte stemmene.

Et vedtak om å suspendere en folkevalgt eller om å frata en folkevalgt ordførervervet, er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2.

Kapittel 8. Rettigheter og plikter for folkevalgte

§ 8-1 Rett og plikt til å delta i møte

Medlemmer av et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ plikter å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall.

Medlemmer som er til stede i et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ når en sak tas opp til avstemning, plikter å stemme. Ved valg og vedtak om ansettelse er det adgang til å stemme blankt.

§ 8-2 Rett til fri fra arbeid

Arbeidstakere har krav på fri fra sitt arbeid når det er nødvendig på grunn av møteplikt i kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer.

Arbeidstakere som har et kommunalt eller fylkeskommunalt verv på heltid eller deltid, har også rett til permisjon fra sitt arbeid i fire år eller for resten av valgperioden.

Første og andre ledd gjelder på tilsvarende måte for folkevalgte bosatt i et annet nordisk land.

§ 8-3 Dekning av utgifter og økonomisk tap

Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på skyss-, kost- og overnattingsgodtgjøring for reiser i forbindelse med vervet. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om slik godtgjøring.

Den som blir påført utgifter som følge av et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på å få dekket utgiftene opp til et visst beløp per dag. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om dekning av slike utgifter.

Den som taper inntekt fordi han eller hun har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på erstatning opp til et visst beløp per dag. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om slik erstatning. Det skal fastsettes ulike satser for dokumenterte og ikke-dokumenterte tap.

§ 8-4 Arbeidsgodtgjøring

Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på godtgjøring for sitt arbeid. Kom-

munestyret eller fylkestinget gir selv forskrift for slik godtgjøring.

§ 8-5 Godtgjøring ved frikjøp

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at folkevalgte som frikjøpes, skal motta én fast godtgjøring i stedet for dekning av tapt inntekt etter § 8-3 tredje ledd og arbeidsgodtgjøring etter § 8-4.

§ 8-6 Ettergodtgjøring

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, kan søke om ettergodtgjøring når de fratrer vervet. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv gi forskrift om lengden slik ettergodtgjøring kan ha, men ikke utover alminnelig oppsigelsestid for fast ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

Retten til ettergodtgjøring skal avkortes krone for krone mot annen inntekt. Det samme gjelder for ordnær inntekt som den folkevalgte frivillig avstår fra.

Pensjonsinntekter etter folketrygdloven kapittel 19 og kapittel 20 skal ikke anses som inntekt etter andre ledd.

§ 8-7 Pensjonsordning

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å opprette eller slutte seg til en pensjonsordning for folkevalgte i kommunen eller fylkeskommunen.

Kongen kan gi forskrift om slike pensjonsordninger.

§ 8-8 Rett til sykepenger

Kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til sykepenger som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

§ 8-9 Rettigheter ved yrkesskade

Kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til ytelser ved yrkesskade som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

§ 8-10 Permisjoner

Kommunestyret og fylkestinget skal selv gi forskrift om permisjon for folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse. Permisjon kan bare gis i samsvar med arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-10, 12-12 og 12-15.

Under permisjonen beholder de folkevalgte godtgjøringen i inntil to uker, med mindre de gir avkall på den. Under svangerskapspermisjon, omsorgspermisjon, fødselspermisjon, foreldrepermisjon og permisjon ved barns og barnepassers sykdom skal kommunen og fylkeskommunen sørge for at de folkevalgte får rett til å

beholde godtgjøringen etter de samme reglene som gjelder for ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

Kapittel 9. Kommunale og fylkeskommunale foretak

§ 9-1 Opprettelse av kommunale eller fylkeskommunale foretak

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv treffe vedtak om opprettelse av kommunale eller fylkeskommunale foretak og skal velge styre og fastsette vedtekter for foretaket.

Kommunale og fylkeskommunale foretak er en del av kommunen eller fylkeskommunen.

Kommunale og fylkeskommunale foretak skal registreres i foretaksregisteret.

Øvrige kapitler i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for foretak.

§ 9-2 Delegering av myndighet til kommunerådet eller fylkesrådet

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv delegerer den myndigheten de har etter bestemmelsene i dette kapitlet, til kommunerådet eller fylkesrådet. Myndigheten til å treffe vedtak om å opprette eller nedlegge et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak kan likevel ikke delegeres. Rådet kan videredelegere myndigheten det har fått delegert, til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

§ 9-3 Vedtekter

Foretaket skal ha vedtekter som minst skal angi

- a) foretakets navn
- b) foretakets formål
- c) navnet på den kommunen der foretaket skal ha sitt forretningskontor
- d) antallet styremedlemmer
- e) annet som etter lov skal fastsettes i vedtekter.

Endringer i vedtektene vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

§ 9-4 Foretakets ledelse

Foretaket ledes av et styre og en daglig leder.

§ 9-5 Styrets sammensetning

Styret i kommunale og fylkeskommunale foretak skal ha minst tre medlemmer. Kommunestyret eller fylkestinget velger selv leder, nestleder og øvrige medlemmer til styret. Dette gjelder ikke styremedlemmer som de ansatte skal velge etter § 9-6.

Daglig leder for foretaket kan ikke være medlem i styret.

§ 9-6 Ansattes rett til å velge styremedlemmer

Et flertall av de ansatte i foretaket kan kreve at inntil 1/5 av styrets medlemmer med varamedlemmer skal velges av og blant de ansatte. De ansattes representanter har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse til forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettsvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler. Hvis foretaket har myndighet til å treffe enkeltvedtak eller fastsette forskrifter, jf. forvaltningsloven § 2, skal de ansattes representanter i styret ikke delta i behandlingen av disse sakene.

Kongen kan gi forskrift om hvordan antall ansatte i foretaket skal beregnes. Kongen kan også gi forskrift om valget, blant annet om vilkår for stemmerett, valgbarhet og valg måte, om avgjørelse av tvister om valget og om bortfall av verv som styremedlem.

§ 9-7 Valgperiode for styremedlemmene

Valgperioden for styremedlemmer er to år hvis ikke noe annet er bestemt i foretakets vedtekter. Valgperioden kan ikke være mer enn fire år.

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre ut av styret før valgperioden er over.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut styremedlemmer som de selv har valgt.

§ 9-8 Styrets myndighet

Styret har myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder foretaket og dets virksomhet. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med lover og forskrifter, foretakets formål og vedtekter, kommunens eller fylkeskommunens økonomiplan og årsbudsjett og andre vedtak eller retningslinjer som er fastsatt av kommunestyret eller fylkestinget.

Styret skal føre tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.

Styret for foretaket vedtar et eget årsbudsjett innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt for foretaket. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om budsjettet.

Styret avlegger årsregnskapet og avgir årsberetningen for foretaket.

§ 9-9 Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlemmer av styret og daglig leder kan kreve at styret sammenkalles. Daglig leder har møte- og talerett i styremøtene hvis ikke styret for det enkelte møtet bestemmer noe annet.

Styrets leder innkaller til styremøte. Styremedlemmene skal kalles inn med rimelig varsel, og innkallingen skal inneholde en saksliste.

Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er til stede.

Styremøtet ledes av styrets leder, eller av nestlederen hvis lederen ikke er til stede. Hvis ingen av de to er til stede, velges en møteleder.

Vedtak treffes med alminnelig flertall av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er bestemt i vedtektene. De som stemmer for et forslag, må likevel utgjøre mer enn 1/3 av det samlede antall styremedlemmer for at forslaget skal anses som vedtatt. Hvis antall stemmer for og imot et forslag er likt, er møtelederens stemme avgjørende.

Styret kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis styret er fulltallig, og hvis styret enstemmig beslutter å behandle saken. Før styret behandler saken, skal kommunedirektøren varsles.

Det skal føres protokoll fra møtet. Protokollen skal underskrives av alle styremedlemmer som er til stede. Styremedlemmer eller daglig leder som er uenig i styrets beslutning, kan kreve å få sin oppfatning innført i protokollen.

§ 9-10 Vedtak som må godkjennes av kommunestyret eller fylkestinget

I vedtektene kan det fastsettes at styrets vedtak i nærmere angitte saker må godkjennes av kommunestyret eller fylkestinget selv for å være bindende for kommunen eller fylkeskommunen. En avtale som ikke er godkjent av kommunestyret eller fylkestinget, er ikke bindende for kommunen eller fylkeskommunen hvis vedtektsbestemmelsen er registrert i foretaksregisteret, eller hvis avtalen kjente eller burde ha kjent til vedtektsbestemmelsen. Hvis avtalen er helt eller delvis gjennomført, skal ytelsene tilbakeføres. Hvis dette ikke er mulig, skal ytelsesens økonomiske verdi tilbakeføres.

§ 9-11 Daglig leder

Daglig leder ansettes av styret. Det kan fastsettes i vedtektene at daglig leder skal ansettes av kommunestyret eller formannskapet, eventuelt fylkestinget eller fylkesutvalget. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan ansettelsesmyndigheten legges til kommunerådet eller fylkesrådet. Rådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

§ 9-12 Daglig leders myndighet

Daglig leder er ansvarlig for den daglige ledelsen av foretaket. Daglig leder er direkte underordnet styret og skal følge de retningslinjene og påleggene som styret gir.

Daglig leder har det løpende personalansvaret, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.

Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som er av uvanlig art eller av stor betydning for foretaket. Slike saker kan daglig leder bare avgjøre hvis styret i det enkelte tilfellet har gitt daglig leder myndighet til det, eller hvis det vil føre til vesentlig ulempe for foretaket eller for kommunen eller fylkeskommunen å vente på styrets beslutning. Daglig leder skal så snart som mulig informere styret om sine vedtak.

§ 9-13 Internkontroll i kommunalt og fylkeskommunalt foretak

Kommunale og fylkeskommunale foretak skal ha internkontroll med foretakets virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Daglig leder i foretaket er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal daglig leder

- a) utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
- b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

§ 9-14 Rapportering til styret i foretaket om internkontroll og statlig tilsyn

Daglig leder skal rapportere til styret i foretaket om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

§ 9-15 Budsjettsstyring

Daglig leder skal minst to ganger i året rapportere til foretakets styre om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med foretakets årsbudsjett. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik fra årsbudsjettet, skal daglig leder foreslå endringer i dette. Styret skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle kravene om realisme og balanse etter § 14-4.

Styret skal gjennom budsjettåret legge fram rapporter for kommunestyret eller fylkestinget som viser utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med kommunestyrets eller fylkestingets vedtatte rammer for foretaket.

§ 9-16 *Forholdet til kommunens eller fylkeskommunens administrasjon*

Kommunedirektøren i kommunen eller fylkeskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsrett overfor foretakets daglige leder.

Kommunedirektøren kan instruere styret og daglig leder om at et vedtak i foretaket ikke skal iverksettes før kommunestyret eller fylkestinget har behandlet saken.

Kommunedirektøren skal gis anledning til å uttale seg før styret treffer vedtak i saker som også skal behandles av kommunestyret eller fylkestinget. Uttalelsen skal legges fram for styret i foretaket når styret skal behandle saken. Styrets vedtak skal sendes til kommunestyret eller fylkestinget via kommunedirektøren.

I kommuner eller fylkeskommuner med parlamentarisk styreform er myndigheten etter andre ledd lagt til kommunerådets eller fylkesrådets leder. Hvis rådets medlemmer har ansvaret for å lede hver sin del av administrasjonen, ligger myndigheten etter andre ledd hos det medlemmet som leder den delen av administrasjonen som foretaket hører inn under.

§ 9-17 *Representasjon*

Styret representerer foretaket utad og inngår avtaler på kommunens eller fylkeskommunens vegne innenfor foretakets formål.

Et styremedlem eller daglig leder kan gis representasjonsrett etter første ledd, enten i vedtektene eller av styret. Styrets myndighet etter første punktum kan begrenses i vedtektene.

Daglig leder representerer foretaket utad i saker som faller innenfor daglig leders myndighet etter § 9-12.

§ 9-18 *Overskridelse av representasjonsretten*

Hvis noen som representerer foretaket utad, har overskredet sin myndighet, blir en avtale eller annen privatrettslig disposisjon ikke bindende for kommunen eller fylkeskommunen. Dette gjelder bare hvis den andre parten innså eller burde ha innsett at myndigheten ble overskredet, og at det derfor ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

Kapittel 10. Parlamentarisk styreform

§ 10-1 *Innføring og oppheving av parlamentarisk styreform*

Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv om parlamentarisk styreform skal innføres i kommunen eller fylkeskommunen. Et slikt vedtak krever minst 2/3 av de avgitte stemmene.

Skal et vedtak kunne treffes etter første ledd, må det forrige kommunestyret eller fylkestinget ha votert over et forslag om å innføre parlamentarisk styreform før 1.

januar i siste år av valgperioden. Det kreves ikke at forslaget oppnår flertall.

En ny styreform må være vedtatt og satt i verk senest 1. januar i det andre hele året av valgperioden.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å avvikle parlamentarisk styreform med alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Reglene i andre og tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når parlamentarisk styreform skal avvikles.

§ 10-2 *Kommuneråd og fylkesråd*

Et kommuneråd eller fylkesråd leder henholdsvis den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen. Bestemmelser om kommunedirektøren gjelder på tilsvarende måte for kommunerådet og fylkesrådet hvis ikke noe annet er bestemt i lov.

Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv om rådet skal opprettes etter reglene i § 10-4 eller § 10-5.

Personer som velges som medlem av kommuneråd eller fylkesråd, skal fratru sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv i funksjonsperioden. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge settemedlemmer for andre verv enn kommunestyre- eller fylkestingsmedlem for den perioden personene er medlemmer av kommunerådet eller fylkesrådet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv delegere vedtaksmyndighet til rådet i alle saker hvis ikke noe annet følger av lov.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta at rådet kan gi enkeltmedlemmer ansvaret for å lede deler av administrasjonen. Medlemmer som har fått ansvar for å lede deler av administrasjonen, kan få delegert myndighet av rådet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Rådet skal minst én gang i halvåret rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om vedtak i saker som har prinsipiell betydning.

§ 10-3 *Møteplikt. Møte- og talerett*

Rådets medlemmer har møteplikt og talerett i kommunestyrets eller fylkestingets møter.

Rådets leder har møte- og talerett i møter i andre kommunale eller fylkeskommunale organer. Rådets leder kan la ett av de øvrige medlemmene i rådet utøve denne retten på sine vegne. Enkeltmedlemmer som har fått ansvaret for å lede deler av administrasjonen, har møte- og talerett i organer som behandler saker som hører inn under enkeltmedlemmets ansvarsområde.

Møte- og taleretten for lederen og medlemmene av rådet gjelder ikke for møter i kontrollutvalget. Møte- og taleretten gjelder heller ikke når kommunestyrets eller fylkestingets egne organer behandler saker som gjelder

organisering av henholdsvis kommunestyrets, fylkestingets eller organenes egen virksomhet.

§ 10-4 Valg av kommuneråd eller fylkesråd

Hvis kommunerådet eller fylkesrådet skal opprettes ved valg, velges rådet av henholdsvis kommunestyret eller fylkestinget selv.

Etter hvert kommunestyre- eller fylkestingsvalg skal rådet velges i det konstituerende møtet.

Hvis kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt at rådet skal fratres, eller rådet har meddelt at det vil fratres, skal nytt råd velges senest i det neste møtet. Det samme gjelder hvis lederen av rådet fratres. Rådet tiltrer straks det er valgt.

Forslag til råd skal inneholde navn på leder, nestleder og øvrige medlemmer. Bestemmelsene om avstemninger i § 11-9 andre ledd og om representasjon fra begge kjønn i § 7-7 tredje ledd gjelder på tilsvarende måte.

Hvis et medlem av rådet fratres etter eget ønske eller etter ønske fra kommunestyret eller fylkestinget, skal rådet i førstkommende kommunestyremøte eller fylkestingsmøte foreslå ny sammensetning av rådet. Medlemmet som fratres, fungerer i vervet inntil ny sammensetning er vedtatt.

§ 10-5 Utpeking av kommunerådsleder eller fylkesrådsleder

Hvis kommunerådet eller fylkesrådet skal opprettes ved utpeking, skal ordføreren peke ut en kommunerådsleder eller fylkesrådsleder som skal danne nytt råd. Det samme gjelder når endringer i den parlamentariske situasjonen tilsier at det må dannes et nytt råd.

Kommunerådslederen eller fylkesrådslederen setter selv sammen rådet. Bestemmelsene om representasjon fra begge kjønn i § 7-7 tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når rådet skal settes sammen. Rådet trer i funksjon fra sitt konstituerende møte.

Lederen av rådet kan når som helst endre sammensetningen av rådet.

Medlemmer av rådet fratres enten etter ønske fra lederen av rådet, kommunestyret eller fylkestinget, eller etter eget ønske. Hvis lederen av rådet fratres, skal hele rådet fratres.

Straks kommunerådet og fylkesrådet har konstituert seg eller endret sin sammensetning, sender det melding til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan rådet er sammensatt.

§ 10-6 Politiske stillinger

Kommunerådet eller fylkesrådet kan selv opprette politiske stillinger som er knyttet til rådet eller medlemmer av rådet.

Personer som ansettes i slike politiske stillinger, skal fratres sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv i ansettelsesperioden. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge settemedlemmer for andre verv enn kommunestyre- eller fylkestingsmedlem for den perioden personene er ansatt i slike politiske stillinger.

Ansettelsesforholdet opphører når rådet eller det medlemmet av rådet som stillingen er knyttet til, fratres.

§ 10-7 Fratreden

Forslag om at kommunerådet, fylkesrådet eller medlemmer av rådet skal fratres, må fremmes i henholdsvis kommunestyremøte eller fylkestingsmøte. Forslaget skal behandles i neste møte hvis ikke 2/3 av de møtende medlemmene krever at det blir stemt over forslaget i det møtet der forslaget blir fremmet.

Hvis rådet skal fratres etter eget ønske, må det melde fra om dette i kommunestyremøte eller fylkestingsmøte.

Rådet som fratres, blir sittende inntil et nytt råd er satt sammen.

§ 10-8 Styret

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi kommunerådet eller fylkesrådet myndighet til å opprette og velge medlemmer til styret som på vegne av rådet skal lede deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten.

Rådet fastsetter selv vedtektene for et slikt styre, og det kan gi styret myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Et styre kan omorganiseres og nedlegges i valgperioden, og hele styret eller deler av det kan velges på nytt.

Medlemmer av et styre kan fratres vervet etter eget ønske.

§ 10-9 Forslagsrett

Medlemmer av kommunestyret og fylkestinget kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, for kommunestyret eller fylkestinget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere forslag som er fremmet etter bestemmelsen her, eller med samme innhold som en sak som tidligere er behandlet av kommunestyret, fylkestinget eller et av deres organer.

Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv hvordan forslaget skal behandles.

§ 10-10 Kontorlokaler og assistanse

Grupper av kommunestyremedlemmer eller fylkestingsmedlemmer som ikke deltar i henholdsvis kommunerådet eller fylkesrådet, skal sikres hensiktsmessige kontorlokaler og nødvendig assistanse til å kunne foreta egne utredninger.

Kapittel 11. Saksbehandling i folkevalgte organer

§ 11-1 Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for kommunale og fylkeskommunale folkevalgte organer og andre kommunale organer hvis ikke annet er bestemt i lov.

For styret i et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak gjelder bare § 11-3 andre og tredje ledd, § 11-4 til § 11-7, § 11-10 og § 11-11.

§ 11-2 Møte

Folkevalgte organer skal behandle saker og treffe vedtak i møter.

Møter i folkevalgte organer skal holdes hvis ett av følgende vilkår er oppfylt:

- Organet selv, kommunestyret eller fylkestinget vedtar det.
- Organets leder mener det er nødvendig.
- Minst 1/3 av medlemmene krever det.

Møter i folkevalgte organer ledes av organets leder eller nestleder. Hvis begge har forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg.

Alle medlemmer kan stille spørsmål til lederen, også om saker som ikke står på sakslisten.

§ 11-3 Innkalling og saksliste

Lederen av et folkevalgt organ setter opp saksliste for hvert enkelt møte. Innkalling til møtet skal sendes til organets medlemmer med rimelig varsel. Innkallingen skal inneholde en liste over de sakene som skal behandles, og dokumentene i sakene. En sak skal settes på sakslisten hvis minst 1/3 av organets medlemmer krever det.

Møtet skal kunngjøres på en hensiktsmessig måte, også hvis det antas at møtet vil bli helt eller delvis lukket etter § 11-5.

Sakslisten til møtet og andre møtedokumenter som ikke er unntatt fra offentlighet, skal være tilgjengelige for allmennheten.

Et folkevalgt organ kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak som er oppført på den utsendte sakslisten.

Et folkevalgt organ kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det. På tilsvarende måte kan organet fatte vedtak i en sak der saksdokumentene ikke er sendt ut sammen med innkallingen, hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det.

§ 11-4 Møtebok

Det skal føres møtebok for møter i alle folkevalgte organer. Med unntak av delene som er unntatt fra offentlighet, skal møteboken være tilgjengelig for all-

mennheten. Møteboken skal inneholde opplysninger om

- tid og sted for møtet
- hvem som møtte, og hvem som var fraværende
- hvilke saker som ble behandlet
- hvilke vedtak som ble truffet
- avstemningsresultat.

Hvis det blir vedtatt at et møte skal lukkes, skal hjemmelen for vedtaket tas inn i møteboken. Det samme gjelder for vedtak om at et medlem av organet er inhabilt eller får fritak av personlige grunner.

§ 11-5 Møteoffentlighet

Alle har rett til å være til stede i møter i folkevalgte organer dersom ikke noe annet følger av denne paragrafen.

Et folkevalgt organ skal vedta å lukke et møte når det skal behandle en sak som angår en arbeidstakers tjenstlige forhold. Organet skal også vedta å lukke et møte når det behandler en sak som inneholder opplysninger som er omfattet av lovbestemt taushetsplikt.

Et folkevalgt organ kan vedta å lukke et møte hvis ett av følgende vilkår er oppfylt:

- Hensynet til personvern krever at møtet lukkes.
- Hensynet til tungtveiende offentlige interesser tilsier at møtet lukkes, og det vil komme fram opplysninger i møtet som kunne ha vært unntatt fra innsyn etter offentleglova hvis de hadde stått i et dokument.

Kommunerådet eller fylkesrådet bestemmer selv om et møte i rådet skal være åpent. Hvis rådet skal behandle saker som er omtalt i andre ledd, skal møtet være lukket.

Et folkevalgt organ eller møtelederen kan vedta at en debatt om lukking av et møte skal holdes i lukket møte. En avstemning om eventuell lukking av et møte skal holdes i åpent møte.

§ 11-6 Lyd- og bildeopptak

Hvis noen ber om det, og hvis det ikke virker forstyrrende på gjennomføringen av møtet, skal møtelederen gi tillatelse til å gjøre opptak av eller overføre lyd eller bilde fra åpne møter.

§ 11-7 Fjernmøter

Kommunestyret og fylkestinget kan selv beslutte at folkevalgte organer i kommunen eller fylkeskommunen skal ha adgang til å holde møter som fjernmøte.

Fjernmøte innebærer at deltakerne ikke sitter i samme lokale, men at de via tekniske hjelpemidler likevel kan se, høre og kommunisere med hverandre. Kravene som ellers gjelder for møter, gjelder også for fjernmøter.

Et møte som skal lukkes etter § 11-5 andre ledd, kan ikke holdes som fjernmøte.

Departementet kan gi forskrift om krav til gjennomføring av fjernmøter, unntak fra kravet i andre ledd om at møtedeltakerne skal se hverandre og unntak fra tredje ledd.

§ 11-8 *Hastesaker*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi formannskapet eller fylkesutvalget, kommunerådet eller fylkesrådet, et utvalg etter § 5-7 eller ordføreren myndighet til å treffe vedtak i saker som skulle ha vært avgjort av et annet organ, når det er nødvendig å treffe et vedtak så raskt at det ikke er tid til å innkalle det organet som skulle ha avgjort saken. En melding om vedtak som er truffet i medhold av første punktum, skal legges fram i det neste møtet i det organet som skulle ha avgjort saken.

Lederen av et folkevalgt organ kan beslutte å behandle en sak skriftlig eller i hastefjernmøte hvis det er påkrevd å få avgjort en sak før neste møte, og det enten ikke er tid til å holde et ekstraordinært møte, eller saken ikke er så viktig at et ekstraordinært møte anses som nødvendig.

Ved hastefjernmøte etter andre ledd kan medlemmene kalles inn til møtet med kortere frist enn etter ordinære regler. Hvis 1/3 av organets medlemmer krever det, skal saken utsettes til det kan holdes et ordinært møte.

Når en sak skal behandles skriftlig etter andre ledd, skal sakens dokumenter med forslag til vedtak sendes samtidig til alle organets medlemmer. Forslaget anses som vedtatt hvis samtlige medlemmer slutter seg til det framlagte forslaget, og til at vedtaket treffes etter skriftlig saksbehandling.

§ 11-9 *Vedtaksførhet og avstemninger*

For at et folkevalgt organ skal kunne treffe et vedtak, må minst halvparten av medlemmene ha vært til stede under forhandlingene og avgitt stemme i den aktuelle saken.

Et vedtak treffes med flertallet av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet følger av denne loven eller av valgloven § 9-3 andre ledd. I andre saker enn de som gjelder valg, er møtelederens stemme avgjørende hvis antallet stemmer for og imot et forslag er likt.

Når økonomiplanen eller årsbudsjettet skal behandles i kommunestyret eller i fylkestinget, skal medlemmene ved den endelige avstemningen stemme over forslaget til økonomiplan eller årsbudsjett som helhet. Hvis det er fremmet flere alternative forslag, og ingen av disse får flertall ved første gangs avstemning, skal det

deretter stemmes over bare de to forslagene som fikk flest stemmer ved første gangs avstemning.

§ 11-10 *Inhabilitet for folkevalgte*

Bestemmelsene om inhabilitet i forvaltningsloven kapittel II gjelder ved behandlingen av saker i folkevalgte organer, med de særreglene som følger av denne paragrafen.

En folkevalgt som har vært med på å forberede eller treffe vedtak i en sak som ansatt i kommunen eller fylkeskommunen, er inhabil til senere å behandle den samme saken i et folkevalgt organ i henholdsvis kommunen eller fylkeskommunen. Første punktum gjelder ikke når årsbudsjett, økonomiplan, kommuneplan, regional planstrategi og regional plan behandles i et folkevalgt organ.

Når en klage skal behandles etter forvaltningsloven § 28 andre ledd, er en folkevalgt som har vært med på å forberede eller treffe vedtaket, inhabil til å delta i klageinstansens behandling av vedtaket, eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

En folkevalgt er ikke inhabil når det skal velges personer til offentlige tillitsverv, eller når det skal fastsettes godtgjøring o.l. for slike verv.

§ 11-11 *Fritak av personlige grunner*

En folkevalgt kan søke om å bli fritatt fra å delta i behandlingen av en sak hvis personlige grunner tilsier fritak. Det folkevalgte organet avgjør selv om han eller hun skal fritas.

§ 11-12 *Reglement for saksbehandling*

Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv et reglement med nærmere regler for saksbehandlingen i folkevalgte organer.

§ 11-13 *Utvidet innsynsrett for folkevalgte organer*

Kommunestyret og fylkestinget har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter, med de begrensningene som følger av denne paragrafen. Andre folkevalgte organer har, med de samme begrensningene, rett til innsyn i alle saksdokumenter som omhandler de delene av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet som ligger innenfor organets virkeområde.

Et folkevalgt organ kan bare få innsyn i saksdokumenter som gir kunnskap om taushetsbelagte opplysninger når det er nødvendig for behandlingen av en konkret sak, og forvaltningsloven § 13 b første ledd hjemler unntak fra taushetsplikten.

Hvis et folkevalgt organ ønsker å kreve innsyn i saksdokumenter etter første ledd, må et vedtak om å kreve innsyn treffes med minst tre stemmer eller med flertallet

av de avgitte stemmene i organet. Hvis et folkevalgt organ ønsker å kreve innsyn i saksdokumenter etter andre ledd, må et vedtak om å kreve innsyn treffes med flertallet av de avgitte stemmene i organet.

I parlamentarisk styrte kommuner og fylkeskommuner gjelder innsynsretten etter denne paragrafen ikke notater fra det enkelte rådsmedlemmet til rådet eller notater mellom rådsmedlemmene. Innsynsretten gjelder heller ikke sakslister til og møtebøker for forberedende møter i kommuneråd og fylkesråd der rådet ikke skal treffe vedtak eller legge fram innstilling. Saksdokumenter som er utarbeidet av administrasjonen som sekretariat for rådet, kan rådet unnta fra innsyn hvis saksdokumentene er utarbeidet for rådets eller det enkelte rådsmedlemmets egne forberedende vurderinger.

Innsynsrett etter denne paragrafen gjelder fra det tidspunktet saken som saksdokumentene tilhører, er sendt til behandling i det folkevalgte organet. For saker som blir avgjort av administrasjonen, kommunerådet eller fylkesrådet, gjelder innsynsretten fra det tidspunktet sakene er ferdigbehandlet.

Tredje del. Innbyggerdeltakelse

Kapittel 12. Innbyggerdeltakelse

§ 12-1 Innbyggerforslag

Innbyggerne i kommunen eller fylkeskommunen kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til forslaget hvis minst to prosent av innbyggerne står bak det. Likevel er 300 underskrifter i kommunen eller 500 i fylket alltid tilstrekkelig. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om det aktuelle forslaget gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til forslaget senest seks måneder etter at det er fremmet. Denne tidsfristen gjelder ikke hvis forslaget blir henvist til behandling i forbindelse med en pågående plansak etter plan- og bygningsloven. Forslagsstillerne skal informeres om vedtak som treffes, og om tiltak som gjennomføres som følge av forslaget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere innbyggerforslag. Det kan heller ikke fremmes innbyggerforslag med samme innhold som en sak som er behandlet av kommunestyret eller fylkestinget i løpet av valgperioden. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om et forslag kan fremmes.

Et forslag som er fremmet etter reglene i denne paragrafen, og som blir nedstemt i kommunestyret eller fylkestinget, kan bare påklages dersom forvaltningsloven eller annen lov gir klagerett.

§ 12-2 Folkeavstemninger

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at det skal holdes rådgivende folkeavstemninger om forslag som gjelder henholdsvis kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

Fjerde del. Administrasjonen

Kapittel 13. Administrasjonen

§ 13-1 Kommunedirektør. Myndighet og oppgaver

Kommunestyret og fylkestinget ansetter selv en kommunedirektør, som skal være leder av kommunens og fylkeskommunens administrasjon.

Kommunedirektøren skal lede den samlede kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen, med de unntak som følger av lov, og innenfor de instruksjer, retningslinjer eller pålegg kommunestyret eller fylkestinget gir.

Kommunedirektøren skal påse at saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet. Utredningen skal gi et faktisk og rettslig grunnlag for å treffe vedtak.

Kommunedirektøren skal påse at vedtak som treffes av folkevalgte organer, blir iverksatt uten ugrunnet opphold. Hvis kommunedirektøren blir oppmerksom på faktiske eller rettslige forhold som har sentral betydning for iverksettingen av vedtaket, skal han eller hun gjøre det folkevalgte organet oppmerksom på dette på en egnet måte.

Kommunedirektøren har møte- og talerett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer, med unntak av kontrollutvalget. Kommunedirektøren kan la en av sine underordnede utøve denne retten på sine vegne.

Et folkevalgt organ kan gi kommunedirektøren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Kommunedirektøren har det løpende personalansvaret for den enkelte, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.

§ 13-2 Åremål

Kommunestyret og fylkestinget kan selv bestemme at ledende administrative stillinger skal være åremålsstillinger. Det samme gjelder for ombud. Åremålsperioden skal være på minst seks år.

§ 13-3 Inhabilitet for ansatte

Bestemmelsene om inhabilitet i forvaltningsloven kapittel II gjelder ved behandlingen av saker i kommu-

nens og fylkeskommunens administrasjon, med de særreglene som følger av denne paragrafen.

Når en klage skal behandles etter forvaltningsloven § 28 andre ledd, er en ansatt som har vært med på å forberede eller treffe vedtaket, inhabil til å delta i klageinstansens behandling av vedtaket, eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

Hvis en overordnet ansatt er inhabil i en sak, kan heller ikke en direkte underordnet ansatt delta i klageinstansens behandling av saken eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

§ 13-4 Møterett for ansattes representanter i folkevalgte organer

Representanter for de ansatte i kommunen eller fylkeskommunen har møte- og talerett i folkevalgte organer når de behandler saker som gjelder forholdet mellom de ansatte og kommunen og fylkeskommunen som arbeidsgiver. Hvis de ansatte er representert i styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kapittel 9, gjelder ikke bestemmelsen her.

Representanter for de ansatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelser av forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettstvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler.

Representanter for de ansatte har ikke møterett i kontrollutvalg eller i organer som behandler klagesaker etter forvaltningsloven § 28 andre ledd. Representanter for de ansatte i revisjonen har likevel møte- og talerett i kontrollutvalget når utvalget behandler saker som gjelder forholdet mellom kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver, og de ansatte i revisjonen.

Kommunestyret eller fylkestinget fastsetter selv nærmere retningslinjer for de ansattes møterett.

§ 13-5 Pensjonsordning for ansatte

Kommunestyret og fylkestinget kan opprette eller slutte seg til en pensjonsordning for kommunalt eller fylkeskommunalt ansatte. Kongen kan gi forskrift om slike pensjonsordninger.

Femte del. Økonomi

Kapittel 14. Økonomiforvaltning

§ 14-1 Grunnleggende krav til økonomiforvaltningen

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivarettatt over tid.

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide samordnete og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi og for lokalsamfunnets eller regionens utvikling.

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelse kan innfris ved forfall.

§ 14-2 Kommunestyrets og fylkestingets plikter

Kommunestyret og fylkestinget skal selv vedta

- økonomiplanen og årsbudsjettet
- årsregnskapene og årsberetningene
- finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi
- regler for økonomiforvaltningen (økonomireglement)
- regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglement).

§ 14-3 Behandling av økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning

Økonomiplanen for de neste fire årene og årsbudsjettet for det kommende året skal vedtas før årsskiftet.

Årsregnskapene og årsberetningene skal vedtas senest seks måneder etter regnskapsårets slutt. Hvert årsregnskap skal behandles samtidig med tilhørende årsberetning. Vedtaket om årsregnskap skal angi hvordan et eventuelt merforbruk i driftsregnskapet skal dekkes inn.

Formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning. Kontrollutvalget skal uttale seg til kommunestyret eller fylkestinget om årsregnskapene og årsberetningene før formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform innstiller kommunerådet eller fylkesrådet til vedtak.

Innstillingen til økonomiplan og årsbudsjett, med alle forslag til vedtak som foreligger, skal offentliggjøres minst 14 dager før kommunestyret eller fylkestinget behandler den. Dette gjelder ikke for innstillinger om endring i vedtatt økonomiplan eller årsbudsjett.

Økonomiplanen, årsbudsjettet, årsregnskapene, årsberetningene og saksdokumentene fra det innstillende organet skal sendes departementet til orientering. Dette gjelder også revisjonsberetningen og kontrollutvalgets uttalelser til årsregnskapene og årsberetningene. Departementet kan gi forskrift om frister for disse oversendelsene.

§ 14-4 Økonomiplan og årsbudsjett

Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer og bevilgning.

ger og de målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på. De skal også vise utviklingen i kommunens eller fylkeskommunens økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser. Vedtaket om årsbudsjett skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige.

Økonomiplanen skal deles inn i en driftsdel og en investeringsdel. Årsbudsjettet skal deles inn i et driftsbudsjett og et investeringsbudsjett og stilles opp på samme måte som økonomiplanen.

Økonomiplanen kan inngå i eller utgjøre kommunepланens handlingsdel etter plan- og bygningsloven § 11-1 fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om bevilgningsoversikter, økonomiske oversikter og oversikter over utviklingen i gjeld.

§ 14-5 Årsbudsjettets bindende virkning. Budsjettstyring

Årsbudsjettet er bindende for kommunestyret, fylkestinget og underordnede organer. Første punktum er ikke til hinder for at kommunestyret eller fylkestinget kan gi et underordnet organ myndighet til å avgjøre at deler av en bevilgning i driftsbudsjettet skal benyttes til å finansiere utgifter i investeringsregnskapet. Første punktum gjelder ikke for utbetalinger som kommunen eller fylkeskommunen har en rettslig plikt til å foreta.

Kommunestyret eller fylkestinget skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle lovens krav om realisme og balanse.

Kommunedirektøren skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med årsbudsjettet. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik, skal kommunedirektøren foreslå endringer i årsbudsjettet.

Hvis årsregnskapet legges fram med et merforbruk i driftsregnskapet, skal kommunedirektøren foreslå endringer i årets budsjett. Saken skal behandles av kommunestyret eller fylkestinget senest 30. juni.

§ 14-6 Årsregnskap og bokføring

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide følgende årsregnskap:

- regnskap for kommunekassen eller fylkeskommunekassen
- regnskap for hvert kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
- regnskap for annen virksomhet som er en del av kommunen eller fylkeskommunen som rettssubjekt, og som skal ha eget regnskap i medhold av lov eller forskrift

- samlet regnskap for kommunen eller fylkeskommunen som juridisk enhet.

Årsregnskapene skal bestå av et driftsregnskap og et investeringsregnskap. Driftsregnskapet og investeringsregnskapet skal deles inn og stilles opp på samme måte som årsbudsjettet. Årsregnskapene skal også bestå av et balanseregnskap og noteopplysninger.

Årsregnskapene skal utarbeides i samsvar med følgende grunnleggende regnskapsprinsipper:

- All tilgang på og bruk av midler i året skal framgå av driftsregnskapet eller investeringsregnskapet.
- All tilgang på og bruk av midler skal regnskapsføres brutto.
- Alle kjente utgifter og inntekter i året skal tas med i årsregnskapet for vedkommende år, enten de er betalt eller ikke når årsregnskapet avsluttes.
- Hvis størrelsen på et beløp er usikkert, brukes beste estimat.

Årsregnskapene skal føres i samsvar med god kommunal regnskapsskikk.

Regnskapsopplysninger skal bokføres, spesifiseres, dokumenteres og oppbevares i samsvar med bokføringsloven §§ 3 til 14.

Årsregnskapene skal avlegges senest 22. februar.

Departementet kan gi forskrift om årsregnskapene, regnskapsføringen, regnskapsavslutningen og bokføringen og unntak fra denne paragrafen.

§ 14-7 Årsberetning

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide en årsberetning for kommunens eller fylkeskommunens samlede virksomhet. Det skal også utarbeides en egen årsberetning for hvert kommunalt eller fylkeskommunalt foretak.

Årsberetningene skal redegjøre for

- forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen, og om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretar den økonomiske handleevnen over tid
- vesentlige beløpsmessige avvik mellom årsbudsjettet og årsregnskapet, og vesentlige avvik fra kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene
- virksomhetens måloppnåelse og andre ikke-økonomiske forhold som er av vesentlig betydning for kommunen eller fylkeskommunen eller innbyggerne
- tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre en høy etisk standard
- den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling
- likestillingstiltak som er iverksatt, og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestillings- og

diskrimineringslovens formål om likestilling uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Årsberetningene skal avgis senest 31. mars.

§ 14-8 *Budsjett, regnskap og årsberetning for interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap*

Interkommunalt politisk råd etter kapittel 18 og kommunalt oppgavefellesskap etter kapittel 19 skal utarbeide et eget årsbudsjett innenfor de rammene som er vedtatt av kommunestyret eller fylkestinget i deltakerkommunene. Det skal også utarbeides et eget årsregnskap og en egen årsberetning. Vedtak om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning skal treffes av representantskapet i rådet eller oppgavefellesskapet.

Regnskapet til interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap som ikke er eget rettssubjekt skal innarbeides i kontorkommunens samlede årsregnskap etter § 14-6 første ledd bokstav d.

Departementet kan gi forskrift om årsbudsjettet, årsregnskapet og årsberetningen for interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap, og om unntak fra bestemmelsene om årsbudsjettet, årsregnskapet og årsberetningen.

§ 14-9 *Skillet mellom drift og investering i økonomiplan, årsbudsjett og årsregnskap*

Utgifter til drift skal føres i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet. Tilskudd til andres investeringer som nevnt i § 14-16 første og andre ledd og kirkeloven § 15 første ledd bokstav a og b, er utgift til drift som likevel kan føres i økonomiplanens investeringsdel, investeringsbudsjettet og investeringsregnskapet.

Økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet skal bare finansieres av løpende inntekter. Løpende inntekter som ikke benyttes i budsjettåret, skal settes av til driftsfond.

Departementet kan gi forskrift om hvilke utgifter og inntekter som hører til i henholdsvis driftsdel og investeringsdelen.

En andel av inntektene fra salg av aksjer som er klassifisert som finansielle anleggsmidler, skal regnes som løpende inntekter. Dette gjelder bare hvis kommuner eller fylkeskommuner har bestemmende innflytelse i selskapet. Departementet kan gi forskrift om hvordan andelen skal beregnes.

§ 14-10 *Balanse i økonomiplan og årsbudsjettet*

All bruk av midler i årsbudsjettet skal ha dekning i årets tilgang på midler.

Driftsbudsjettet skal dekke avdrag på lån med et beløp som minst tilsvarer avdrag beregnet etter § 14-18.

Årsbudsjettet skal dekke inn tidligere års merforbruk i driftsregnskapet og udekket beløp i investeringsregnskapet etter reglene i §§ 14-11 og 14-12.

Midler som etter lov eller avtale er reservert for særskilte formål, og som ikke benyttes i budsjettåret, skal settes av til et bundet fond.

Årsbudsjettet skal dekke avsetninger som er nødvendige for en god kommunal økonomiforvaltning. Investeringene skal over tid ha en egenfinansiering som ivaretar kommunens eller fylkeskommunens økonomiske handleevne.

Første til femte ledd gjelder på tilsvarende måte for hvert enkelt år i økonomiplanen.

§ 14-11 *Inndekning av merforbruk i kommunekassen og fylkeskommunekassen*

Et merforbruk i driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen skal dekkes inn året etter at det oppsto. Hvis merforbruket ikke kan dekkes inn året etter at det oppsto, skal det dekkes inn senest det andre året etter at det oppsto.

Kommunestyret eller fylkestinget kan i særlige tilfeller vedta at et merforbruk i driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen skal dekkes inn senest fire år etter at det oppsto. Hvis de samfunnsmessige og økonomiske konsekvensene av å dekke inn et merforbruk etter første punktum vil bli uforholdsmessig store, kan departementet godkjenne et vedtak om at merforbruket dekkes inn over en periode på flere enn fire år etter at det oppsto.

Et udekket beløp i investeringsregnskapet skal føres opp til dekning på investeringsbudsjettet året etter at det oppsto.

§ 14-12 *Inndekning av merforbruk i kommunalt og fylkeskommunalt foretak, interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap*

Kommunalt og fylkeskommunalt foretak etter kapittel 9, interkommunalt politisk råd etter kapittel 18 og kommunalt oppgavefellesskap etter kapittel 19 skal dekke inn et merforbruk i driftsregnskapet året etter at det oppsto. Et udekket beløp i investeringsregnskapet skal føres opp til dekning på investeringsbudsjettet året etter at det oppsto.

Hvis et merforbruk i driftsregnskapet til et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak ikke er fullt ut dekket inn i regnskapet i året etter at merforbruket oppsto, skal det resterende beløpet overføres fra kommunekassen eller fylkeskommunekassen til foretaket i budsjettet for det andre året etter at merforbruket oppsto. Hvis merforbruket i foretaket likevel ikke er dekket inn etter

dette, skal kommunekassen eller fylkeskommunekassen overføre det resterende beløpet i budsjettet for det tredje året etter at merforbruket oppsto. Dette gjelder også for de påfølgende årene inntil foretakets merforbruk er dekket inn.

Andre ledd gjelder på tilsvarende måte for deltakerkommunene hvis et merforbruk i driftsregnskapet til et interkommunalt politisk råd eller et kommunalt oppgavefelleskap ikke er fullt ut dekket inn i regnskapet i året etter at merforbruket oppsto.

Hvis den enkelte deltakerkommunens ansvar for å bidra med midler til inndekning av merforbruk i et interkommunalt politisk råd eller kommunalt oppgavefelleskap skal avvike fra den enkelte kommunens eller fylkeskommunens deltakeransvar, må dette fastsettes i samarbeidsavtalen.

§ 14-13 *Finans- og gjeldsforvaltning*

Finansreglementet skal inneholde bestemmelser som hindrer kommunen eller fylkeskommunen i å ta en vesentlig finansiell risiko i finans- og gjeldsforvaltningen, og som sikrer at løpende betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall. Finansreglementet skal også inneholde bestemmelser om hvilke avkastningsmål som skal ligge til grunn for finansforvaltningen.

Hvis det avdekkes avvik fra finansreglementet, skal det iverksettes nødvendige tiltak. Hvis det er nødvendig for å unngå vesentlig finansiell risiko, blant annet for å sikre at løpende betalingsforpliktelser kan innfris, skal kommunestyret eller fylkestinget selv endre finansreglementet.

Kommunedirektøren skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om forvaltningen av finansielle midler og gjeld. I tillegg skal kommunedirektøren etter årets utgang legge fram en rapport som viser utviklingen gjennom året og status ved utgangen av året.

Før kommuner og fylkeskommuner inngår avtaler, skal de dokumentere overfor avtaleparten at avtalen ikke innebærer vesentlig finansiell risiko i strid med § 14-1 tredje ledd.

En avtale som innebærer vesentlig finansiell risiko, er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens avtalepart forsto eller burde ha forstått dette.

Departementet kan gi forskrift om finansreglementets innhold og innholdet i rapporteringen, og krav om kvalitetssikring av finansreglementet og rutinene for finans- og gjeldsforvaltningen.

§ 14-14 *Vilkår for å ta opp lån*

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån til formålene som er nevnt i §§ 14-15 til 14-17, og til andre

formål som det er hjemmel til i annen lov. Eksisterende lån kan refinansieres.

Kommuner og fylkeskommuner kan bare ta opp lån innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget selv har vedtatt. Det kan bare tas opp lån etter § 14-15 første og andre ledd, § 14-16 og § 14-17 første ledd og til formål som har hjemmel i annen lov, hvis tiltaket har hjemmel i en bevilgning i investeringsbudsjettet.

Kommuner og fylkeskommuner kan etablere et lånefond. Et lånefond skal ha eget budsjett og regnskap. Bestemmelsene i denne paragrafen og §§ 14-15 til 14-17 gjelder også for opptak av lån til lånefondet.

Før kommuner eller fylkeskommunen inngår låneavtaler, skal de dokumentere overfor avtaleparten at

- a) lånet tas opp til et lovlig formål
- b) lånet er innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt
- c) tiltaket som lånet skal finansiere, har hjemmel i en bevilgning i investeringsbudsjettet, hvis lånet tas opp etter § 14-15 første eller andre ledd, § 14-16 eller § 14-17 første ledd eller til formål som har hjemmel i annen lov.

En avtale om lån er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens långiver forsto eller burde ha forstått at låneopptaket er i strid med første eller andre ledd.

§ 14-15 *Lån til egne investeringer. Driftskreditt*

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i varige driftsmidler som skal eies av kommunen eller fylkeskommunen selv. Det kan ikke tas opp lån for den delen av anskaffelseskost som blir kompensert etter merverdiavgiftskompensasjonsloven.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere kjøp av alle aksjene i et eiendomsselskap som skal eies av kommunen eller fylkeskommunen selv, hvis eiendomsselskapet ikke har

- a) annen virksomhet enn å eie fast eiendom og å drifte denne
- b) vesentlige forpliktelser som gjelder annet enn eiendommen
- c) andre ansatte enn daglig leder.

Kommuner og fylkeskommuner kan inngå avtale om driftskreditt eller ta opp likviditetslån.

§ 14-16 *Lån til andres investeringer. Lån til innfrielse av kausjoner*

Kommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av en annen kommune, men bare på områder hvor kommunene har et lovpålagt ansvar. Fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av en annen fylkeskommune, men bare på områder hvor fylkeskommunene har et lovpålagt ansvar.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av et selskap hvor kommunen eller fylkeskommunen har en eierandel i selskapet og hvor kommuner eller fylkeskommuner har bestemmende innflytelse, men bare ved investeringer på områder hvor kommunene eller fylkeskommunene har et lovpålagt ansvar. Kommunens eller fylkeskommunens låneopptak etter første punktum kan ikke være større enn eiernes samlede investeringstilskudd justert for kommunens eller fylkeskommunens eierandel i selskapet.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å innfri garantiansvar i form av en kausjon for andres økonomiske forpliktelser.

§ 14-17 *Lån til videre utlån og mottatte avdrag på videreutlån*

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere videre utlån hvis

- a) låntakeren skal bruke midlene til investeringer
- b) låntakeren ikke driver næringsvirksomhet
- c) utlånet ikke innebærer en vesentlig økonomisk risiko for kommunen eller fylkeskommunen.

Første punktum bokstav c gjelder ikke for lån til boligso-
siale formål.

Mottatte avdrag på videreutlån kan i årsbudsjettet bare finansiere avdrag på lån eller nye utlån.

§ 14-18 *Avdrag på lån*

Lån til formål som er nevnt i § 14-15 første og andre ledd og § 14-16, skal avdras årlig. Avdragene skal samlet være minst lik størrelsen på kommunens eller fylkeskommunens avskrivninger i regnskapsåret, justert for forholdet mellom størrelsen på lånegjelden og størrelsen på kommunens eller fylkeskommunens avskrivbare anleggsmidler. Justeringen etter andre punktum skal gjøres ut fra lånegjeldens og anleggsmidlenes bokførte verdi ved inngangen av regnskapsåret.

Første ledd gjelder også for lån som er tatt opp med hjemmel i annen lov. Lån som er tatt opp etter kirkeloven § 15 sjette ledd til investeringer i kirkebygg, kan likevel avdras over investeringens regnskapsmessige levetid hvis levetiden er vesentlig lengre enn levetiden på kommunens egne anleggsmidler.

Hvis mottatte avdrag på videreutlån er brukt til å betale avdrag på lån til formål som er nevnt i § 14-15 første og andre ledd og § 14-16, skal dette ikke redusere minimumsavdraget etter første ledd.

§ 14-19 *Garantier*

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke stille kausjon eller annen økonomisk garanti for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen

selv, hvis garantien innebærer en vesentlig økonomisk risiko eller er stilt for næringsvirksomhet. Et tilsagn om kausjon eller annen økonomisk garanti som en kommune eller fylkeskommune stiller for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv, er bare gyldig hvis vedtaket om å stille garantien er godkjent av departementet. Ved godkjenningen skal departementet bare vurdere om garantien er i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen. Departementet kan ikke godkjenne garantier i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen. Er garantien godkjent av departementet, regnes den ikke som ugyldig, selv om den er i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen.

Garantier for små beløp er unntatt fra kravet om godkjenning. Et garantitilsagn for små beløp er ikke gyldig hvis mottakeren av garantien forsto eller burde ha forstått at garantien er i strid med første ledd.

Departementet kan gi forskrift om garantiers varighet, krav til innholdet i garantivedtak og grensen for garantier for små beløp.

§ 14-20 *Pantsetting for andres gjeld*

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser. En pantsetting som er i strid med første punktum er ikke gyldig.

§ 14-21 *Overdragelse av krav på skatter og avgifter*

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke overdra sine krav på skatter og avgifter til andre. En avtale som er i strid med første punktum er ikke gyldig.

§ 14-22 *Motregning*

Den som skylder skatt, avgift eller gebyr til en kommune eller fylkeskommune, kan ikke uten samtykke fra kommunen eller fylkeskommunen gjøre opp dette ved motregning.

En bank kan bare få dekket sitt krav mot en kommune eller fylkeskommune ved motregning mot kommunens eller fylkeskommunens innskudd i banken hvis kommunen eller fylkeskommunen samtykker. Kommuner og fylkeskommuner kan likevel inngå avtale om konsernkonto med felles likviditetsdisponering.

Motregning i strid med første eller andre ledd er ikke gyldig.

Kapittel 15. Selvkost

§ 15-1 *Beregning av selvkost*

Hvis det er fastsatt i lov eller forskrift at kommunale eller fylkeskommunale gebyrer ikke skal være større

enn kostnadene ved å yte tjenesten, skal selvkost beregnes i samsvar med andre til fjerde ledd.

Samlet selvkost for en tjeneste skal tilsvare merkostnaden ved å yte tjenesten.

Samlet selvkost skal fastsettes ut fra følgende prinsipper:

- a) Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost.
- b) Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og beregnede rentekostnader.
- c) Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om beregning av selvkost og gjøre unntak fra tredje ledd.

Kapittel 16. Kommunenes og fylkeskommunenes rapportering til staten

§ 16-1 Rapportering til staten (KOSTRA)

Kommuner og fylkeskommuner skal rapportere opplysninger om økonomi, ressursbruk og tjenester til bruk i nasjonale informasjonssystemer (KOSTRA) til staten. Kommuner og fylkeskommuner skal også rapportere opplysninger om lokale folkeavstemninger.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal rapporteres, hvordan det skal rapporteres, og når det skal rapporteres.

§ 16-2 Kommunalt rapporteringsregister (KOR)

Det kommunale rapporteringsregisteret (KOR) skal gi en oversikt over rapporteringspliktene som staten ved lov eller vedtak har pålagt kommuner og fylkeskommuner.

Registeret skal inneholde informasjon om rapporteringspliktene som er nevnt i første ledd. Registeret skal holdes løpende oppdatert, og innholdet i registeret skal være allment tilgjengelig. Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger registeret skal inneholde.

Departementet skal sende melding til registeret om nye rapporteringsplikter og om endringer i gjeldende rapporteringsplikter. Departementet kan gi forskrift om hvordan meldingen skal gis, hvilke opplysninger som skal gis i meldingen, og hvordan registeret skal behandle opplysningene.

Rapporteringsplikter kan ikke gjøres gjeldende før de er publisert i registeret. Departementet kan gi forskrift om unntak fra første punktum.

Departementet peker ut hvem som skal forvalte registeret på vegne av departementet.

Sjette del. Interkommunalt samarbeid

Kapittel 17. Interkommunalt samarbeid

§ 17-1 Interkommunalt samarbeid

Kommuner og fylkeskommuner kan utføre felles oppgaver gjennom et interkommunalt samarbeid.

Et interkommunalt samarbeid skal foregå gjennom et interkommunalt politisk råd, kommunalt oppgavefellesskap, vertskommunesamarbeid, interkommunalt selskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak, en forening eller på en annen måte som det er rettslig adgang til.

Kapittel 18. Interkommunalt politisk råd

§ 18-1 Interkommunalt politisk råd

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd. Rådet kan behandle saker som går på tvers av kommune- eller fylkesgrensene. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et slikt råd.

Et interkommunalt politisk råd kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Rådet kan likevel gis myndighet til å treffe slike vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Rådets navn skal inneholde ordene interkommunalt politisk råd.

De øvrige kapitlene i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for interkommunale politiske råd.

§ 18-2 Deltakeransvar

Den enkelte deltakeren i et interkommunalt politisk råd har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av rådets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre rådets samlede forpliktelser.

Rådets kreditorer må først gjøre sitt krav gjeldende mot rådet. Hvis kreditor ikke får dekket kravet sitt innen 14 dager regnet fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren for dennes andel av forpliktelsen. En deltaker som helt eller delvis har dekket sin andel av en fordring på rådet, kan straks kreve tilbake utlegget sitt fra rådet.

En deltaker som trer ut av rådet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene rådet har på det tidspunktet deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis rådet oppløses.

§ 18-3 Representantskap

Representantskapet er det øverste organet i et interkommunalt politisk råd. Samtlige deltakere i rådet skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger

selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Også medlemmer av kommunerådet og fylkesrådet kan velges. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at kommunerådet eller fylkesrådet skal velge kommunens eller fylkeskommunens medlemmer. Kommunerådet eller fylkesrådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av rådet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer.

§ 18-4 Samarbeidsavtale

Når det opprettes et interkommunalt politisk råd, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i rådet.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringer som gjelder noen av momentene nevnt i fjerde ledd.

Representantskapet vedtar selv endringer i de delene av samarbeidsavtalen som gjelder andre forhold enn de som er nevnt i fjerde ledd. Slike endringer vedtas med minst 2/3 av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Det kan også fastsettes i samarbeidsavtalen at slike endringer skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv i samtlige deltakerkommuner.

Samarbeidsavtalen skal fastsette

- a) rådets navn
- b) om rådet er et eget rettssubjekt
- c) hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
- d) hvilke saker rådet skal kunne behandle
- e) hvilken myndighet som er lagt til rådet
- f) den enkelte deltakerens eierandel i rådet og ansvarsandel for rådets forpliktelser hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen

- g) hvordan deltakerne kan tre ut av rådet
- h) hvordan rådet skal oppløses, blant annet hvem som skal ha ansvaret for oppbevaringen av rådets arkiver etter at rådet er oppløst.

Kapittel 19. Kommunalt oppgavefelleskap

§ 19-1 Kommunalt oppgavefelleskap

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et kommunalt oppgavefelleskap for å løse felles oppgaver. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et oppgavefelleskap.

Et oppgavefelleskap kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Oppgavefelleskapet kan likevel gis myndighet til å treffe denne typen vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Oppgavefelleskapets navn skal inneholde ordene kommunalt oppgavefelleskap.

De øvrige kapitlene i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for oppgavefelleskap.

§ 19-2 Deltakeransvar

Den enkelte deltakeren i et kommunalt oppgavefelleskap har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av oppgavefelleskapets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre oppgavefelleskapets samlede forpliktelser.

Oppgavefelleskapets kreditorer må først gjøre sitt krav gjeldende mot oppgavefelleskapet. Hvis kreditor ikke får dekket kravet sitt innen 14 dager regnet fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren for dens andel av forpliktelsen. En deltaker som helt eller delvis har dekket sin andel av en fordring på oppgavefelleskapet, kan straks kreve tilbake utlegget sitt fra oppgavefelleskapet.

En deltaker som trer ut av oppgavefelleskapet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene oppgavefelleskapet har på det tidspunktet deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis oppgavefelleskapet oppløses.

§ 19-3 Representantskap

Representantskapet er det øverste organet i et kommunalt oppgavefelleskap. Samtlige deltakere skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at rådet skal velge kommunens eller fylkeskommunens medlemmer. Rådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet.

Daglig leder i oppgavefellesskapet kan ikke være medlem av representantskapet.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av oppgavefellesskapet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer.

§ 19-4 Samarbeidsavtale

Når det opprettes et oppgavefellesskap, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i oppgavefellesskapet.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringer som gjelder noen av momentene nevnt i fjerde ledd.

Representantskapet i oppgavefellesskapet vedtar selv endringer i de delene av samarbeidsavtalen som gjelder andre forhold enn de som er nevnt i fjerde ledd. Slike endringer vedtas med tilslutning av minst 2/3 av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at slike endringer skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv i samtlige deltakerkommuner.

Samarbeidsavtalen skal fastsette

- a) oppgavefellesskapets navn
- b) om oppgavefellesskapet er et eget rettssubjekt
- c) hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
- d) hvilke oppgaver og hvilken myndighet som er lagt til oppgavefellesskapet
- e) deltakernes innskuddsplikt og plikt til å yte andre bidrag til oppgavefellesskapet
- f) den enkelte deltakerens eierandel i oppgavefellesskapet og ansvarsandel for fellesskapets forpliktelses hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen
- g) om oppgavefellesskapet skal ha myndighet til å ta opp lån
- h) hva oppgavefellesskapet skal rapportere til deltakerne om

- i) hvordan deltakerne kan tre ut av oppgavefellesskapet
- j) hvordan oppgavefellesskapet skal oppløses, blant annet hvem som skal ha ansvaret for at oppgavefellesskapets arkiver blir oppbevart etter at oppgavefellesskapet er oppløst.

Kapittel 20. Vertskommune

§ 20-1 Vertskommunesamarbeid

En kommune kan overlate utførelsen av lovpålagte oppgaver og delegere myndighet til å treffe enkeltvedtak eller vedta forskrift til en vertskommune etter reglene i dette kapitlet, så langt annen lovgivning ikke er til hinder for det.

Bestemmelsen i første ledd gjelder på tilsvarende måte for fylkeskommuner.

§ 20-2 Administrativt vertskommunesamarbeid

En kommune (samarbeidskommune) kan avtale med en annen kommune (vertskommune) at vertskommunen skal utføre oppgaver og treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning. Dette gjelder på tilsvarende måte mellom fylkeskommuner.

Kommunestyret eller fylkestinget delegerer selv myndighet til å treffe vedtak som er nevnt i første ledd, ved å instruere kommunedirektøren i egen kommune eller fylkeskommune om å delegere myndigheten til kommunedirektøren i vertskommunen.

Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i saker der myndigheten er delegert etter andre ledd.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere.

Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

§ 20-3 Vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd

Kommuner som deltar i et vertskommunesamarbeid, kan avtale å opprette en felles, folkevalgt nemnd i vertskommunen. Dette gjelder på tilsvarende måte for vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd mellom fylkeskommuner.

Deltakerne kan gi nemnda myndighet til å treffe vedtak i alle typer saker hvis ikke noe annet følger av lov. Det skal skje ved at kommunestyrene eller fylkestingene selv delegerer den samme myndigheten til nemnda. Nemnda kan gi kommunedirektøren i vertskommunen myndig-

het til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Hver av deltakerne i samarbeidet skal være representert med to eller flere medlemmer i nemnda. Nemnda velger selv leder og nestleder blant sine medlemmer. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

Bestemmelsene for utvalg gjelder på tilsvarende måte så langt de passer.

Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i tilfeller der samarbeidskommunen har delegert myndighet til vertskommunen etter andre ledd.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere.

Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

Der det i lov er satt en grense for antall medlemmer i et folkevalgt organ, og representasjonskravet i tredje ledd fører til at den felles nemnda får flere medlemmer enn det loven tillater, skal antall medlemmer reduseres på følgende måte: Det antallet medlemmer av nemnda som overstiger det tillatte maksimumet, skal ved loddtrekning tas ut av nemnda. Hvis denne framgangsmåten fører til at en av deltakerkommunene i samarbeidet ikke blir representert i nemnda når saker fra denne kommunen skal behandles, skal enda ett medlem tas ut og erstattes med et medlem fra denne kommunen.

§ 20-4 Samarbeidsavtale

Når et vertskommunesamarbeid opprettes, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom deltakerne i vertskommunesamarbeidet.

De enkelte kommunestyrene eller fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og endringer som gjelder forhold som er nevnt i tredje og fjerde ledd.

Samarbeidsavtalen skal inneholde bestemmelser om

- a) deltakerne i samarbeidet
- b) hvem av deltakerne som er vertskommune
- c) hvilke oppgaver og hvilken myndighet som skal legges til vertskommunen
- d) når oppgaver og myndighet skal overføres
- e) hvilke av vertskommunens vedtak deltakerne skal underrettes om
- f) hvordan det økonomiske oppgjøret mellom samarbeidskommunene og vertskommunen skal foregå
- g) hvordan deltakerne kan tre ut av samarbeidet

h) hvordan samarbeidet skal oppløses

i) annet som etter lov skal fastsettes i avtale.

Avtaler om vertskommunesamarbeid med felles nemnd skal også inneholde bestemmelser om hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i nemnda.

I et vertskommunesamarbeid mellom kommuner skal vertskommunen orientere fylkesmannen om at samarbeidet er opprettet. I et vertskommunesamarbeid mellom fylkeskommuner skal vertskommunen orientere departementet om at samarbeidet er opprettet.

§ 20-5 Klagebehandling i et administrativt vertskommunesamarbeid

Når det i et administrativt vertskommunesamarbeid treffes vedtak som kan påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd, er klageinstansen den kommunen eller fylkeskommunen som har delegert myndigheten. Administrasjonen i vertskommunen er da underinstans etter forvaltningsloven § 33 andre ledd. Administrasjonen er også underinstans der det i lov er fastsatt at et statlig organ er klageinstans.

Klageinstansen har ikke omgjøringsrett etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Statlige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må anses som ugyldige.

§ 20-6 Klagebehandling i et vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd

Når en felles, folkevalgt nemnd i et vertskommunesamarbeid treffer vedtak som kan påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd, er klageinstansen en eller flere særskilte klagenemnder som oppnevnes av kommunestyrene eller fylkestingene i deltakerkommunene. Den felles, folkevalgte nemnda er underinstans etter forvaltningsloven § 33 andre ledd. Nemnda er også underinstans der det i lov er fastsatt at et statlig organ er klageinstans.

Hver av deltakerne skal være representert i en klagenemnd som er oppnevnt etter første ledd. Klagenemnda velger selv sin leder og nestleder. For øvrig gjelder bestemmelsene om utvalg så langt de passer.

Klageinstansen har ikke omgjøringsrett etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Statlige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må anses som ugyldige.

§ 20-7 Lovlighetskontroll

Hvis et vedtak er truffet av vertskommunens organer på vegne av en samarbeidskommune, kan tre eller flere medlemmer i samarbeidskommunens kommunestyre eller fylkesting bringe vedtaket inn for departementet for å få kontrollert om det er lovlig, jf. kapittel 27.

Medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget i vertskommunen kan ikke kreve lovlighetskontroll av vedtak som er truffet av vertskommunens organer på vegne av en samarbeidskommune.

§ 20-8 *Oppløsning og uttreden*

Hvis deltakerne er enige om det, kan vertskommunesamarbeidet oppløses med øyeblikkelig virkning.

Den enkelte deltakeren kan med ett års varsel si opp en avtale om vertskommunesamarbeid. Det kan avtales en annen oppsigelsesfrist.

§ 20-9 *Kontrollutvalgets myndighet i en vertskommune*

Kontrollutvalget i vertskommunen fører kontroll med virksomheten i vertskommunen på vegne av alle deltakerne i vertskommunesamarbeidet.

§ 20-10 *Statlig tilsyn med vertskommuner*

Pålegg eller sanksjoner fra statlige tilsynsmyndigheter skal rettes mot vertskommunen i tilfeller der en samarbeidskommune har overlatt til en vertskommune å utføre lovpålagte oppgaver. Vertskommunen er ansvarlig for at pålegg eller sanksjoner blir fulgt opp.

§ 30-3 første ledd gjelder på tilsvarende måte overfor vertskommunen.

Kapittel 21. Representasjon av begge kjønn i styret i aksjeselskaper

§ 21-1 *Representasjon av begge kjønn i styret*

Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder på tilsvarende måte for aksjeselskaper der kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst 2/3 av aksjene. Departementet kan gi forskrift om at første punktum også skal gjelde for aksjeselskaper som kommuner eller fylkeskommuner eier under 2/3 av, når resten av selskapet er eid av staten eller av selskaper som direkte eller indirekte er heleid av staten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av valg av styremedlemmer som skal velges av og blant de ansatte i selskaper som er nevnt i første ledd.

Syvende del. Egenkontroll

Kapittel 22. Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar

§ 22-1 *Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar*

Kommunestyret og fylkestinget har det øverste ansvaret for å kontrollere kommunens og fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret og fylkestinget kan kreve at enhver sak skal legges fram til orientering eller avgjørelse.

Kommunestyret og fylkestinget kan omgjøre vedtak som er truffet av andre folkevalgte organer eller av administrasjonen, hvis disse selv kunne ha omgjort vedtaket.

Kapittel 23. Kontrollutvalgets virksomhet

§ 23-1 *Kontrollutvalget*

Kommunestyret og fylkestinget velger selv et kontrollutvalg som skal føre løpende kontroll på deres vegne.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalget. Lederen kan ikke være medlem av samme parti eller tilhøre samme gruppe som ordføreren. Utvalget skal ha minst fem medlemmer. Minst ett medlem skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Utelukket fra valg er

- a) ordfører og varaordfører
- b) medlemmer og varamedlemmer av formannskap eller fylkesutvalg
- c) medlemmer og varamedlemmer av folkevalgt organ med beslutningsmyndighet. Medlemmer og varamedlemmer av kommunestyret eller fylkestinget er likevel valgbare
- d) medlemmer av kommuneråd eller fylkesråd
- e) medlemmer og varamedlemmer av kommunestyrekomité eller fylkestingskomité
- f) ansatte i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
- g) personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret eller bedriftsforsamlingen, i et selskap som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i
- h) personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret i et interkommunalt politisk råd eller et kommunalt oppgavefelleskap.

Kommunestyret og fylkestinget kan når som helst velge medlemmer til utvalget på nytt. Hvis ett eller flere medlemmer av utvalget skal skiftes ut, skal alle medlemmene velges på nytt.

§ 23-2 *Kontrollutvalgets ansvar og myndighet*

Kontrollutvalget skal påse at

- a) kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte
- b) det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak
- c) det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, og av selskaper kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i

- d) det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll)
- e) vedtak som kommunestyret eller fylkestinget treffer ved behandlingen av revisjonsrapporter, blir fulgt opp.

Kontrollutvalgets leder har møte- og talerett i kommunestyret eller fylkestinget når utvalgets saker skal behandles. Utvalgets leder kan la ett av de andre medlemmene i utvalget utøve denne retten på sine vegne.

Kontrollutvalget kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen legger fram enhver opplysning, redegjørelse eller dokument som utvalget finner nødvendig for å utføre sine oppgaver. Kontrollutvalget kan også foreta undersøkelser som det mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for å gjennomføre kontrolltiltak etter dette leddet.

Kontrollutvalget har rett til å være til stede i lukkede møter i folkevalgte organer i kommunen eller fylkeskommunen. Kommunestyret og fylkestinget kan selv bestemme at denne retten ikke gjelder lukkede møter i kommunestyret og kommunerådet eller fylkestinget og fylkesrådet.

Departementet kan gi forskrift om kontrollutvalgets oppgaver og saksbehandling.

§ 23-3 Forvaltningsrevisjon

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regel-etterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og virksomheten i kommunens eller fylkeskommunens selskaper. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

§ 23-4 Eierskapskontroll

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret

eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens og fylkeskommunens eierskap. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

§ 23-5 Rapportering til kommunestyret eller fylkestinget

Kontrollutvalget skal rapportere resultatene av sitt arbeid til kommunestyret eller fylkestinget. I saker som skal oversendes til kommunestyret eller fylkestinget, skal kommunedirektøren gis anledning til å uttale seg før kontrollutvalget behandler saken.

§ 23-6 Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.

Kontrollutvalget kan kreve de opplysningene som er nødvendige for å gjennomføre sin kontroll, fra

- a) interkommunale selskaper etter IKS-loven
- b) interkommunale politiske råd
- c) kommunale oppgavefellesskap
- d) aksjeselskap der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper direkte eller indirekte eier alle aksjer.

Opplysningene etter første ledd kan kreves fra virksomhetens daglige leder, styret og den valgte revisoren for selskapet.

Kontrollutvalget kan foreta undersøkelser i virksomheten hvis det er nødvendig.

Kommunestyret og fylkestinget kan fastsette regler om kontrollutvalgets kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper som er nevnt i første ledd, og om hvilke dokumenter mv. som skal sendes til kontrollutvalget.

Kontrollutvalget skal varsles om møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer og har rett til å være til stede i disse møtene.

Kontrollutvalgets innsynsrett og rett til å foreta undersøkelser etter første og andre ledd gjelder på tilsvarende måte overfor andre virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommunen eller fylkeskommunen. Innsynet og undersøkelsene skal imidlertid bare omfatte det som er nødvendig for å undersøke om kontrakten blir oppfylt.

§ 23-7 Sekretariatet

Kommunestyret og fylkestinget skal sørge for at kontrollutvalget får sekretariatsbistand som tilfredsstillende utvalgets behov.

Sekretariatet skal påse at de sakene som behandles av kontrollutvalget, er forsvarlig utredet, og at utvalgets vedtak blir iverksatt.

Sekretariatet skal være uavhengig av kommunens eller fylkeskommunens administrasjon og av den eller dem som utfører revisjon for kommunen eller fylkeskommunen.

Sekretariatsfunksjonen kan ikke legges til

- a) ansatte i kommunen eller fylkeskommunen som har andre arbeidsoppgaver enn å være sekretær for kontrollutvalget
- b) den som utfører revisjon for den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
- c) medlemmer av kontrollutvalget, kommunestyret eller fylkestinget i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen.

Den som utfører sekretariatsoppgaver for kontrollutvalget, er direkte underordnet kontrollutvalget og skal følge de retningslinjer og pålegg som utvalget gir.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv sekretariat for kontrollutvalget etter innstilling fra kontrollutvalget.

Kapittel 24. Revisjon

§ 24-1 Valg av revisor

Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv om kommunen eller fylkeskommunen skal ansette egne revisorer, delta i et interkommunalt samarbeid om revisjon eller inngå avtale med en annen revisor.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv revisor.

Vedtak etter første og andre ledd treffes etter innstilling fra kontrollutvalget.

Representantskapet i interkommunalt politisk råd og i kommunalt oppgavefelleskap velger regnskapsrevisor hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen.

§ 24-2 Revisors ansvar og myndighet

Revisor skal utføre regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og annen kontroll som er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Revisor skal planlegge, gjennomføre, dokumentere og rapportere sitt arbeid i samsvar med lov og forskrift og god kommunal revisjonsskikk.

Revisor skal rapportere om sitt arbeid og resultatene av sin revisjon til kontrollutvalget.

Revisor kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen legger fram alle opplysninger, redegjørelser eller dokumenter som han eller hun finner nødvendige for å utføre sine oppgaver. Revisor kan også foreta undersøkelser som han eller hun mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for å gjennomføre kontrolltiltak etter dette leddet.

Revisor har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e.

Departementet kan gi forskrift om revisors plikter og kvalifikasjoner, skifte av revisor og begrensninger i revisors taushetsplikt.

§ 24-3 Revisors møterett, opplysningsplikt mv.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møte- og talerett i kontrollutvalgets møter. Revisoren har rett til å få uttalelsene sine protokollert. Møteretten gjelder likevel ikke når en sak som angår en revisors tilsetningsforhold behandles.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møteplikt i kommunestyrets eller fylkestingets møter når kommunestyret eller fylkestinget skal behandle saker som er knyttet til revisors oppdrag.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møterett i kommunestyret eller fylkestinget.

Oppdragsansvarlig revisor skal gi opplysninger om kommunen eller fylkeskommunen som han eller hun har fått kjennskap til under revisjonen, hvis et medlem av kommunestyret, fylkestinget eller kontrollutvalget krever det.

Hvis revisor utenfor et møte blir bedt om å gi informasjon til et medlem av kommunestyret, fylkestinget eller kontrollutvalget, kan revisor kreve å få gi sitt svar i et møte.

§ 24-4 Revisors uavhengighet og vandel

Revisor skal være uavhengig og ha god vandel.

Departementet kan gi forskrift om krav til revisors uavhengighet og vandel.

§ 24-5 Regnskapsrevisjonens innhold

Revisor skal vurdere om årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og forskrift.

Revisor skal vurdere om registreringen og dokumentasjonen av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrift.

Revisor skal vurdere om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever. Revisor skal vurdere om opplysningene om økonomi i årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet. Revisor skal se etter om årsberetningen gir dekkende opplysninger om vesentlige beløpsmessige avvik fra årsbudsjettet og om vesentlige avvik fra kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene.

Revisor skal gjennom revisjonen bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil.

§ 24-6 Revisors plikter ved utførelsen av regnskapsrevisjon

Revisor skal se etter om den økonomiske internkontrollen er ordnet på en betryggende måte.

Revisor skal vurdere risikoen for at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon som følge av misligheter og feil, og innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om det foreligger lov- eller forskriftsbrudd som er av vesentlig betydning for årsregnskapet.

Revisor skal vurdere risikoen for brudd på kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene, og innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om årsregnskapet inneholder vesentlige avvik fra disse premissene.

§ 24-7 Skriftlige påpekninger fra regnskapsrevisor

Revisor skal gi skriftlige meldinger om

- a) vesentlige feil som kan føre til at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon
- b) vesentlige mangler ved registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger
- c) vesentlige mangler ved den økonomiske internkontrollen
- d) manglende eller mangelfull redegjørelse i årsberetningen for vesentlige budsjetavvik
- e) enhver mislighet
- f) hvorfor han eller hun ikke har skrevet under på oppgaver som kommunen eller fylkeskommunen skal sende til offentlige myndigheter, og som revisor etter lov eller forskrift skal bekrefte
- g) hvorfor han eller hun sier fra seg revisjonsoppdraget.

Meldinger som nevnt i første ledd skal sendes i nummerte brev til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Hvis revisor avdekker eller på annen måte blir kjent med misligheter, skal han eller hun straks melde fra om det etter første ledd bokstav e. Når saksforholdet er nærmere klarlagt, skal revisor sende et nytt brev til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Revisor skal årlig gi en skriftlig oppsummering til kontrollutvalget om forhold som er tatt opp etter første ledd, men som ikke er rettet opp eller som ikke er tilstrekkelig fulgt opp.

§ 24-8 Revisjonsberetning

Regnskapsrevisor skal avgi en revisjonsberetning til kommunestyret eller fylkestinget senest 15. april. Det skal sendes kopi til kontrollutvalget, til formannskapet eller fylkesutvalget og til kommunedirektøren. Revisjonsberetningen skal avgis selv om årsregnskapet eller årsberetningen ikke foreligger eller er ufullstendig.

I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om følgende:

- a) om årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og forskrift

- b) om registreringen og dokumentasjonen av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrift
- c) om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever
- d) om opplysningene om økonomi i årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet
- e) om det er avdekket forhold som gir grunn til å tro at årsberetningen ikke gir dekkende opplysninger om vesentlige budsjetavvik.

Hvis revisor i revisjonsberetningen konkluderer med forbehold, konkluderer negativt eller ikke har tilstrekkelig grunnlag for å konkludere, skal årsaken beskrives. Hvis revisor mener at årsregnskapet eller årsberetningen ikke bør vedtas slik de foreligger, skal dette angis særskilt.

Revisjonsberetningen skal også omfatte andre forhold som revisor mener det er nødvendig å opplyse om i henhold til god kommunal revisjonsskikk.

§ 24-9 Forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen

Regnskapsrevisor skal se etter om kommunens eller fylkeskommunens økonomiforvaltning i hovedsak foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak.

Revisor skal basere oppgaven på en risiko- og vesentlighetsvurdering, som skal legges fram for kontrollutvalget. Revisor skal innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om det foreligger brudd på lover, forskrifter eller vedtak, der bruddet er av vesentlig betydning for økonomiforvaltningen.

Revisor skal senest 30. juni avgi en skriftlig uttalelse til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren, om resultatet av kontrollen.

§ 24-10 Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.

Bestemmelsene om innsyn og undersøkelser i selskaper o.l. i § 23-6 gjelder på tilsvarende måte for kommunens eller fylkeskommunens revisor.

Kapittel 25. Internkontroll

§ 25-1 Internkontroll i kommunen og fylkeskommunen

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren

- a) utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
- b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

§ 25-2 Rapportering til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og statlig tilsyn

Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

Kapittel 26. Eierstyring

26-1 Eierskapsmelding

Kommuner og fylkeskommuner skal minst én gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Eierskapsmeldingen skal inneholde

- a) kommunens eller fylkeskommunens prinsipper for eierstyring
- b) en oversikt over selskaper, kommunale eller fylkeskommunale foretak og andre virksomheter som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i
- c) kommunens eller fylkeskommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomhetene nevnt i bokstav b.

Åttende del. Statlig kontroll og tilsyn

Kapittel 27. Lovlighetskontroll

§ 27-1 Lovlighetskontroll

Tre eller flere medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget kan sammen kreve at departementet kontrollerer om et vedtak er lovlig. Det samme kan tre eller flere medlemmer av representantskapet i et interkommunalt politisk råd. Et slikt krav må fremmes innen tre uker fra vedtaket ble truffet. Fristreglene i forvaltningsloven § 30 gjelder. Kravet skal settes fram for det organet som traff vedtaket. Hvis organet opprettholder vedtaket, skal saken sendes til departementet.

Hvis særlige grunner tilsier det, kan departementet på eget initiativ kontrollere om et vedtak er lovlig.

§ 27-2 Hva som kan lovlighetskontrolleres

Følgende kan lovlighetskontrolleres:

- a) endelige vedtak som er truffet av et folkevalgt organ eller den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen

- b) vedtak om et møte skal holdes for åpne eller lukkede dører
- c) vedtak som gjelder spørsmål om inhabilitet. Følgende kan ikke lovlighetskontrolleres:
  - a) andre prosessledende avgjørelser enn de som er omtalt i første ledd bokstav b og c
  - b) vedtak om ansettelse, oppsigelse eller avskjed
  - c) spørsmål om et vedtak er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av lov om offentlige anskaffelser.

§ 27-3 Innholdet i lovlighetskontrollen

Ved lovlighetskontroll skal departementet ta stilling til om vedtaket

- a) har et lovlig innhold
- b) er truffet av noen som har myndighet til å treffe et slikt vedtak
- c) har blitt til på lovlig måte.

Lovlighetskontrollen etter § 27-1 første ledd kan likevel begrenses til de anførsler som er tatt opp i saken. Ved lovlighetskontroll etter § 27-1 andre ledd bestemmer departementet omfanget av kontrollen.

Lovlighetskontrollen kan bare omfatte de offentlig-rettslige sidene ved vedtaket.

Departementet skal oppheve vedtaket hvis det er gjort feil som gjør det ugyldig.

Lovlighetskontroll fører ikke til at iverksettelsen av vedtaket utsettes. Følgende organer kan likevel bestemme at vedtaket ikke skal iverksettes før lovlighetskontrollen er gjennomført:

- a) organet som traff vedtaket
- b) et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som er overordnet vedtaksorganet
- c) departementet.

§ 27-4 Opplysningsplikt ved lovlighetskontroll

Departementet kan i forbindelse med lovlighetskontroll kreve at kommunen og fylkeskommunen gir opplysninger om enkeltsaker eller forhold ved kommunens og fylkeskommunens virksomhet. Departementet har også rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter.

Kapittel 28. Statlig kontroll med kommuner og fylkeskommuner med økonomisk ubalanse

§ 28-1 Innmelding i registeret om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)

Departementet skal føre et register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) over alle kommuner og fylkeskommuner hvor minst ett av følgende forhold har inntruffet:

- a) Driftsbudsjettet er vedtatt med et merforbruk.

- b) Driftsdelen i økonomiplanen er vedtatt med et merforbruk.
- c) Driftsdelen i økonomiplanen, driftsbudsjettet eller driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen viser at et merforbruk skal dekkes inn over flere enn to år etter at det oppsto.
- d) Balanseregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen viser et oppsamlet merforbruk fra driftsregnskapet som er større enn tre prosent av driftsinntektene.
- e) Økonomiplanen eller årsbudsjettet er ikke vedtatt innen de fristene som er fastsatt i lov eller forskrift, eller innen en frist som departementet har fastsatt etter at økonomiplanen eller årsbudsjettet har blitt opphevet etter lovlighetskontroll.
- f) Årsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen er ikke vedtatt innen de fristene som er fastsatt i lov eller forskrift, eller innen en frist som departementet har fastsatt etter at årsregnskapet har blitt opphevet etter lovlighetskontroll.
- g) Departementet har fattet et vedtak etter inndelingslova § 16 a.

Hvis det åpenbart ikke er behov for å kontrollere kommunens eller fylkeskommunens årsbudsjett og låneopptak, kan departementet bestemme at kommunen eller fylkeskommunen likevel ikke skal føres inn i ROBEK-registeret.

§ 28-2 ROBEK-registerets betydning for tredjeperson

ROBEK-registeret skal være allment tilgjengelig.

Når det er avgjørende for en tredjepersons rettsstilling om denne kjente til eller ikke kjente til et forhold, skal det som står i registeret, regnes som kjent for denne personen.

§ 28-3 Departementets kontroll med årsbudsjett og låneopptak mv.

Departementet skal kontrollere lovligheten av vedtak om årsbudsjett truffet av kommuner eller fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret.

Hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet, er et vedtak om å ta opp lån ikke gyldig før det er godkjent av departementet. Et vedtak om å inngå en avtale om leie av varige driftsmidler hvor leieavtalen kan påføre kommunen eller fylkeskommunen utgifter ut over de fire neste budsjettårene, er heller ikke gyldig før det er godkjent av departementet hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet. Departementet kan ikke godkjenne vedtak etter første og andre punktum før kommunen eller fylkeskommunen er ført inn i ROBEK-registeret. Første og andre punktum gjelder ikke hvis departementet etter § 28-1

andre ledd har bestemt at kommunen eller fylkeskommunen ikke skal føres inn i ROBEK-registeret.

Departementet godkjenner vedtak om å ta opp lån etter andre ledd første punktum ved å fastsette en øvre ramme for låneopptak for budsjettåret. Departementet kan fastsette vilkår for bruken av lånerammen hvis det er nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens økonomi.

En avtale om lån er ikke gyldig hvis långiveren forsto eller burde ha forstått at låneopptaket går ut over lånerammen eller er i strid med vilkår for bruk av lånerammen som departementet har fastsatt etter tredje ledd. En leieavtale som nevnt i andre ledd andre punktum er ikke gyldig før departementet har godkjent vedtaket om å inngå avtalen.

§ 28-4 Kommunens og fylkeskommunens orienteringsplikt og plikt til å vedta en tiltaksplan

Hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet, skal kommuner og fylkeskommuner, før de inngår avtaler, orientere avtaleparten om at vedtak om lån og langsiktige leieavtaler skal godkjennes av departementet. Før disse kommunene og fylkeskommunene inngår avtaler om lån, skal de også dokumentere overfor avtaleparten at avtalen er innenfor lånerammen, og at eventuelle vilkår for bruken av lånerammen som departementet har fastsatt, er oppfylt.

Kommunestyret eller fylkestinget skal fastsette en tiltaksplan som sikrer at økonomien bringes i balanse.

Tiltaksplanen skal fastsettes senest 30. juni hvis ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd bokstav a, b, e eller g har inntruffet, og senest 31. desember hvis ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd bokstav c, d eller f har inntruffet.

Tiltaksplanen skal sendes departementet så snart som mulig.

§ 28-5 Utmelding fra ROBEK-registeret

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav a skal meldes ut av registeret hvis driftsbudsjettet for påfølgende år er vedtatt uten merforbruk.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav b skal meldes ut av registeret hvis driftsdelen i økonomiplanen for påfølgende år er vedtatt uten merforbruk.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav c, d eller g skal meldes ut av registeret hvis merforbruket i driftsregnskapet er dekket inn i sin helhet.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav e eller f skal meldes ut av registeret hvis økonomiplanen,

årsbudsjettet eller årsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen for påfølgende år er vedtatt innen fristen.

§ 28-6 Lovlighetskontroll av vedtak om årsregnskap ved negativ revisjonsberetning

Hvis det er avgitt en revisjonsberetning med negativ konklusjon om årsregnskapet, og årsregnskapet ikke er endret for å rette opp det som er grunnlaget for denne konklusjonen, skal departementet kontrollere lovligheten av vedtaket om årsregnskap.

Kapittel 29. Utlegg og konkurs. Betalingsinnstilling og statlig tilsynsnemnd

§ 29-1 Utlegg og arrest, konkurs og gjeldsforhandling

Det kan ikke tas utlegg eller arrest i eiendelene til en kommune eller fylkeskommune.

En kommune eller fylkeskommune kan ikke tas under konkursbehandling eller begjære åpning av gjeldsforhandling etter konkursloven.

§ 29-2 Vedtak om betalingsinnstilling. Oppnevning av tilsynsnemnd

Hvis en kommune eller fylkeskommune på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld, plikter kommunestyret eller fylkestinget selv å treffe et vedtak om betalingsinnstilling. Det skal straks sendes en melding til departementet om et slikt vedtak.

Hvis det ikke blir truffet vedtak etter første ledd, kan departementet vedta en betalingsinnstilling for den kommunen eller fylkeskommunen det gjelder.

Departementet skal kunngjøre betalingsinnstillingen i pressen og i Norsk lysingsblad. Hvis kommunen eller fylkeskommunen har ett eller flere kommunale eller fylkeskommunale foretak etter kapittel 9, skal departementet sende en melding om betalingsinnstillingen også til Foretaksregisteret.

Når det er truffet et vedtak om betalingsinnstilling, skal departementet straks oppnevne en tilsynsnemnd for kommunen eller fylkeskommunen. Tilsynsnemnda skal bestå av ordføreren eller fylkesordføreren, kommunedirektøren og minst tre medlemmer som er oppnevnt av departementet. Hvis kommunen eller fylkeskommunen har parlamentarisk styreform, skal kommunen eller fylkeskommunen representeres av ordføreren eller fylkesordføreren og kommunerådets eller fylkesrådets leder.

§ 29-3 Utbetalinger etter vedtak om betalingsinnstilling

Så lenge en betalingsinnstilling gjelder, skal ingen utbetalinger foretas uten godkjenning eller fullmakt fra

tilsynsnemnda. Utbetalinger til følgende formål skal foretas først:

- a) utbetalinger som er nødvendige for at kommunen eller fylkeskommunen skal oppfylle lovpålagte forpliktelser overfor enkeltpersoner
- b) utbetalinger av lønn, pensjon og annen godtgjøring til kommunens eller fylkeskommunens ansatte og folkevalgte i heltidsverv, utbetalinger av bidrag til lønn til andres ansatte som kommunen eller fylkeskommunen er forpliktet til å dekke, og utbetalinger som gjelder fordringer som er nevnt i dekningsloven §§ 9-3 og 9-4
- c) utbetalinger som er nødvendige for å unngå fare for betydelig økonomisk tap eller vesentlige skadevirkninger.

Renter, inkasso- og saksomkostninger som er knyttet til fordringer som har fortrinnsrett etter første ledd, har samme fortrinnsrett som hovedfordringen.

Tilsynsnemnda avgjør rekkefølgen på utbetalinger til de formålene som er nevnt i første og andre ledd, og til andre formål hvis det er midler til det.

§ 29-4 Utarbeiding av en ny økonomiplan og et nytt årsbudsjett

Etter at kommunestyret eller fylkestinget har uttalt seg, skal tilsynsnemnda vedta en ny økonomiplan og et nytt årsbudsjett for kommunen eller fylkeskommunen.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal sendes til departementet for godkjenning. Departementet kan gjøre endringer i økonomiplanen og årsbudsjettet hvis departementet vurderer det som nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens framtidige økonomi.

Når departementet har godkjent økonomiplanen og årsbudsjettet, opphører betalingsinnstillingen, og tilsynsnemnda oppløses.

Departementet skal godkjenne eventuelle endringer i økonomiplanen i inneværende år. Departementet skal også godkjenne vedtak om økonomiplan og endringer i denne for de tre neste årene. I det samme tidsrommet kan departementet også gjøre endringer i økonomiplanen og årsbudsjettet hvis departementet vurderer det som nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens framtidige økonomi.

Kapittel 30. Statlig tilsyn

§ 30-1 Kapitlets virkeområde

Statlig tilsyn med kommunens eller fylkeskommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av lov skal skje etter reglene i dette kapitlet når ikke annet følger av lovgivningen ellers.

Reglene i dette kapitlet gjelder for tilsyn med oppfyllelse av plikter som bare er pålagt kommunene eller fylkeskommunene. Bestemmelsene i §§ 30-6 og 30-7 gjelder likevel for alt statlig tilsyn rettet mot en kommune eller fylkeskommune.

§ 30-2 Lovlighetstilsyn

Fylkesmannen kan føre tilsyn med lovligheten av kommunens eller fylkeskommunens oppfyllelse av plikter som er pålagt i eller i medhold av lov. Fylkesmannen kan bare føre slikt tilsyn der det i lov er gitt hjemmel for å føre tilsyn.

§ 30-3 Innsyn og undersøkelser

Fylkesmannen kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen gir opplysninger om enkeltsaker og forhold ved kommunens eller fylkeskommunens virksomhet. Fylkesmannen har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter og kan kreve at kommunale eller fylkeskommunale organer, folkevalgte og ansatte gir de opplysningene og meldingene som Fylkesmannen mener er nødvendige for å gjennomføre tilsyn etter dette kapitlet. Fylkesmannen kan også foreta de undersøkelsene som Fylkesmannen mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for innsyn og undersøkelser etter dette leddet.

Første ledd gjelder også overfor selvstendige rettssubjekter som utfører kommunale eller fylkeskommunale oppgaver for kommuner eller fylkeskommuner.

§ 30-4 Pålegg om retting

Fylkesmannen kan gi pålegg til kommunen eller fylkeskommunen om å rette forhold som er i strid med de bestemmelsene Fylkesmannen fører tilsyn med oppfyllelsen av.

Før Fylkesmannen eller en annen statlig tilsynsmyndighet vedtar pålegg om retting etter første ledd eller annen reaksjon hjemlet i lov mot en kommune eller en fylkeskommune, skal tilsynsmyndigheten vurdere virkningene for kommunens eller fylkeskommunens øvrige virksomhet.

§ 30-5 Partsrettigheter

Ved statlig tilsyn kan kommuner og fylkeskommuner klage på vedtak og utøve andre partsrettigheter etter reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og §§ 14, 41 og 42.

§ 30-6 Samordning av statlige tilsynsmyndigheter

Fylkesmannen samordner planlagte statlige tilsynsaktiviteter overfor kommunen og fylkeskommunen og vurderer det samlede omfanget av statlig tilsyn med den enkelte kommunen eller fylkeskommunen.

Alle statlige tilsynsmyndigheter skal underrette Fylkesmannen om planer for tilsyn og om varsel om pålegg om retting eller andre reaksjoner som har vesentlige virkninger for kommunen eller fylkeskommunen. Fylkesmannen kan fastsette frister for når underretning om tilsynsplaner skal være sendt Fylkesmannen. Tilsynsmyndigheter som er utpekt som koordinerende myndighet for tilsyn, skal underrette Fylkesmannen om koordinerte tilsynsplaner.

Fylkesmannen skal formidle til andre tilsynsmyndigheter sin vurdering av situasjonen i enkeltkommuner og i fylkeskommunen.

§ 30-7 Samordning mellom statlig tilsynsvirksomhet og kommuner eller fylkeskommuner

Fylkesmannen skal drøfte med kommunene og fylkeskommunene prioritering og gjennomføring av planlagte tilsyn.

Statlige tilsynsmyndigheter skal i sin planlegging, prioritering og gjennomføring av tilsyn ta hensyn til det samlede statlige tilsynet med den enkelte kommunen eller fylkeskommunen og til relevante forvaltningsrevisjonsrapporter. Tilsynsmyndighetene skal vurdere å utsette eller å ikke gjennomføre tilsyn hvis kommunen eller fylkeskommunen nylig har gjennomført en kontroll med det samme temaet.

Før det eventuelt vedtas pålegg om retting eller andre reaksjoner med vesentlige virkninger for kommunen eller fylkeskommunen, skal tilsynsmyndigheten ha dialog med kommunen eller fylkeskommunen om slike pålegg eller reaksjoner og om kommunens eller fylkeskommunens oppfølging. Kommunen eller fylkeskommunen plikter å delta i dialogen.

Niende del. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

Kapittel 31. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 31-1 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra det tidspunktet Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner.

Kongen kan sette i kraft og oppheve de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

§ 31-2 Overgangsregler for interkommunale styrever etter § 27 i kommuneloven av 1992

Interkommunalt samarbeid som er organisert som et interkommunalt styre etter § 27 i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner, må være omdannet til et interkommunalt politisk råd etter § 18-1 eller et kommunalt oppgavefelleskap etter § 19-1

senest fire år etter at henholdsvis kapittel 18 og 19 i loven her trer i kraft.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv treffe vedtak om omdanning etter første ledd og vedta samarbeidsavtalen.

Når et interkommunalt styre blir omdannet etter paragrafen her, blir styrets eiendeler, rettigheter og forpliktelser overført til det nye samarbeidet. Hvis det nye samarbeidet ikke er et eget rettssubjekt, overføres eiendelene, rettighetene og forpliktelsene til én eller flere av deltakerkommunene. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen. Overføringen vil i seg selv ikke være grunn til at rettsforholdet opphører.

Når et interkommunalt styre blir omdannet etter paragrafen her, skal omregistrering i grunnbok og andre offentlige registre skje ved at styrets navn endres i registrene.

§ 31-3 Overgangsregler om internkontroll

Fram til kapittel 25 trer i kraft gjelder følgende bestemmelser:

- Kommunedirektøren skal sørge for at administrasjonen er gjenstand for betryggende kontroll.
- I årsberetningen skal det redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre betryggende kontroll med virksomheten.
- Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

§ 31-4 Andre overgangsregler

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

§ 31-5 Videreføring av forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av lov 25. september 1992 nr. 107 gjelder også etter at loven her har trådt i kraft, så langt de også kunne ha vært gitt med hjemmel i loven her.

§ 31-6 Endringer i andre lover

Fra samme tid som loven settes i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

§ 57 skal lyde:

Forliksrådsmedlemmer med varamedlemmer velges av kommunestyret selv. Valget foregår innen 15. oktober året etter hvert kommunestyrevalg og gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år.

For valget gjelder bestemmelsene i *kommuneloven* §§ 7-4 til 7-8 med de avvik som følger av paragrafen her og av § 27.

Ved flertallsvalg skal rekkefølgen både for medlemmene og for varamedlemmene bestemmes etter deres stemmetall, eller ved loddtrekning når stemmetallet står likt, med mindre kommunestyret enstemmig fastsetter rekkefølgen.

Dersom det ved forholdsvalg er nødvendig for å oppfylle kravet i § 27 om at det blant medlemmene skal være både kvinner og menn, og opprykk etter *kommuneloven* § 7-6 tredje ledd innen den enkelte liste er utelukket, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på den listen som har fått færrest stemmer. Det samme gjelder dersom det er nødvendig for å oppfylle kravet om at det også blant varamedlemmene skal være både kvinner og menn. Dersom det har vært opprykk etter første punktum på den listen som har fått færrest stemmer, skjer opprykket for varamedlemmene på den listen som har fått nest færrest stemmer. Ved stemmelikhet avgjøres det ved loddtrekning på hvilken liste opprykk skal skje.

§ 76 første ledd skal lyde:

Når et utvalgsmedlem dør eller flytter fra kommunen, skal *kommunedirektøren i kommunen* slette vedkommende fra utvalget. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke oppfyller valgbarhetsvilkårene etter §§ 70-72. Utvalgsmedlem som flytter til en annen kommune i sognet, overføres til fortegnelsen for den nye kommunen. Bestemmelsen i § 73 annet ledd gjelder tilsvarende.

2. I lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard gjøres følgende endringer:

§ 36 a skal lyde:

Lokalstyret kan selv opprette lokalstyrekomiteer som saksforberedende organ for lokalstyret. *Kommuneloven* § 5-9 får tilsvarende anvendelse så langt den passer.

§ 37 første og andre ledd skal lyde:

Kommuneloven § 11-2 om møteprinsippet og § 11-5 om åpne eller lukkede møter får tilsvarende anvendelse for lokalstyret.

Reglene i *kommuneloven* §§ 7-5 til 7-7 og § 7-10 om representasjon av begge kjønn får tilsvarende anvendelse ved valg til andre folkevalgte organer enn lokalstyret.

§ 39 a skal lyde:

Kommuneloven § 13-2 om åremål får tilsvarende anvendelse for Longyearbyen lokalstyre.

§ 40 første ledd skal lyde:

Kommuneloven kapittel 14 om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og rapportering får tilsvarende anvendelse for Longyearbyen lokalstyre.

§ 41 skal lyde:

Kommuneloven kapittel 29 om gjeldsforpliktelser m.m. får tilsvarende anvendelse for Longyearbyen lokalstyre så langt det passer.

§ 42 skal lyde:

Kommuneloven kapittel 9 om kommunalt og fylkeskommunalt foretak får tilsvarende anvendelse for Longyearbyen lokalstyre.

§ 43 skal lyde:

Kommuneloven kapittel 27 om lovlighetskontroll, kapittel 28 om statlig kontroll og godkjenning av økonomiske forpliktelser, samt kapittel 30 Statlig tilsyn får tilsvarende anvendelse for Longyearbyen lokalstyre.

§ 44 skal lyde:

Kommuneloven kapittel 22, 23 og 24 om internt tilsyn og kontroll og revisjon får tilsvarende anvendelse for Longyearbyen lokalstyre så langt det passer.

§ 44 a skal lyde:

Kommuneloven § 12-1 om innbyggerinitiativ får tilsvarende anvendelse for Longyearbyen lokalstyre.

3. I lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen skal § 4 andre ledd lyde:

Ombudsmannens arbeidsområde omfatter ikke:

- a) forhold som Stortinget har tatt standpunkt til.
- b) avgjørelser truffet i statsråd,
- c) domstolenes virksomhet,
- d) Riksrevisjonens virksomhet,
- e) saker som etter Stortingets bestemmelse hører under Ombudsmannsnemnda eller Ombudsmanen for Forsvaret,
- f) avgjørelser som etter bestemmelse i lov bare kan treffes av kommunestyret, fylkestinget eller samkommunestyret selv, med mindre en avgjørelse er truffet etter *kommuneloven § 11-8 første ledd. En slik avgjørelse kan Ombudsmannen likevel ta opp til undersøkelse av eget tiltak når han finner at hensynet til rettssikkerheten eller andre særlige grunner tilsier det.*

4. I lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker gjøres følgende endringer:

§ 18 d andre og tredje ledd skal lyde:

Unntaket i § 18 a gjelder ikke for dokument fra eller til et kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan eller et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter *kommuneloven kapittel 9.*

Unntaket i § 18 a gjelder heller ikke for dokument fra eller til en kommunal eller fylkeskommunalt enhet på områder der enhetene har selvstendig avgjørelsesmyndighet. Unntaket i § 18 a gjelder likevel for dokument i saker der *kommunedirektøren* eller kommunerådet gjennomfører kontrolltiltak overfor en enhet, og for utkast til vedtak og innstillinger som blir lagt fram for *kommunedirektøren* eller kommunerådet før det blir fattet vedtak eller før en innstilling blir lagt fram for et folkevalgt organ. Unntaket i § 18 a gjelder også for *kommunedirektørens* eller kommunerådets merknader til slike utkast som nevnt i forrige punktum.

§ 28 andre ledd skal lyde:

For enkeltvedtak som er truffet av forvaltningsorgan opprettet i medhold av lov om kommuner og fylkeskommuner, er klageinstansen kommunestyret eller fylkestinget, eller etter disses bestemmelse, formannskapet eller fylkesutvalget eller en eller flere særskilte klagenemnder oppnevnt av kommunestyret eller fylkestinget. *For enkeltvedtak som er truffet av egne rettssubjekter som har fått overført myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen, er klageinstansen én eller flere særskilte klagenemnder som er oppnevnt av det øverste organet i rettssubjektet.* Departementet er likevel klageinstans når vedtak er truffet av kommunestyret eller fylkestinget eller av *det øverste organet i et eget rettssubjekt som har fått overført myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen.* Vedkommende statlige organ er klageinstans når vedtak er truffet i henhold til myndighet delegert fra et statlig forvaltningsorgan.

5. I lov 6. juni 1975 nr. 29 om eidegdomsskatt til kommunane skal § 7 lyde:

Kommunestyret kan fritaka desse eidegdomane heilt eller delvis for eidegdomsskatt:

- a) Eidegdom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagna ein kommune, eit fylke eller staten.
- b) Bygning som har historisk verdi.
- c) Bygning som heilt eller i nokon mon vert nytta til husvære. Fritaket kan gjelda i opptil 20 år frå den tida bygningen vart ferdig. Formannskapet eller utval som er nemnt i *kommuneloven § 5-7*, kan få fullmakt til å avgjera einskildsaker om skattefritak.
- d) Bygning og grunn i visse luter av kommunen.
- e) *Fritidsbustader.*

6. I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall skal § 48 a andre ledd lyde:

For tilsyn etter første ledd gjelder bestemmelsene i *kommuneloven kapittel 30.*

7. I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse skal § 1-2 andre ledd lyde:

Pengekrav mot en kommune, fylkeskommune, samkommune, et interkommunalt selskap, regionalt helseforetak eller helseforetak kan ikke tvangsfullbyrdes etter kapittel 7, jf. *kommuneloven § 29-1*, lov om interkommunale selskaper § 23 og helseforetaksloven § 5.

8. I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester skal § 2-3 b andre ledd lyde:

Fylkesmannen skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven kap. 1 til 9. Reglene i *lov ... kommuner og fylkeskommuner kapittel 30* gjelder for denne tilsynsvirksomheten.

9. I lov 26. juni 1992 nr. 87 om forsøk i offentlig forvaltning skal lovens tittel lyde:

Lov 26. juni 1992 nr. 87 om forsøk i offentlig forvaltning (*forsøksloven*)

10. I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer skal § 7-10 a nytt tredje ledd lyde:

Kommuneloven kapittel 30 gjelder når det føres tilsyn med kommuner.

11. I lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke skal § 15 sjette ledd lyde:

Kommunen kan ta opp lån for finansiering av sine forpliktelser etter første ledd bokstav a og b. De nærmere vilkår for kommunens låneopptak fremgår av *kommuneloven*.

12. I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa gjøres følgende endringer:

§ 11-1 tredje ledd skal lyde:

Dersom samarbeidsutvalet får delegert styringsoppgaver frå kommunen, kan kommunen nemne opp fleire representantar til utvalet. Kommunen kan nemne opp samarbeidsutvalet som styre for skolen etter *kommuneloven § 5-10 og § 10-8*. Dersom kommunen nemner opp eit anna styre for skolen enn samarbeidsutvalet, skal minst to representantar for foreldrerådet vere med i styret. Inga av gruppene elevar, tilsette eller foreldre kan ha fleirtal i styret aleine. Rektor har rett til å møte, tale og komme med framlegg.

§ 11-5 tredje ledd skal lyde:

Fylkeskommunen kan nemne opp skoleutvalet som styre for skolen etter *kommuneloven § 5-10 og § 10-8*. Dersom fylkeskommunen nemner opp eit anna styre for skolen enn skoleutvalet, skal minst to representantar for elevrådet vere med i styret. Inga av gruppene elevar eller tilsette kan ha fleirtal i styret aleine.

§ 11-8 skal lyde:

§ 11-8 *Elevrepresentantar i fylkeskommunale nemnder*

Representantar for elevane i vidaregåande opplæring har møte- og talerett i fylkeskommunale nemnder etter tilsvarende reglar som gjeld tilsette, jf. *kommuneloven § 13-4*.

§ 12-3 syvende ledd skal lyde:

Kommuneloven § 7-2 tredje ledd gjeld ikkje for oppnemning av medlemmer til yrkesopplæringsnemnda.

§ 14-1 skal lyde:

§ 14-1 *Statlig tilsyn*

Fylkesmannen fører tilsyn med at kommunane og fylkeskommunane oppfyller dei pliktene dei er pålagde i eller i medhald av opplæringslova kapittel 1-16 (kommunepliktene). Reglane i *kommuneloven kapittel 30* gjeld for denne tilsynsverksemda.

Departementet fører tilsyn med at andre plikter i eller i medhald av opplæringslova enn kommunepliktene blir oppfylte. Reglane i *kommuneloven §§ 30-3 og 30-4* gjeld tilsvarende for tilsynsverksemd etter dette leddet.

13. I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper (*IKS-loven*)

§ 10 syvende ledd skal lyde:

I selskap som har 30 eller færre ansatte, har representanter for de ansatte i selskapet tilsvarende møterett i styret som etter *kommuneloven § 13-4 første ledd*.

§ 14 nytt fjerde ledd skal lyde:

Daglig leder er ansvarlig for internkontroll med lovplagte oppgaver som selskapet utfører på vegne av kommuner. *Kommuneloven § 25-1* gjelder på tilsvarende måte så langt den passer.

§ 15 skal lyde:

§ 15 *Inhabilitet*

Om inhabilitet for selskapets ansatte og medlemmer av selskapets styrende organer gjelder *kommuneloven § 13-3 og § 11-10* tilsvarende.

§ 22 tredje ledd skal lyde:

Dersom en av deltakerne er underlagt reglene i *kommuneloven kapittel 28*, skal selskapets vedtak om opptak av lån eller vedtak om langsiktig avtale om leie av bygninger, anlegg og varige driftsmidler som kan påføre selskapet utgifter utover de fire neste budsjettår, godkjennes av departementet.

§ 31 andre ledd skal lyde:

Deltakere som det er truffet vedtak om betalingsinnstilling for, jf. *kommuneloven § 29-2*, kan så lenge betalingsinnstillingen er i kraft, ikke utelukkes på grunn av mislighold av betalingsforpliktelser overfor selskapet.

14. I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser gjøres følgende endringer:

§ 9 første ledd skal lyde:

Departementet avgjer om det skal setjast i gang utgreiing på grunnlag av initiativ etter § 8 og tar i tilfelle stilling til kva som er nødvendig omfang av denne. Avgjerd etter første punktum er ikkje enkeltvedtak etter *forvaltningsloven § 2* første ledd bokstav b. Avgjerd om ikkje å setje i gang utgreiing bør likevel bli grunnlagt i samsvar med reglane i *forvaltningsloven § 25* og kan påklagast i samsvar med reglane i *forvaltningsloven* kapittel VI.

§ 12 fjerde ledd skal lyde:

Person som 1. november er busett i eit område som frå 1. januar i det etterfølgjande året på grunn av grensendring kjem inn i ein annan kommune, blir rekna som busett i denne kommunen når det gjeld skatteplikta for det inntektsåret som byrjar den nemnte 1. januar, jf. *skatteloven § 3-1* andre ledd.

§ 14 skal lyde:

§ 14 *Statlege avgiftskrav*

I samband med disposisjon som er ei direkte følge av grensendring etter lova her, skal det ikkje betalast dokumentavgift etter *dokumentavgiftsloven § 6*, tinglysingsgebyr etter *tinglysingsloven § 12 b*, gebyr etter *kraftledningsregisterloven § 16* eller omregistreringsavgift etter *motorkjøretøy- og båtavgiftsloven § 1*.

§ 16 skal lyde:

§ 16 *Interkommunalt samarbeid*

Kommunar og fylkeskommunar som er med i interkommunalt samarbeid etter *kommuneloven kapittel 18, 19, 20, § 31-2, IKS-loven* eller kommunal særlovgiving, kan innan eitt år frå iverksetjing av ei grensendring seie opp deltakarforholdet sitt med ein frist på seks månader. Innan den same fristen kan også kvar av partane krevje at vedtektene for samarbeidet eller selskapsavtalen blir vurderte på nytt. Reglane som *kommunane er samde om i samarbeidsavtalen etter kommuneloven §§ 18-4, 19-4 og 20-4* eller reglane i *kommuneloven § 31-2*, og reglane i *IKS-loven § 30* gjeld elles tilsvarande i slike tilfelle.

§ 16 a skal lyde:

§ 16 a *Innmelding i ROB EK-registeret ved samanslåing*

Dersom ein eller fleire av kommunane eller fylkeskommunane som skal slåast saman, *står i ROB EK-registe-*

ret etter kommuneloven § 28-1 første ledd, kan departementet fram til samanslåinga vert sett i verk, bestemme at den nye kommunen eller fylkeskommunen skal *førast inn i ROB EK-registeret*. Dette gjeld berre dersom *ein må rekne med at den nye kommunen eller fylkeskommunen vil ta over eit så stort meirforbruk frå før samanslåinga at det er behov for å kontrollere årsbudsjettet og låneopptak*.

§ 23 fjerde ledd skal lyde:

Leiarane i nemndene og deira varamedlemmer skal ha dei eigenskapane som er føreskrivne for dommarar, jf. *domstolsloven §§ 53 og 54* andre ledd. Reglane i *domstolsloven* kapittel 6 om ugildskap gjeld tilsvarande for medlemmene av skjønnsnemnda og overskjønnsnemnda. Departementet avgjer spørsmål om ugildskap for leiarane i nemndene og deira varamedlemmer. Elles blir slike spørsmål avgjort av vedkomande nemndleiar.

§ 26 første ledd sjette punktum skal lyde:

Reglane i *kommuneloven* om val og saksbehandling i folkevalde organ gjeld elles tilsvarande.

§ 26 andre ledd skal lyde:

Kommunane eller fylkeskommunane kan også opprette eit felles partssamansett utval etter *kommuneloven § 5-11* for behandling av saker som gjeld forholdet mellom den nye eininga som arbeidsgivar og dei tilsette.

§ 26 femte ledd skal lyde:

Nemnda kan få fullmakt til å tilsetje personale i den nye eininga. Dette omfattar også tilsetjing av *kommunedirektør* og revisor. Tilsetjing av revisor skjer på bakgrunn av innstilling frå kontrollutvala. Nemnda kan òg få fullmakt til å vidareføre deltaking i interkommunalt samarbeid om revisjon eller vidareføre avtale med annan revisor. Tilsvarande gjeld for sekretariatet for kontrollutvalet. Slikt vedtak skjer etter innstilling frå kontrollutvala.

§ 26 syvende ledd skal lyde:

Reglane i *kommuneloven* om møte- og talerett for ordførar, leiar av kommuneråd eller fylkesråd, *kommunedirektør* og tilsette gjeld tilsvarande for nemnda. Reglane i *kommuneloven kapittel 27* om lovlegkontroll gjeld tilsvarande for avgjerder fellesnemnda tek.

§ 27 første ledd tredje punktum skal lyde:

Elles gjeld reglane i *kommuneloven § 7-1 første til fjerde ledd* om konstituerande møte o.a. i kommunestyre og fylkesting.

15. I lov 14. desember 2001 nr. 95 om beskyttelse av supplerende pensjonsrettigheter for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som flytter innenfor EØS-området skal § 2 lyde:

§ 2 Lovens virkeområde

Loven gjelder pensjonsordninger som nevnt i nr. 1 til 7 når de skal gi arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende rett til alderspensjon og eventuelt uførepensjon og etterlattepensjon i tillegg til eller i stedet for tilsvarende lovbaserte trygdeytelser (supplerende pensjonsordninger):

1. pensjonsordninger opprettet i livsforsikringselskap, pensjonskasse, bank eller forvaltningsselskap for verdipapirfond og som omfattes av lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon eller lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold,
2. kommunale pensjonsordninger som omfattes av *lov ... om kommuner og fylkeskommuner §§ 8-7 og 13-5 med tilhørende forskrifter*,
3. andre kollektive pensjonsordninger i pensjonskasse eller livsforsikringselskap enn de som er nevnt under 1 og 2,
4. avtalebaserte pensjonsordninger hvor ytelsene utbetales over foretakets drift,
5. pensjonsfond som omfattes av lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon § 16-2 23. ledd,
6. avtaler om pensjonsordning for selvstendig næringsdrivende,
7. *sykehjelps-* og pensjonsordningen for leger.

16. I lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver skal § 31 a andre ledd lyde:

For tilsyn med lovligheten av kommunenes gjennomføring av plikter etter §§ 9 til 16 gjelder *kommuneloven kapittel 30*.

17. I lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre gjøres følgende endringer:

§ 3-3 tredje ledd skal lyde:

(3) Utelukket fra valg til fylkestinget eller kommunestyret er:

- a) fylkesmannen og assisterende fylkesmann og
- b) den som i vedkommende kommune eller fylkeskommune er
  - *kommunedirektør* eller dennes stedfortreder,
  - *kommunalsjefer, etatssjefer og ledere på tilsvarende nivå*,
  - sekretær for kommunestyret eller fylkestinget,
  - ansvarlig for regnskapsfunksjonen,
  - den som foretar revisjon for kommunen eller fylkeskommunen.

§ 13-4 femte ledd skal lyde:

(5) *Bestemmelsene i kommuneloven kapittel 27 om lovlighetskontroll* gjelder tilsvarende. Fristen for å frem-

sette begjæring om lovlighetskontroll er likevel sju dager etter at fylkestinget eller kommunestyret har truffet vedtak etter første ledd.

18. I lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere skal § 23 andre ledd lyde:

Reglene i *kommuneloven kapittel 30* gjelder for tilsyn etter første ledd.

19. I lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar skal § 7-2 femte ledd lyde:

Fylkesmannen fører tilsyn med at kommunane og fylkeskommunane oppfyller dei pliktene dei er pålagde i eller i medhold av §§ 3-3, 3-5, 3-6, 3-7, 3-8 og 3-10. Reglane i *kommuneloven kapittel 30* gjeld for denne tilsynsverksemda.

20. I lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. skal § 6 andre ledd lyde:

Krav om kompensasjon medtas i oppgaven for den periode beløpet er registrert i regnskapssystemet etter regnskapsbestemmelsene som følger av *kommuneloven* eller bokført i regnskapssystemet etter bestemmelsene i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven) eller i forskrift gitt i medhold av loven.

21. I lov 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge skal § 6 fjerde ledd lyde:

Lov ... om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 14-19 gjelder ikke for indirekte garantier som fylkeskommunene stiller overfor selskapet.

22. I lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager skal § 9 første ledd lyde:

Fylkesmannen fører tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter som barnehagemyndighet etter § 8, kapittel IV, V og V A. Reglene i *kommuneloven kapittel 30* gjelder for tilsynsvirksomheten.

23. I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav skal § 13-2 lyde:

§ 13-2 Skyldnerens motregningsadgang

Skyldneren kan kreve at innkrevingsmyndighetene motregner når vilkårene i § 13-1 er til stede, jf. likevel begrensningene i *kommuneloven § 14-22*.

24. I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke skal § 8 første ledd lyde:

Valget av styremedlemmer og varamedlemmer holdes som forholdsvalg som nevnt i *kommuneloven §§ 7-5 og 7-6* dersom minst ett medlem av organet krever det.

25. I lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering gjøres følgende endringer:

§ 5 a andre ledd tredje punktum skal lyde:

Kommunen kan etter avtale overlate til *ein* annan kommune etter reglane i *kommunelova kapittel 20*, eller til sentral matrikkelstyresmakt, å føre matrikkelen på sine vegner.

§ 28 skal lyde:

§ 28 *Tilsyn med matrikkelføringa*

Sentral matrikkelstyresmakt skal føre tilsyn med at matrikkelen blir ført i samsvar med lov og forskrift, og kan gi pålegg om retting av opplysningar eller andre tiltak for å rette opp manglar ved måten føringa skjer på. *Reglane i kommunelova kapittel 30 gjeld for tilsyn med kommunane.*

26. I lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd gjøres følgende endringer:

§ 5 andre ledd skal lyde:

For dokument som er utarbeidde av eller til Riksrevisjonen i saker som han vurderer å leggje fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontrollen, gjeld innsyn først når saka er motteken i Stortinget, eller når Riksrevisjonen har varsla vedkommande organ om at saka er ferdigbehandla, jf. lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen § 18 andre ledd. Innsyn kan utsetjast for dokument som er utarbeidde av eller til ein revisor for ein kommune eller fylkeskommune, i saker som revisoren skal rapportere til kontrollutvalet, jf. *kommuneloven § 24-2 tredje ledd*, inntil kontrollutvalet har motteke ein endeleg versjon av *dokumentet*.

§ 16 første ledd skal lyde:

Unntaka i §§ 14 og 15 gjeld ikkje:

- a) saksframlegg med vedlegg til eit kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalt organ,
- b) sakliste til møte i folkevalde organ i kommunar og fylkeskommunar,
- c) dokument frå eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutval, revisjonsorgan og klagenemnder, og
- d) dokument i saker der ei kommunal eller fylkeskommunal eining opptrer som ekstern part i høve til ei anna slik eining.

§ 14 gjeld likevel for dokument som blir utveksla mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutval og sekretariatet til utvalet. For kommunar og fylkeskommunar med parlamentarisk styreform gjeld §§ 14 og 15 likevel for saksframlegg med vedlegg og sakliste til førebunde møte i kommuneråd og fylkesråd der ein ikkje skal gjere vedtak eller leggje fram innstilling. *§§ 14 og 15*

gjeld også for dokument som eit folkevalt organ har kravd innsyn i etter kommuneloven § 11-13.

§ 16 andre ledd skal lyde:

Unntaket i § 14 gjeld ikkje for dokument frå eller til eit kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan eller eit kommunalt eller fylkeskommunalt føretak etter *kommuneloven kapittel 9*.

27. I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

§ 11-1 fjerde ledd skal lyde:

Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter *kommuneloven § 14-2 bokstav a* kan inngå i eller utgjøre *handlingsdelen*.

§ 11-4 andre ledd skal lyde:

For den årlige rullering av kommuneplanens handlingsdel, jf. § 11-1, skal kommunen innhente synspunkter fra berørte statlige og regionale organer og andre som har ansvar for gjennomføring av tiltak i handlingsdelen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst *14 dager* før kommunestyrets behandling.

28. I lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann gjøres følgende endringer:

§ 10 første ledd skal lyde:

Myndighet som etter denne loven tilligger kommunen, kan delegeres til *en vertskommune*, jf. *lov ... om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) kapittel 20*, og til selskap etablert i henhold til lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper (*IKS-loven*).

§ 47 andre ledd skal lyde:

Havnekapitalen skal holdes regnskapsmessig atskilt fra kommunens øvrige midler. For havnevirksomhet som ikke er omfattet av § 1-2 i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. (regnskapsloven) eller av særlige regnskapsregler fastsatt i eller i medhold av *lov ... om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)* eller annen lovgivning, skal det utarbeides resultatregnskap og årsberetning etter reglene i regnskapsloven, med mindre det i forskrift fastsatt av departementet er gjort unntak fra dette kravet.

§ 52 andre ledd skal lyde:

Departementet fører tilsyn med kommunens plikter etter § 15 første ledd første punktum, § 40 tredje ledd, § 47 annet ledd, § 48 første ledd og § 51 annet ledd.

Tilsynet skjer i henhold til *lov ... om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) kapittel 30*.

29. I lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesenter-tilbud skal § 9 andre ledd lyde:

Reglane i *kommuneloven kapittel 30* gjeld for den tilsynsverksemnda som er nemnd i første leddet.

30. I lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen skal § 9 andre ledd lyde:

Reglene i *kommuneloven kapittel 30* gjelder for tilsyn etter første ledd.

31. I lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret skal § 29 tredje ledd lyde:

For tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter §§ 12, 13, 14, 15, 20 og 21 gjelder *kommuneloven kapittel 30*.

32. I lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid skal § 31 andre ledd lyde:

Reglene i *kommuneloven kapittel 30* gjelder for tilsynsvirksomheten etter første ledd.

33. I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. skal § 12-3 andre ledd første punktum lyde:

Kommuneloven kapittel 30 gjelder tilsvarende for tilsynsvirksomheten etter første ledd, med unntak av § 30-4.

34. I lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap gjøres følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

§ 12 *Statlig tilsyn med kommunen og fylkeskommunen*

Fylkesmannen fører tilsyn med kommunens og fylkeskommunens oppfyllelse av plikter gitt etter § 11 første ledd og i forskrifter med hjemmel i § 11 andre ledd. Reglene i *kommuneloven kapittel 30* gjelder for slikt tilsyn.

§ 22 skal lyde:

§ 22 *Sanksjoner overfor kommuner og fylkeskommuner*

For håndheving av sanksjoner overfor kommuner og fylkeskommuner gjelder bestemmelsene i *kommuneloven kapittel 30*. §§ 19 og 20 i loven her gjelder i tillegg.

35. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd skal § 22-3 lyde:

§ 22-3. *Utbetaling til arbeidsgiver*

En arbeidsgiver som betaler full lønn for et tidsrom da medlemmet har rett til en ytelse som skal sikre inn-

tekt etter kapittel 8, 9 eller 14, kan kreve å få ytelsen utbetalt til seg. Utbetalt beløp kan ikke overstige den ytelse som medlemmet kunne ha fått utbetalt når hensyn tas også til reglene i § 22-13. Tilsvarende kan arbeidsgiver som forskutterer reisetilskott for å dekke nødvendige ekstra transportutgifter etter § 8-14, kreve reisetilskottet utbetalt til seg.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for en kommune eller fylkeskommune som betaler full godtgjørelse for en folkevalgt representant for et tidsrom da den folkevalgte har rett til en ytelse som skal sikre inntekt etter kapittel 8, 9 eller 14. Dette gjelder bare dersom den folkevalgte representanten har vervet som sin hovedbeskjeftigelse.

En arbeidsgiver som betaler full lønn for et tidsrom som nevnt i første ledd, skal også betale feriepenger. Arbeidsgiveren kan kreve å få utbetalt til seg feriepenger som arbeidstakeren ville ha hatt krav på fra trygden for samme tidsrom.

Dersom ytelsen fra trygden er høyere enn utbetalt lønn eller godtgjørelse, utbetales differansen til den som har rett til ytelsen.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A I § 1-1 første ledd og forslag nr. 11, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 11 lyder:

«Kommuneloven § 1-1 første ledd skal lyde:

Formålet med loven er å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven skal legge til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati basert på åpenhet, og med aktiv innbyggerdeltakelse.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 89 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.15.08)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A I § 5-2 andre ledd bokstav e) og forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslag nr. 2 lyder:

«Kommuneloven § 5-2 andre ledd bokstav e skal lyde:

e)eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annen medvirkningsordning for ungdom».

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 53 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.15.35)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A I § 5-7 tredje ledd og forslag nr. 9, fra Senterpartiet. Forslag nr. 9 lyder:

«Kommuneloven § 5-7 tredje ledd skal lyde:

Utvalget kan opprette et arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av utvalget».

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 83 stemmer for innstillingen og 16 stemmer for forslaget fra Senterpartiet.

(Voteringsutskrift kl. 17.16.04)

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) (frå salen): SV skal støtte innstillinga.

Presidenten: Ja, det ligger i kortene her. Når presidenten leser at det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 9, fra Senterpartiet, og at Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget, er det implisitt at de som ikke støtter forslaget, støtter innstillingen.

Karin Andersen (SV) (fra salen): Jeg ga litt forvirrende signal til min gruppe.

Presidenten: Da foreslår presidenten at vi tar voteringen om igjen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Senterpartiet ble innstillingen bifalt med 88 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.17.09)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A I § 5-12 og forslag nr. 3, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslag nr. 3 lyder:

«Kommuneloven § 5-12 skal lyde:

§ 5-12 *Eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd*

Kommunestyret og fylkestinget skal selv velge et eldreråd og et råd for personer med funksjonsnedsettelse. Flertallet av medlemmene i eldrerådet skal på valgtidspunktet ha fylt 60 år.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge et ungdomsråd. Ungdomsrådet skal ha en valgperiode på inntil to år. Medlemmene i ungdomsrådet skal

på valgtidspunktet ikke ha fylt 19 år.

Rådene er rådgivende organer for kommunen eller fylkeskommunen og har rett til å uttale seg i saker som gjelder henholdsvis eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv etablere en annen medvirkningsordning for ungdom enn et ungdomsråd. Andre ledd andre og tredje punktum og tredje ledd gjelder tilsvarende for funksjonstiden og oppgavene til en slik annen medvirkningsordning og valgperioden for representanter til ordningen.

Departementet gir forskrift om oppgaver, organisering og saksbehandling for rådene og annen medvirkningsordning for ungdom».

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.17.34)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A I § 7-2 fjerde ledd og forslag nr. 5, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslag nr. 5 lyder:

«Kommuneloven § 7-2 fjerde ledd skal lyde:

Ved valg til representantskapet i et interkommunalt politisk råd gjelder bare tredje ledd bokstav c». Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 52 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.18.04)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A I § 7-5 andre ledd og forslag nr. 12, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 12 lyder:

«Kommuneloven § 7-5 andre ledd skal lyde:

Hvis det skal velges fire medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte listen. Hvis det skal velges to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, med unntak av arbeidsutvalg for kommunedelsutvalg, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 93 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.18.32)

Presidenten: Det voterer alternativt mellom AI § 7-6 fjerde ledd og forslag nr. 13, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 13 lyder:

«Kommuneloven § 7-6 fjerde ledd skal lyde:

Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, med unntak av arbeidsutvalg for kommunedelsutvalg, skal reglene i tredje ledd følges så langt det er mulig.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 92 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.18.58)

Presidenten: Det voterer alternativt mellom AI § 8-6 og forslag nr. 6, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslag nr. 6 lyder:

«Kommuneloven § 8-6 første ledd skal lyde:

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, kan søke om ettergodtgjøring for inntil seks måneder når de fratrer vervet».

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.19.23)

Presidenten: Det voterer alternativt mellom AI § 14-16 og forslag nr. 7, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 7 lyder:

«Kommuneloven § 14-16 skal lyde:

§ 14-16 *Lån til andres investeringer. Lån til innfrielse av kausjoner*

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av en annen kommune, fylkeskommune eller staten, men bare ved investeringer på områder hvor mottakeren av tilskuddet har et lovpålagt ansvar.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige

driftsmidler som eies av et selskap hvor kommunen eller fylkeskommunen har en eierandel i selskapet og hvor kommuner eller fylkeskommuner har bestemmende innflytelse, men bare ved investeringer på områder hvor kommuner eller fylkeskommuner har et lovpålagt ansvar.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i endringer på et annet rettssubjekts eiendom, men bare hvis endringen er nødvendig for å gjennomføre kommunale eller fylkeskommunale tiltak.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å innfri garantiansvar i form av en kausjon for andres økonomiske forpliktelser».

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 63 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.19.54)

Presidenten: Det voterer alternativt mellom AI § 14-9 første ledd andre punktum og forslag nr. 8, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 8 lyder:

«Kommuneloven § 14-9 første ledd andre punktum skal lyde:

Tilskudd til andres investeringer som nevnt i § 14-16 første, andre og tredje ledd og kirkeloven § 15 første ledd bokstav a og b, er utgift til drift som likevel kan føres i økonomiplanens investeringsdel, investeringsbudsjettet og investeringsregnskapet».

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 63 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.20.26)

Presidenten: Det voterer alternativt mellom AI § 17-1 og forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslag nr. 1 lyder:

«Kommuneloven § 17-1 skal lyde:

§ 17-1 *Interkommunalt samarbeid*

Kommuner og fylkeskommuner kan utføre felles oppgaver gjennom et interkommunalt samarbeid.

Et interkommunalt samarbeid skal foregå gjen-

nom et interkommunalt politisk råd, kommunalt oppgavefelleskap, vertskommunesamarbeid, interkommunalt selskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak, en forening eller på en annen måte som det er rettslig adgang til.

Om samarbeidet omfattes av reglene om offentlige anskaffelser vurderes ut fra reglene om offentlige anskaffelser».

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble forslaget bifalt med 54 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.21.03)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A I § 18-3 og forslag nr. 4, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslag nr. 4 lyder:

«Kommuneloven § 18-3 skal lyde:

§ 18-3 Representantskap

Representantskapet er det øverste organet i et interkommunalt politisk råd. Samtlige deltakere i rådet skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Medlemmene og varamedlemmene skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av rådet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer».

Kristelig Folkeparti og Rødt har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 52 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.21.35)

Presidenten: Det voteres over A I § 31-6 punkt 35.

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.22.01)

Presidenten: Det voteres over resten av A I.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag om hvordan plikten kommunesektoren har til å gi informasjon som er universelt utformet og tilstrekkelig individuelt utformet, skal innfris.

II

Stortinget ber regjeringen utforme nasjonale retningslinjer for ungdomsråd.

III

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om å sikre ansattes representasjon i kommunale oppgavefelleskap.

IV

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag som uavhengig av kommunal eller ikke kommunal drift av offentlige oppgaver, sikrer åpenhet og innsyn i regnskap, kvalitetsindikatorer, bemanningssituasjon og pengestrømmer, samt at de endringer i sentrale deler av lovverket som er nødvendig for reelt innsyn i offentlig drift, også gjøres gjeldende for private leverandører som kommunen har inngått kontrakter med, slik at kommunesektoren reelt kan kontrollere eventuelle misbruk av offentlige tilskudd.

V

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i revisjonsloven gjennom å likestille praksis fra kommunal og privat revisjon når det gjelder godkjenning som statsautorisert og registrert revisor.

Presidenten: Det voteres over B I og V. Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.22.47)

Presidenten: Det voteres over B II, III og IV. Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.23.09)

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Mari Holm Lønseth satt frem et forslag på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«I

I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser gjøres følgende endringer:

Kapittel VII overskriften skal lyde: *Fylkesnamn*

§ 29 skal lyde:

§ 29 *Fylkesinndeling og fylkesnamn*

Rikets fylke skal ha desse namna:

1. *Viken.*

2. *Oslo.*

3. *Innlandet.*

4. *Vestfold og Telemark.*

5. *Agder.*

6. *Rogaland.*

7. *Vestland.*

8. *Møre og Romsdal.*

9. *Trøndelag eller Trööndelage.*

10. *Nordland.*

11. *Troms og Finnmark eller Romsa ja Finnmárku eller Tromssa ja Finmarkku.*

I nytt kapittel VIII med §§ 30 og ny 31 skal overskriften lyde: *Iverksetjing. Overgangsreglar, oppheving av andre lover*

Nåværende §§ 29 og 30 blir §§ 30 og ny 31.

II

Lov 14. august 1918 nr. 1 om forandring av rikets inndelingsnavn oppheves.

III

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer». Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Venstre har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget sender Prop. 65 L (2017–2018) tilbake til regjeringen. Stortinget ber regjeringen innhente en samlet vurdering fra Språkrådet til valg av nye fylkesnavn og sende saken på alminnelig høring i samsvar med utredningsinstruksen før saken fremmes for Stortinget til endelig behandling.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble forslaget bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.24.11)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.24.37)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i introduksjonsloven (barnefamilier og enslige mindreårige med begrenset oppholdstillatelse)

I

I lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere gjøres følgende endringer:

§ 2 første ledd bokstav c skal lyde:

- c) fornybar oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 38 første ledd på grunnlag av søknad om asyl, *begrenset oppholdstillatelse som medlem av barnefamilie eller som enslig mindreårig i påvente av dokumentert identitet etter utlendingsloven § 38 femte ledd bokstav a eller b* eller kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon, jf. utlendingsloven § 34,

§ 17 første ledd skal lyde:

Rett og plikt til deltakelse i gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap i til sammen 600 timer gjelder for utlending mellom 16 og 67 år som har fått

- a) oppholdstillatelse etter utlendingsloven som danner grunnlag for permanent *oppholdstillatelse*,
 b) kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon etter utlendingsloven § 34,
 c) *begrenset oppholdstillatelse som medlem av barnefamilie i påvente av dokumentert identitet etter utlendingsloven § 38 femte ledd bokstav a eller b, eller*
 d) *begrenset oppholdstillatelse som enslig mindreårig i påvente av dokumentert identitet etter utlendingsloven § 38 femte ledd bokstav a eller b.*

§ 17 fjerde ledd skal lyde:

Rett eller plikt til deltakelse etter første *ledd bokstav a og d og annet* ledd inntreer ved innvilgelse av første-gangs oppholdstillatelse etter utlendingsloven, eller fra ankomst til riket for utlending som har fått slik tillatelse før innreise. For personer som omfattes av første ledd bokstav b, inntreer rett og plikt til deltakelse fra det tidspunkt vedkommende blir bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen. *For personer som omfattes av første ledd bokstav c, inntreer rett og plikt til deltakelse fra første-gangs fornyelse av oppholdstillatelsen.* Rett til deltakelse etter første og annet ledd gjelder i tre år. I særlige tilfeller

kan rett og plikt til deltakelse inntre fra det tidspunktet krav om opplæring settes fram. Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om hva som her skal være å anse som særlige tilfeller.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Sak nr. 4 var redegjørelse.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 2, fra Arne Nævra på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag om endringer i regelverket for fornyelse av førerkort, slik at bilførere over 75 år ikke trenger å fremvise helseattest, og slik at førerkort er gyldig i 10 eller 15 år uavhengig av alder.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 60 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.25.53)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede behovet for helseattest for førere over 75 år. Utredningen skal vurdere om det er behov for en egen test for eldre over 75 år, og særlig se på erfaringer fra våre naboland, som ikke har slike tester. Utredningen skal også se på muligheten for å ha en vurdering som er mindre basert på standardiserte prøver og i større grad en individuell vurdering. Utredningen skal også vurdere

om det finnes andre instanser enn fastlegene til å gjøre en slik test, for eksempel trafikkskolene.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 56 mot 44 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.26.16)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:177 S (2017–2018) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ivar Odnes, Siv Mossleth og Marit Knutsdatter Strand om behovsvurdering og utforming av helseattest for bilførarar over 75 år – vedtas ikke.

Presidenten: Presidenten antar at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 54 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.26.53)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tolv forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 5 og 6, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 7 og 9, fra Sheida Sangtarash på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 10, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 11–13, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 14, fra Bård Hoksrud på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 15, fra Sheida Sangtarash på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Presidenten: Det votes over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta direkte kontroll og styring over helseforetaket Luftambulansetjenesten HF, og sikre luftambulanseberedskapen over hele landet, med nødvendige tiltak på kort og lang sikt for å skape stabilitet og forutsigbarhet i tjenesten.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.27.58)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 5 og 6, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at drift og vedlikehold av luftambulansene, som er kritisk infrastruktur for landet vårt, legges til Norge, slik at sårbarheten for tjenestene begrenses og det er mulig å sikre nasjonal kontroll ved krisesituasjoner.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kontrakten mellom Luftambulansetjenesten HF og Babcock Scandinavian Air Ambulance AB om å drive ambulanseflytjenester fra 1. juli 2019 blir annullert, og at det ved skifte av operatør i luftambulansetjenesten skal settes krav om virksomhetsoverdragelse av personell.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.28.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om å avvikle dagens helseforetaksmodell innen spesialisthelsetjenesten.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 77 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.28.38)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjenopprette trygge luftambulansetjenester ved å kreve virksomhetsoverdragelse for både piloter og annet mannskap, uansett operatør, fremover.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.29.00)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 9, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget mener statsråd Bent Høies mangel på handling for å forhindre og løse krisen i ambulanseflytjenesten er sterkt kritikkverdig.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.29.20)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 11, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre videreføring av dagens personell i luftambulansetjenesten med deres kompetanse og erfaring, enten gjennom forhandlinger med operatør, gjennom ny anbudsrunde med krav om virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljølovens bestemmelser eller på annen egnet måte.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget. Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 83 stemmer mot og 16 stemmer for forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

(Voteringsutskrift kl. 17.29.46)

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) (frå salen): President! SV skal stemme for forslaget.

Presidenten: Da tar vi voteringen om igjen.

Sosialistisk Venstreparti har nå varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 19 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 17.30.33)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 12 og 13, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen offentliggjøre Risikoanalysen luftambulansetjenesten - overgang til ny operatør, vedlegg 1 i scenarioreport, datert 29. mai 2018, Helse Nord RHF.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen offentliggjøre Luftambulansetjenesten HF's juridiske vurdering av hvor lave krav til kvalitet man kunne godta fra selskapene uten å bryte kriteriene i anbudet, jf. oppslag i Dagens Næringsliv den 15. mai 2018, om risikoanalyse og handlingsrom i forbindelse med kravspesifikasjon.»

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.30.56)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 15, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Riksrevisjonen granske anskaffelsesprosessen ved bytte av operatør i luftambulansetjenesten av ambulanseflytjenester.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 81 stemmer mot og 18 stemmer for forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

(Voteringsutskrift kl. 17.31.17)

Mona Fagerås (SV) (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert.

Carl-Erik Grimstad (V) (fra salen): President! Ikke min heller.

Presidenten: Da tar vi voteringen om igjen.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.31.58)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 14, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen evaluere anbudsprosessen vedrørende luftambulansetjenesten og bruke erfaringene i den videre prosessen.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) (frå salen): President! SV vil også støtte forslaget.

Presidenten: Da har Sosialistisk Venstreparti også varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble enstemmig bifalt. (Voteringsutskrift kl. 17.32.37)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 10, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder

«Stortinget ber regjeringen sikre at erfaring og kompetanse i dagens luftambulansetjeneste videreføres, enten gjennom forhandlinger med operatør, gjennom ny anbudsrunde med krav om virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljølovens bestemmelser eller på annen egnet måte.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne ble bifalt med 53 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.33.02)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen sikre luftambulansesberedskapen over hele landet, med nødvendige tiltak på kort

og lang sikt for å skape stabilitet og forutsigbarhet i tjenesten.

Presidenten: Presidenten antar at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 81 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.33.23)

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen sikre forsvarlig drift og vedlikehold av luftambulansene ved den enkelte base.

Presidenten: Presidenten antar at Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.33.44)

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen utrede offentlig/ideell drift av luftambulansetjenesten, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 7 [17:34:02]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? Så synes ikke. – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 17.35.

